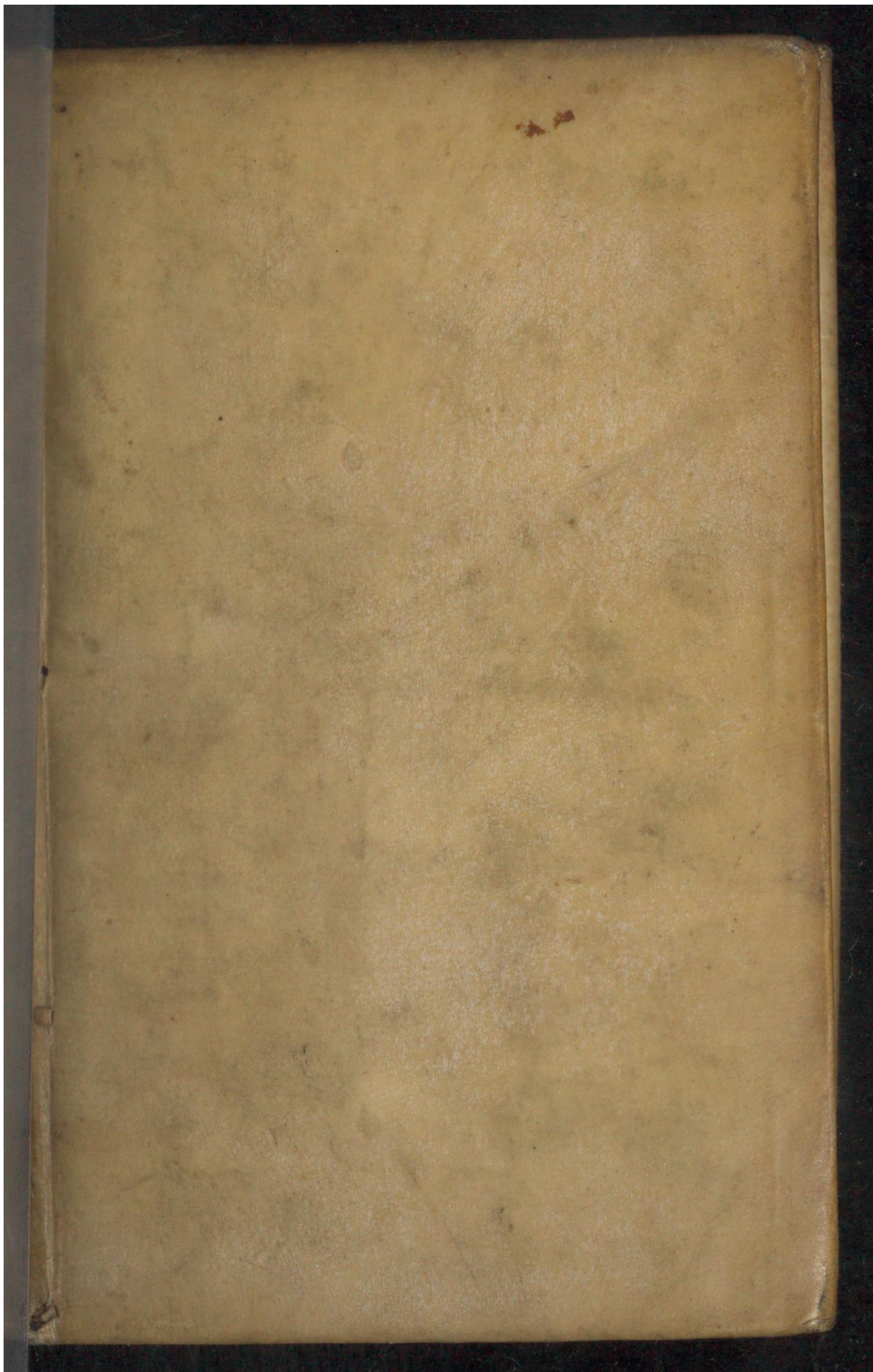
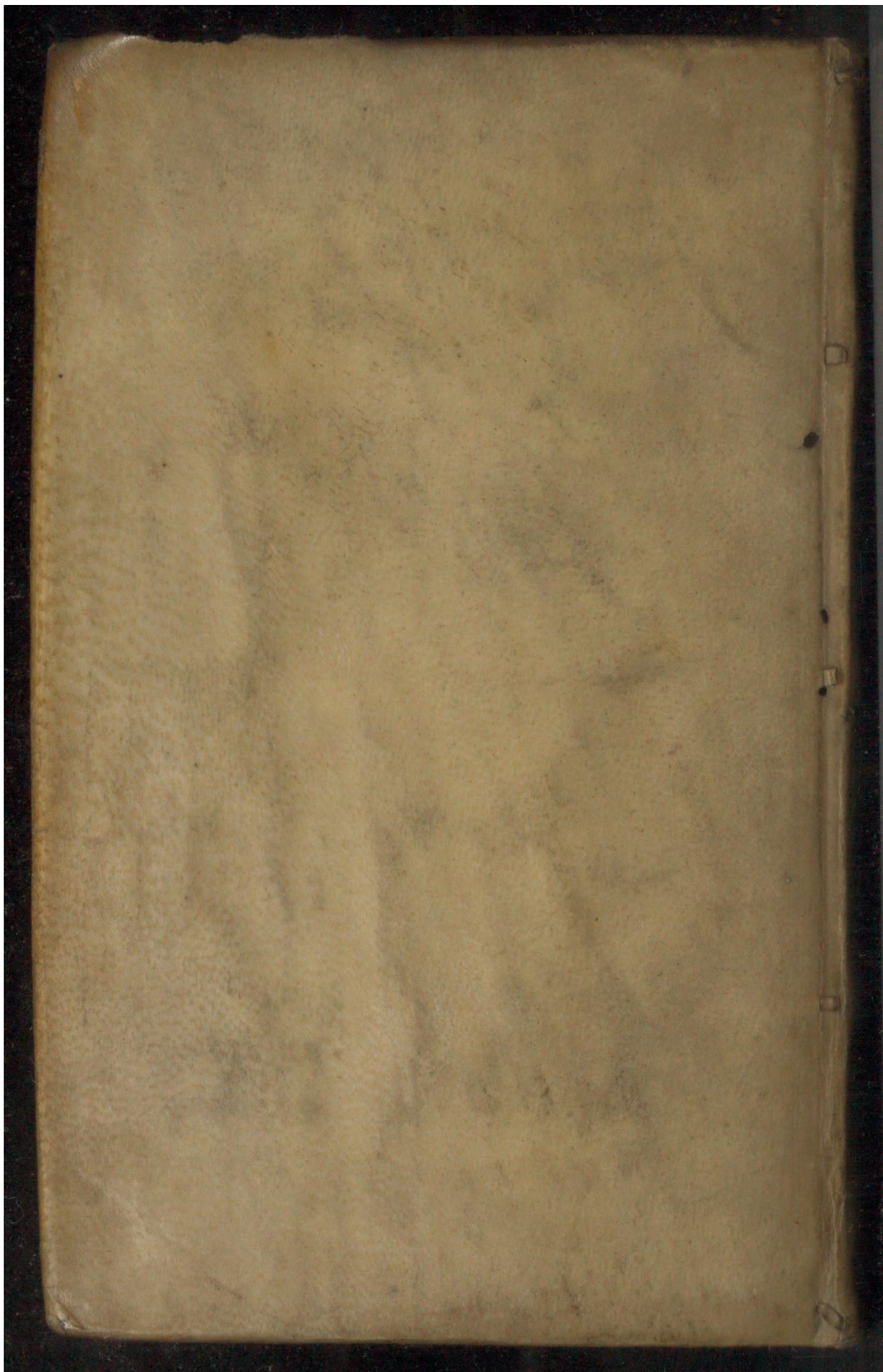
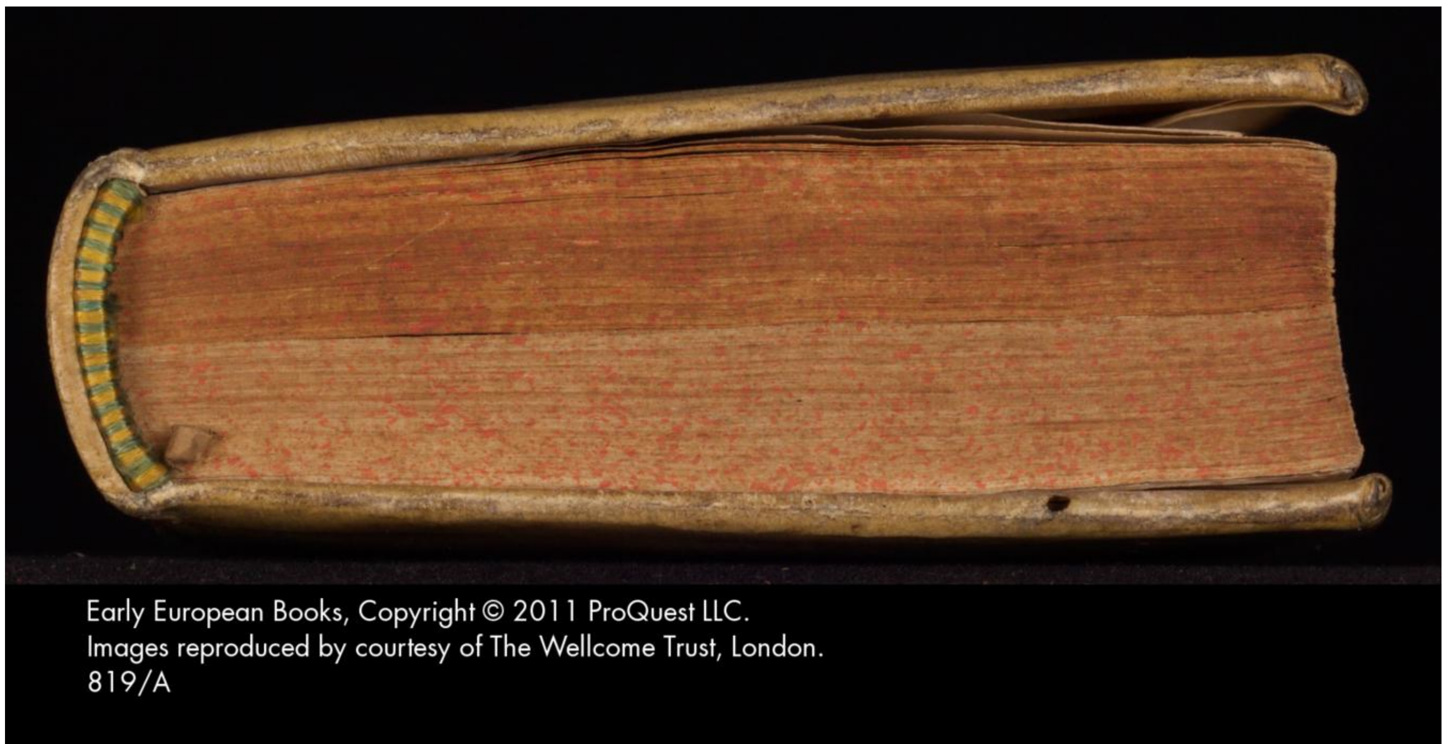
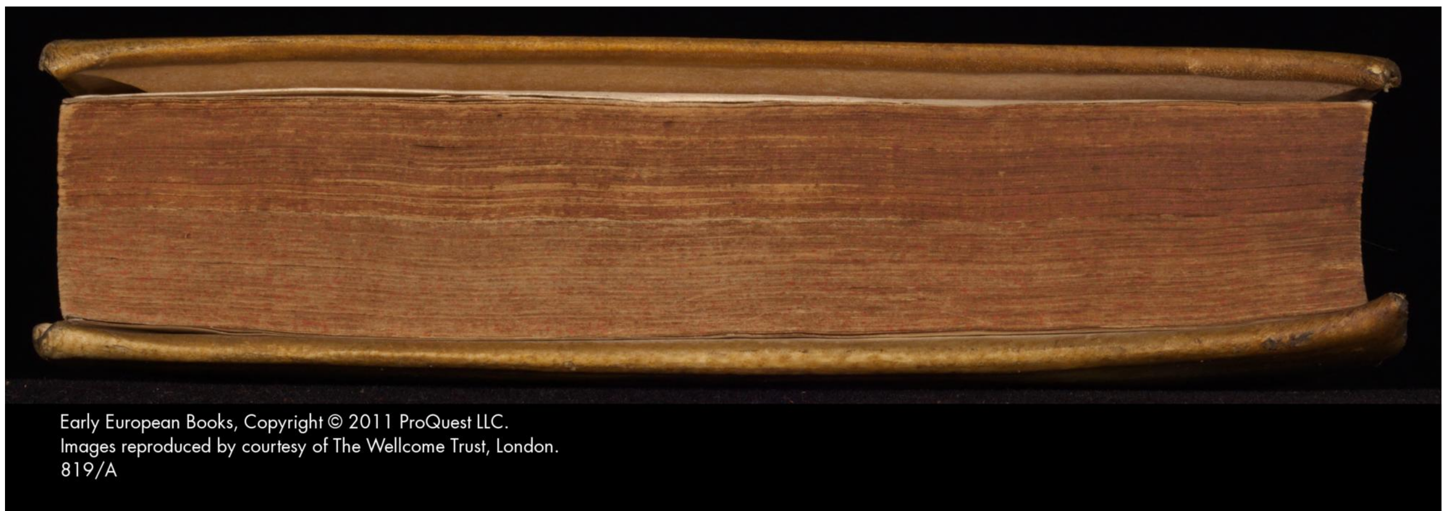

METHODVS
CVRATIVA
146

VRINARVM PROBATIONES,

D. IODOCI VVILICHII RESELLIANI: ILLVSTRATAE SCHOLIS MEDICIS;

HIERONYMI REVSNERI LEORINI D. MED.

IN QVIBVS PRINCIPIA SOlidæ Vroscopiæ, ad solidæ Philosophiæ fontes reuocantur: multiq; medicorum errores deteguntur.

HIS ACCESSERE VARIAE MAtularum delineationes: atq; genuini vrinarum colores.

REMEDIA ITEM PLVRIMA ex urina desumpta: maxima uerò ex parte Chemica.

Cum Gratia & Priuileg. Cæs. Maiest.

BASILEÆ,
PER SEBASTIANVM HENRICPETRI.

AMPLISSIMIS ET PRVDENTISSIMIS VIRIS, CONSVLI, *Cæteriſq; Reipub.* LEOBERGENSIS ELYSIORVM *Senatoribus: Dominis ac Patronis ſuis, perpetua obſeruantia colendiſsimis,*

S. P. D.

RISTOTEles, nunquam ſatis laudatus Philoſophorũ Corypheus, 2. Politicor. cap. 7. de Lacedæmoniorum repub. ſic ſcribit: ſi in conuerſatione remiſsè erga illos te geras: ſuperbiunt illi, ac ſe pares dominantibus exiſtimant: ſin aſperè tractentur: inſidiãtur, atq; odio habent. Hoc in quoſdam noſtræ memoriæ philoſophos, optimè torqueri poſſe, dies hæc teſtatur. Fœcundæ enim multorum hypotheſes,

theſes, tanto cum applauſu, in Ma-chaonias prouincias, hactenus ir-repſerunt: vt nemo non ante vi-ctoriam, & extra aciem, laurum ſi-bi pollicitus fuerit. Quæ res, ſo-cordiæ anſam præbuit non medio-crem. Diſcipuli in iſtis Compen-dijs, & edictis Prætorijs, tanquam in aſylo requieuerunt: nullus præ-ceptorum obſeruationibus, ac me-thodo inſtructus, nouas adiecit cō-ſultationes: nullus veritatem prio-rum confirmauit: nullus obſcuri-tatem illuſtrauit: nullus anguſtiam copioſa ſupellectile dilatauit. Inter hos nomen quicunque profitetur ſuum: illum laudibus ad cœlum vſque cœlorum efferunt: vtpote qui Authenticis inſiſtat maiorum veſtigijs: nec præceptoribus men-dacij, errorisúe maculam inurere tentet. Quod à pietate iuxta ipſos,

& gratitudine abhorret lõgè. Qui verò res, ab imo naturæ ſinu, non minùs animo, quàm corporeis oculis liberè intuetur: imitationeq́ illius tanquam Theſei filo ductus, Labyrinthum naturæ ingreditur: nec non pedem ponit in illa arena, qua impreſſa præclarorum Philoſophorum veſtigia conſpicit: hunc momentò Diris deuouent. Talem enim Oeſtro horrendo percitum, principia euertere, vociferantur: & contra negãtem principia non eſſe diſputandum, ſciunt.

Exempla in promptu ſunt. Veritas enim vbiuis terrarum odium parit. Et vt mel exulcerata mordicat, ſecundùm autem naturam affectis, ſuaue eſt: ita quoque PHILOSOPHICAE orationes: inquit rectè Ariſtonymus. Quis haſtenùs non extrema quæq́ minatus eſt

tus est RAMO artifici certè summo: qui cùm abstrusos Commentatorum thesauros, lapide Lydio probaret, plus ibi terræ lutosæ, quàm auri generosi inuenit? Quas fallacias cũ incautę iuuentuti quotidiè obtrudi videret RAMVS: pio zelo motus, aurum verum à fæcibus terræ, tanta dexteritate, igne Promethei, separauit: vt iam mellitissimã veritatis γλυκυπίκρου ambrosiam, cyathis ex auro Obryzo paratis, quilibet haurire possit: qui modò animaduertere cupit: quantùm distent æra lupinis. Eandem fortunã experiuntur hoc sæculo, nõ dico RAMI, sed ipsius veritatis asseclæ. In omnibus enim scholis hi adeò suspecti sunt: vt Aristotelici professores, (quod vtinam nomen tuerẽtur,) omnem lapidem moueant: quò illi in exiliũ,

ad extremos vſque Garamanthas, mittantur.

Idem de ijs, qui THEOPHRASTI illius PARACELSI doctrinam methodo Galenica moderantur, dicere poſſum: quos non ſolùm vulgus, verùmetiam ex ſapientioribus Medicis plurimi, cane peius & angue fugiunt, atque execrantur. Quod malum ſolis circumforaneis & agyrtis, acceptum refero: qui famoſo Antimonij vitro, temeraria Mercurij Præcipitatione, intempeſtiua Turbith mineralis præparatione, & erodente Vitrioli oleo, multos è medio ſuſtulerunt. Abſit vitrum Antimonij: quod fuſionem duntaxat vitrificatoriam admiſit: neq; meram ac veram puri ab impuro ſeparationem ſortitum eſt. Fuſiones ſpirituales, & Sulphur Antimonij,

Philoſophi requirunt: quod varios morbos, vnius atque alterius horæ ſpacio, abſque vlla corporis humani noxa, extirpat.

Abſit oleũ Vitrioli; quod ignea ſua acrimonia, vel veſtes corrodere poteſt. Spiritum Vitrioli deſiderant Medici: qui omnis ſenſibilis corroſionis, & tardæ auſteritatis eſt expers; qui odoris Violę ſuauitatem, aliquot in igne deſtillationibus & circulationibus acquiſiuit; qui ad illam dulcis aciditatis gratiã reductus eſt, vt ab omnibus tutò & iocundè ſumi poſsit.

Ad eundẽ ſcopulum, Viri Amplißimi, & me, fluctibus hiſce Orioniis, impingere poſſe, vereor: qui poſthabitis communibus, tritisqúe Medicorum opinionibus, quæ genio meo non ſatisfaciunt, principia Vroſcopiæ ad Philoſophiæ

phiæ principia, paulò accuratiùs, quàm hactenùs factum ſit, reuoco. Qua in re plurimùm mihi profuit liber D. IODOCI VVILICHII RESELLIANI, Philoſophi & Medici vbiuis locorum notiſsimi: DE VRINARVM IVDICIIS, SIVE PROBATIONIBVS, parte medicinæ, quæ de ſignis agit, facilè præcipua.

Etſi autem hoc meum inſtitutũ non omnibus Galenicis adridebit: propter communem tamen vtilitatem, & aſsiduas quorundã amicorum flagitationes, paſſus ſum, à me librum hunc aureũ cum Scholiis meis philoſophicis extorqueri: qui ſi illorum duntaxat expectationi ſatisfecerit, Crœſo me ditiorem ducam. Rectè enim & verè hæc in tumulo Viri ſummi, D. ADAMI

EPISTOLA

A BODENSTEIN hîc in Cœmiterio Diui Petri leguntur:

NEC OMNIA, NEC OMNES MIHI PLACVERE: QVI'NAM EGO OMNIBVS NON OMNIBVS COVS SENEX: NON EEREMITA SPAGIRVS. NVM TV VIATOR OMNIBVS? DEO PLACERE CVRA. ABEI.

Quem finem, vt eò citiùs adsequerer: duxi V. A. Viri Prudentissimi & Patroni colendissimi, has meas primitias consecrare: partim, vt fœtum hunc tenellum in V. A. tutelam contra epidemicas aëris huius sæculi iniurias, benignè susciperetis: partim verò, vt verecundi animi venerationem, aliquo saltem argumento declararem: ac A. V. fauorem ac officia, quorũ in me meosq́ extant quàm plurima, grata voluntatis significatione celebrarem. Quantùm V. A. parens

A.parens meus, piæ memoriæ, M.
CHRISTOPHORVS REV-
NERVS, Syndicus olim Rei-
publicæ debeat: me nõ fugit. Cùm
verò in memoriam reuoco: quàm
arcto pietatis vinculo V.A. ego
obstrictus sim: admodum doleo,
res meas eò redactas: vt nullo sa-
tis digno officio, animum gratum
V.A. hactenus testatum facere po-
tuerim. Sed sat citò, si sat benè: &
sat benè, si sat citò.

Accipite igitur, Domini obser-
uandissimi: accipite placido vultu
impolita hæc lucubrationum mea-
rum rudimenta, perpetuum meæ
gratitudinis testimonium. Plura
enim offerre iam nequeo. Me præ-
terea, meosq́; V.A. etiam atq; etiam
commendo: & planè mihi persua-
deo: non tam ipsum munus, quod
planè perexiguũ est, quàm offeren-
tis ani-

tis animum, ab A. V. pensitatū iri
Deus OPT. MAX. V. A. quàm
diutissimè, superstitē ac florentem
patriæ suauissimæ, ac mihi, meisq́
conseruet: & consilia suppeditet: v
sopitis omnibus discordijs atque
digladiationibus, tàm in Ecclesia,
quàm Politia, optata tranquillitas
& pax floreat. Idem Musæ nostræ
Basileenses, crebris suspirijs iam-
dudum exoptant. Basileæ Rau-
ricorum, Calend. Septembris.

Anno Christianæ æræ.

CIↃ: IↃ.

XXCII.

V. A.

Addictiss.

HIERON. REVS-
NERVS D.

IN PHILOSOPHICAS VRINARVM PROBATIONES, CLARISSIMI VIRI, D. HIERONYMI REVSNERI, *Artis Medicæ Doct.* Carmen Εγκωμιαστικόν.

SCRIPTVM A'

IOHANNE SANDERO SAXONE: Illustris & Generosi Dn. CHRISTOPHORI LVDOVICI Comitis in Levuenstein, Domini in Scharpheneck, &c. Præceptore.

Veritate approbante:
Virtute persuadente:
Amicitia inuitante.

VI primùm Medicas in terris repperit artes:
Egregia dignum laude, peregit opus.
Tũ primùm miseris spes est patefacta salutis:
Longior & uitæ rursus aperta uia est.
Alma salus Stygijs tum primùm emersit ab undis,
Quæ Sathanæ fuerat perdita tota dolis.
Cedere tum denso cœperunt agmine morbi:
Deseruitq; simul languida membra dolor.
Nec tamen hæc aliquo casu Medicina reperta est:
Ipse Deus tanti causa, caputq;, boni.

Hic

Hic animam primùm afflictam de morte reduxit,
Saucia quæ diro uulnere tota fuit.
Inde, repellentem mala corporis, obtulit artem:
Nempe probans gemina se bonitate patrem.
Ars igitur meritò reliquis præclarior illa est,
Quam Deus humanis usibus ipse dedit.
Ille salutiferam uim certis indidit herbis,
Corpora quæ morbis nunc quoq; nostra leuant:
Et simul herbarum uires monstrauit, & usum,
Ne Medicam dubius perderet error opem.
Inde Deum uera agnoscit Medicina parentem:
Egregium est tanta quicquid in arte: Dei est.
Ille quidem paucis mysteria tanta reuelat:
Tecta sub arcana quæ ratione latent:
Omnibus ingenium pariter, mentemq;, relinquit,
Abdita cognosci quorum ope multa queant.
Ergò sit in cunctis ars hæc celeberrima terris:
Quisquis & hanc uera dexteritate colit.
Ingentes, habet, atq; habeat, Sapientia laudes,
Qualis in humanis mentibus esse potest:
Sit locus Astrologis, & erit suus, aurea quorum
Ars multum egregiæ commoditatis habet:
Et maria, & terras, quibus explorare uoluptas,
Quoq; gradu à nostro se leuet orbe polus:
Scire, locus spatijs hic quantis distet ab illo,
Ingenij certè est non mediocris opus.
Astrorum cursus, discrimina nosse dierum,
Quid non egregiæ laudis, & artis, habet?
Quid tamen in medios Sophiæ penetrasse recessus,
Si breuis, aut misera est, hæc tibi uita, iuuat?

Quid

Quid iuuat historias gestarum euoluere rerum,
Magnaq́ clarorum facta referre Ducum?
Quid mores hominum, leges, & iura locorum,
Cultaq́ gens quæ sit, quæ fera, scire iuuat?
Si tamen æternis tibi mens est anxia curis:
Si nunquam à misero corpore morbus abit?
Sola leuas morbos, remoues Medicina dolores,
Et benè quò fiant cætera, sola facis.
Ergo coronatam lauro tibi condimus aram,
Vnde petat certam debilis omnis opem.
Te sine nec Reges uiuunt benè, quamlibet auro
Fulgeat illorum diuitijsq́ domus?
Consulit haud quicquam Princeps, neq́ publica curat,
Ni corpus morbo, mensq́ dolore uacet.
Sæpe dolens,ægerq́ animo, crudelia patrat,
Aspera dum multa pectore bile tument.
Hos quoq́ tu sedare potes Medicina tumultus,
Gaudiaq́, & motus, sola, ciere nouos.
Te sine, nulla domus felix, Respublica nulla est,
Diues ut innumeris hæc sit, & illa, bonis.
Non operi locus egregio est, ubi corpora languent:
Seu pacem libeat, seu fera bella sequi.
Tum primùm incultos & agros, camposq́, uidebis,
Agricola inualido corpore si quis erit.
Non in messe seges maturis surget aristis:
Nec grauis uuarum pondere uitis erit.
Quid? quòd & in medijs tua laus est inclyta castris,
In quibus haud quicquam fortiter æger aget?
Miles in aduersos se infert animosior hostes,
Nempè, tuæ sperans, saucius, artis opem.

Regibus

Regibus idcircò quondam res maxima uisa est,
Si quis in hac aliјs clarior arte foret.
Quis Salomonis opes, quis regna ingentia nescit?
Et tamen hic Medica clarus in arte fuit.
Hanc Sabor atq; Gyges Reges coluere Medorum:
Hanc Arabum coluit Rex, Medicusq; Sabid.
Quid? quòd & ipsa suum Regem gens Pontica uidit
Et bello, & Medicis artibus, esse parem?
Illius è mediјs flammis monumenta recepit,
Romani quondam prouida cura Ducis.
Nec minor hinc gestis accessit gloria rebus,
Quàm quæ de uicto, maxima, Rege fuit.
Quid? quòd Alexander studium tam nobile fertur
Interdum bellis præposuisse suis?
Et quis Phylliridem, Chirona, Promethea nescit,
Diuinum, quibus hac nomen ab arte, datum est?
Hanc Asclepiadæ multos coluere per annos,
Clara licet magna gens ea stirpe fuit.
Ipse salutiferæ cultor celeberrimus artis
Herculis, Hippocrates, se genus esse, probat.
Vrbs quoq;, ceu fama est, Auicennam Corduba uidit
Ciuibus in medio condere iura foro.
Rursus & ægrotis dare pharmaca uidit eundem,
Atq; ea, digna bono res Duce, uisa fuit.
Non ego Pæoniam qui primus repperit herbam,
Non dicam laudes magne Melampe tuas.
Clarus Arabs, & Amythaon, & Sisyphus olim,
Clarus Demodoces, Empedoclesq;, fuit.
Tres quoq; Nicomachi: Dexippus, Zeno, Diocles,
Et quos præterea longa referre mora est.

Nec tamen his magnum dubitem præferre Galenum:
Posterior reliquis tempore, laude prior.
Qui simul ac certis inclusit finibus artem,
Continuo numeris constitit illa suis.
Nostra quoq; egregios, & si modò dicere fas est,
Fortè pares priscis, secla tulere, uiros.
Curtius ingenio uir magnus, & arte medendi,
Totius Italiæ gloria nónne fuit?
Nónne fuit Venetis illustris gloria Victor?
Quem uirtus etiam non sinet, arsq; mori.
Baptistam genuit Verona, Placentia Landum,
Artibus æternùm uiuet uterq; suis.
Vesalium Bruxella suum quoq; iactat alumnum,
Reddita Fallopio Mutina clara suo est.
Fernelium priscis quis dixerit esse minorem,
Cui modò sint tanti cognita scripta uiri?
Summa Fracastorij, Gesneri gloria summa est:
Nec minor est illis nomine, laude, Crato.
Dum iuuenes Methodi donum cœleste requirent,
Inclyta Zuuingeri gloria semper erit.
Intulit angustis immensa uolumina chartis,
Et planum studijs, & breue, fecit iter.
Nulla dies poterit Plateri extinguere famam:
Ars simul in pretio donec, & usus, erunt.
Plurima qui studio naturæ arcana retexit,
Et benè scit, quæ sint noxia, quæq; iuuent.
Immortale decus Medicinæ, uiuet Erastus:
Donec erit Medicam qui petet æger opem.
Hos REVSNERE duces, atq; horum signa sequutus,
Egregium in Medica nactus es arte decus.

β Diffi-

Difficiles habet illa aditus, uariosq́ recessus,
Multaq́ non multis inuenienda, tegit.
Tu tamen ingenti scrutatus es omnia cura,
Hinc studij precium iam tibi grande datum est.
Omnia nempe labor quantumlibet ardua uincit,
Inuia, qui latum per loca, sternit iter.
Hoc quoq;, ne dubitet quisquam, breuis iste libellus
(Incertum est usu maior, an arte,) docet.
Illustrat proprijs obscura emblemata uerbis,
Intellecta prius non benè, clara facit.
Si tamen iste liber qualis sit, & unde, requiris,
Qui tibi ueste noua cultus, & ore, datur:
VVILICHIVS Medicæ Doctor celeberrimus artis,
Egregium hoc primus, sed breue, fecit opus.
Multa quidem paucis tetigit mysteria uerbis,
Tanta sed inde minus copia lucis habet.
Hoc tamen authoris liceat mihi pace fateri,
Cuius ab eximia derogo laude nihil.
Illius Europæ superauit gloria fines,
Et clarum externo nomen in orbe tulit.
Sed tamen in multis si pauca inculta reliquit,
Aut digesta suis, non benè, fortè locis:
Ipse quoq; Hippocrates non solus, & omnia uidit,
In Medica princeps qua tamen arte fuit.
Discutienda suis non pauca reliquit alumnis,
Et labor ingenijs utilis ille fuit.
Ergo librū hunc REVSNERE Scholis illustribus ornas,
Possit ut innumeris utilis esse modis.
Scribere laus magna est: sed scriptis addere lucem,
Hoc uerò egregiæ est dexteritatis opus.

Vnde

Vnde tibi primùm præclari muneris author
Gratulor, hinc studijs docta Iuuenta tuis.
Non obscura leges oracula, qualia quondam
Edidit in folijs scripta Sibylla suis.
Cuncta suis excussa locis, & plana uidebis,
Atq; ita per causas cuncta probata suas.
Si tamen à reliquis hunc dissentire libellum
Inuenias, ne sit res tibi mira, caue.
Nam neq; cuncta probat ueterum decreta Galenus,
Ars licet illorum maxima, lausq; fuit.
Egregias nobis dissensio protulit artes,
Libera iudicij Regula quando fuit.
Rursus in horrendas demersa scientia clades,
Ingenijs quoties clausa palæstra bonis.
Dissentire tibi, ratio si certa repugnet,
Dictaq; si ueterum sint minùs apta, licet.
Omnibus ex æquo ratio diuinitus hausta est:
Hæc operum rectrix optima semper erit.
Ingenium seruile nimis: quod dicta Magistri
Semper habet certa pro ratione, sui.
Nam quorsum studium, quorsum experientia, & artes,
Quorsum iudicij uis data tanta tibi est?
Si tamen à falso scelus est discernere uerum,
Si non inuentis addere plura licet?
Non benè per sese purum dignoscitur aurum,
Nec color, unde queas scire, profecto sat est,
Vtilis hic certè lapis est, quem Lydia mittit,
Si qua subest, fraudem detegit iste lapis.
Si qua sub egregio sententia nomine falsa est,
Vnica iudicij norma docere potest.

Tu quoq;, si qua tibi melior sententia uisa est,
Quàm quæ iam multo tempore trita fuit:
Vsus es ingenio, quis enim uetet? usus & arte es,
Detectusq; suis, error ubiq;, locis.
Quid iuuet arcendis annum consumere morbis,
Et longa miseros excruciare mora?
Pharmaca si quisquam miscere salubria possit,
Corpora quæ subitò nostra dolore leuent?
Quid iuuet externis allata requirere terris,
Nostra quoq;, hæc eadem, si dare terra potest?
Nuper ego tristi prostratus febre iacebam,
Et grauis affecti corporis ardor erat.
Nulla mihi tantos æstus Medicina leuabat:
Dicebam: hæc uitæ meta suprema meæ est.
Ecce dat in paruo quidam mihi pharmaca uitro:
Pharmaca, iam multis sæpe probata modis.
Credibile est ipsas etiam sensisse medullas,
Dum subitò uires exeruêre suas.
Protinus abscessit toto mihi corpore morbus,
Nec super ullius signa fuêre mali.
Ergo ego quòd uires subitò uitamq; recepi,
Hoc REVSNERE *tuæ laudis, & artis opus.*
Rideat hæc aliquis: neq; enim moror: utilis ægris
Attamen innumeris hæc medicina fuit.
Forsan & inueniet, libro quod carpat in isto:
Optima si liuor carpere quæq; potest.
Cuius in ingenio uirtus, in pectore candor,
Egregium merita laude probabit opus.
Ede, precor, similes nobis: REVSNERE, *labores:*
Et studijs alios perge iuuare tuis.

er honoratos Medicos censeberis olim.
Quando tui celebris fama laboris erit.
inc liber inuidiam si non tuus effugit omnem,
Sit leue, cum magnis hanc quoque ferre uiris.

EPIGRAMMA,
IN VERITATEM ΓΛΥΚΥΠΙΚΡΟΝ .V. CL. D. HIERON. Reusneri Medici,

Nnuba cum Phœbo medicos spaciata per hortos
Pallas, Olympiacis dum Leo feruet equis:
Inter odoratos uidit noua germina flores
Surgere, iucundo sparsa uirore comas.
rpsit: &, est paulò cortex hic amarior, inquit,
ed tamen ex acri cortice mella fluunt.
dic, Phœbe, noui naturam floris & ortum:
Mellea cur acri cortice uena latet?
orborum tollit causas Flos iste latentes,
Quem mihi REVSNERVS seuit, Apollo refert.
rior est fateor, quia VERI semina iactat:
Dulce sed in VERI semine Nectar habet.
Dulcis amaricies VERVM est: nam MELLE peritos
Pascit, at ignaris guttura FELLE replet.

Valentinus Thilo Lygius Siles.

VIGEAT, VINCAT,
VIVAT,

VERITAS:

VERAE

VIRTVTI

VNITA.

HANC AMBROSIAM
VOTIV.

VERITATI ΓΛΥ-
ΚΥΠΙΚΡΩ1.

SOLV. SOLV. SOLV.

HOC TROPAEVM
EMERIT.

VIRTVTI ΦΟΙΝΙΚΙ
PON. POS. PON.

Hieron. Reusner. Siles.

ILL

ILLI QVIDEM:

QVO'D

ΣΥΝ ΤΩι ΛΟΓΩι,

ΚΑΙ' ΛΟΓΩι:

FELLEA FEL MELLE,
QVIA MELLEA, NON
FELLEA, TANDEM
TEMPERET:

HVIC VERO':
QVO'D

PRESSA PREMENTES
OPPRIMAT
HOSTES.

PLA-

PLATO IN DIALOGO

περὶ πρακτοῦ.

ΟΥκ ἄρα πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον ὅ
ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ, τι ὁ ἐπ
αν περὶ τῶν δικαίων, καὶ ἀδίκων
εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀ-
λήθεια.

N LIBRVM D. IO-
DOCI VVILICHII, MEDI-
CI ET PHILOSOPHI EXIMII, DE IVDICIIS VRINARVM,

Procœmium,

HIERONYMI REVSNE-RI LEORINI, D. Med.

NTER augustas Athenien-
sium leges, hæc non postre-
mum sibi vendicat locũ: quæ
sanciuit: ne quis patrem ale-
ret: qui filij animum, à primis
mox vnguiculis, doctrina im-
bui non curasset. Nam, cùm
eo maximè tempore, in stu-
dijs honestam nauare operã
beamus, & possimus: quo vegetæ sunt vires, i-
imque corpus in flore est: pessimè plurimi sibi ipsis
nsulunt: qui auream Solonis sententiam, susq; de-
e faciunt: qua præcipit: nihil magis spectandum
e, quàm vitę finem. Quot hac mundi senecta, inue-
ntur parentes: qui ludicras, ac friuolas Myrmecia-
Atheniensis, & Callistrati Lacedæmonij artes,
saltem dignæ sunt, quæ nomen hoc mereantur:)
æ Philosophiæ, quæ sola immortales in sacrę bea-
dinis arce collocat, præferant? Inde hoc plærique
nes faciunt adolescentuli: vt animum ad aliquod
dium appellant: aut ἐκπλεθρισμῷ, aut ἀκροχειρισμῷ,
: pugilatu artus exercere, aut equos alere, cut ca-

nes ad venandum : aut mercatura quæstum lucra maximum : ita vt ingenium est hominum à labo procliue ad voluptatem, & socordiam. Neque dec natum quicquam ab aliorum natura vllum repe as : vt in eodem omnes videantur ludo docti, ad M sarum contemtum. Quos si quis velit in viam reu care : surdis narrantur fabulæ. Immò non verent obgannire sapientioribus, cum iuuene illo apud C micum:

Quàm iniqui sunt patres in omnes adolescentes iudices:
Qui æquum esse censent: nos iam à pueris illicò nasci sen
Neq; illarum adfines esse rerum, quas fert adolescentia:
Ex sua libidine moderātur, quæ nunc est: nō quæ olim fu

Hi, si formam & ætatem suam, cum violis Martijs, narcissis vernis conferrent, qui breui temporis m mento, aura hac fruuntur: herclè se cōtra senectuter quæ mille est exposita periculis, & vitæ molestij tanquam aduersus tempestatem imminentem, m lius præpararent: instar sagacis nautæ: qui procell futuras non præsentit duntaxat : verùm etiam op ram dat: ne illis destituatur : quorum præsidio, imp tus imbrium, & vortices Aquilonios, absque naufr gio, sustinere possit.

Quæ res, si vlli, medicinæ certè studioso, curæ e debet: qui inprimis inter Dogmaticæ sectæ assecla nomen cupit profiteri suum. Artis enim huius diffic tas, non sex aut nouem Methodicorum menses : ne συνδρομὴν πληθωρικὴν, ἢ συναγχικὴν, & συμπαρατήρ σιν Empiricorum: neque στέγνωσιν & ῥῦσιν Thessaliorur tantùm requirit : sed totum vitæ cursum, & multò cutiùs ingenium, multoque plures rationes: quàm e vnius cerebri scrinio depromi possunt: nisi quis v lit illotis manibus in Musarum sacraria irrumper Idem euincit præclara, & nobilis entium variorur contemplatio . Tanta enim rerum cognitione præ cellit medicina: vt omnium , quæ mundus gremi suo coërcet, quæque ex hiantibus terrę faucibus eru

untur

antur, vires & naturam ſcrutetur, & illorum ſcientiã
olerti demonſtrandi, ratiocinandiq; via conſequa-
ur: quas demum ad vnius hominis ſanitatem refe-
at. Horum amplitudinem, ſi aliquot ſæculis cuiquã
rimoribus ſaltem labris delibare licebit: is ſciat, ſe
ngentes in Machaonia palęſtra fecisse progreſſus:
eq; oleum & operam, (vti perperam vulgus autu-
nat) perdidiſſe.

Quis igitur adeò ὀξύθυμος, aut πυριφλεγὴς erit: vt
os ideò dente Theonino arrodat: quòd vernante
ac noſtra ætate, in id omnes, & animi, & corporis
eruos intendimus: vt circa media ſolùm tutò ver-
ari poſſimus: quandoquidem ſummum illud, pluri-
niſq; hactenus denegatum ſcientiæ culmen, & fa-
tigiorum multorum faſtigium attingere nequea-
nus?

Vt autem quis felicibus auſpicijs, deſtinatam me-
am attingat: neceſſe eſt: vt præter naturam, (qua ἀν-
περατίζεται κενεὰ πάντα,) καὶ φιλοπονίαν, habeat τὴν τῆς
ἀληθείας ἐρωτικὴν μανίαν, ὥσπερ ἐνθουσιασμόν. Quod qui-
em veri indagandi vehemens & ſagax ſtudium, ho-
minis philoſophi, omnium ſanè mortalium liberri-
mi, præcipua eſt dignitas.

Porrò, veritas, non ex Ariſtotelis, non ex Hippo-
ratis, non ex Galeni, alteriuſúe Coryphæi, decreto,
enſu, nutuq; æſtimanda, ponderanda, cognoſcen-
a: ſed ex ipſa rerum natura. Ad hoc autem opus eſt
erta methodo: quam concinnè cum Homero Iliad.
σειρὴν χρυσείην appellabimus: qua Iupiter mundum
niuerſum colligatũ regit: licet Socrates in Theęteto
latonis de Sole interpretetur. Cuius rei rationẽ adfe
ens, ὅτι, inquit, ἕως μὲν ἂν ἡ περιφορὰ ᾖ κινουμένη καὶ ὁ ἥλιος,
αὐτὰ ἐστὶ καὶ σώζεται, τὰ ἐν θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις; εἰ δὲ σταίη τοῦ-
, ὥσπερ δεθέν, πάντα χρήματ' ἂν διαφθαρείη, καὶ γένοιτ' ἂν
ὸ λεγόμενον) ἄνω κάτω πάντα. Id eſt, quandiu & motus,
t ſol circumferuntur: omnes & deorum, & hominũ
es exiſtunt, atq; conſeruantur: quòd, ſi illa tanquam

Veritatis norma ipſa rerũ natura.

Veritas methodo cognoſcitur.

Methodus catena Iouis aurea.

vinculo compacta constarent, omnes res haud dub
perirent, &, (vt aiunt) sus deq; ferrentur: inuerso, scil
cet, naturæ ordine, ita vt omnia pessum irent.

Methodus Promethei ignis.

Et quid impedimento est: quò minus methodum
ignem cœlestem Promethei, quem Palladis auxili
de cœlo detulit, cum RAMO nominemus? Non her
cle illa hominum est inuentum: sed donum Deorum
Nam cùm prima humani generis ætate, in scienti
omnia vaga, dispersaq; ferrentur, tum Prometheu
tanquam prouisor cœlestis, suis quæq; terminis con
clusit: γενικώτατον primo, intermedias subalternorum
differentias, & ὑπάλληλα medio, εἰδικώτατα infimo lo
co collocans. Principia enim meritò primo loco di
ponuntur: quia sunt ἁπλούστατα, αἰτιώτατα, ἀρχοειδέστατα
ἐπιστημονικώτατα: immò ipsamet ἀρχὴ, αἰτία, ἐπιστήμη
quia facilima: quia maxima κατὰ χρεῖαν, καὶ δύναμιν: v
Gal. 9. de placit. Hippocratis & Platonis loquitur.

An sit vnica methodus Aristotelica, & quidem uera, vt Ramus vult.

Et hæc vnica & vera est μέθοδος; ἕξις scilicet ὁδοποιη
τικὴ μετὰ λόγου: quæ ab vniuersalibus ad singularia per
petuò progreditur. Hac sola & vnica intelligentiæ
& memoriæ via, procedimus à prioribus & absolu
tè notioribus, ad consequentia ignota declarandum
Contrà, si à specialibus ad generalia progredi volue
rimus: in duo contrariorum elenchorum sophisma
ta incursuros nos, Aristot. 1. de partib. animal. cap. 1
& 4, 1. Phys. auscult. cap. 1. fidelissimè hortatur. Pri
mò enim ea tenebris plus quàm Cimmerijs inuolue
mus: quæ Sole meridiano clariora reddere cupimus:
dum nempè ab obscurioribus absolutè & ignotiori
bus, ad absolutè illustriora & notiora procedentes,
totam mentis intelligentiam turbabimus, ὕστερον πρό-
τερον committentes. Secundò, tautologia, & confu
sione repetitarum rerum, memoriam obruemus: nam
necesse erit in singulis particularibus vniuersalia, in
singulis specialibus generalia quælibet, nondum de
finita & demōstrata repetere. Quod hercle ista Com
pendia, magno cum discentium dispendio in scholis
non

non triuialibus modò, verùm etiam Academicis cõ-
uentibus, faciunt. Et sanè res ipsa loquitur. Hos tam
multos iterationum cumulos, lex quoq; prudentiæ
αθόλου πρώτων, ex floridissimis philosophiæ campis ra-
dicitùs bipalio conuenienti tollit: quæ sola facit: vt
verè sciatur: quod ex primo ortu, fonteque, & quate-
nus ipsum, scitur. Quibus arietibus, corruit Galeni
δοιπορία διττὴ, ὅδος ἀναλυτικὴ, ἢ διαιρετικὴ: (huc refer
ιστικὴν:) ἄνοδος συνθετικὴ, ἢ γενέσεως. Hunc ordinem,
hanc viam, hanc methodum vnicam & veram, Ari-
toteliq; sacram (quod tamẽ παράδοξον ἄδοξον esse ple-
iq; ex Philosophis vociferantur, odio tantùm Vati-
niano erga bonum RAMVM, Dictatorũ Logicorũ
martyrem, ducti:) hanc dicimus methodum, qui con-
temnunt: nunquam non nutant, & innumeris im-
brium, nymborumq; procellis hûc illûc percellun-
tur: ὥσπερ τὰ ἀνερμάτιστα πλοῖα: vt Plato in Theæteto lo-
quitur. Immò, dum hoc modo ceu sola manu, Scien-
tia appræhendatur: dum nimio persuasionis doctri-
næ fastu turgent, nihil sciunt. τὸ γε μὴν ἀγνοεῖν ἐστὶν, ἐπ'
ἀλήθειαν ὁρμωμένης ψυχῆς, παραφόρου ξυνέσεως γιγνο-
μένης, οὐδὲν ἄλλο πλὴν παραφροσύνη: inquit Plato in So-
phista.

Quæ confusio & ignorantia, si vllam artis medicæ
partem, illam profectò, quæ de vrina, eiusq; natura,
causis & iudicijs agit, tantopere inquinauit: vt vix a-
qua spongia inueniri possit: quæ næuis hisce sit mũ-
dando: nisi in amœnissimos medicinæ campos, ne-
ctare philosophico roscidos, excurramus. Testis est
Actuarius: vt alios silentio prætereamus: qui in ea-
dem palęstra desudarunt. Quot enim tricis libri ipsi-
us de vrina inuoluti sunt? Quæ saltem vestigia me-
thodi alicuius? Vbi erit filum Ariadnes: cuius virtu-
te & vi, innumeras Labyrinthorum ambages supe-
rare poterimus?

Libri Actuarij de vrina confusi.

En tibi, Lector candide, librum D. IODOCI VVI-
LICHII, medici & philosophi clarissimi, de IVDI-

Encomiũ libri de Vrinis Vvilichij.

CIIS Vrinarum, omnibus numeris absolutissimu Hic vir, hic est: qui certa methodo, dissipatas reru familias conspirare fecit: qui obscuris lucem, fastid tis gratiam, dubijs fidem, vetustis nouitatem, ded Hic pro fugacibus rerum vmbris, res arduas: p confusis, ordinem: pro nugis, fucisúe, seria luculei ter proponit. Testis eris, beneuole Lector: si di xeris: turpe esse homini philosopho, ex aliorum l boribus, & uigilijs, nostræ socordiæ, patrocin quærere.

Quæ omnia, vt perfectiora sint, nostris Scholi non limam, sed lumen tantùm, adferre conabimu sequuti consilium Galeni lib. 3. de difficul. respira cap. 2. ubi monet, boni esse interpretis, veterum l brorum lectionem conseruare, paucisque quibu dam appositis, aut immutatis, auferre dubitatio nem omnem: priùs demonstrando, ipsam autor sententiam sic se habere, & non aliter: tùm-probar do rei veritatem: mutare verò lectionem in totun temerarij esse hominis. Autor noster illa dunta xat, ex immenso voluminum medicorum pelago certis cancellis inclusit: quibus medicus ægri tha lamo adstans, indiget. Nos grata concordia a mellificium perficiendum conspirabimus: verita temque in vmbrarum carceribus detentam, stre nuo, (quantùm quidem in nobis est,) animo, libe rabimus: liberatamque in sempiternam orbis me moriam disseminabimus. Et hæc quidem metho do Aristotelis à nobis proposita faciemus: ex sen tentia legum æquissimarum, veritatis κατὰ παντὸς iusticiæ καθ' αὑτὸ, & sapientiæ καθ' ὅλου πρῶτα.

Nec veremur sonoros crabronum strepitus qui magnitudine solùm terribiles sunt: aculeis ve rò destituuntur. Vociferentur, quantùm possint: e ructent in faciem nostram, fœtidas ventriculi muc cilagines: quærant pro suaui melissa, crassissimas la ctucas, & vrticas mortuas: dicam nobis impingan

gran-

grandem apud Peripateticos, Stoicos, & Epicureos: qui sua scita & edicta prætoria promulgant: à quibus ne quidem vnguem transuersum discedant omnes: qui apud magistrum nomina professi sunt. Interdicant nobis aqua & igni: quòd posthabitis authenticis Galeni Canonibus, nouas, easque forsan ipsorum cerebello absurdas, obtrudere Chimeras audeamus. Perpetuò illud Philemonis in Ecdiazomeno nobis ante oculos est: nihil esse iucundius, & docto viro dignius: quàm ferre posse conuiciantem. Quoniam, si ille, cui conuitium fit, dissimulauerit, in ipsius autorem redundat. Et hinc tendit ad ardua Virtus: Virtus pressa prementes opprimens. Nobis vnica veritas curæ est: quæ adeò valida existit: vt omnes humanas cogitationes superet: sicut scitè Aeschines contra Timarch. scribit: fremat orbis: fugiat Orcus. Ad veritatis autem cognitionem, opus est philosophica ingenij libertate: non coacta discernendi, iudicandique facultate, ad placitum huius, vel illius magistri summi. Crimen hoc læsæ maiestatis facilimè expiari potest, absque supplicio capitali, & bonorum confiscatione. Hinc egregiè Pythagoras: Idem facit, inquit, qui absynthij amaritudinem, & qui orationis libertatem tollit.

Hæc Cyrene, nisi Aristeo salebrosam hanc viam ingredienti, suppetias tulerit, non est, quòd speret, se Proteum vinculis coërcere, pro arbitrio posse. Sic demum, sic Philosophi à vulgo: sic liberi à mancipijs: sic sapientes à temerarijs discernentur. Neque Galeni autoritas in tanto apud nos precio esse debet: vt cùm aliquid adfirmat, illi citra experientiam propriam, propriamque inuentionem debeamus præstare fidem: quod ipse Galenus de se Galen. lib. 2. de diffic. respirat. cap. 8. pulcherrimè adserit.

Certò quoque nobis persuademus, nostra hæc, ad vnum aliquod disputabilium theorematum genus,

optimo iure reuocari posse: quæ ab Aristot. 1. Topicor. cap. 9. recensentur: neq; eius esse naturę, vt apertam & omnibus asinis notam, vel obscuram prorsus habeant causam, qua demonstrentur: aut pœnam & sensum, non autem τὴν ἐκ λόγου κρίσιν requirant. De lana caprina, more muliercularum, Sophistarumue non rixabimur. Neque nobis animus est, omnia a viuum resecare. Multa tantùm paulò accuratiùs sub trutinam philosophicam vocabimus: quàm ab alijs hactenus factum, magna cum iactura comperimus. His addemus matularum medicarum delineationes: colorumq; variorum discrimina ita dilucidè explanabimus: vt quilibet studiosus sanctissimæ huius artis, facillimè, absq; impensis, illos penicillo, sub priuato Lare depingere possit.

A doctis & candidis, (Zoilos enim & inuidos nihil moramur amplius:) vt Apelles à prætereuntibus, errorum nostrorum notationem, & medicinam conuenientem, non tamen cauteria actualia, flagitamus. Nam nequaquam illius farinæ homines sumus: quorum Galen. lib. 1. de element. cap. 2. mentionem facit: qui vitio sibi verti putant, pristinas deponere cristas, ac mutare sententiam in melius. Huius admonitionis & censuræ candidæ, non à nobis duntaxat, sed etiam ab alijs liberis ingenijs, doctrinæ solidæ sitientissimis, immortales sunt reportaturi gratias.

Sacro sanctæ igitur ac Indiuiduæ Trinitatis inuocato numine, quod recepimus, id nunc aggrediamur: singulisq; ordine capitibus sub incudem reuocatis, adeò succinctè, & Laconicè veram sententiā de Vrinis decernamus: ne Lerneam Hydram nobis secari, quis iure dicendi ansam hinc arripiat: vno absciso capite innumeris subinde repullulātibus. Tuum erit, Lector optime, nostros conatus & hoc tyrocinium, æqui boniq; consulere: tuaque beneuolentia, & humanitate crescenti plantæ fulcimenta, sudesq; subijcere, ac sic nobis

nobis ansam præbere de grauioribus cogitandi: cum
reuerit ætas, creueritque ingenium. Vale, quisquis
s: &, ne prius, quàm legeris & intellexeris, iudica: si
hilosophus & esse, & nominari verè cupis.

SVMMMA TOTIVS OPERIS.

QVatuor constituit VVILICHIVS operis huius partes. In prima agit de generalibus quibusdam conditionibus, & iudicio substantiæ vrinæ, breuiter quidem, at diligentißimè, vt nihil hîc desiderari poßit: m reuera ex substantia magis, quàm è colore vrinarum, con- ctio vasorum sit spectanda. Quandoquidem verò substan- a cum colore semper est coniungenda, & hic cum illa: optimo dine in secunda parte, de differentijs colorum, eorumq; m substantia vrinæ συζυγίᾳ, & copulatione ita luculenter ethodicè & perspicuè disserit: vt alijs facilè palmam præ- piat. In tertia aggreditur enarrationem causarum copiosæ, paucæ vrinæ. In vltima informat medicum: quibus cautio- bus de contentis, sic iudicare poßit: vt salutem ægro, sibi verò i decus & famam immortalem conciliet.

Et herclè hæc quatuor in omni vrina iudicanda à medico urratè sunt consideranda: nisi velit seipsum cum macula in- tiæ, ludibrio mulierculanum exponere, nempe substantia: co- or, isq; cum substantia coniunctus: (quò etiam perspicuitatem, & puritatem, referimus,) quantitas, denique trium regionum contenta, siue παρυφιστάμενα. *Quæ in vrina consideranda.*

PARS PRIMA DE VRINAE INSPECTAE DIIVDICATIONE.

CAPVT I.

Cuius nam Medicinæ pars est, Vrinæ dijudicatio?

RINÆ dijudicatio, non contemnenda pars in ea medicinæ parte, quæ σημειωτική nominatur, compræhenditur: qu vtique per signa morbos, eorumque causas exquisitè indagare satagi Sunt autem signa aut concoctionis, au cruditatis. In ima aluo, egestiones: in gen re venoso, vrinæ: in membris spiritalibu spiritus, significant morbos & causas.

SCHOLAE MEDICAE DE VRINIS HIERONYMI REVSNERI.

RITVM est vulgò dictum: vbi desin physicus: ibi incipit medicus. Quod omnes interpretantur de principijs: qu medico physicus suppeditat. Auicen lib. 1. fen. 1. doct. 1. & 6. cap. 1. Et sanè non ineptè: dum modò vocabulum Physici non adeò strctè sumatur: prout hodie accipi solet, cum Galen lib. de sanit. tuend. ad Thrasyb. cap. 28. Nam & de Mathematico intelligendum: vt si quæras, cur rotund & orbicularia vulnera, & vlcera, non facilè glutinen

tu

tur, si præsertim corpus fuerit δυσελκὲς, licet omnia κολλητικὰ καὶ συμφυτικὰ medicamenta, & ἐπίδεσμον, qui sit fascia glutinatoria, adhibeas: Mathematicus respondebit: quia, vt circumferentia in circulo, sic labra in vlcere rotundo nimiùm distant, ac abhorrent à se mutuò. Omnis autem glutinatio per contactum fit.

Quanquam etiam sententia illa, non absurdè, de modo procedendi, intelligi posse videatur. Sicut enim Physicus vtitur demonstratione signi, & effectus, si causæ ipsius subiecti sint occultæ, & per hanc demonstrationem in causæ cognitionem peruenit: Ita in medicina, omnis inuestigatio ab eo, quod sensibus perspicuum est, in abstrusas morborum causas, medicum deducit: quodque ortu & causarum ordine postremum existit, inuestigatione primum occurrit: vt symptoma aliquod manifestum, seu signum, quod certis coniecturis in partis affectæ suspicionem nos pertrahit. Arist. 3. Ethic. Nicomach. cap. 3.

Physica demonstratio ab effectu.

Signorum autem siue symptomatum, (pro iisdem enim hęc vsurpabimus, exemplo Galeni comment. Aphor. 12. lib. 1. nam, si quicquid sensibus nostris obuium est, quod aliud latens comitatur, signum illius fit: meritò symptoma, quia conspicuum est, & interiorem, è quo fluxit, morbum indicat, signum vocabitur: Gal. in defin. medic.) tria sunt summa genera: actio læsa, dum scilicet, aut non fit, aut malè, & quidem hic, aut diminutè, aut deprauatè: excrementorum vitium, aut in substantia, aut qualitate, aut quantitate: & simplex corporis affectus præter naturam. His signis vtimur, ad omnem corporis statum, quæq; in eo eueniunt, cognoscenda: siuę iam sit constitutio corporis salubris, siue insalubris, siue neutra. Maxima autem est signorum necessitas in statu contra naturam. Medicum enim non solùm morbum verùm etiam illius naturam, differentias, modum generationis, locũ affectũ, causas, rationẽ solutionis, ad

Genera symptomatum.

vnguen-

vnguem perſpectam habere oportet: monente Ga-
leno 3. de ſymptom. cauſ. cap. 1. & Democrito in e-
piſt. ad Hippocratem. Aſt horum omnium cogniti-
nem, cùm illa in intimo corporis receſſu condita, ſe
ſus noſtros effugiant ſolis ſignis, tanquam certis r
rum indicijs, mens adipiſcitur: vt iam oculis cerna
tur: quæ antea magna obſcuritate inuoluta iacebā
Gal. comm. 2. lib. 1. Prorrheticor. textu 3. lib. 1. de cr
ſib. cap. 3. & lib. 1. de loc. affect. cap. 2. & 3.

An aliquid tribuendum ſit Vrinæ.

Rectè igitur Vrinæ dijudicatio, non contemnen-
da pars σημειωτικῆς ſtatuitur: ſine cuius interuētu, nun-
quam medicus, in cauſæ morbi abſtruſæ cognitio-
nem perueniet. Vt mirum idcirco non ſit, tam ma-
gnam in ea collocare fiduciam, non ex vulgo dun-
taxat multos, ſed etiam ex doctioribus plurimos.
ἰχώρματα enim, id eſt, humores, interiores cauſæ ſunt
ſanitatis quidem, ſi naturæ legibus tenentur: morbo-
rum verò, ſi de naturæ bonitate decedunt. Vrinam
autem eſſe excrementum ſecundæ concoctionis, quæ
fit in venis, vbi ἰχώρματα ſunt, adſerimus: vt poſtea pro-
babimus. Teſtabitur igitur de felici αἱματώσεως ſta-
tu: id quod Gal. quoq; lib. de tot. morb. tempor. cap.
3. adfirmat.

An in morbis indicationes curādi à cauſa coniuncta petendæ.

Ita in morbis indicationes curandi à cauſa inte-
riori primò petendæ. Cùm enim accidens, nempe
morbus, ſemper indigeat cauſa efficiente: quæ ſit τ
εἶδος ὁμόγονον, ἢ διδόμενον τὸ εἶναι τῷ ὄντι, vt Ariſtot. 1 1
cap. 2. poſter. analyt. & 7. metaphyſ. text. 59. ſcribit
pro explorato eſt, manente cauſa, morbi formā ma-
nere: illaq; ſublata, formam quoq; auferri. Id quod
prima requirit indicatio: quæ, quid ſit agendum, do-
cet. Vt verò αἴτιον συνεχὲς, formam nempe morbi, re-
ctè & ſcitè apprehendamus, atq; ad huius normam,
indicationes θεραπευτικὰς aptè inſtituamus: Vrina
nos & auribus, & oculis captos in abdita venarum
penetralia, vbi cauſa morbi ſedem habet fixam, & in
naturæ myſteria ducit: dum quaſi digito monſtrat:
cuius

...uius partis vitio, (à qua sordes & inquinamenta, si qua insunt, corradit, secumq; rapit vrina, (sanguificatio minùs finem consequatur, naturæ conuenientem: vnde causa morborum.

Quibus, cùm ipsa experientia, optima rerum magistra, adstipuletur: quis non obuijs vlnis, matulas ægrorum vrina refertas excipiet? Partim, vt hinc ansam arripiat, certius iudicandi de morbo, & eius causa interiori: partim verò: vt cùm homines, quæ illis eueniunt, nobis præcognita vident, non solùm artem sacram extollant, illiusq; professores admirentur: sed etiam faciliùs sese, suamq; salutem illis committant: ad omniaq; remedia toleranda promtos exhibeant. Vt de vulgi calumnijs nihil dicamus: quibus ars nostra, si quæ alia, subiecta est: quas facilè euitabit medicus: qui in hac palęstra exercitatus, omnium dispositionum corporis humani naturam, euentumq; prænunciabit.

Porrò ab vrina sumuntur inprimis signa τῆς πέψεως, ἀπεψίας, σωτηρίας, τά δ᾽ ὀλέθρου δηλωτικά, ἢ κρίσιμα. Non tamen negandum est, inde peti quoq; σημεῖα τὰ παθογνωμονικὰ: dum συνεισβάλλει τῷ νοσήματι. Id quod medici nostrates plurimùm obseruant. *Qualia signa ab vrina sumantur.*

Restat quæstio à Gentili quoq; in commen. super Auic. lib. 1, fen. 2. doct. 3. cap. 1. tract. 1. ventilata. Vtrùm à pulsu desumta signa salutis, vel mortis certiora sint, quàm ea, quæ ab vrina? Quæ breuibus & dilucidè decidenda. Vt in ijs, quæ igne elixantur, accidit: ita in corde intumescit, qui per ἕψησιν quandam coquitur, sanguis. Illo intumescente, in arterias feruor spirituosus sanguis deriuatur: vnde dilatantur omnes arteriæ, nam sunt veluti totum quoddam cum corde, & cùm totum redditur maius simul, ac accesserit pars, non potest vna pars dilatari, quin eodem tempore dilatetur totum. Sine huiusmodi amplificatione, non fieri posset distributio alimenti in omnes partes. Et hæc est διαστολή, quæ fit à spiritu vasa tendente: *Vtrùm à pulsu certiora signa mortis sumantur, quàm ab Vrina* *Quomodo fiat pulsus.*

dente: quo efflante in habitum corporis, & distribu-
to sanguine particulis, necesse est tumorem cordis
& vasorum desidere tamdiu propter pondus, donec
nouus spiritus iterum repleat ac distendat. Et hæc e
συστολή, motus contrarius priori. Atque ideò hoc fit
cùm, quòd non sit continua generatio eorum, quæ
tota simul fiunt: tùm, quòd omne mutatum, mute-
tur prius, & quod mutatur, eius aliquid prius muta-
tum sit: vt Aristotel. 6. Physic. text. 2. 55. & 87. & 1. de
cœlo text. 21. sentit.

Si itaq; vires cordis & anima vitalis constabunt
continua sanguinis generatio in corde erit: conti-
nua partium nutritio: continuus motus cordis: con-
tinua arteriarum pulsatio. Adest enim calor, effici-
ens pulsus: adest materia, alimentum efferuescens
quod sequitur motus cordis: adest finis, distributio
spiritus vitæ, alimentiq;: aderit quoq; forma, elatio
à spiritu, & residentia à pondere. Contra deficienti-
bus viribus & facultate vitali allucinante, vt in mo-
ribundis, deficit paulatim pulsus, diminuta dilata-
tione, & aucta contractione. Nam contractio non
fit à facultate animæ vitalis, fuligines expellendi gra-
tia, vti Galenica Schola autumat: Sed sequitur pon-
dus corporis cordis, & arteriarum: quod pondus
derelinquente spiritu, nihilominùs superest, & de-
stitutum sustentatrice, rectriceque anima, grauius,
motu scilicet naturali, vrget ac premit. Dilatatio au-
tem continuam spiritus generationem sequitur:
quæ in moribundis minima est, laborante vitæ of-
ficina.

Quis igitur ambiget, multò certiora signa salu-
tis, & mortis à pulsu sumi posse, qui à fonte salutis
procedit: (quam ob causam, pulsum iudicandum in
sinistri potius, quàm dextri brachij carpo censent: vt
& ideò quoque, ne iudicium propter hepatis, & fel-
lis calorem interturbetur:) quàm ab vrina, cui nul-
lum cum corde commercium: & quæ clarius ieco-
ris,

Pulsus in sinistri brachij carpo tangendus.

ris, venarum, humorumque statum, quorum administratione corpus vniuersum gubernatur, morbosque in his genitos repræsentat, quàm vires, corporisque robur?

CAPVT II.

De necessitate & vtilitate vrinæ.

Quot' nam sunt commoda Vrinæ inspectæ?

OCTO sunt præcipua. I. est, quòd sit affectionum in iecore, atq; venis certissimum iudicium. Tympanites diuiditur, vel dijudicatur ex causa, vel frigida, vel calida. Si calida est, tunc vrina rubet in hoc morbo: tunc calor hepatis est restinguendus: curatur quidem in principio & iuuentute, sed si negligatur, non est curabilis. Si est causa frigida, facilimæ est curationis. Ita hepaticus, quando laborat ex calore, tunc virtus concoctrix laborat in hepate: & tunc sequitur eos hydropicos fieri : in hoc morbo venæ mesaraicæ obstruuntur, & sic succus ad necessaria per attractiuam non attrahitur.

II. Facit ad patefaciendum mores hominum propter temperaturas. Nam si sanus homo frequenter, (nam semel atq; iterum certis de causis mutari potest) pallidam,

dam, aut ſubrufam cum craſſa ſubſtanti
minxerit, pituitoſus erit. Si flaua erit, au
ei proxima, cum tenui ſubſtantia, bilioſus
ſi ſubflaua, craſsioris conſiſtentiæ, atrabi
larius erit.

III. Vrinæ inſpectio ducit nos ad co
gnitionem morborum per conſenſum.

IV. Non ſolùm monſtrat morbum, ſe
etiam morbi cauſam.

V. Quia quatuor tempora morborum
hinc quoq; patefiunt.

VI. Indicat intentiones curatiuas.

VII. Qûòd per hâc fiat exploratio co
ctionis, & præſertim eius, quę fit in ſangui
ne & hepate.

IIX. Propter criſium dignotionem
atque hinc eſt vel ſalutis, vel mortis pręſa
gium, veluti ſi vrina nigricat maximè, au
ſi viridis, & veneta, aut liuida anteceſſerit,
mortem prædicit, tanquam vitalis caloris
extinctionem. Ita paſſea vrina, ſi diu per-
manſerit, icterũ diſſolui, iudex vrinæ prę-
dicet. Ita in febribus, ſi craſſa micta fuerit,
aut paulò pòſt reſidet craſsitudo, & atte-
nuatur ſupernè: aut craſſa permanet: illîc
quidem parum inæqualis turbulentiæ ſu-
pereſſe ſignificatur, & morbum haud ita
multò pòſt coquendum: hîc verò adhuc eſt

reliqua

reliqua in ſanguine perpetua agitatio, & morbum vigere non eſt obſcurum.

SCHOLAE.

Orma ſcholarum noſtrarum ſit aurea illa Galeni lib.2. de fac.natur. in fine cap. 9. ſententia. Studium, inquit, eorum laudandum eſt: qui vel explanant rectè dicta à ſapientibus: vel ſupplent, ſi quid omiſſum eſt ab eis. Non enim fieri poteſt: vt quis idem ncipiat, perficiatq;. Contrà culpandi ſunt: qui adeò unt delicati: vt nihil diſcere eorum, quæ rectè ab ajs dicta ſunt, velint: & qui adeò ſunt ambitioſi: vt tudio nouorum dogmatum, ſemper aliquid aſtutè exant & cauillentur, partim ſpontè prætereuntes, artim callidè oppugnantes. Paucis itaq; ſecundum anc regulam philoſophicam Galeni, vſus hoſce exminemus. De primo certum eſt: ex vrina de omnium artium totius corporis affectibus minimè fallax iuicium fieri poſſe: præcipuè autem iecoris, propter nagnum venarum illic concurſum, tam in caua, uàm gibba parte: non autem, quòd hepar ſit principium & φύσεως, & διοικήσεως venarum: quam hypo neſin admodum vacillantem, plurimi nobis ex Gan.lib.artis paruæ cap.95.& 1.de vſu part.cap. 16. & retæo lib.1.de cauſ. & ſign. Chronic.cap.13. obtruunt. Nos illorum ſententiam amplectimur, quorum al.com. 6. in Hipp. lib. 2. de nat. hum. mentionem cit: vt & Ariſtot. 2. de part. anim. cap. 9. & lib.3.cap. Omnes venæ ſunt continuæ venæ cauæ, & cum consentiunt. Hippoc. lib.de locis in homine. Hæc utem oritur vel è corde, vel è iecore. Sed nō è iecor: Ergo è corde. Probatur aſſumptio ipſa αὐτοψία. ena caua cordi adſiſtens, capaciſſimum è ſe ramum omit: qui mēbrana ſua, ferè dimidiam cordis parm exterius ambire ſpectatur, & in eius molem ſpar-

An hepar venarum origo.

sus exhauriri. Immò, vbi dextrum cordis sinum inuoluit & vestit, adeò magnus est: vt hunc multi non venam, sed membranam dicere malint ex sinistro venæ cauæ pariete profectam: q mox vt cor attingit, in illius substantiam degenerat, prorsumque oblitescit. Transgrediens verò diaphragma, posteriori iecoris sedi amplo sinu excepta, tantùm adnascitur. Et reuera ibi tenuia potiùs capillamenta venæ cauæ conspiciuntur: quæ, si quis voluerit cum trunco venæ cauæ in corde comparare, conferat sanè cum canibus catulos, & cum matribus hœdos. Nec caua transit & perforat cor, vt hepar pforat: cuius παρέγχυμα, si maceretur aliquandiu in aqua tepida, contabescet & decidet, relicto retis cuiusdam ex innumeris venulis cõstantis, tenuissimo contextu penitus illæso. Quod in vena caua à corde separanda nunquam fiet: licet affuso quoque aceto radicato (quod vel metalla durissima in liquorem soluit, (per aliquot menses in fimo magistrali, vel balneo Mariæ putrefacias, & in Pellicano circules. Et, si vena caua oriretur à iecore: omnes venæ haberent continuationem cum iecore: quod in vena arteriosa non fit: neq; in venis toti mesenterio proprijs, quæ ad glandulosa quædam corpora finiunt: cùm cæteræ omnes versus portas referantur: vt ipsemet Galen. 4. de vsu partium ex sententia quoq; Herophili scribit. Statuimus itaq; rectè venam cauam originem sumere è corde, nequaquam ex hepate: & necessariò osculis committi radicibus venæ portæ. In quem errorem quoque Galenus incidit, hæc negans. Nam cum intuitu persequi nequiret tenuissimarum venularum ductum: pronunciauit non esse id: quod ipse videre non potuit. Portæ radices à capillaribus in extremo hepatis ambitu quasi inchoatę sensim in maiores colliguntur & crescunt: donec propè versus medium omnes in cauo iecoris in vnum coëant caudicem, vbi primus in totum corpus ingressus est. Hæc continuatio vera est: non igitur ista-

An Vena porta committatur orificijs vena caua

tur ista-

tur istarum propaginum nouus erit exortus: nec ideò dicendum, portæ venam primùm in hepatis viscere βλάστησιν nancisci, sed in corde ob cauam. Den, qui fieri potest, vt sanguis extra vasa propria, cordis calore destitutus, aut non concrescat, & hinc corrumpatur: aut particulæ non agglutinetur? quomodo iterum in vasa venæ cauæ assumetur? quomodo denique hepatis corpus, tenuissima membrana vestitum continere humorem sanguineum poterit, in tanto viscere inspersum? Quin admota fistula, si insles truncum venæ portæ, videbis quoque vnà inflari venam cauam. Vt de ictericis nihil dicamus: in quibus bilis à vesica fellis obstructa regurgitans primò inficit maximè sanguinem venæ portæ: quæ deinde communicat sanguinem venæ cauæ: cuius rami ad exteriora totius corporis tendunt. Vena igitur caua arbor est: quæ vnica innumeros ramos per totũ corpus mittit vndiquaque: qui sanguinis & huic permixti seri sunt vehicula.

Quare de omnibus morbis corporis ex Vrina iudicare possumus: quia omnes venæ sunt continuæ venæ cauæ, & ab illa oriuntur: non autem est diuersa coctio venæ cauæ & venæ portæ: non igitur diuersum quoq; iudicium ex vrina de partibus, ad quas rami venæ portæ deferuntur, ab ijs, quibus vena caua propagines communicat: vti Galeni opinio perperàm videtur adfirmare. *Omnium venarum vna concoctio:*

Potus autem, (quem vt ichoris, ita quoque vrinæ materiam primam iudicamus, vt postea probabitur,) defertur in ventriculum, intestina, venas mesaraicas, venam cauam, venas emulgentes, renes, vreteres, vesicam. Et hæc communis est via. Verùm videmus, cùm strenuè in calefacta bibulorum arena desudamus, statim nos reddere vrinam crudam, nihil aut omninò parum à potu assumpto differentem. Iam si opposita via ad vesicam illa vrina deturbaretur, magnam certè mutationem adipisceretur. Gal. 3. de fac.

nat.cap.15. huius rei causas has proponit : primam
qualitatis conuenientiam, dum propter hanc parte
circa ventriculum auidius potionem arripiunt, præ
sertim si sit vinum, quod iuxta eundem commen.
phor.18.part.2. τάχιστα καὶ ἀθροώτατα nutrit. Secundam
humoris tenuitatem, cùm tenuia citius & faciliùs d
gerantur. Tertiam, vasorum laxitatem. Vltimam tra
hentis facultatis renum robur: seu, (quod melius est
naturæ serum expellentis virtutem. Verùm hæc op
nio, cùm non videatur ipsum rhombum attingere
quem describere conamur: compendiarij alij rece
sus inuestigandi: qui sunt arteria trachæa, arteria ma
gna, arteriæ emulgentes, vesica. Licet autem Hip
poc.lib.4. de morbis, vt & Erasistratus apud Plutar
chum, multis machinis hanc arcem demoliri conen
tur: longè tamen plures sunt rationes : quæ faciun
vt huic opinioni palmam tribuamus : quam exoscu
lati sunt, Plato in Timæo: Plutarchus symposiac. De
cad.7.problem.1. Aulus Gellius, noctium Atticarum
lib.17.cap.11. Gal.8. de placit.Hippoc.& Platon.cap
vlt.& lib.2.de simpl. medic. facultat. cap.17. & con
aphor.17.part.2. Aliquid itaq; potus ad pulmone
deferri, his rationibus tàm ἀπὸ τοῦ διότι, quàm ὅτι ducti
moti, pro explorato habemus.

An aliquid potus in pulmones deferatur.

I. Si canem ad eam sitim redegeris, (quod facil
consequeris, nam natura siccum est animal:) vt aqu
nigro colore tinctam bibere cogatur : & mox thora
cem aperias nouacula acutissima per στέρνον rectà tra
ducta: nigro colore infectos pulmones deprehende

II. Natura non frustrà tàm amplas emulgente
arterias condidit : sed hanc ob causam, vt magna se
ri portio per eas percolaretur.

III. Idem Galeni experimento paret. Nam si qui
copiosam aquam in os recipiat : deinde verò resupi
natus orificium gutturis paululum aperiat, (hoc e
nim in nostra potestate est situm:) sentiet aliquid po
tus illabi, quod titillabit: & si paulò id copiosius sit

tussim

ſſim excitabit : quæ diſcuſſo potu, ſæpiſſimè titilla-onem aufert.

IV. A' potu, propter humectatos pulmones, me-is procedunt ἀποπλύσματα καὶ πλυελισμοί. Hinc quo-ue ſputum è pulmonibus tuſſi reiectum, colorem ni refert, quod modò bibimus.

V. Dicitur in communi prouerbio: Cantores a-ant humores. Et hercle rectè. Nam cantores aliqui leò amant cantharos, vt rectius à cantharis, quàm nendo nomen deriuent ſuum. Cùm nimia in ca-ndo contentio vocis, conſumpta humiditate, a-eritatem inducens, vocis gratiam obſcurat: guttu-ſæpius vino, aut nobili Torgenſium Zytho irriga-, cantores admodum delectantur, & dulcius octa-s ſuas, & decimas quoque, ſi modò prata bibãt, ca-nt. Vnde, ex ſententia poëtæ, fluit melius poſt po-la ſermo.

VI. In lipothymia infuſo in os vino Maluati-, aut aliqua aqua moſchata, momento recreatur r. Nulla autem eſt alia via: per quam tam citò poſ-permeare ad cor: quàm per arteriam trachæam magnam

VII. Nónne ſolemus affectus pulmonis, vt tuſ-n & infarctus, curare potionibus, & eclegmatis? rtè neceſſe eſt, vt aliquid illorũ in pulmones defe-ur. Ideò quoque medici exhibent hîc viſcida & te-cia: vt oleum amygdalarum dulcium recenter ex-ctũ, cũ ſaccharo Candi: itẽ eclegma ſanũ & exper-n, de pineis nucleis, & ſimilia. Item in expectoran-Spiritum Vitrioli rectificatum, & circulatum eò ue, donec violæ odorem referat, omnisq; roſionis expers, miſcent cum oxymelle, vel alio ſerapio: vt, n tenuium admodum ſit partium, diutiùs inhæ-tori, quò maiori copia in pulmones extillet. Sic l. lib. 1. de facult. aliment. cap. 29. vtitur orobo cum lle, ad craſſos thoracis, ac pulmonis humores ex-rgandos.

IIX. Peripneumonici sæpissimè per semitas vrinarias ingentem puris copiam mingunt. Via est hæc de qua Gal. 6. de loc. affect. cap. 4. per sinistrum cordis sinum, in magnam arteriam, indeque in arterias emulgentes, renes & vesicam. Idem in pleuriticis accidit: quorum pus non solùm per venæ appellatæ sine pari ramulum à Fallopio obseruatum expurgatur, qui in ipsummet sinistrum emulgentem inseritur: verùm etiam per hos ductus. Rarò enim pleura afficitur in flammatione: quin etiam in consensum rapiat pulmones vicinos. Id quod non tantùm symptomata multa, vt tussis, & sputa quamplurima, quæ ex illa membrana exangui secundum Galenum lib. 2. de facult. nat. cap. 3. nequeunt prodire, testantur: verùm etiam ipsa cadauerum sectio docet. Contra Hippocrates nos his telis petit.

In pleuresi pulmones quoque laborant.

I. Pulmo cauus est: & est in ipso fistula: quæ faciunt ad formationem vocis. Si autem potus deferretur in pulmonem, fieret obstructio, & sic impediretur vox. Resp. Transfusa portio potus, per interiorem arteriæ tunicam exudat, vt pulmones irrorentur: non autem, instar gurgitis, qui concitato impetu fertur, repentè totus per mediam fistulam irrumpit. Gal. com. aphor. 17. part. 2. Atque idcircò nec tussim irritat, nec vllum penitus, vel titillationis, vel obstructionis sensum efficit: dum blandè per trachæam illabitur.

II. Procedit potus in gulam & ventrem, & e his in reliquum corpus distribuitur. Ergo non in pulmones.

III. Si potus ferretur in pulmonem, non autem ventriculum, cibi redderentur sicci, nec concoquerentur: propter meliorem ciborum confusionem & sequestrationem impeditam: sicuti in Spagiricis destillationibus addimus aquam.

IV. Medicamenta aluum subducentia, in potu sumpta, extra ventrem procederent: nec supernè, aut

infer-

nfernè deijcerentur. V. Purgantia pulmones
xulcerarent, propter σταλαγμὸν, & pituitam capitis
ı pulmones descendentem.

VI. Homines vino nigro repleti, nigra quoque
cremena excernunt: quod indicium est, potum seu
inum per ventrem ad intestina demitti.

VII. Allium, rutam, cepas, raphanum, comeden-
s, reddunt, secundum Galenum quoque lib. de atte-
u. victu. cap. 1. vrinam malè olentem. Quæ demon-
rationes omnes euincunt, potum potiùs in ventri-
ılum, quàm pulmones ferri. Ad has sex argumenta-
ones breuiter respondemus, cum Platone & Gale-
o: maximam partem potus deferri ad ventriculum,
uia secundum Hippoc. lib. 4. de morbis, contigua
t & annexa ipsi ventriculo, gula hominis, noctes at-
ue dies patens & hians ianua. Nihilominùs tamen
iam aliquam portionem in pulmones deferri, con-
anter adfirmamus.

IIX. Si potus deferretur in pulmones, his op-
letis, homo neque respirare, neq; loqui posset: & se-
ueretur ignis animalis φθορὰ per σβέσιν. Idem testa-
ır experientia. quòd aliquando hinc tanta tussis ex-
tetur, vt strangulationis & suffocationis immineat
ericulum. Resp. ex Plutarchi sententia, hoc tum
emum fieri: cùm tanta fuerit potus copia, vt spiri-
ıum viam occupet. Ideoq́ue natura sagax ἐπιγλωττί-
α, membranam cartilaginosam, laryngis orificio su-
erposuit, situ tertiæ cartilagini arytænoidi contra-
o, quasi moderatricem, obicem & operculum, pro-
ibendi, admittendiúe, quod ex salutis vsu foret: vt
dice sua, edulia quidem omnia defenderet ab arte-
a, dorsoq́ue in stomachū detruderet: potum autem
artiretur inter stomachum & pulmonē: & quidem,
pedetentim influeret. Et hæc causa est: quòd aues
πιγλωττίδα non habeant: quoniam non trahendo,
ıt sorbendo, sed potius immerso rostro, potum pau-
tim transmittendo, irrorant & humectant arteriam.

Potus autem tussim non excitat, iuxta sententiam Galeni lib.2.de simpl.medicam.fac.cap.17. quia protinus rapitur ab instrumentis, & facilè quocunq; distribuitur:nec spiritus vias coaceruatus infarcit. Nam mox à cordis sinistro ventriculo, aër humore plurimo madens excipitur:hinc in arteriam magnam mittitur,ab hac in arterias emulgentes. Vt hinc appareant medicorum nostrorum nugæ: qui ex Gentili super Auic.lib.1.fen.4. cap.1. Paragr. 15. clamant,pulmonem fortissimis indigere remedijs ratione distantiæ:opus enim esse:vt hæc prius transeant per venā mesaraicas, & postea ad hepar deueniant, hinc ad cor,tandē ad pulmones.Mirum est ipsos nō addidisse saphenam,aut basilicam. Vltimum argumentum Hippocratis est: Si ad pulmones deferretur lac, non posset nutrire infantes. Huius solutio, licet ex dictis pateat,hoc tamen addemus,idipsum redargui exemplo phthisicorum:qui solo lactis, maximè autem humani vsu, è mammillis hausti, curantur saluberrimè. Gal.lib.5.methodi medend. cap.12. & lib.7. cap. 6. scribit,Euriphonem, Herodotum & Prodicum, tantam in lacte ad corpora tabidorum reficienda fiduciam habuisse: vt etiam illos,qui phthoē contabuerant,ex ipsa mulieris papilla lac sugere iuberent. Vnde necessariò conuincitur, lac quoque in pulmones, quorū morbus phthisis est, deferri. Quanquam non negemus, ex continuo lactis vsu, sanguinem,qui ad pulmones defertur, posse contrahere qualitatem lactis.Ex his sole meridiano clarius est: Vrinæ maximā vim esse, præter affectus iecinoris & renum,in iudicandis difficilimis pulmonum & arteriarum morbis. Quæ notatio, cùm ab autore nostro omissa sit, breuibus pertexenda fuit: sicuti & sequens. Recepta est à Galenicis opinio:nullo modo ex vrina de affectibus neruorum,vt paralysi, tetano, spasmo, posse iudicium fieri: quòd videlicet materia in neruis hærens,per nullas semitas,ad venas emulgentes, deuenire

An ex vrina morbos neruorum cognoscere possimus.

ire possit: cùm illi è cerebro secundum ipsos, hæ ve-
ò ab hepate oriantur: neque mutua fruantur societa-
e. Horum vestigijs, posteri pio zelo, mancipiorum
nstar, insistentes, contra illam Chimæram, ne qui-
em mussitare, ausi fuerunt: perpendentes admoni-
ionem Aristotelis lib. 6. Ethic. Nicomach. cap. 11. v-
i vult, seniorum pronunciationibus, & opinionibus
bsque demonstratione, non minùs quàm demonstra
ionibus attendendum esse: quia namq; ex ipsa expe-
entia vsum habent, & principia intuentur. Quæ res
ecit: vt nemo hactenus, (quod sciamus,) Camari
am mouere, & quæstionem hanc vel perfunctoriè
untaxat, veluti canes è Nilo bibunt, aggredi volue-
t: An nimirum ex vrina morbos neruorum cogno-
ere possit sagax medicus. Nos dubij huius, ardui
nè, veritatem, si vlterius progredi non licebit, peni-
llo saltem adumbrabimus. E cerebri priore, vt mol-
ore parte, neruos sentientes originem ducere: è po-
eriore verò, & ex spinæ medulla, mouentes neruos
eriuari, omnes ferè cum antesignano suo Galeno
b. de odorat. instr. cap. 2. sentiunt. Et perperam sa-
è. Licet autem hæc opinio, adeò validas in illorum
nimis radices egerit, vt nullo rationum bipalio e-
elli posse videatur: non tamen de cæpto viæ cursu,
lius veritatis desiderio moti, deflectemus: hinc ex-
rsi: quòd neruus nihil sit aliud, quàm vena, quæ in
erui naturam in cerebro degenerauit: vas ad spiri- *Neruus est*
us, siue floris sanguinis vehiculum in extremas, & *vena.*
nginquas partes, pro sensu & motu destinatum.
ùm autem de venarum statu & morbis, ex vrina,
onie cturam facere possimus: quid impediet: quo
inùs ex eadem, de neruorum quoq; affectibus ali-
uid certi pronunciemus? At hic insurget contra
os Dauus quidam, vino Hippocratico ebrius: qui
renuè vociferabitur, propositionem vel non esse
onsonam principio κατὰ παντὸς, vel non conuenire
onti asinorum, vel demonstrationem habere ni-

miùm remotam, & longè difficiliorem: quàm vt illā cerebro suo turbulento assequi valeat. Verùm aliquantisper edormiscat hoc villi: donec fumis discussis, & σκληροφθαλμία ablata, ipsam hominis naturam penitius rimari possit: & subita metamorphosi ex Dauo Oedipus fiet. Cerebri vsus est: vt cùm ex sanguine in corde feruente tenuissima pars sublimatur, sua frigiditate eam temperiem sanguini præstet: quæ faciat, ne optima pars sanguinis in auram euanescat, & sic officium sentiendi, & mouendi intercipiatur. Hippoc. lib. de carnib. Aristot. 2. de part. anim. cap. 7. Gal. lib. 2. de temper. cap. 3. Auic. lib. 3. fen. 1. cap. 2. quamuis lib. 1. fen. 1. doct. 3. cap. 1. cōtrarium doceat. Simile videmus accidere in destillationibus Spagiricorum: qui fistulam, spiræ instar varijs anfractibus recuruam, spiritus recipientem, vasi coaptant, in quo aqua frigida continetur: cùm ne vitra recipientia, propter nimium spirituum feruidorum impetū (præpedito nempe effluxu propter sigillum Hermetis:) frangantur: tùm verò, vt huius refrigerationis beneficio, temperati spiritus, placidè se phlegmati in recipiente insinuent.

Sanguis autem ille, cùm sit tenuis & syncerus: ideò circa cerebrum capillares, ac frequentes venæ ex caua & aorta sparguntur: quæ illi sanguini sint ad cerebrum deferendo. Harum illæ, quæ ad caput feruntur, caluariam ingressæ, partim πλέγμα δικτυοειδὲς, multiformi nexu, citra tamen vllius membranæ copulationem, reti assimilem contextū struunt, inter os σφηνοειδὲς, & duram meningem: partim verò sinus crassæ membranæ constituunt, è quibus vasa sanguinis in tenuem membranam sparguntur. Ab his membranis, tenui quidem extrinsecus, illo verò plexu intrinsecus, tenuissimas cerebrum venulas recipit: quæ cerebri substantiam ingrediuntur. Hæ licet in cadauere minùs conspicuæ sint: sic tamen ostendi possunt: si quis cerebrum animalis paulò antè iugulati scissum

ſum comprimat, ſanguinis ſubſtantia ex venulis, (alias extra vaſa ſanguis incorruptus ſeruabitur: quod ἀδιανόατον:) minutiſſimè infinitis locis exudare cernitur. Hæ venulæ ſi in cerebro deſinerent, nec vlterius ad diſtantia ſenſus & motus organa deferrentur, inutiles fuiſſent. Gal. 1. de ſympt. cauſ. cap. 8. & lib. de rig. tremor. & palpit. cap. 3. & 5. Quid enim opus cerebro tanta copia ſanguinis temperati, quem certè præparat alijs partibus? Deinde, ſi nerui, aut non ſunt venæ, aut cum venis non continui, quod Galenus ſentit: neceſſe eſt, vt exeat è vaſis ſanguis ſpirituoſus, in laxam & viſcidam cerebri ſubſtantiam, quæ illum facilè imbibet, & phrenitin generabit: & poſtquam ſemel egreſſum habuerit ex tunicis continentibus, in neruos re aſſumatur, alijsq; vaſis iterum claudatur. Hem, quale hoc eſt, ἐπιχαιτεράσαι? Quod nullo pacto fieri poteſt: cùm natura ſpiritus ſit dilatari & diffundi vndiquaq;, non autem cogi. Quæ hic tam admiranda & occulta, (hac enim excuſatione calua vtuntur:) erit ἀναστόμωσις? Vt de corruptione extra vaſa futura, nihil dicamus. Continuas igitur aut eaſdem oportet eſſe venulas ingredientes cerebrū, & ex eodem egredientes ad ſenſuum inſtrumenta. Nullum verò aliud corpus egredi videmus è cerebro, præter neruos. Nerui igitur nihil aliud ſunt, quàm venæ in naturam neruoſam mutatæ: vt rectè ſentit Ariſtot. 3. hiſtor. anim. cap. 3. & 5. Videntur autem nerui propè cerebrum ideò candidiores: quia venulas illas, propria quodammodo ſubſtantia exutas, natura, cerebro quaſi tomento fulcire voluit: non autem, quòd ſubſtantiæ ſimilitudine originem referant. Hiſce adſtipulatur ipſa quoq; experientia. Quoties paralyſis deſinit in colicam, intermittentes febres, articulares morbos, & hi affectus contra in illam? Pro explorato habemus: colicam, febres & arthritidem, materiā habere hærentem in venis, paralyſin verò in neruis. De modo maxima hic controuerſia. Plurimi materiæ mor-

Nota cauſam errati Galenici.

Quomodo paralyſis in colicam deſinat.

riæ mor-

riæ morbificæ transpositionem inculcant. Hæc si admitti deberet, necesse esset, vt materia colicam faciens raperetur in cerebrum, si in neruos peruenire deberet, quà solùm in neruos via patet. Quod si contingeret, quibus non symptomatibus cerebri lethalibus, tales expositi essent? Immò illos tunc benè valere capite cernimus. Deinde, cùm secundum ipsos venæ cum neruis non sint continuæ, afferant modum, quo illa materia ex osculis venarum, quæ inter tunicas intestinorum inseruntur, possit sursum, contra naturalem motum, tam longinqua via, sine certis canalibus, in neruos sese insinuare. Qui erunt satellites, qui humorem comitabuntur: vt extra vasa prolapsus & fluctuans, neq; dextrorsum, neq; sinistrorsum, sed recta linea (vah absurdum absurdorum) in solos neruos, virginis modestæ instar, pedetentim & placidè se conferat? Quidam hunc medium terminum inuenerunt, vt dicerent, omnia sublunaria esse porosa: & probant: quia videmus, si quis infundat vinum in cyathum ligneum siccatum, aliquam vini portionem sese in poros cyathi insinuare: item spongia attrahit in suos poros aquam: terra item Sirij feruore exucca reddita, poros voracissimos aperit, omnemq; humorem in aluum recondit. Nónne igitur omnia sublunaria porosa? Ergo & corpus humanum: quod refertum est poris quamplurimis. Quid igitur obstat, quo minùs humor ille faciens colicam, per poros illos sese in neruos inferat, paralysinque creet? Vah nugas nugacissimas. Inductione ista Aristotelica non pertrahent in sententiam suam Tityrum, aut aliquem Melibæum, qui nescit, ad inductionem necessariò requiri omnium singularium similium veritatem & consensum: (ostendet enim rusticus ille miser, & simplex, tam acuto Logico, marmor, saxa, silices, metalla quã plurima, nisi à Spagiricis sint soluta, & alia multa sublunaria carere poris:) multò minùs Philosophum, qui paulò acutiùs ipsas rerum naturas scrutatur. Deinde

inde, vt demus hoc illis, corpus humanum esse σπογγώδες: quid hoc ad materiam paralyseos? vbi est medius iste terminus? Vrgent illos priores aculei Materia ex vasis ruet: non concrescet: per occultos poros materia illa crassissima, lenta, rancida, & viscida, sursum feretur contra suam naturam. è vasis elapsa, à neruis hospitio excipietur. An non hic pons est asinorum? an non hæ demonstrationes, & medij termini sensum ac pœnam desiderant? Sed non est mirum, cùm corpus humanũ sit admodum porosum, vnà cũ calore, diebus præsertim Canicularibus, poris nimium laxatis, rationem exire. At vtinam hyems tandem aliqua veniret, quæ efficeret, contrahendo poros, ne ratio, ἐξ ἧς οὐκ λόγου κρίσις tàm crebrò è cerebro euolaret. In cuius tamen locum πυκνωτικὰ φαρμακα substituantur.

Alij, cùm viderent has tricas, ex Gal. 4. de rat. vict. in acut. com. 27. & Fernel. lib. 5. Pathol. cap. 3. duplex genus paralysis proposuêre: vnum, cuius causa in neruis consistit: alterum, in vasis: quorum repletione & consensu nerui partium refrigerantur, & spiritu influente ac facultatis commeatu destituuntur. Quæ sententia cùm non minùs à scopo aberret, quàm prior, rectè dicimus, Colicã in Paralysin desinere, cùm continuo ductu materia ab intestinis per venas in cerebri venulas, quæ nerui sunt, fertur. Ex hisce omnibus, complexionem hanc necessariò inferimus: Ex vrina neruorum quoq; affectus cognosci posse: cùm ex illa patefiant morbi venarum: quarum ramuli tenues & capillares ad cerebri basin delati, in neruos degenerant: vt luculenter est modò demonstratum.

Alter vsus est: quòd ex vrina in temperamenti, & ex hoc in morum cognitionẽ peruenire possumus. Quo sensu omnia illa accipienda, quæ ab Aristot. 7. Politicor. cap. 13. de mutatione morum, in medium afferuntur. Et reuera morum quædam semina nobis inseruntur, naturæ primordijs consentanea: quæ si *An mores à temperamento.*

quis velit tollere ac corrigere, Aethiopem citiùs album reddet. Ingeniti enim temperamenti tanta vis est, tantum robur: vt nullis artibus, aut disciplinis prorsus mutari, multò minùs è statu suo deturbari possit. Nam corpus nostrum, non tantùm ex mollioribus particulis, quæ cùm sint patibiles, & admodum ceræ flexibiles, facilè à sua temperie decedunt: sed etiam ex solidis conflatum est: quibus cùm propter fibras firmissimas plurimum insit firmamenti & roboris, nulla vi sic labefactari possunt: ne ingenium & corporis priorem naturam redoleat. Calor & humiditas faciunt ad multi seminis generationem: Gal. lib. 2. de temper. cap. 2. Semine multo generato fit priapismus, & genitalium titillatio ac pruritus. Huic libidini si non frænum inijciat metus pœnæ, vel disciplina, erumpet in actum, & fiet scortator. Calor præterea facit tales audaces, & bellicosos. Vnde, ex sententia quoque Arist. 2. Politic. cap. 7. videtur, qui primus fabulatus est, non irrationabiliter Venerē Marti coniunxisse: quoniam omnes huiuscemodi homines proni sunt ad Venerea, illisque obnoxij. Idem de inuidia, quæ omnium vitiorum fœdissimum aptè à Galeno lib. de cogn. cur. an. morb. cap. 7. appellatur, dicendum. Hæc, ira concepta, in commotionem & æstuationem spirituum incidit, quam euidens siccitas excipit: Hic æstus erumpit per linguam maledicā, cùm non habeat iustam causam inferendi manus. Vt egregiè Inuidia sit arbor: cuius radix, est maleuolentia: cuius frondes, ira & odium: cuius flores, irrisio & contemptus: cuius fructus, æmulatio & detractio: cuius folia, liuor & pallor. De hisce ex vrina pronunciare possumus. Si vrinæ corona erit crassa & aquosa, frigidius cerebrum indicabit: vnde tales somnolenti, timidi, ignaui, hebetes, indociles, fluxilis memoriæ deprӕhendentur. Sic, si fuerit corona flaua & tenuis: indicabit cerebrum calidius: hinc illi erūt iracundi, vegetes, audaces, temerarij, inconstātes, ingeniosi.

niosi. Quam sententiam Plato nobis quoq; reliquit: οἵ τε ὀξεῖς, inquit in Theęteto, καὶ ἀγχίνοι, καὶ μνήμονες, ὡς τὰ πολλὰ καὶ πρὸς τὰς ὀργὰς ὀξύῤῥοποί εἰσι, καὶ ἄττοντες φέρονται, ὥσπερ τὰ ἀνερμάτιστα πλοῖα, καὶ μανικώτεροι, ἢ ἀνδρειότεροι φύονται. οἵτε αὖ ἐμβριθέστεροι, νωθροί πως ἀπαντῶσι πρὸς τὰς μαθήσεις, καὶ λήθης γέμοντες. Qui vehementi sunt natura & calidiore temperamento: sunt ingeniosi & memores: sæpenumerò etiam ad iracundiam vehementi quodam impetu proni, & exultabundi variè deferuntur, non secus ac naues retinaculis minimè suffultæ: & insaniores veriùs quàm fortiores natura sunt comparati. Qui contra grauiori sunt naturæ indole, segniores quodammodo ad disciplinas capessendas accedunt, & obliuiosiores existunt. Quod cũ Platone Gal. quoq; com. 39. in Hippoc. lib. 1. de natur. hum. & Gentil. in Auic. lib. 1. fen. 1. doct. 4. cap. 2. asseunt. De similibus idem esto iudicium.

De alijs vsibus nihil est, quod annotemus, cùm ipsorum veritas sit omnibus nota: præterquam de septimo: addamus documentum notabile Fernelij lib. .Pathol. cap. 15. quo asserit, vrinam, quæ nullo renum vitio sit inquinata, non semper sanguinis & succorum eius coctionem, & conditionem ostendere. Nam vrina nonnunquam citrina, crassa & turbida meijtur, & detractus sanguis nihilominùs exquisitè purus conspicitur: vt in quartana persæpe, & in tertiana intermittente, atq; in ictero, cùm bilis in venas erorumpens, sanguinis tantùm sero permiscetur, ipso sanguine non infecto. Vnde turpiter errant: qui o vrina crassa & rubra protinus mittendum sanguinem clamitant. Est & nonnunquam Vrina, & colore, substantia, & hypostasi secundum naturam: cùm tamen detractus sanguis colore, & substantia vitiosus appareat. Id ferè contingit in statu & ante crisim continuarum febrium: cùm perfecta est vrinarum coctio: nec dum tamen natura vllam noxij humoris vacuationem est molita. Sed hæc rariora sunt.

Periculari casus.

Quid

Quid medico agendum, vt vrinam humanam ab aliis vrinis, & liquoribus discernat.

Sæpissimè medicos, iuniores inprimis, decipiunt & irrident mulierculæ: dum ipsorum peritiam exploraturæ, vrinam vaccæ, vel aliorum subiugalium, quæ longè crassior est humana: iudicandam offerunt. Huic malo vt succurratur, notandum: liquores hosce similes vrinæ humanæ esse: hydromel: syrupum acetosum: ius cicerum: aquam crocomyrrheam: vrinas bouis, ouis, capræ, capreoli, asini. Quæ omnia solo odoratu discernuntur. Non autem decet, immittere nasum aquilinum in matulam: sed sequenti modo aptè fieri potest. Fingas te, aperta matula, velle aliquid in vrina videre: admotis oculis, vnà cum naribus, percipies momento vaporem & odorem humanæ vrinæ proprium. Aut semoto vitri tegumento collum illius manu vna appræhende, altera fundum: hinc manum summam naribus admoue, simulans te velle tergere aliquantulum, sed modestè, nasum: & sic deprehendes fœtorem vrinæ. Et hæ cautiones maximè locum habent: cùm in Vrina nullum sedimentum apparet. Illud autem experimentum de corpusculis in vrina natantibus, nullius est momenti. Quot enim inueniuntur vrinæ, in quibus nil tale conspicitur?

TABVLÆ OCVLIS SVBIICIENTES IDEAM TOtius Doctrinæ.

Tres sunt, in altitudine corporis vrinæ, regiones.

I. Caput. Suprema aut regio, aut superficies.

II. Vẽter. Ima, quę est matulę fundus.

III. Pectus. Media, quæ intra ambitum vtrumque continetur.

I. SVB-

I. SVBSTANTIA.

- Substantia vrinę mista
  - Tenuis
    - Talis permanet.
    - Paulò pòst conturbatur.
  - Crassa, quæ est sæpè turbata: aut perturbatur: & vel
    - Attenuatur, dum crassiores partes residēt.
    - Crassa permanet.
  - Mediocris.

II. COLOR.

- Albus
  - Intensus
    - Cristallinus
    - Niueus
    - Aquosus
    - } est extremæ cruditatis.
  - Remissus
    - Lacteus
    - Glaucus
    - Charopus
    - } mediocris coctionis.

Subpallidus: apud Actuarium subspiceus: hic tingitur à bile.

Pallidus: Actuario spiceus.

Subrufus: alijs subfuluus: alijs, & Actuario subaureus: hîc est temperata coctio.

Rufus, fuluus, aureus Actuario, Græcè πυῤῥός.

Subflauus: Actuario subcroceus.

Flauus, Actuario croceus, Græcè ξανθός.

Subrubeus. Rubeus, ἐρυθρός.

Vineus. Passeus. Venetus.

Viridis. Oleaceus. Liuidus.

Niger.

SVBSTANTIAE ET COloris copulatio.

Tenues:
- Albæ.
- Pallidæ.
- Rufæ.
- Flauæ.

Crassæ:
- Albæ.
- Lacteæ.
- Charopæ.
- Subrubeę, cũ sedimẽto: vel
  - Crasso.
  - Subrubeo, & læui.
- Rubeæ.
- Nigræ.

III. QVANTITAS.

Quantitas:
- Multa.
- Pauca.
- Mediocris.

IV. CON-

IV. CONTENTA.

- Substantia contentorũ
  - Tenuis.
  - Craſſa.
  - Mediocris.
  - Eadem eſt aut
    - Læuis.
    - Aſpera, ſeu diuulſa.

- Eorundem
  - Color.
    - Niueus.
    - Subpallidus.
    - Pallidus.
    - Flauus.
    - Subrubeus.
    - Cruentus.
    - Venetus.
    - Liuidus.
    - Niger.
  - Quantitas
    - Multa.
    - Pauca.
    - Mediocris.

CONTENTA IN SVMma regione.

Nubes: Nebula: νεφέλη.

Bullæ
- à loco, in
  - Tota ſuperficie.
  - Corona: quæ ſæpè no[...] eſt.
  - Medium corpus ver[...] gentes.
- à ſitu
  - Perpetuatæ.
  - Diſperſæ.
- à colore
  - Concolores.
  - Aureæ.
  - Albæ.

Pinguedo. Puncta oleacea.

CONTENTA IN MEDIA regione.

ἐναιωρήματα, ſuſpenſio, ſublatio: ſublime, ſublimentum.

IN TERTIA REGIONE.

ὑπόστασις, ſedimentum, ſubſidentia.
- Orobea & erualis.
- Furfurea.
- Laminea, πεταλώδης.
  - Cādida.
  - Rubea.
- Similacea.

Capilli.
Pus.
Sanguis.
Arenulæ & alia quædam.

CAPVT III.

DE DEFINITIONE VRINAE.

Quid est Vrina?

Lijs est vrina, sanguinis intra venas colatura. Alijs est serosa quædam humiditas. Et sicut est serum in lacte pars aquosa & tenuis, tanquam sanies diluta: ita & aquositas sanguini, vt sit uxibilior, est permixta: quæ redundans, i naturæ excretricis, per venas emulgenes, ex caua vena, deriuatur vsq; in renes: bi veluti per incerniculum in vreteres, & x his in vesicam fit fluxio. Atq; sicut vesia bilis redundantem bilem ex iecore atahit, & splen atrã bilem: ita venæ emulentes, serosam humiditatem exugunt, & nquam superfluam, aliò propter excreonem propellunt.

SCHOLAE.

N omni generatione & mutatione substantiali, semper resecantur partes quædam superuacuæ: quæ formæ introductionem in materiam subiectam impedire possent. οὐδὲν γὰρ ἐκ παντὸς γίνεται, καπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἀπὸ τέχνης δημιουργουμένοις. οὐδὲν γὰρ ἂν ἔδει ιεῖν. νῦν δὲ τὸ μὲν ἡ τέχνη τῶν ἀχρήστων ἀφαιρεῖ, τὸ δὲ ἡ φύσις: quit bonus Aristot. 3. de gener. anim. cap. 11. Nulla s ex tota re generatur: sicuti & in ijs fit, quæ ab arte elabo-

In omni generatione sunt excrementa.

elaborantur. Quod si secus se haberet, non requireret aliquam operam. Nunc autem inutile si quid sit, id aut à natura, aut ab arte detrahitur. Omnis verò generatio est adeptio nouæ formæ, & ἀγωγὴ ad substantiam. Noua autem forma, quia noua est, nouum & diuersum à priore forma, materiæ apparatum desiderat, & remotionem partium veteris formæ, quæ aduenienti formæ non quadrant.

Concoctio est generatio.

Porrò concoctionem cum Arist. 4. meteorol. cap. 2. & Gal. 1. de fac. natur. cap. 8. ad generationem referimus. Nec absq; ratione. πέψις γὰρ ἐστὶ τελείωσις ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ οἰκείου θερμοῦ, (à quo ἡ ἀρχὴ τῆς τελειώσεως συμβαίνει) ἐκ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν. ταῦτα δ' ἐστὶν, ἡ οἰκεία ἑκάστῳ ὕλη. Ideoq; ὅταν πεφθῇ, τετελείωταί τε καὶ γέγονε. Concoctum est perfectum ac genitum. Perfectio autem intelligitur de futura, siue succedente forma. Nam, etiamsi panis in ventriculo mutatus corrumpi videatur, dum pristinam saporis, odorisq; gratiam non seruat, vti Plistonicus credidit, teste Celso in præfat. lib 1. fit tamen ibi τελείωσις: quatenus panis vertitur in chylum, longè nobiliorem substātiam: ex qua sola, sicut & ex virium præstantia, concoctionis, siue ἑψήσεως salubritas, ponderanda est & æstimanda. Hinc τὸ τέλος, τοῖς ἡ φύσις ἐστί. φύσις δὲ ἣν λέγομεν, ὡς εἶδος καὶ οὐσίαν. Nec credendum est, Galenum in alia fuisse opinione: cùm coctionem definit esse alterationē nutrientis in propriam qualitatem eius, quod nutritur: 2. de fac. nat. cap. 4. 3. de sympt. caus. c. 3. & 3. de facul. natur. cap. 7. Per alterationem enim non intelligit eam, quæ fit per qualitatis depositionem & mutationem in contrariam qualitatem, eodem manente subiecto: vt lib. 1. de semine cap. 14. & lib. 1. de fac. nat. cap. 6. vult: sed specificam & primam ab eo lib. 1. de humor. commen. 1. dictam alterationem: quæ fit, cū ex specie alia species inducitur, deposita veteri natura. Sic ex cibis generatur noua substantia, chylus, ex chylo, sanguis: quæ omnia, seposita pristina forma, pror-

prorſus nouam adipiſcuntur. Forma certè chyli eſt alia, quàm ſanguinis : & tamen ſanguis ex chylo fit. Supererunt igitur ſemper quædam τὰ περιττώματα: quæ, cùm non poſſint adſimilari, vel vegetationi nõ ſeruient, & ideò nullius vſus ſunt, in animalis corpore: vel ipſi impedimento erunt. Etſi enim ſecundum Gal. lib. 3. de temp. c. 2. & lib. 4. de ſimpl. medicamen. fac. cap. 10. alimenta ſubſtantia ſua conuenire debeant nutriendo corpori : nihil tamen eiuſmodi nobis apponi in menſa poſſe, autor eſt idem 1. de ſanit. tuend. cap. 3. è quo comeſto, & in ſubſtantiam partium nutriendarum vertendo, nulla penitùs pars, tanquam περιττεῦόν τι, reſecanda ſit. Ob quam quoq; cauſam, tot concoctiones, & alterationes neceſſe eſt ſubeat cibus, antequam actu alat. Idem teſtatur experientia. Nam quotidiè excernimus multas eſculentorum & potulentorum reliquias, per aluum, veſicam, nares, palatum, &c. Quam excretionem concinnè Ariſt. 1. de gener. anim cap. 18. dicit ſalutarem : cũ excrementum corpori ſit ideò contrarium, quòd aſſimilari nequeat. licet calor diu, multumque in eius elaboratione fruſtra ſeſe exerceat. Ariſt. 4. de part. anim. cap. 2. Gal. 3. de facul. nat. cap. 12. Vnde ἔνδεια τῆς τροφῆς, καὶ μάρανσις: cùm noua calori natiuo in pabulum ſuggeri nequit ἀναθυμίασις. Et hæc non tantùm de abſoluta iſta coctione intelligenda : in qua id quod coquitur, priorem ammittit formam, vt meliorem naturam nanciſcatur : ſed etiam de altera ſpecie : quæ eſt γλύεσις κατὰ μέρος: cùm tantùm res dicitur cauſa quantitatis, vel qualitatis concoqui, ſalua manente ſubſtantia ipſius ſubiecti. τοῖς δ' εἰς ὑποκειμένην τινὰ μορφὴν τὸ τέλος ἐστὶ τῆς πέψεως, ὅταν τοιονδὶ γένηται, καὶ τοσονδὶ τὸ ὑγρὸν, ἢ ὀπτώμενον, ἢ ἑψόμενον, ἢ σηπόμενον, ἢ ἄλλως πως θερμαινόμενον. τότε γὰρ χρήσιμόν ἐστι, καὶ πεπέφθαι φαμέν. Sic vocamus vrinam coctam, tali conſiſtentia, tali colore, & talibus contentis apparentem: quæ indicant, eam fuiſſe caloris natiui vim, vt τελέωσιν inducere potuerit:

Alimenta nõ ſunt prorſus ſimilia nobis.

Duplex πέψις.

Vrinæ coctio,

rit:

rit: quæ est quædam adæquatio, per quam crassio-ra attenuantur, tenuiora incrassantur, ὁμογενῆ καὶ ὁμόφυ-λα coniunguntur, ἑτερογενῆ verò secernuntur: ex senten-tia Arist. 4. Meteor. cap. 3. Thaddæi Florentini supr-1. Prognost. sent. 13. Galen. lib. de tot. morb. tempo-cap 6. συμβαίνει δὲ τοῦτο πάσχειν ἅπασιν, ὅταν κρατηθῇ ἡ ὕ-λη καὶ ἡ ὑγρότης. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ὁρισμένη ὑπὸ τῆς ἐν τῇ φύ-σει θερμότητος. Si autem vrina non esset dictis condi-tionibus prædita: philosophus diceret, calorem non satis potuisse materiam illam coquendo perficere ex qua vrina extunditur. διὸ καὶ ὑγιείας σημεῖα τὰ τοιαῦτα καὶ οὖρα, καὶ ὑποχωρήσεις, καὶ ὅλως τὰ περιττώματα: καὶ λέγεται πε-πέφθαι, ὅτι δηλοῖ κρατεῖν τὴν θερμότητα τὴν οἰκείαν τοῦ ὑγροῦ. Quo quid clarius dici potest? Quanquam & hæc ad πέπανσιν commodissimè reuocari possunt. ἔστι δὲ ἡ φυ-μάτων καὶ φλέγματος, καὶ τῶν τοιούτων πέπανσις, ἡ ὑπὸ τοῦ φυ-σικοῦ θερμοῦ τοῦ ἐνόντος ὑγροῦ πέψις. Et πέπανσις ἐστι πέψι-τις. Apparet similitudo.

De numero coctionũ: & cuius excrementum sit vrina.

Quare, cùm cuiuslibet coctionis sua sint excremē-ta, sequitur, tot esse genera excrementorum, quot sunt coctiones. De numero igitur coctionum, & in quam classem vrina sit collocanda, videndum. Co-ctio certa corporis temperie, (à qua omnes actio-nes, & functiones secundum Galen. lib. de sub. fac. nat. proficiscuntur) perficitur: quæ facit, vt cibi, dum exquisitè permiscentur & mutantur, deposita omni qualitatum exuperantia, in illum mediocritatis ordi-nem recidant, qui sit naturæ alendæ idoneus. Variam igitur partium temperiem, varia quoq; sequetur co-ctio, varium excrementum. Nam nulla est in homi-ne pars, siue similaris, siue dissimilaris: cuius natura & temperatura non differat à natura, & temperatu-ra alterius. Gal. 1. de fac. nat. cap. 3. τρέφεται ἕκαστον μό-ριον ἐξ οἰκείας αὐτοῦ τροφῆς: ἣν ὀρθῶς ἂν εἴποιμεν εἶναι κατὰ φύσιν ἑαυτοῦ: inquit rectè Galen. commen. aphor. 17. part. 2. Vnaquęlibet idcircò pars, coquet sibi succum cognatum: membrana suum, arteria suum, lien suum: qui

qui alteri parti minùs conueniet. Hanc innumeram coctionum seriem, medici non ineptè cancellis hisce incluserunt: vt sit triplex coctio, ventriculi, venarum, & habitus corporis. Gal. lib. 3. de sympt. caus. cap. 1. lib. 3. de temper. cap. 1. aphor. 15. lib. 1.

I. Coctionem in ventriculo fieri, nullis fibrarum adminiculis, sed proprio, ingenitoque siue influente calore, (non enim duplex hic calor est) adeò certum est, vt demonstrationem non desideret. Præparatio ibi fit in ore: dum dentibus ibi constructis manditur, & volubilitate linguę ita molitur, vt non leuem conuersionem accipiat. Hinc masticatio ab Arist. 2. de part. anim. cap. 3. nuncupatur nullius quidem concoctionis causa, sed adiumentum duntaxat. Cibi enim illa minutatim diuisio facit, vt calor faciliùs conficiendo opus suum expediat. Huius primæ coctionis reliquiæ, quæ potentiam χυλώσεως, & venarũ meseraicarum exuctum effugere, quia nullius vsus existunt, in colum intestinum & rectum à natura deturbantur. Excremẽtum hoc dicitur Græcis κόπρος καὶ ἀποπάτημα: Latinis stercus.

Cùm autem dicimus, ventriculum facere χυλὸν, non excludimus intestina: in quibus re vera alimenta perfectissimè elaborantur: quæ exiguum tantummodò coctionis vestigium, (si quis lynceis oculis rem metiatur.) in ventriculo acquisiuerunt. Qua in sententia, præter Aretæ. lib. 1. de caus. & sign. Chronicor. morbor. cap. 15. est quoque Aristotel. 2. de part. anim. cap. citato: & Gal. 3. de fac. nat. cap. 4. item Auerroës super Auicen. partic. 1. Cantic. 72. Idem αὐτοψία ἀνατομικὴ & χειρουργικὴ, & rationes ex limpidissimis Sapientię fonticibus, scaturientes euincunt. Nã experiẽtia ipsa redarguit, falsum esse Galenum: qui 3. de fac. nat. cap. 4. scribit expressè: ventriculum post assumptos cibos, vndiquaq; eos complecti, illisq; adherere: (quam ob causam & quidam ventriculo rotundam, & globosam figuram communicatam dictitant:) pylorumque

Intestina chylificãt.

eo tempore ad vnguem esse clausum: at consummata coctione, ventriculum cerni motu complexus moueri, intestinorum ritu: pylorum autem reclusum. Si cani exhibeas panem: & horis duabus, vel tribus elapsis illum seces: in ventriculo panem offendes pauxillum, ob masticationem, à priore forma & natura mutatum: in intestinis verò χυλὸν perfectum, τὴν ἐξ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σύστασιν, τῶν ὑπὸ θερμότητος πεφθέντων. Pylorus enim, ianitor ille, cuius munus est, prolabentia è ventriculo alimenta cohibere, non adeò exactè clauditur: vt ne quidem acus tenuissimæ aciem transmittat: licet duo illa glandulosa tubercula, πυλωρῷ intus assistentia, enixè laborent: vt cibo, non nisi exquisitè comminuto, omnem viam & exitum præripiant. Quoties, cùm frigidum haurimus potum, à cœna, frigoris vim manifestè in intestinis momentò percipimus? Ita è vulneribus hypochondriorum, quæ ad omentum & gyros intestinorum vsque penetrant, cernimus nõnunquàm chylum profluere, nondum constitutionem perfectam adeptum. Quò etiam referimus illos: quibus per laxatum vmbilicum cibi nondum penitus mutati exeunt. Et quod discrimen est, inter substantiam ventriculi, & substantiam intestinorum? an'non intestina æquè obtinent duplicem tunicam, colore similem, ac ventriculus? Vnde δωδεκαδάκτυλον, quod protinus ab ima ventriculi parte, omnium arctissimum enascitur, (quamobrem & ἔκφυσις appellatur:) nullis anfractibus est intortum: quorum vsus in ieiuno, ileo, cęco & colo intestino hic est: ne alimentum confestim & subinde elabens, gulæ, insaturabilisque abdominis seruituti nos manciparet. Meliùs igitur cibi è ventriculo in duodenum, cùm nulli gyri impediant, excident: & in hoc tandiu moram, trahent: donec χύλωσις absoluta fuerit. Præterquam, quòd vix verisimile est, tantam à voracibus Sycophantis, & Gnathonibus deglutitam ciborum diuersorum colluuiem, à solo ventrciulo,

(cuius

cuius amplitudo, ſecundum Hippocrat. lib. de ſtru-
tur.homin. quinque palmorum capacitatem non ex-
edit:) contineri poſſe. Vnde neceſſariò hanc com-
lexionem inferimus : inteſtina chylificare, vt & ven-
riculum : & ſtercus eſſe tàm ventriculi, quàm inteſti-
orum excrementum : etiamſi Gal. 3. epidem. com.
.part.2.in alia ſit opinione. Et tantùm de prima con-
octionis officina . Tranſeundum iam ad alteram,
uæ eſt αἱματώσις, & θησαύρισμα ſanguinis vitæ the-
auri. De hac magna eſt controuerſia. Quidam cen-
ent, illam carni hepatis, quam παρέγχυμα nominant,
dſcribendam. Gal. lib. 4. de vſu part. cap. 12. & lib. 3.
e fac. nat. cap. 13. & medici ex noſtris plærique, qui
on verentur, pro Galeno vitam paciſci. Alij contrà
ultò rectiùs profitentur, naturam venis, ſanguifica
ionis vim indidiſſe : neq; illas tantũ ὑποδοχὰς eſſe hu-
oris alterandi. Gal. quamuis ſibi minimè conſtet,
t eſt hominis Græci ingenium, idem plurimis in lo-
s teſtatur: vt lib. 2. de fac. nat. cap. 9. lib. 2. de fac. ali-
ent. cap. 6. lib. 4. de vſu part. cap. 12. & 10. lib. de dif-
r. morb. cap. 3. Andreas Veſal. ſummus ille anato-
icus & acutiſſimus naturæ ſcrutator, lib. 3. ana-
om. cap. 1. Laur. Ioubert. Decad. 1. Paradox. 4. Ia-
ob. Schegkius lib. de primo ſanguificationis inſtru-
ento. Plurimæ venæ & arteriæ exiles per hepatis
bſtantiam diſſeminatæ ſunt: quas illius παρέγχυμα
artim caua, molli & inæquali ſuperficie, eminentijs
rganorum ſubditorum congruenti amplectitur, ſta-
ilit ac fulcit : partim calore ſuo tanquam puluinari
uet: promouetque αἱμάτωσιν, eo modo, quo ἐπί-
πλοον, & lien coctionem ventriculi iuuant. Hæ venæ
eque ab ipſo parenchymate pendent, (ſeparari enim
tò maceratione, vel elixatione poſſunt:) neque ab i-
o oriuntur : ſed potiùs hoc ab ipſis. Priùs enim fuiſ-
oportuit fluidum ſanguinem ex propaginibus il-
effuſum intra eius tunicam, quæ illic ex peritonæo
morem veſicæ efformata fuit. At quod poſterius

Venæ ſangui-ficant.

γένεσι

γλυέστ est, non potest principium esse eius, quod prius γλυέστ est. Quomodo igitur caro iecinoris ἐπιῤῥητον δῡνάμιν venis communicabit? Item cũ secundũ Galeni decretum, venæ portæ oscula non communicent cum osculis venæ cauæ: quomodo sanguis ex vena portæ in hepate, deriuabitur in venam cauam? Oportet, vt extra vasa in spongiosam hepatis carnem ruat: neq; tamen concrescat, aut imbibatur.

Sanguis venarum mesaraicaris perfectus.

Et quasi venæ mesaraicæ non obtinerent energiam, sanguinem absque parenchymatis auxilio fabrefaciendi: quo omentum, pancreas, intestina, mesenterium & vicinæ partes aluntur. Nec est, quòd obganniant, chylum in mesaraicis rubeo quidem imbui colore, sed qui ὑπογραφὴν tantùm, non τελέωσιν sanguinis comitetur. Aspectus ipse demonstrat hoc falsum esse, si quis tantùm cum lanijs versetur. Absolutissimus sanguis est. Aliâs quoque sequeretur hoc absurdum, partes illas imperfectè nutriri. Neque ideò licet inferre, τελέωσιν hanc in mesaraicis, mixtione remeantis perfecti sanguinis per truncum lienarem venæ portæ fieri. Nulla enim videtur hîc ratio, qua demonstretur: nã quam primùm chylus meserei venas attingit, fit sanguis. Concludimus igitur, naturam in venarum fabrica & ἀλλοιωτικὸν ὄργανον τοῦ αἵματος, & τόπον eiusdem intendisse. Hunc sanguinem venæ, dum tanquam canales, pro alimento in extremas & minutissimas particulas deducunt, subinde magis coquunt, donec eam perfectionem nactus sit, vt cambium fiat, & actu nutriat. Quò autem faciliùs distributio hæc alimenti procedat: sanguis in conuexo iecinoris, tenui & aquoso ichore perfunditur. Huius pars vtilior, & mitior, vnà cum sanguine in venas defertur: & sanguinem iam coctione, & fibrarum copia crassiorem redditum diluit, & tanquam vehiculum expeditè in graciles & perquàm angustas mesenterij, & iecoris venas, adeoque extrema corporis deducit. Quod natura quoque in ipso fœtu obseruauit. Venarum enim

vteri,

vteri, per quas ſanguis ad embryonis nutrimentum defertur, dextra à venæ cauæ trunco, ſiniſtra ab emulgente ſiniſtra explantatur: vt ſcilicet maiori ſeri copia iecori, ſiue placentę fungoſæ vteri ſuppeditata, facilius in tenuiſſima vmbilicalium venarum capillamenta eſſet ὀχήματα τῆς τροφῆς. Ob hanc quoq; diſtributionis cauſam potum adſumimus: vt & ideò: quò melior cibi confuſio & ſequeſtratio fiat: ceu chemici in deſtillationibus addere ſolent aquam, aut alium liquorem ſtillatitium conuenientem: denique, vt partes, & συνδεσμώσεις, ac συγχονδρώσεις blandè irrigentur, ne continuo motu areſiant. Quò triplex illa potus diuiſio apud Gentil. in Auic. lib. 1. fen. 3. doct. 2. cap. 7. referenda: cùm dicit, potum eſſe vel commixtiuum, qui debet fieri inter edendum, cùm omnis digeſtio fiat per commixtionem: vel delatiuum, qui debet fieri iam facta & completa concoctione: vel denique ſitis extinctiuum, qui quocunq; tempore, in ſiti conuenit. Potus autem non abſolutè intelligendus pro eo, quod abſque maſticatione deglutitur, &, cùm fluidum ſit, ſecundum partes plures diuiditur, citoque in nutrimentum tranſit: ſed pro quibuſuis rebus potulentis, quæque in ſe aliquam humiditatem habent reconditam: quo ſenſu vſurpatur ab Hippocrate, teſte Gal. com. aphor. 11. part. 2. Hic humor, poſtquam vehendi munere perfunctus eſt, quia alendo corpori minimè accommodatus, tanquam περιττεῦόν τι, partim per venas eaſdem, non quidem ſuo impetu, aut renū & veſicæ attractione, vt perperam Gal. credit: ſed venarum, ob moleſtiam illatam expellentium vi, in renes, & hinc per vreteres in veſicam detruditur, fitque vrinæ materia: partim verò per cutim erumpit: & quidem vel inſenſibiliter, per διαπνοὴν λόγῳ θεωρητὸν, attenuatus nimirum vi caloris & ſpiritus in halitum: vel ſenſibiliter abſumitur, ſpecie exſtillantis aquæ per poros cutis. Galen. 1. de ſanit. tuend. cap. 12. & 4. de rat. vict. in acut. morb. ſent. 17. Hippocr. lib. de aliment.

Cur potus ſumatur.

Potus triplex

Quan-

Quanquam non negari possit: aliquam ichoris partem: statim sanguine in venam cauam transsumpto in renes secerni. Id quod in vinolentis videmus: qui pleni rimarum subinde mingunt potum vix mutatum: cùm grauet naturam, & alterari nequeat.

Vrina excrementum concoctionis in venis.

Ex his itaq; manifestè cõstat, Vrinã esse excrementum secundæ concoctionis, quæ fit in venis. Quô etiam bilem, & omne aliud αἱματῶδες, παχύτερον, ὑγρότερον, λεπτότερον, μελάντερον, ac omninò θολερώτερον referimus. Quorum illa per aluum: horum maxima pars per vrinas secernitur, materiamq; hypostasi præbet: vt infrà probabitur. Quæ etiam causa est: vt Aristot. 2. de part. anim. cap. 4. 1. de gener. anim. cap. 18. & 3. histor. animal. cap. 19. ἰχῶρα ad pituitosum excrementum reuocârit: cuius duas ponit species: Vnam, φλέγμα, τὸ ὑδατῶδες αἵματος, crassius ac ἄπεπτον, & περίττωμα quidem, verùm χρησίμης πρώτης τροφῆς, & αἵματος χάριν: quod vlteriore coctione in alimentum cedere potest. Alteram ἰχῶρα speciatim dictã tenuiorem & ἀκράτητον, & ἐξ ἀνάγκης ἰχῶρα, vtputa ἄχρηστον: cuius ideò desperata πέψις est: quòd in naturam prorsus aqueam degenerauerit: necessariò idcircò per vrinas & sudores excerni debet. Huic sententiæ videtur quoq; Cels. lib. 2. cap. 12. assentiri.

Ichor est pituita.

Lien non est receptaculũ melancholici excrementi.

Quod de hepate diximus, idem de liene dicimus: quem nequaquam receptaculum crassi istius & fęculenti sanguinis facimus, quem ipse denuò elaboret ad sui nutritionem: id autem, quod nutritioni ipsius est ineptum, in ventriculum transfundat: vt sua aciditate constringendo, ventriculi actiones roboret, & cibi appetitum excitet: quemadmodum plærique cum Gal. lib. 2. de facult. natur. cap. 9. lib. 1. de humor. commen. 1. lib. de atra bile cap. 7. alijsq; infinitis locis existimant. Sed lien αἱματοποίησιν iuuat: dum τὰς ἰκμάδας τὰς περιοσσὰς auertit: ne copia & frigiditate sua, venarum actionem interturbent. Vnde Arist. lienem νόθον ἧπαρ, & ὥσπερ ἀντίζυγον hepati, 3. de part. a-

nimal.

nimal.cap. 7.& 4,vocat: Plato verò, referente Galeno lib.4.de vsu part.cap. 7. ἧπατος ἐκμαγεῖον: autor denique lib.de respirat. sanguificationis organum esse significat. Cui sententiæ, pter Aretæ. lib. 1. de caus. & sign. Chronic.cap. 13. & Alexādrum Aphrodis. sect. 2. probl. 44. Hippocrates quoque subscripsit: dum lib. de morb. fœminar. affirmat: lienem suscipere à ventriculo ichores, (quos aliàs lib. 4. de morb. & lib. de aëre aq.& loc. ὕδωρ & ὕδρωπα nominat:) cùm sit ἀραιὸς, & σπογγοειδὴς, κείμενος κατὰ τὴν κοιλίαν. Hinc, (vt alias demonstrationes huius assertionis Achilleas omittamus, quòd videlicet lien capacitate & vasis tam crasso succo aptis destituatur,) idem Hippoc. lib. de intern. affect. dicit, medicamenta, quæ dantur ad lienem, per vesicam debere purgare: item in lib. de extern. affect. biliosis, qui magnum lienem habent, & ideò mali coloris sunt, malaque contrahunt vlcera, vult vrinas subduci. Quò respiciunt etiam medici nostrates, dum σπληνοτύρβην, siue εἴλεον αἱματίτην Hippocratis lib. de intern. affect. curare volunt. Exhibent enim διουρητικὰ, & quæ sudores promouent: dum volent, atrabilarem illam fæcem longè spissiorem esse: quàm vt sursum ascendens gingiuas erodere: & cùm frigida sit, vlcera χειρώνια, non secus ac affluxus acrium humorum, aut nimius vsus τῶν ῥυπτικῶν, & τμητικῶν, procreare: & sic Scorobutum inducere possit. Galen. 3. de loc. affect. cap. 5. & 7. & lib. de atra bile cap. 1. Et certè cùm venæ sanguificent, cur αἱματοποίησις deneganda innumeræ illi soboli venarum & arteriarum, quas recipit lien: Huius excrementum superuacuum, tàm crassum, quàm tenue, partim per hæmorrhoidas, partim per arterias splenicas ad renes expurgatur. *Scorobuti curatio.*

Et hinc vera reddi causa potest: cur in phiala vna sanguinis arteriosi plus contineatur seri, quàm in phialis tribus sanguinis venosi. Alij resudationem afferunt. Alij occultas osculorum venarum, & arteriarum *Cur in arteriys plus seri, quàm in venis.*

rum ἀναστομώσεις. Sed, præter illos ductus, quos supr
de pulmonibus, in quos defertur potus, attulimus
hæc vera huius rei causa est. A vena portæ, riuuli cō
plures venarum, in ventriculum & intestina aguntu
Hæ venæ, concursu suo, magnum truncum venę por
tæ constituunt: qui bipartitò finditur, quasi in duo
ramos diremptus: vna sui parte, & quidem ampla, in
partem conuexam iecinoris, multiplici ramorum se
rie, sese insinuat: quibusdam in ipsam iecoris substan
tiam hiantibus: quibusdam verò rectâ in venam ca
uam desinentibus. Alter ramus in lienem emitti
tur: cuius venæ quamplurimæ capillares in transitu
ventriculi fundum petunt. Huius ramuli quidam in
lienis substantiā hiant, & inibi disperguntur, vbi plu-
rimæ & grandes visuntur arteriæ, ab aorta paulò su-
pra arterias emulgentes ortæ: quidam euidenter cō-
mittuntur osculis ramificationi arteriæ aortæ. Cùm i-
taque lien sit fons sanguinis serosioris, & in eo pluri-
mæ sint venæ, quæ ex ventriculo ichores hauriant:
plurimæ item sint arteriæ, grandiores venis, semper
hiantes: causa apparet: cur in arterijs plus ichoris cō-
tineatur, quàm in venis.

Et tantùm de secunda coctione, quæ fit in venis:
cuius excrementum est οὖρον, οὔρεον siue οὔρημα, Lati-
nis Vrina, & Lotium. Restat tertia & vltima coctio,
quæ fit in singulis partibus: dum secundarij isti hu-
mores, in partium substantiam concedunt, illicq; assi-
milantur perfectè. Huius superuacanea sunt: quæ per
ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν, vaporis specie, exhalant: su-
dores item, reliquiæ serosi humoris, quæ demum post
hanc tertiam partium elaborationem eijciuntur: spu-
ta: mucus, βλέννα & μύξα: & similia.

DE MATERIA VRINAE.

DE materia vrinæ, variæ apud varios non ob-
scuri nominis autores sunt controuersiæ.
Quidam censent, hanc esse potum alteratum,
& spo-

& ſpoliatum tantùm ſuis accidentibus, colore, odo-
re, ſapore. Alij, præter potum, ſerum ſanguinis illi cō-
mixtum. Prioris opinionis adſertores ſunt Ariſt. 1. de
generat. anim. cap. 18. ſect. 2. probl. 21. & probl. 33. &
ſect. 13. probl. 1. Hipp. lib. 4. de morb. 4. de rat. vict. a-
cutor. text. 88. Plato in Timæo. Auicen. lib. 1. fen. 1.
doct. 4. cap. 5. circa finem. Gentil. in Auic. lib. 1. fen. 2.
doct. 3. tract. 2. cap. 1. Gal. lib. de atra bile cap. 2. 5. de
vſu part. cap. 16. lib. 1. de fac. nat. cap. vlt. vbi aduer-
ſus Lycum Macedonem, ſectæ Eraſiſtrateæ aſſeclam,
diſputat. 6. epidem. com. 5. text. 15. Hieronym. Mer-
curial. lib. de vrinis cap. 3. Poſteriorem ſententiam
tuentur Hippoc. in Coac. prædict. Ariſt. ſect. 2. probl.
3. Gal. 1. de tuend. valet. cap. 12. 3. Epidem. comm. 1.
text. 5. in arte parua cap. 94. & 99. lib. 2. de facult. na-
tur. cap. 2. lib. de tot. morb. tempor. cap. 3. Rationes
iam vtriuſq; partis breuiter ponderandæ: vt veritas
illuceſcat.

Potum eſſe materiam vrinæ

Prioris opinionis fautores hiſce nituntur funda-
mentis. I. Videmus animalia illa, quæ vel nun-
quam, vel parum bibunt, deſtitui veſica, neq; vrinam
colligere. Hinc Ariſtot. 3. de part. anim. cap. 8. ſcribit:
Veſica non omnibus animalibus data eſt, ſed ijs tan-
tùm, quæ pulmonem habent ſanguineum. Caloris
enim exceſſu, qui in illo membro continetur, ſitibun-
da hæc omnium præcipuè animalium ſunt, cibique
indigent non modò ſicci, verùm etiam humidi co-
pioſioris: itaq; excrementum etiam copioſius, vrinam
nempe, contrahi neceſſe eſt: vti & huius conceptacu-
lum exiſtere quoddam: quamobrem omnia, quæ pul-
monem habent ſanguineum, veſicam obtinent. Quæ
autem tali carent pulmone, & vel parum bibunt, quo-
niam fungoſum pulmonem habeant: vel potum qui-
dem aſſumunt, ſed cibi gratiâ, vt faciunt inſecta & pi-
ſces, vel etiam, quæ penna, aut ſquama, aut cortice
integuntur: hæc tum propter humoris aſſumpti exi-
guitatem, tum, quia, quantum excrementi, vrinæ vi-

delicet, contrahitur, in pennas, squamas & cortices absumatur, vesica carent: excepta testudine marina, inter corticata, quæ pulmonem habet carnosum, sanguineum & similem bubulo: terrestris autem proportione maiorem. Adde etiam: quòd propter superficiem obdensam & præduram, instar silicis, humor difflari, euaporareq; minimè possit: ideò necesse est, vt in vesicam subsidat. Idē repetit Philosophus 4. de part. animal. cap. 1. & 3. lib. cap. 9. de renibus loquens.

II. Animalia, quæ multum potant, multum etiam reddunt vrinę: & contra. Cuius rei exemplum dilucidissimum in nostris Germanis habemus: qui in popinis bibunt, vt semper bibant: repudiata prorsus lege illa Lycurgi, quàm, (vt Xenoph. de republ. Lacedæm. scribit,) Lacedæmonijs præscripsit: ὅπως, ὁπότ' διψῴη ἕκαστος, πίνῃ: sublatis potionibus non necessarijs, αἱ σφάλλουσι μὲν σώματα: σφάλλουσι δὲ γνώμας. Idem euincit trita à medicis regula: vrinā debere quantitate respondere potui assumpto.

III. In iscuria, stranguria & dysuria, cùm vrinæ supprimuntur, medici ægris omnem potum interdicunt: ne augeatur vrina: qua aucta morbus incrementum acquirat. Idem obseruant in diabete: cùm adeò immoderatum est vrinæ profluuium: vt adsumpta potio, nihil mutata, profundatur: non secus ac in lienterijs fit: quæ ταχεῖαι τέ εἰσι, καὶ κατὰ πάντα ἀμετάβλητοι τῶν σιτίων διαχωρήσεις, ἤτοι δι' ἕλκωσιν ἐπιπολῆς κατὰ τὴν γαστέρα, ἢ κατὰ τὰ ἔντερα συνισταμένην, ἢ δι' ἀρρωστίαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως.

IV. Qui aquas thermales bibunt: eas paulò post, (maximè, si sint διουρητικαὶ) per vesicam reddunt, nullam mutationem adeptas: vt sunt inprimis aquæ salsæ, & nitrosæ: quæ sua abstersione & vellicatione, naturam stimulāt, ad excretionem: viasque expediunt.

V. Gal. lib. 7. method. med. cap. 6. suadet: vt ad vrinam mouendam, exhibeamus vina: quæ celeriter transe-

transeant ad vesicam. Ita quoq; aqua mouet vrinas: quia, cùm nihil nutriat, celerrimè à natura expellitur: vnde auget materiam vrinæ: & propter pondus, momentò excernitur.

VI. Si materia vrinæ non est potus, nulla reddi alia materia poterit. Nam è cibo solidiore, vix extundi poterit: cùm ipse indigeat liquore plurimo: cuius vi, in angustissimos meatus deduci, & in illis concoqui possit. Nec viscera hunc humorem vesicæ communicant. Non enim continent in se tantam seri copiam, respondentem vrinæ: immò illa humectari desiderant à potu.

VII. Idē testari videtur historia illa, quam Rembertus Dodonæus in obseruat. medicinal. cap. 48. recitat: de viro sene, qui vigente ætate, tantopore vini Rhenani potatione delectabatur: vt aliquot amphoras, citra ebrietatē, exhauriret: verùm post octuagesimum annum, quamprimùm biberet Rhenanum, etiam in exigua quantitate, vrinæ stillicidio correptus fuit: ab alijs vinis nullam offensam percipiens. Simile quid accidit in cereuisia Lipsiensium, quam Rastrum nuncupant.

IIX. Videmus, vrinas quotidiè mutari, ad mutationem potus. Hausto vino, alia erit vrina: quàm, si hausta fuerit cereuisia. Quin hausto vino rubro, Vrina diuersa erit ab illa, q̄ ex vino albo exstringitur.

IX. Iuuenes ebrij plùs & frequentiùs mingunt, quàm senes: quia his corpus, præ nimia siccitate, humorem nimium attrahit, atq; imbibit: illis verò, cùm humidi sint & calidissimi, ideoq; exiguū potus à corpore eorum absumatur, excrementum humoris nimij, ex potu in vesicam confluit.

X. Oleum ad arcendam vinolentiam valet, fortitumque facultatem præstat potandi: dum potum, ijs expeditis, lubricitate sua, ad meatus vrinarios educit.

XI. Arist. sect. 3. probl. 15. quærens, cur in exerci-

tati magis, quàm exercitati ad vinolentiam vſque po-
tare, & citius ebrietate corripi poſſint: reſpondet: inex-
ercitatos humidos eſſe, excrementisq; abundare: qu
exercitati in bibendo, cum vrina, profundunt: vnd
ſicci ſunt & ſiticuloſi: quod facit, vt plus bibere po
ſint: cùm non multum humoris vinoſi, in ventre ipſo
rum remaneat. Humores verò excrementitij, in inex-
ercitatis, quia non ſunt conſueti expurgari, vini ad
tum ad ueſicam intercipiunt: vnde propter moram
in corpore, caput facilius petit. Quod in illis quoqu
fit: qui, inter bibendum, ventriculum multis cibis, ma
ximè autem pane, (quem multum Gal. lib. 1. de na
hum. commen. 36. rectè pituitoſum nominat,) infar
ciunt. Ex his argumentis liquet: materiam vrinæ ſup
peditare potum: immò potum eſſe ipſiſſimam Vri-
nam.

Serum materia vrinæ.

Contra: poſterior opinio quædam in his deſide-
rat: & quidem iure, ob has rationes. I. Si potus tan-
tùm eſt materia vrinæ: quomodo, & qua fronte, me-
dici poterunt de tot corporis affectionibus, vaſorum
concoctionibus, & criſibus, ex vrina inſpecta, prædi-
cere? Neceſſe eſt: vt aliquam vrina habeat communi-
tatem, cum ſanguificatione & vaſis.

Fœtus excernit vrinam, per pudendum.

II. Fœtus in vtero non bibit: & nihilominùs vri-
nam colligit: quam per genitalia excernit: non autem
οὐραχὸν, vt Gal. 15. de vſu part. cap. 5. vult. Hic enim in
ſolis quadrupedibus reperitur: vt & tunica ἀλλαντοει-
δής. Licet enim funiculus quidam, baſi latiore conſpi-
ciatur: qui à ſuperiore fundi veſicæ ſede, in homine
enatus, ad vmbilicum ferè vſq; protenditur: ſic tamen
ſenſim inſtar ſubulæ, & ὑποξηρῶν τῶν μορίων, circa re-
gionem vmbilici, attenuatur: vt neq; aciem tenuiſſi-
mæ acus, ab interiori veſica, admittat.

Vrina fœtus, non eſt acris.

Nec eſt credendum: in vrina fœtus illam eſſe acri-
moniam, quæ eſt in adultis: aliâs ſequeretur pernici-
es & corroſio ſecundinarum, & vaſorum vmbilica-
lium, maximè amnij. Nam ſanguis, quo ἔμβρυον in v-
tero

tero nutritur, primò elaboratur in iecore matris: deinde in placenta fungosa vteri: demum in hepate infantis.

III. Gal. lib. 1. de loc. affect. cap. 1. scribit: vrinam exiuisse cuidam adolescenti, ad heminas quatuor, siue libras tres: qui integris tribus diebus, neq; cibum neque potum sumserat. Idem Marcus Gatinaria, de puella quadam Mediolanensi, 18. annos nata refert: quæ per 40. dies, quotidiè 15. libras vrinæ excreuit: cùm potus & cibi non æquarent pondus quatuor librarum.

IV. Quoties natura in crisibus, morborum materias, per vrinas expurgat: & quidem copiosissimè: licet quis non bibat? Idem de diureticis dicendum: quæ vrinas mouent, quantitate, longè medicamenta propinata superantes.

V. Sanguis fit fluidus: non ob cibos solidiores, sed ob ichorem: qui cùm in venis suo munere perfunctus est, debet expurgari. Ast expurgabitur eius aliqua portio, sed minor, per sudores: reliqua verò, quomodo? an non per vrinas? Nam fieri nequit: vt ichor ille vertatur in corpus fibrosum & durum.

VI. Aestate multò plus bibimus, quàm hyeme: & tamen hyeme plus mingimus, quàm æstate. Necessum est: vt serum admistum materiæ potulentæ constituat vnum corpus. Aestate, venæ sitientes indigent suo sero: quod hyeme libenter renibus concedunt. Vt de sudoribus nihil dicamus: quorum eadem est materia cum vrina. Ergò falsum est, vrinæ materiam esse potum duntaxat, leuiter saltem alteratum, quò ad colorem, odorem & saporem: cùm fieri non possit: vt materia potulenta, tot passa alterationes & coctiones, in ventriculo, hepate, liene, venis, arterijs, salua permaneat. Duplex igitur statuenda vrinæ materia humidi alimenti, siue potus pars alterata: & serum venarum: quod tamen & ipsum soboles est materiæ potulentæ: cuius naturam quoddam modo *Duplex materia vrinæ, potus & serum.*

Serum in omnibus est.

exuerit. Reperitur autem ſerum in omnibus, etiam ſanis: quod teſtatur vena ſecta. Nam ſi quis ſerum phiala excipiet, nil differet ab vrina.

Illorum verò opinionem, qui in διαφορητικοῖς, ac colliquationem, vel συμφύτου τῆς ὑγρότητος, vel ſolidæ partium ſubſtantiæ, ex Gal. 3. de ſympt. cauſ. cap. 2. confugientes, nouam vrinæ materiam introducunt: infra. cap. 24. ex profeſſo, refutabimus: ne longioribus ambagibus, lectori in definitione moleſtiſſimus: quanquam Galen. 4. de differ. pulſuum cap. 2. præcipiat, tyrones longis definitionibus, & deſcriptionibus rerum, de earundem natura eſſe docendos: cùm præſertim hîc multa, ab alijs negligenter tradita ſint. Opinionem Heracliti & Aſclepiadis, qui putarunt, potum in halitus & vapores conuerti, qui poſtmodùm veſicam penetrantes ibi concreſcant, tandemq; in vrinam degenerent, refutauit ſatis ſuperque Gal. 1. de facult. natur. cap. 13. Quò lectorem remittimus.

CAPVT IV.

QVAE'NAM EST VRINA OPTIMA?

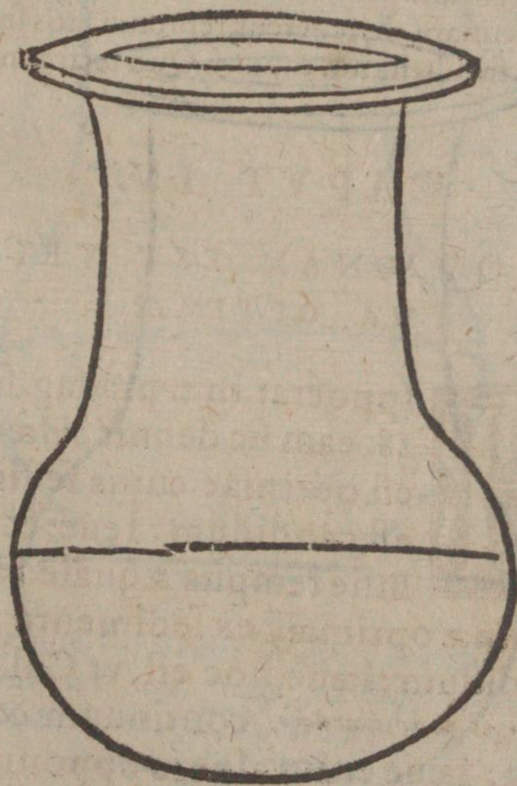

Hippocrat. in 2. præſag. ſenten. 28. eam ſic definit. Hæc vrina eſt optima: cuius ſedimentũ eſt candidum: læue: & per omne tempus æquale. Hæc nota eſt vrinæ optimæ, ex ſedimento: quod eſt candidum: læue, hoc eſt, vt Gal. declarat, συνεχὲς καὶ ἀδιάσπαστον, continuum & indiuulſum: læue enim aſpero opponitur. Ita æqua-

æquale eſt: vt in totum ſemper ſimile coniungatur, & coniunctum maneat.

Ac verò ex contentis, hęc definitio nondum eſt abſoluta: niſi & aliarum partium acceſsio fuerit facta: veluti de eius ſubſtãtia, quantitate & colore: præſertim in homine, ſecundum omnia temperato: cuius videlicet ſubſtantia eſt mediocris: cuius quantitas potui reſpondet: cuius color eſt ſubrufus, & ſubflauus.

Eſto igitur Vrina optima, ſubſtantia &

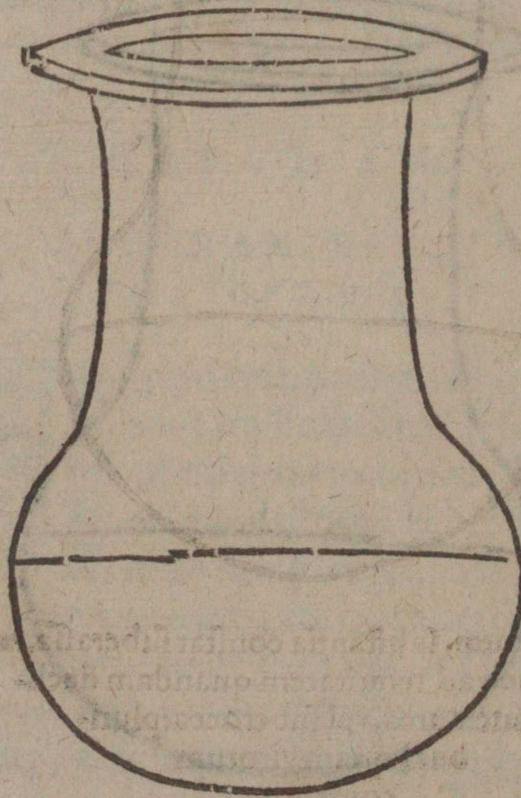

quantitatis mediocris: coloris ſubrufi: ſedimẽti candidi: læuis, & æqualis. Et ſi quæ vrina plus æquo aut exuperauerit, aut defecerit, aut immutata fuerit, erit illegitima.

SCHOLAE.

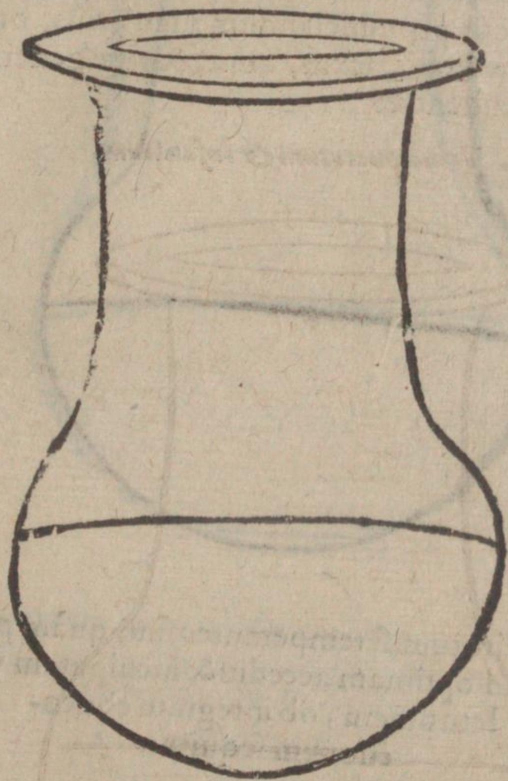
PRoponit autor vrinam optimam: quæ ſit norma, & regula reliquarum: cuius typum medicus ſemper ante oculos habeat. Verùm non ſimpliciter de vrina optima mox, quicquid in buccam venerit, pronunciandum: ſed priùs, omnes circumſtantiæ ætatis, ſexus, anni, & vitæ generis accuratè perpendendæ.

I. *Vrina puerorum & infantium.*

Vrinæ puerorum & infantium, ſubſtantia conſtant craſſa: colore albo, à ſubaureis & ſubcroceis parùm recedente: quantitate multa: hypoſtaſi cumulata. Licet enim calore abundent multo: vix tamen is ſeſe exercere poteſt, propter nimiam humiditatem: vnde color remiſſior. Quò etiam accedit illa voracitas insatiabilis, & perpetuus ferè ſomnus: quæ omnia multas cruditates gignunt; vnde illa hypoſtaſis aucta.

II. *Vrina iuuenum.*

Vrina iuuenum, ſubſtantia conſtat ſubcraſſa, magis tamen ad tenuitatem quandam declinante: aurea, vel ſubcrocea: pluribus, quàm virorum contentis.

III. *Vrina virorum.*

Vrina virorum, si temperantes sint, quàm proximè ad optimam accedit: & inculpatam valetudinem, ob integram concoctionem sequitur.

IV. Vri-

IV. Vrina senum.

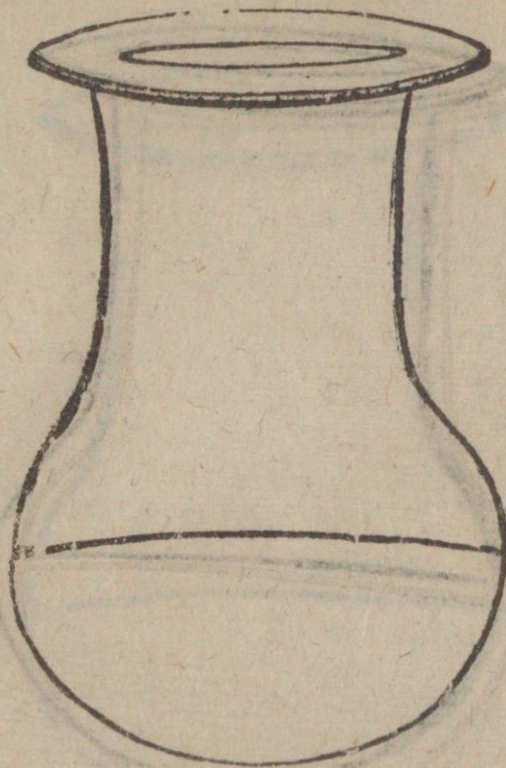
Senum vrinæ tenues ſunt: albæ: cum hypoſtaſi pauca: ob calorem natiuum marceſcentem, & diminutam nutritionem.

V. *Vrinæ mulierum.*

Vrinæ mulierum ſubſtantia ſunt præditæ craſſiuſcula potiùs, quàm tenui, vt quidam contendunt contra ipſam experientiam : turbidæ, non pellucidæ , vt virorum : colore ex albo liueſcente: quantitate multæ: hypoſtaſi impura, copioſa, craſſa, & alba. Quæ fiunt à remiſſo calore, & ocio vſitato.

VI. *Vrina verna.*

Sic secundum anni tempora, mutantur quoq; vri- *Vrinæ secundum anni tempora.*
æ. Nam initio veris minguntur quantitate maiori:
lbæ & subspiceæ: contentis pluribus, crassioribus
crudioribus: ob defectum concoctionis. Quia
alor adhuc debilior est: quàm vt sentinam illam hu-
orum, hyeme collectam, superare possit: vnde quo-
ue illa multitudo. In progressu, à spiceis & subspi-
cis, ad subrufas & subcroceas fit transitus: substan-
tia redditur æqualis: contenta medio-
critatem acquirunt: ob calorem
mediocritatem ad-
eptum.

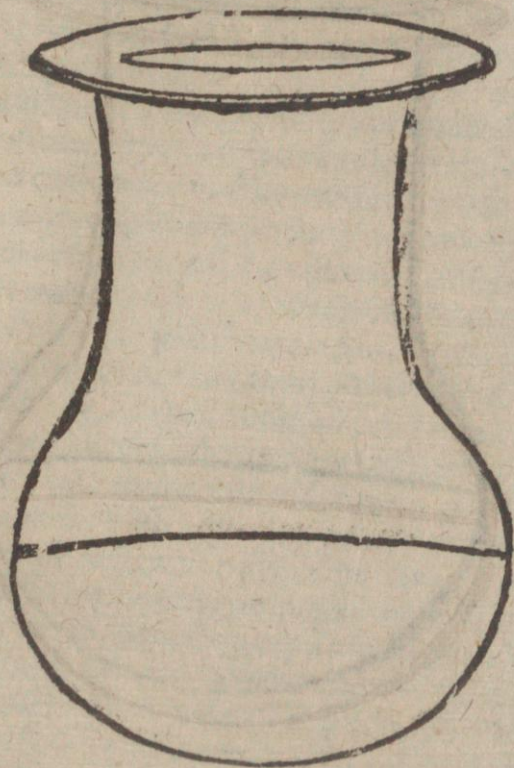
VII. *Vrinæ æstiuæ.*

Aestate incipiente, ſubſtantia tenuiori ſunt: colore ſubaureo, & ſubcroceo: hypoſtaſi tenuiori, alba, læui & æquali: ob calorem acriorem, materias in corpore contentas, attenuantem. In progreſſu & vigore æſtatis, (quia calor natiuus euocatur ab ambiente, & bilis augetur, ſudoresq; plurimi fiunt,) redduntur vrinæ ſubſtantia admodùm tenui: non multæ: aureæ & croceæ: hypoſtaſi pauca & tenui, ad album declinante.

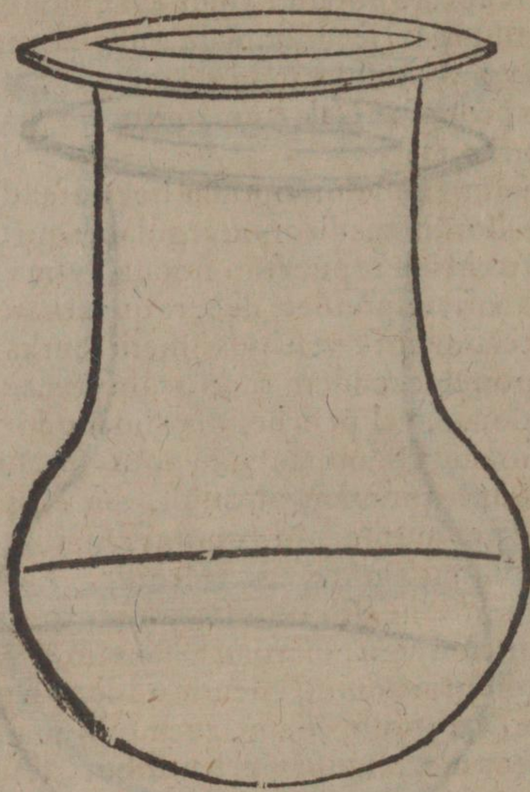
IIX. Vri-

IIX. *Vrinæ autumnales.*

A Adueniente Autumno, ad mediocritatem conce-
unt:ſunt paucæ: tenues & pellucidæ: hypoſtaſi pau-
a, non tamen culpanda. In progreſſu, mediocria o-
mnia redduntur: dum ſcilicet coactus propter
ἀντιπερίστασιν calor, concoctioni meliùs
incumbere incipit, quàm æ-
ſtate factum fuit.

IX. *Vrinæ hibernæ.*

Cùm verò hyems, niueis hirsuta capillis, aduenit: vrinæ substantia tenui minguntur: crystalleæ, lacteæ & glaucæ: cum subsidentia copiosa. Calor enim nonnihil reuocatus, crudos humores aggreditur: qui vinà, etiamsi contumaces aliquo modo adhuc sunt, excernuntur. Quæ omnia procedente hyeme, augentur. Idem de vita & exercitijs statuendum. Nam vehemens exercitium, ieiunium, ira, vigiliæ, vrinas reddunt flammeas, aureas, croceas: tenues: hypostasi pauca, & tenui: propter calorem feruentem. Contrà accidit in ociosis, voracibus, somnolentis, ebriosis: qui mingunt vrinas crassas, albas, cũ multis contentis

Mutatio vrinarum, secũdum vitæ genus.

tentis crudis. Hæc, si quis attentè considerabit: ille cum laude, omnes alias vrinas, ad vnam illam optimam, reuocare poterit: cuius conditiones ex Hipp. hîc describuntur, secundum quatuor illa capita, quæ in omni vrina consideranda diximus. Easdem conditiones proponit. Gal. com. aphor. 12. part. 1. & 1. de crisib. cap. 11.

De quantitate vrinæ optimæ hoc notandum: falsam esse illorum medicorum regulam: qui quasi cosmocritico circino re punctim notata, vrinæ laudatæ quantitatem, respondere debere quantitati potus assumpti, clamitant: vt si quis biberit cantharum vini, illum oportebit reddere cantharum vrinæ: aliâs vel obstructionis, vel periclitantis alio modo valetudinis metus erit. Quantitas enim potus (inquiunt) non diminuitur: quoniam aut nihil, aut exiguum sanè est: quod pro nutrimento ex potu exsugitur. Hi certè nimiùm iniqui naturæ esse videntur. An hoc nihil, aut exiguum sanè est, quod ex potu pro nutrimento exsugitur: cùm ægri miserrimi in tantam ἀνορεξίαν; & cibi fastidium incidunt: vt neque odorem ferre possint ciborum, vel eorum etiam, qui modò pransi sunt: & per multos dies aliquot vini haustibus, absque cibis, incolumes seruantur? Hinc Hippocr. aphor. 11. part. 2. faciliùs est, (inquit) refici potu, quàm cibo. Nam, etiamsi videatur, cibus longè similior corpori, quàm potus: cibus tamen à nutritione vera & legitima longinquiùs abest, quàm potus: qui iam liquidus est: ideoque meliùs, & celeriùs in corpus distribui potest; & propinquior existit vltimo fini nutritionis: cibum verò oportet priùs eliquari. Deinde, quanta portio potus, absumitur in ipsos artus, qui continuò motu defieri solent, nisi illis irrigatio blanda subministretur: si præsertim temperamentum, sit paulò siccius? quanta item per sudores excernitur? quanta per insensilem transpirationem? Quomodò tàm citò pars a potus, quæ deuehit nutrimentum ad digitos pedum,

Vrinæ quantitas non respondere debet potui.

dum, poterit in tempore, ad veſicam remeare, vt cum reliqua vrinæ maſſa excernatur: & ſic quantitatem vrinæ efficiat, reſpondentem potui aſſumpto? Et miramur: illos non vereri, ſuo anteſignano Galeno cõtradicere: qui vbiq; vult, renes & veſicam nutriri vrina. Si hoc verum eſſet: multum decederet quantitati vrinæ. Continua enim eſt renum duorum, & ſatis capacis veſicæ nutritio. Præterquam, quòd tales ipſa experientia redarguit: ſi modò matulas cum cantharis conferre velint. Nequaquam igitur quantitas vrinæ, quantitati potus reſpondere debet: ſed vrina optima ſit quantitate mediocri: vt autor noſter ſeipſum, in corollario huius capitis explicat. Quibus hoc licet addere: potatores ſubinde mingunt: & ſemper quoque multum potus, in venas diſtribuitur: id quod ex venis ipſorum turgidis apparet. Quomodo iam de quantitate vrinæ iudicabis? Mingetur hodie portio potus: reliqua poſt duos vix, aut tres dies: aut per ſudores eijcietur. Ergò funiculi ſunt iſti ex arena contorti.

An in ſanorũ Vrinis, cõtenta ſint neceſſaria.

Reſtant duæ quæſtiones arduæ decidendæ, iam diu inter medicos agitatæ: Numquid ſcilicet neceſſarium ſit, in vrinis ſanorum, contenta apparere? Et nùm hæc eodem modo, in vrinis ſanorum gignantur, quo in vrinis ægrotantiũ? De prima, ſcribit Gentil. ſuper Auic. lib. 1. fen. 2. doct. 3. tract. 2. cap. 6. quæſt. 2. nullam ὑπόστασιν, in corporibus optimè ſanis apparere debere: nam ſuperfluitates tertiæ digeſtionis, (nota: Vaſorum, hoc eſt, venarum & arteriarum: ſic enim diuidit coctiones, ex ſententia Auicennæ lib. 1. fen. 1. doct. 4. cap. 2.) debent inſenſibiliter expelli: vt ſudor & hypoſtaſis. Si autem hypoſtaſis expellatur ſenſibiliter: fit hoc, aut ex debilitate naturæ: aut ex multitudine materiæ. Deinde cauſa hypoſtaſin efficiens, adſimilatur cauſæ efficienti saniei: quæ eſt, calor commixtus ex calore naturali & præternaturali. In illo ergò corpore, in quo eſt, calor ſimpliciter naturalis,

turalis, non poteſt in eius vrina ὑπόστασις apparere. Sed in corporibus non ſimpliciter ſanis, ſed quæ ſunt in latitudine ſanitatis, poteſt apparere hypoſtaſis. Nam non eſt inconueniens: vt aliquis ſit ſanus: & in venis eius ſit auctus aliquis humor præter naturam, expellendus è corpore: ne faciat morbum. Et in talibus melius eſt, vt παρυφιστάμενα conſpiciantur: quàm vt obliterentur: quia, cùm apparent, ſignificant dominium naturæ ſuper materiam. Hæc opinio, pluribus ſcatet erroribus: quàm habeat periodos. Nam primò, vbi reperiuntur corpora ſalubria ſimpliciter, quæ inculpatam καθ᾽ ἕξιν ſanitatem obtinent? Et ſanè, ſi darentur, non tamen illum bonitatis tenorem poſſiderent, propter res non naturales, & cauſas καταρκτικάς: quæ ſingulis momentis, noſtris ceruicibus imminent. Habemus Salubria corpora NVNC dicta, & quidem infinita: quæ inter ſanitatem καθ᾽ ἕξιν, & κατὰ διάθεσιν, tanquam media & vtriuſq; naturæ participantia, collocantur: quæq́; neceſſariò in corporum Neutrorum latitudinem incidunt. ὑγιεινὸν δὲ νῦν ἐστὶ σῶμα· τὸ κατὰ παρὸν ὑγιαῖνον. ἐστὶ δὲ πως καὶ τοῦτο καθ᾽ ὃν ὑγιαίνει χρόνον εὔκρατόν τε, καὶ σύμμετρον, οὐ τὴν ἀρίστην εὐκρασίαν. Tale corp⁹ medico quotidiè obuiũ eſt: quod quidem non fruitur ſanitate ſimpliciter ſaluberrima: adeò tamen bona: vt ad liberè, fortiterq́;, pro ſua cõditione, obeundas actiones ſufficiat, tam ſymmetria diſſimilarium partium, quàm eucraſia ſimilarium. Hæc ſanitas non tantopere firma eſt: quin inſalubritatis quoq; ſit quodammodo particeps. Quare corpora hæc partim ad medicinæ partem προφυλακτικὴν, ob quoſdam næuos & nutantem ſanitatem, referuntur: partim ad ὑγιεινήν. Vnde non dubium eſt faciliméè poſſe committi quoddam à talibus corporibus ſalubribus NVNC, in victu erratũ: quo natura incitata, ſi paulò robuſtior ſit, crudiorem chyli partem, (quæ ὑπόστασις eſt,) vnà cum vrina excernet. Hinc Galen. 1. aphor. 15. tum, ſcribit, copioſam eſſe hypoſta-

ſin: cùm felicior eſt coctio. Nullum enim alimentum prorſus ſimile eſt noſtro corpori: quam ob cauſam, excrementorum generatio ſemper habet locum, tam in ſanis, quàm non ſanis. Sedimentum autem eſſe excrementum, nemo dubitat. In omnibus igitur corporibus ſedimentum habebit locum. Copioſius tamen erit in illis: qui cruditate laborant: qui ſunt pituitoſi: qui ocioſi: qui frigidi: qui voraces. Gal. lib. de plenit. cap. 11. Id quod in pueris videmus: qui vrinas reddunt, multis ſedimentis refertas. Deinde, quod ſcribit Gentil. ex Gal. 1. de diff. febr. cap. 6. cauſam hypoſtaſis eſſe calorem duplicem, ſimilem illi, qui efficit ſaniem: ſiue (vt clariùs loquamur,) venerandam & Galenicis ſacram Putredinem: lippis & tonſoribus quidem adridet: non autem veris philoſophis: qui genuinam illam Ariſtotelis putredinem, ὅταν κρατῇ τοῦ ὁρίζοντος τὸ ὁριζόμενον, διὰ τὸ περιέχον, (διὰ τὸ τὸ ὑγρὸν πρῶτον, εἶτα ξηρότερα γίνεται τὰ σηπόμενα πάντα, καὶ τέλος γῆ καὶ κόπρος:) nequaquam vel puri, vel cōtentis vrinarum, accommodari poſſe cenſent. Quod infrà, in quarta libri parte copioſiùs declarabimus: cùm paulò diligentiùs nodos Hugonis & Vicomercati Herculeos ſoluere conabimur, de hypoſtaſis cauſa & materia.

An ſedimentum ſanorũ, & ægrotantiũ ſit idem.

Ad ſecundam quæſtionem quod attinet: plurimi ſunt: qui cum Galeno lib. de cauſ. procatarct. cap. 2. & 3. de præſag. ex pulſib. cap. 7. dicunt: hypoſtaſin vrinæ in febribus, aliam eſſe, ab hypoſtaſi ſanorum. Ad quod credendum, tribus hiſce rationibus adducuntur. Prima eſt, quia ſicuti colores, & alia accidentia vrinarum diuerſa ſunt in ſanis, & ægris: pariter & contenta non eadem eſſe debent. Secunda ratio eſt. Quoniam, ſi eadem eſſent vtrorumq; contenta, vanus profectò cenſeri deberet medicorum labor: dum ex contentis, humorum peccantium naturam intelligere ſtudent. Tertia. Quia in ægris fit multa perturbatio in vaſis, atq; exuſtio: ex quo efficitur: vt in eiuſmodi

modi perturbatione, necessariò aliquid ægrorum hypostasi admisceatur, quæ turbatio, cùm non fiat in sanis, illorum sedimentis non potest quidquam admisceri. Hæ sunt Galenicorum rationes. Sed reuera sedimentum sanorum & ægrotantium est eiusdem naturæ & speciei: nam vtrunque fit ab eodem efficiente, ex eadem materia, in eodem loco, eiusdem finis gratiâ. Quanquam in hoc videatur discrimen: quòd sedimentum sanorum à facultate robusta citius expellitur: quàm corrumpatur: & ideò minùs inferat vim naturæ. Quod in ægrotantibus secus accidit: in quibus, propter aliquam oppilationem viarum, vel hypostasis ipsius cruditatem, tenacitatem, copiam, naturæ expellentis deiectum robur, similemúe aliam causam, sedimentum minùs tempestiuè expellitur, & sic retentum vitium contrahit. Licet autem hæc sese sic habeant: non tamen dicendum: quod illi dicunt: contenta hæc non esse eadem. Qualitate tantùm inter se differunt: materia & substantia eadem est: crudum videlicet, quod adsimilari minimè potuit. Nec propterea quoque, vanum erit medici præsagium. Cognoscetur enim, in vtrisq; vitium venosi generis, & humor ille crudus. Id de perturbatione illa etiam dicendum: quæ informabit medici iudicium, corruptum esse magis sedimentum in febricitantibus, quàm in sanis, eâdem tamen manente substantia. Quanquam illi ijdem Galenici, cùm Galenus dicit, sedimentum, quod in vrinis febricitantium conspicitur, nihil aliud esse, vt plurimùm, quàm fecem humoris putrescentis, puri proportione respondentem: vocabulum, VT PLVRIMVM vrgent: quoniam etiam, (inquiunt,) in vrinis febricitantium possunt generari, & apparere contenta eo pacto, quo in sanis. Nota hæc subterfugia, quæ parùm decent philosophum liberum.

CAPVT V.

QVOT'NAM SVNT DIFFERENTIÆ *signorum?*

REctum lotium inſpectũ diiudicaturus, ſigna primùm attendet: deinde ex his iudiciũ faciet, cum ſumma diligentia: poſtea iudicij facti cauſas, apud doctos proferet.

Vera autem ſigna, ex quatuor differentijs, ſubſtantiæ, quantitatis, coloris & contententorum petenda: ex quibus exquiſitum fiat iudicium. Atq; Hippocrates ſubinde ad primas vrinæ notas, in ægrotantibus recurrit: veluti eſt vrina Critica, hoc eſt, iudicatoria: περὶ κρίσεων. οὖρον δὲ ἄριστον ἐστὶν: ὅταν ἔχῃ λευκότατον ὑπόστημα, καὶ λεῖον, καὶ ὁμαλὸν, παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ἕως ἂν κρίθῃ τὸ νόσημα. Optima eſt vrina: quæ optimum habet ſedimentum. Et ſentit: vrinã eam plurimùm prȩſtare in ȩgrotantibus: quæ proximè ad optimam vrinam acceſſerit. Quæ eſt: ſi ſedimentum in illa fuerit albiſsimum: læue & æquale: per omne tẽpus: quouſq; morbus iudicatus fuerit. Cuius rationem ſubdit, σημαίνει γὰρ ἀσφαλέα καὶ ὀλιγοχρόνιον τὴν νοῦσον ἔσεσθαι: hoc eſt: Securum & momentaneum morbum ferè ſignificari. Eſt enim bonæ & natu-

naturalis concoctionis, adeoq; dominantis naturæ in morbum, ſignum euidentiſſimum.

CAPVT VI.

DE SVBSTANTIA VRINAE.

REGVLA.

SVBSTANTIA SEMPER CVM colore eſt coniungenda.

Quot ſunt differentiæ ſubſtantiæ: & quale eſt earum iudicium?

DE TENVI SVBSTANTIA.

PRima differentia eſt in tenui ſubſtantia: quæ ab Hippoc. in epidemijs, λεπτὸν οὖρον nominatur. Hæc duplex eſt: micta enim, vel tenuis permanet: vel eadem turbatur, & craſſeſcit: λεπτὸν οὖρον ἀναταραχθέν, vrina tenuis turbida, vel turbata dicta.

Tenuis vrina ſic permanens, extremam cruditatem, & virtutem coctionis nondũ incepiſſe ſignat. Turbata verò eius concoctionis principium adeſſe, & longiore mora, & fortiori virtute, ad coquendum opus eſſe oſtendit.

Nam, vt in priori nulla adhuc humoris cocta ſubſtantia ſignificatur, propter hu-

morem crudum: ita in posteriori, per aliquam concoctionem, fit crasſioris humoris à tenui ſeparatio & ſegregatio.

DE VRINA CRASSA.

ITidem craſſę vrinæ duplex eſt differentia: craſsior enim micta, vel talis perdurat: vel pòſt attenuatur. Prioris quidem ſignificatio eſt: quòd adhuc vehemens in corpore humorum ſit perturbatio: & virtus vacillet, propter craſſos humores, & ſpiritus efferueſcẽtes adhuc ingentes. Atque hîc cephalalgia ventoſa, aut preſſa eſt, aut mox affutura: propter humidas euaporationes, ex humoribus agitatis, in caput exhalantes.

Poſterioris verò indicatio eſt: quòd turbulentum iam diſpeſcatur: & officium τῆς δυνάμεως αἱματοποιητικῆς, hoc eſt, virtutis ſanguificæ, quæ eſt in hepate, redeat: atq; agitatio prorſus quieſcat. Cauſa vtriuſq; petitur, ex virtute decretiua, & diſgregatiua in humoribus: nam hîc tenue à craſſo ſecernitur, purum ab impuro. Eadem autẽ virtus, aut eſt valida: aut valdè imbecillis. Illîc quidem eſt criſis, aut ſeparatio laudabilis, ſecundum naturam: hîc autem plurimùm deficit, quando ſcilicet eſt imbecillis.

DE MEDIOCRI SVBSTANTIA.

HIc mediocris substantiæ notatio colligatur: veluti, quæ tenuis sit, & subinde conturbatur: & quæ crassa, cuius pars crassior residet.

Cęterùm turbulentia ipsa cooritur: quãdo in ipsa concoctione multi flatuosi spiritus permiscentur.

Cùm vrina est pallida, tenuis & crassatur, significat, quòd hepar frigidum sit.

SCHOLAE.

HIppoc. lib. de veteri medicina exponit, quid sit concoctio, & qua ratione absoluatur: dum inquit: τὸ πεφθῆναι γίνεται ἐκ τοῦ μιχθῆναι, κρηθῆναι, καὶ ἀλλήλοισι συνεψηθῆναι. Hinc ad bonam coctionem, requiritur τελείωσις materiæ subiectæ: vt perfecta forma, siue natura fiat. Hæc autem priùs introduci nequit: quàm crassiores partes, à tenuioribus separentur: & hæ quidem incrassentur: illæ verò attenuentur. Quæ alterationes, necessariò præcedunt coctionem laudatam: & vigentem calorem, qui subiecto dominari possit, notant. *Coctio bona.*

Hinc Vrina tenuis sic permanens, cruditatem indicat extremam, & concoctricis facultatis languorem: quia à calore languido, non sunt benè secretæ & incrassatæ partes: quæ in nutritionem cedere debebant: ideoq; ipsi ichori, & vrinæ permistas natura sinit extra profundi. Vnde morbi contumaciam in chronicis: in acutis verò, summum periculum præsagimus, & ipsam mortem, si diutiùs persistat. Longè enim maligniorem & crudiorem esse materiam morbificam hinc constat: quàm, vt tempus coquendi, na- *Vrina tenuis.*

Vrina crassa. di, naturæ concedi possit. Sic quoque vrina crassa sic permanens minimè laudatur. Licet enim omnis coctio procedat incrassando: non tamen πέψις fieri potest, sine interuentu attenuationis & separationis quæ est præparatio quædam, ad veram coctionem. Necessariò namque priùs succus ille se cernitur: qui à nutritione videtur alienus, & coctioni impedimento esse, propter nimiam contumaciam, vel naturam malam: quàm vera & genuina fiat coctio. Talis itaq; vrina indicabit: tàm infirmum esse calorem: vt non possit secernere partem vtilem ab inutili. Quanquam etiam hîc alia subsit causa, maximi certè momenti: in qua enucleanda, multi turpiter allucinati sunt. Cùm adest phthisis, & consummatio corporis, & vrina crassa mingitur: indicium est: partes adeò esse imbecilles, propter aliquam intemperiem: ne possint retinere succum roridum, quem ipsæ attrahunt: sed cum vrina sinunt effluere. Quod signum est lethale.

In infantibus, si crassities modum excedat, (id quod sæpissimè obseruatum, licet à nemine adnotatum:) Vrinæ crassæ & confusæ, præter cephalalgiā ventosam, maximè indicant Cardialgiam, seu dolorem orificij ventriculi, ex crassis & crudis humoribus inibi impactis. Talis quoque Vrina, ex laxioribus patentioribusque vijs, profluere potest.

Vrina tenuis incrassata. Vrinæ tenues incrassatæ & turbidæ, si vires sint debiles, certam mortem indicant: ob materiæ, nempe, in corpore agitationem: & flatuum, vaporumúe inde prouentum: cui non est sufficiens natura. Si autem vires constent, morbum quidem longum futurum, sed nullum periculum portendunt. Vires enim aduersari solent morbo; secundum Gal. lib. 11. method. med. cap. 3. Virium autem robur adesse nequit: vbi crudorum humorum copia coaceruata est: vt idem rectè lib. 1. de humor. com. 12. scribit.

Notandum præterea hîc: Rasis iudicium, de his vrinis, ex Pythagoræ Alexandrini auctoritate, omni

ratione

ratione destitui : videlicet, quòd si statim vrina clara turbetur, iam materiam à natura tentari, signum sit: sin verò paulò, aut multò post turbetur: è contrario indicetur: non tentari materiam à natura. Indicium est hoc: si tardiùs turbetur: contumaciorem quidem esse materiam: quàm tamen post aliquot, eosq; graues labores, natura incipiat coquere.

Crassa pellucida significat pituitæ vitreæ resolutionem, & fusionem.

Modus cognoscendi vrinas turbatas, an sint sic mictæ, an pòst turbatæ.

Pro colophone primæ partis de vrinis, considerandus mos peruersissimus medicorum nostratium: qui accepta vrina turbata, illam momentò sine vllo discrimine, ollæ aqua calida refertæ, indunt: vt secretio partium turbatarum fiat: & matulam, crassissimis suis spiritibus permeare possint, oculati. Hoc reuera est cæcum iudicare de coloribus. Nam, qua ratione poterunt prognosticum facere, de morbo: cùm nesciant, an vrinæ illæ turbatæ sic emictæ fuerint: an verò post mictionem primùm turbatæ sint: & quidem vel sua sponte: vel à causa aliqua externa, vt ventis, vel agitatione? Ad hoc cognoscendum Rases 23. Continentis cap. de vrinis, duo proponit κριτήρια, tanquam lapides Lydios. Primum est: vrina, quæ mingitur clara, & pòst turbatur, nullam transparentiam habet, sed alba est, ac instar pinguedinis congelata: & si igni adponatur: vel aquæ calidæ, (vti hodie mos est,) immergatur, clara redditur, & sæpiùs bullæ in superficie conspiciuntur. Quæ conditiones, nunquam vrinæ turbatæ, ex vesica sic exeunti, conuenient. Transparens enim hæc est: neque vlla arte clarescit. Secundum est: quòd vrina turbata post mictionem, parietibus matulæ adhæret: illosque quibusdam maculis, & næuis non obscuris inficit. Quod in vrina statim corrupta, minimè fit. Et tantùm de prima parte huius libri.

SECVN-

SECVNDA PARS, DE VRINAE IVDICIO EX COLORIBVS.

CAPVT VII.

QVOT SVNT COLORVM *summæ differentiæ?*

EX. Albus: Pallidus. Defe-ctus hîc eſt caloris naturalis.

Rufus: Flauus. Hîc eſt receſ-ſus.

Ruber: Niger. Eſt hîc exceſ-ſus. Status eſt color rufus: in cæteris ve-rò omnibus, vel eſt defectus, vel exceſſus.

Sunt & complures alij: qui ſuperiori-bus, tanquam primis & ſummis capitibus, citra negocium comprehendi poſſunt. Ex his autem, & concoctionis aut intenſio, aut remiſsio, probè & præcipuè dijudica-tur: ex qua & curandi indicationes atque criſes dignoſcuntur.

Subrufus autem color, vel rufus, eſt ferè omnibus cõmunis & aptus: à quo per re-liquos etiã gradarim, vel defectus, vel ex-ceſſus caloris naturalis iudicetur. Eſt enim veluti baſis, aut amuſsis temperatæ, & iu-ſtæ coctionis: à qua receſſus animaduerti-tur:

ur:veluti, cùm ſit pallidus: cùm ſit ſubpal-
idus: cùm ſit charopus: cũ ſit glaucus: cùm
it lacteus. His momentis, ab optimæ vri-
æ colore declinatur.

SCHOLAE.

Commoda hîc ſeſe nobis offert occaſio quærendi: vnde tinctura in vrinis? Omnes ferè ex Galeno 6. Epid. commen. 5. text. 15. vrinarum olores permiſtioni humorum, vel flauæ bilis, vel meancholiæ, vel ſanguinis acceptos referunt, exceptis bis: maximè autem flauæ bili: cuius color citrinus c aureus, præ cæteris, magis medicis adridet, proter coronatos & cataphractos illos Vngariæ milis: qui vexillum ſimili colore quatiunt. In hac ſenntia nobis affirmandi arrogantiam vitantibus, lieat: fugere temeritatem: quæ à ſapientia philoſophi diſſidet plurimùm. Neque ideò ſumus ij, quibus nil verùm eſſe videatur: ſed hi: qui omnibus veris, lſa quædam adiuncta eſſe dicimus, tanta ſimilitune: vt in illis, nulla inſit iudicandi & adſentiendi no. Quod in hac quoque medicorum opinione accit: in qua explicanda & enucleanda quædam deſirantur: quæ ab ipſorum quidem palato abhorrent: d non à veritate. Non inficias imus, immò libenr hoc ipſis largiemur: aliquam partem tincturæ rerri debere ad humores: inprimis verò ad flauam bim: quod Gal. 3. de ſymp. cauſ. cap. 2. & 4. de ſanit. end. cap. 4. fatetur. Sed adhuc alia cauſa ſubeſſe vitur. Hippoc. lib. de aëre aq. & loc. dicit, vrinas fieri as, cùm aluus adſtricta eſt: ſimulque ardorem veſi communicare: ex quo fit: vt huius ardore, partes ioſæ condenſatæ, in veſica retineantur: ſubtilio autem ſolummodò emittantur: ex quo vrina ſplẽliſſima & ſero ſimilis fit. Nemo ambiget: hîc au-

Vnde tinctura vrinarum.

ctam

ctam esse bilem, & maiorem acquisiuisse acrimoni
vel saltem regurgitare in venas, propter alui obstru
ctionem · quæ facit: vt minùs expurgetur. Vnde & i
le ardor vesicæ proficiscitur. Cur autem bilis auct
non tingit vrinam? Quare subtiles illæ partes vrin
siue seri, (quod ex eorum opinione semper citiùs a
ficitur, quàm ipse sanguis,) sunt expertes illius tinctu
ræ? Bilis longè faciliùs & citiùs sese insinuabit in pa
tes tenues: quibus etiam similior est, quàm in crassio
res. ipsa certè est subtilissima: & poros quoscunque si
ne difficultate permeare potest: sicut videmus in su
doribus ictericorum amaris: quos ideò Gal. 4. de sa
nit. tuend. cap. 6. πικρόχολυς nominat. Sequetur præ
terea, vrinam, quò propiùs ab albo ad citrinum, ve
flauum colorem (qui bili proprius est,) degenerauer
rit: eò futuram magis participem bilis: & per conse
quens caloris feruidioris indicem esse. At omnes sta
tuunt citrinum Vrinæ colorem à temperato calor
effici, in homine temperato & ætate florida. Ampli
us: phrenitin esse inflammationem meningum cere
bri, arbitramur, qui negabit, esse neminem. Cùm au
tem omnis inflammatio, fiat à sanguine bilioso: cu
in phrenitide redditur vrina alba? An non adest ma
teria: quæ vrinam flauissimo colore tingat? Nec est
quòd quis dicat: totam bilem raptam esse ex toto ve
noso habitu in cerebrum. Væ enim isti cerebello. E
corrueret quoq; dogma Galeni: q vult: semper qua
cunq; ætate, quocunq; tempore in quibuscunq; veni
esse sanguinem: qui constet ex quatuor illis humori
bus. Volunt illi insuper cum Gal. lib. de atra bile cap
2. & lib. 2. prognost. com. 39. bilem porraceam & æ
ruginosam gigni in ventriculo, ex vitiosis & mali suc
ci cibis: qui, cùm nequeant à ventriculo in cremorem
verti, ex ijs primùm porracea fit bilis: quæ incendio
persistente, in æruginosam mutatur: & hæc rursus, in
illam, quæ isatidis aut glasti colore tincta apparet, ἰ-
σατώδης nominata. Quomodò iam hæ bilis species,
qua

quæ in ventriculo ſedem fixam habent, reddent vri-
nas in venis porraceas & æruginoſas ? Et nunquam
tanta eſſe poteſt in humano corpore cruditas : vt nul-
la inſit bilis , quæ vrinas tingere poſſit : aliâs homo
moreretur, & non conſtaret ex quatuor humoribus.
Vnde igitur vrinæ albæ ? Quæ certiſſimè ratio mul-
tùm nos mouet. Denique mirum eſt : bilem flauam,
ſua execrabili amaritudine ſalſuginem vrinæ non ob-
literare , & οὖρον facere πικρόχολον. An rectiùs ſic dicen- *Sanguis albus*
dum? Rubedo in ſanguine accidens eſt : nequaquam
autem de ratione ſubſtantiæ eius . Quare & lotione
quæ tepidiuſculæ abſtergi poteſt : quemadmodum
res ipſa ſatis loquitur. Colorem autem hunc rubeum
adſciſcit à parenchymate hepatis : quod eſt fungo-
ſus , & concretus ſanguis. Nam venæ portæ ramifica
tio , multis propaginibus ideò hiat in iecoris ſub-
ſtantiam : vt ſanguinem in venis coctum, pro ipſius
nutrimento deferat. Hiantibus illis oſculis , hepar to-
tum ſanguinem rubore inficit : ſicut & in morbo re-
gio accidit : cùm flauedine idem totius corporis ſan-
guinis imbuitur, propter obſtructionẽ ductus bilis in
inteſtina : nullo habito ruboris ſanguinis reſpectu:
ut pote , qui facilè remoueatur . Ruborem hunc ne-
ceſſe eſt deponat ſanguis : ſi debeat aliquam partem
nutrire. Oſſa, cerebrum, membranæ, candida ſunt : &
tamen nutriuntur ſanguine : qui ſcilicet depoſuit
ruborem : iuxta Galenum quoque lib. 1. de fac. nat.
cap. 10. Caro autem , quia flaccidior eſt : vt & muſcu-
li : qui laxiori conſtant ſubſtantia , ruborem illum, ad-
mittunt. Nec abſurdum hoc eſt. Venæ enim & arte-
riæ ſpermaticæ , quæ ſunt propagines venæ cauæ , &
arteriæ aortæ, eandemque naturam, quam aliæ, forti-
tæ ſunt, in ſe continent , (id quod anatome indicat,)
ſanguinem albicantem : & tamen ſemen ex ſanguine
fit : ſecundum Hippocr. lib. de ſem. & Auic. lib. 1. fen.
1. doct. 4. cap. 3. & Gal. lib. 1. de humor. com. 11. *Vera cauſa tincturæ.*
Rubor hic depoſitus tingit vrinam. Sic videmus,
illos,

illos, qui laborant obstructionibus, (à quibus ferè so-lis omnes morbi calidi ortum suum ducunt,) reddere vrinam valdè tinctam: quia propter minùs expeditas vias, minus sanguinis ad partes deuenire, & carno minùs colorem imbibere potest. Necessariò igitur rubor regurgitat ad vesicam, cum vrina: vnde illa tinctura. Ita quoq; illi, qui cruditate laborant, mingunt vrinas albas, vel glaucas: quia propter frigidius hepar, generant sanguinem pituitosum, albo colore tinctum. Vnde aut nullus, aut exiguus sanè rubor, qui non à carne, renibus & alijs partibus imbibitus fuerit, ad loca vrinæ deturbari potest. Sic in phrenitide meitur vrina alba, non ob defectum bilis: sed quia natura tota ab opere sanguificationis ad locum dolentem propter summum periculum auocatur: vt eò minùs distributio alimenti & nutritio procedat. Idem de similibus esto iudicium. Saluam tamen aliorum sententiam hîc esse volumus: ne ignem gladio feriamus, propter παράδοξα hæc, illis fortassis ἄδοξα, nobis autem εὔδοξα.

CAPVT IIX.

QVAE'NAM SVNT NOTIONES *& significationes colorum, in quibus est defectus caloris naturalis ad coquendum, vsq; ad colorem rufum?*

PRIMA DIFFERENTIA.

ITa albedinis est, & remissionis, & intēsionis gradatio. In remissione est color à crystallino: crystallinus à niueo: niueus à limpida aqua: qui aquosus

quoſus per ſimilitudinem & collationem
nominatur. In his ſummæ cruditatis eſt ſi-
gnum. Nam frigiditas dominatur in ſan-
guine, & in hepate: quæ cruditatis non ſe-
cus, ac caliditas temperata concoctionis,
mater eſt.

Ita in intenſione eſt lacteus, glaucus &
charopus.

Lacteus eſt: quòd ſit lacti ſimilis. Multò
præſtat cryſtallino, & aquoſo.

Glaucus cum cornu pellucido confer-
tur: aut cum cornea oculi tunica, quæ eſt
κερατοειδής.

Charopus, qui alijs eſt blãdus color, re-
ctiùs dignoſcitur, aut ex ſubalbicantibus
cameli pilis, aut ex gemma, quæ eſt ὀνυχίτης,
ſiue ὄνυξ.

Hîc concoctionis nonnihil inchoatæ ſi-
gnificatio eſt. Virtus enim naturalis, ſub-
inde magis atq; magis incaleſcit.

SECVNDA DIFFERENTIA.

Subſpiceus: qui cernitur in bilis medio-
criter infuſæ diluto, vel in iure carnis ad-
huc ſemicrudæ, vel in mali citrini deco-
cto. Alijs eſt ſubpallidus.

Spiceus priori eſt intenſior: cùm plus bi-
lis in decocto affuſum fuerit: vel, vt eſt iuſ-
culum percoctæ carnis. Alijs eſt pallidus,

vel paleâris. Vterq; eſt concoctionis mediæ intenſæ notatio. Eſt in naturalis virtutis, intenſiori caliditate.

TERTIA DIFFERENTIA.

Subrufus, & rufus, ſit ſtatus optimæ vrinæ.

Subrufus, plus tincturæ recipit, atq; ſpiceus. Ex aureis Rhenanis perpenditur. Alijs eſt ſubfuluus & ſubaureus.

Rufus, Actuario eſt aureus : propter ſimilitudinem coloris, qui eſt in aureis Pannonicis. Græcis πυῤῥός. Temperatæ & iuſtæ coctionis eſt indicatio. Atq; hic ſtatus eſt, iuxta quem receſſus & defectus iudicantur. Fit à calore temperato, tanquam eius coloris authore. Quam optimam vrinam præſcriptam eſſe liquet: atq; in ea & bonitas, & mediocritas vrinæ conſiſtit. Quapropter reliquæ vrinæ ad huius bonitatem & reſtituendæ, & iudicandæ ſunt.

CA-

CAPVT IX.

QVAE'NAM SVNT NOTIONES & significationes colorum, indicia & causæ, in caloris naturalis excessu?

QVARTA DIFFERENTIA.

Vbflauus, in croco dignoscitur. Repræsentat enim aquã, in qua cnici, seu cartami flos dissolutus sit: & cùm sit vero croco inferior, dicitur subroceus, ὑπόξανθος. Fit ab extensa caliditate eparis & sanguinis: & excedentis concoionis signum existit.

Flauus, alijs croceus, refert aquam, in ua croci Corycei flos dissolutus sit. Est aturalis humiditatis quidam defectus, ropter calorem magis adauctũ. Fit quoq; rocea vrina, propter fortia exercitia, prærtim in Solis æstu. Idem faciunt perpetæ vigiliæ: sicut & ingens mœror, & ieinia.

QVINTA DIFFERENTIA.

Subrubeus, ὑπέρυθρος: bolo Armenico asimilatur. Galeno φοινικὴς. Latinè palmeus, opter similitudinem, quam habet cum lmulis præmaturis, quæ dactyli nomintur.

Rubeus, ἐρυθρὸς, ex puro & syncero san-guine cognoscitur: aut ex cerasis, aut e malis rubeis.

SEXTA DIFFERENTIA.

Niger. Quemadmodum in albedine e remissionis & intensionis argumentum ita in nigredine, colores remissiores sun vineus, passeus, venetus: intensiores ver viridis, oleaceus, liuidus, & vltimus e niger.

Vineum autem lotium, Græcis οἰνωπὸ dicitur à vino Neccaro, quod nigrius es quàm rubeum: cuiusmodi Græcum fuiss ex Homero apparet. Densa est hæc vrina ex caloris intensioris proprietate.

Passeum lotium, à passo dicitur: quod e vuis pasis concoctum est, & ex ipso defi-nito depræhenditur: quod est mustum ad tertiam vsq; partem coctum. Idem colo apparet in cerasis nigricantibus. Paritur e vehementiori sanguinis adustione, biliosi inprimis.

Venetum seu cæruleum lotium depræ-henditur: si purum album & nigrum æqua ratione confuderis: veluti, si vel cerussam, vel calcem selectissimam cõmiscueris æ-quo pondere, cum atramento, vel pice. Est in vehemẽtiore flauæ bilis adustione: quæ in a-

n atram versa est. Hîc à Theophilo in-
eritur fuscum lotium: quod ipse vocat συ-
κῶν, quale in ficubus atris & arefactis appa-
et: vnde & exponunt τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψη-
μα. Sed hoc rectiùs dijudicanti, iuxta verã
oloris permutationem & causam, erit
rorsus nullum: nec diuersum ab alijs.
Viride lotium, Græcis χλωρὸν dicitur, &
Latinis porraceum, seu prasinum. Huius
liquot sunt gradus: vnus in folijs grami-
is, *gras grün*: alter in folijs violæ purpureæ:
ertius in smaragdo conspicitur, & iudi-
atur.
Oleaceum, vel velut oleum maturum
pparet: vel est coloris olei: vel oleaceum,
intz wie ein Oele. Primum, cum aquoso mul-
um conuenit: cùm sit coloris ad tingen-
um magna paucitas. Alterum est mani-
esto olei colore, eoq; intensiore. Vltimũ,
rorsus oleo assimilatur.
Liuidum siue lucidum, quod plumbeũ
st, à colore nigri plumbi nomen deriuat.
adem hoc significat, quæ venetum: nisi
uòd hîc plæraq; sunt intensiora.
Nigrum, μέλαν, extincti carbonis imagi-
em præ se fert: & est pessimum. Actua-
us. Nam aut summum caliditatis atque
dustionis gradum sequitur: aut extremã
igiditatem mortificantem.

CAPVT X.

DE CONIVGATIONIBVS ſubſtantiæ, & coloris vrinarum.

QVALIS'NAM EST ΣΥΖΥΓΙΑ, SEV CONiugatio, ſeu copulatio, ſeu ſocietas, ſeu complexus ſubſtantiarum cum coloribus?

ST quoque certa coniugatio vtriuſq; ſubſtantiæ cum certis coloribus : veluti viridis color nunquam cũ tenui ſubſtantia coniungitur: ſic neque liuidus, neq; venetus, neq; niger. Ita econtra in lotio flauo , nunquam videtur ſubſtantia craſſa: neque ſpiceum cum hac copulatur.

Quare non parùm retulerit, velut in tabula vtriuſq; ſubſtantiæ ſocietatem cum coloribus obſeruaſſe.

TENVIS VRINAE COMplexus.

I. Communes.	Cũ colore candido. Interdum cum lacteo. Interdũ cũ glauco. Interdum cum charopo.	Nã interdũ etiã cũ craſſa vrina coniunguntur.

IN

IN TENVI SVBSTANTIA.

II. Proprij. { Cum flauo. Cum subflauo. Cum spiceo. Cum subfuluo. Cum fuluo. } Cũ his vrina tenuis necessariò coniungitur.

CRASSA SVBSTANTIA CVM HIS *coloribus consistere potest.*

I. Communes. { Interdum cum candido. Interdum cum lacteo. Interdum cum charopo.

II. Proprij. { Cum subrubeo. Cum viridi. Cum liuido. Cum veneto. Cum nigro.

Hinc cernitur, vt pro certo habeatur, quibúsnam coloribus vtraq; essentia, vel substantia posit tribui.

Ita mediocris substantia, non nisi coniungitur cum subrubeo, cum fuluo, cum rubicundo.

SCHOLAE.

Substantia Vrinæ, plùs facit in iudicando, quàm color.

SI medicus plùs considerauerit ipsam vrinæ substantiam cum colore coniunctam, quàm solùm colorem: meliùs poterit, de morbi origine & con-

concoctione, in crisibus iudicare. Color enim facillimè mutari potest, ab alimentis, vt si hæc croci florem admistum habeant: à vino rubro & albo: ab exercitijs: à ieiunijs: ab externi aëris iniurijs: & similibus causis. Substantia verò non tàm facilè alterationibus hisce obnoxia est: vt quæ corpus habeat crassius, quod mutationibus renititur: quæque quasi intento digito monstrat, an & quantùm calor natiuus materiam subiectam coquere potuerit. Et hac sola ratione, medicus, differt à mulierculis ægro adstantibus: quæ nullis rebus se non immiscent: in medicina præsertim, propter illam naturalem lasciuiam, quæ nisi quotidiè resecetur, & vti Phryges, plagis emendetur, veluti arbores in materiæ multæ effusionem exuberat, vt rectè Hippocr. in Epist. ad Dionys. scripsit. Nam audies, Margaretam, si viderit vrinam rubram, dicentem: *Warlich der arme mann hat grosse hitze: er wirdt ein Fieber vberkommen.* Contrà: si vrina fuerit alba, Catharina, pronunciabit: *Der magen ist jhm erkalt: er muß viel schleim darinnem haben.* Medicus verò prudens hisce fœmineis, vt imbecillibus, iudicijs, minimè contentus, accuratiùs intima naturæ penetralia scrutabitur: magnaque cum grauitate sententiam suã sic proferet: vt à fœminis istis, licet aliquando verum dixerint, prorsus dissentire videatur. Quod si non fecerit: magnam suæ existimationis iacturam apud vulgus garrulum faciet.

Vnde coniugationes colorum cũ substantia.

Porro, Vrinarum istarum colorum cum substantia coniugationes, maxima ex parte sequuntur coctiones. Nam verè alba rarissimè crassa esse potest, nisi in extrema imbecillitate, cùm vtilis humor vnà excernitur. Est enim soboles cruditatis: in qua calor natiuus adeò labefactatus est: ne possit secernere, & cum vrina commiscere partes crassas. Quanquam in crassa substantia, nimium frigus incrassans humores: & calor validus, τὸ ὀῤῥῶδες καὶ ὑδατῶδες αἵματος absumens, crassius verò inspissans, maximam vim ob-

neat: sicut διαιρετικά & συγκαθαιρετικά, vt & medicamen- θρόμβωσιν lactis procurantia, serosam lactis partem, διόρωσιν, separant, ac reliquum indurant. Quod in ateria quoq; crassa inflammationum resoluenda ontingit: quæ in scirrhum coguntur inexpugnabi- m: nisi διαφορητικοῖς, (quæ materias in halitus atte- iant, iisdemq; extenuatis exitum per apertos cutis oros parant, relictis partibus crassioribus, in quas gere non possunt,) λεπτύνοντα & μαλακτικά præmit- ntur. Arist. 4. Meteorol. cap. 6. & 7.

CAPVT XI.

QVAE'NAM EST LOTII SVBTILIS, ET CANDIDI SIGNIFICATIO?

IN sanis, est iudicium de magna ingluuie, & vini exilis ingurgitatione. Causa est: quia nondum est concoctum.

In pueris vituperatur. Itaue Hippocr. lib. 2. præsag. sent. 23. inquit: pueris vrinæ aquosæ & dilucæ malæ. am hinc iudicium certissimum petitur e nimia cruditate. Causa est immodica igiditas.

In senibus virium debilitas significatur. ausa est, ipsa frigiditas: quæ nihil aut cer- parùm concoquit.

Quantitas vrinæ conferta, διαβήτην, (quæ inexplebili siti διψακὸς est,) notat. Cau- attractrix renum virtus, magnam vrinæ

vim accumulat, nondum concoctam.

In ægrotis, iecoris frigidam intemperiem, λευκοφλεγματίας cauſam, notat. Cauſa. Nam hepar frigefactum, magis aquoſum ſanguinem reddit.

In febri quartana, cauſam oſtendit ortã ex humore frigido & ſicco, & atra bile: ac ingentem cruditatem.

In quotidiana, inclinationis nota eſt: ſed adhuc coctio plena deſideratur: quæ tùm ex colore, tùm ex ſubſtantia, tùm ex ſedimento mox patefiet.

In ſpurijs febribus, eſt quoq; inclinationis notatio: ita quòd cauſa morbi in ſubditas partes vergat: veluti in renes, in veſicã, & demum in ipſos pedes.

In cauſa calida, vel phrenitin, vel παραφροσύνην, id eſt, delirium ſignat. Cauſa. Nam flaua bilis caput appræhendit: atq; in meninge φλεγμονὴν gignit: itaq; Vrina non tingitur. Atque ſi phrenitis diuturna fuerit, mortem præſagit: præſertim nono vel ſeptimo die. Hippoc. 2. præſag. ſent. 72. & 4. lib. aphor. 70. ὁκόσοισιν οὖρα διαφανέα, λευκὰ, πονηρὰ: μάλιστα δ' ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἢν ἐπιφαίνηται. Quibus vrinæ perſpicuæ albę ſunt, improbæ, præcipuè in phreniticis apparentes.

Videtur tale lotium ex hæmorrhagia quoquę naſci: quia bilis, quæ vrinam tingit,

git, eò deriuatur. Hæmorrhagia enim nascitur non solùm ex sanguine: sed etiam ex bile redundante in hepate, quæ sero sanguinis permiscetur.

SCHOLAE.

Crystallina. Crystallea.

Blanck, wie ein Crystall.

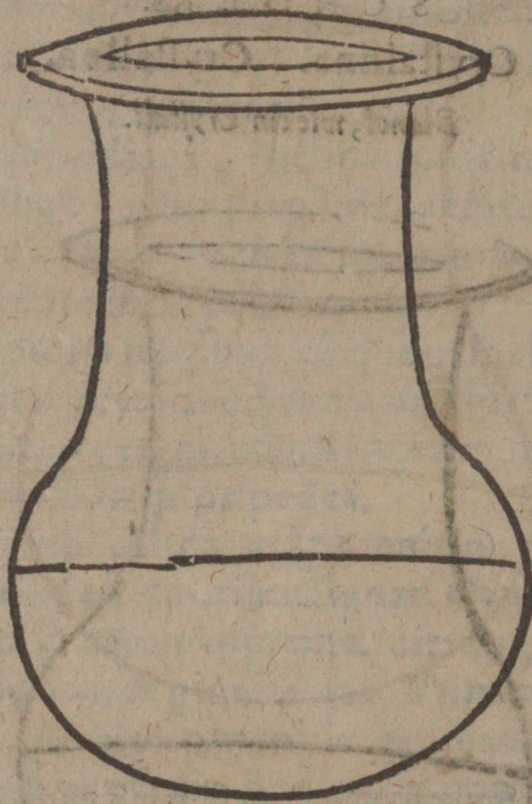

Similis hæc est Crystallo clarissimo.

Niuea.

Niuea. Alba.

Schneeweiſs.

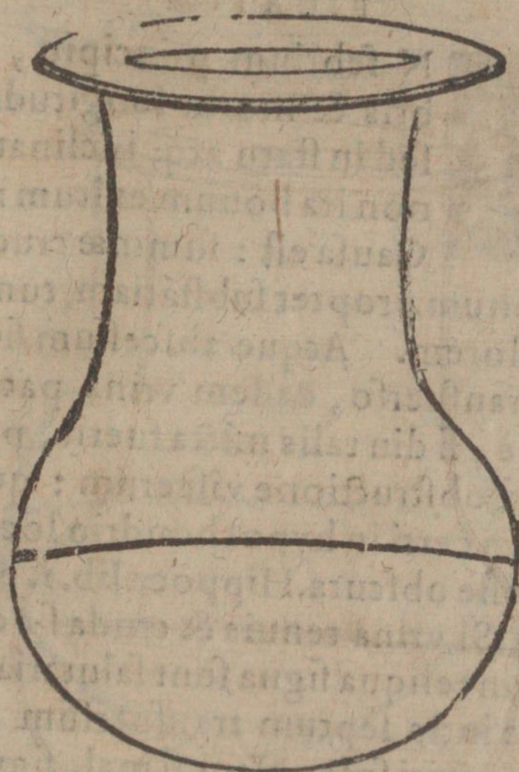

Niui. Limpidididiſſimæ aquæ.

Aquea.

Aquea.

Wasserfarb.

Aquæ fontanæ, aut fluminis puri.

Differunt hæ Vrinæ inter se tantùm coloris intensione: ob quam quoq; causam de maiore cruditate iudicandum est. Nam quò magis ad albedinem ac tenuitatem tendent, eò minùs coctionem procedere, certum est. Spes tamen, non exigua est: si in sequentes colores fiat transitus.

CAPVT XII.

QVAENAM EST LOTII SVBTILIS, ET LACTEI SIGNIFICATIO?

N febrium principio, & febris & morbi longitudinem: ſed in ſtatu atq; inclinatione, non ita bonum exitum notat. Cauſa eſt: ſummæ cruditatis notatio: tum propter ſubſtãtiam, tum propter colorem. Atque abſceſſum fieri ſub ſepto tranſuerſo, eadem vrina patefacit: maximè, ſi diu talis micta fuerit, potiſsimùm ex obſtructione viſcerum: quæ per dolorem certi in hypochondrio loci, non poteſt eſſe obſcura. Hippocr. lib. 2. præſag. ſent. 34. Si vrina tenuis & cruda ſic diu fertur, cùm reliqua ſigna ſunt ſalutaria: plærunque intra ſeptum tranſuerſum abſceſſus oriri ſolet. Nam, ſi mala ſigna fuerint, mortem ſignificabit.

La-

Lactea.

Milchfarb.

Lacti non concreto.

CAPVT XIII.

DE TENVIS ET GLAVCI, ET CHAROPI LOTII IVDICIO.

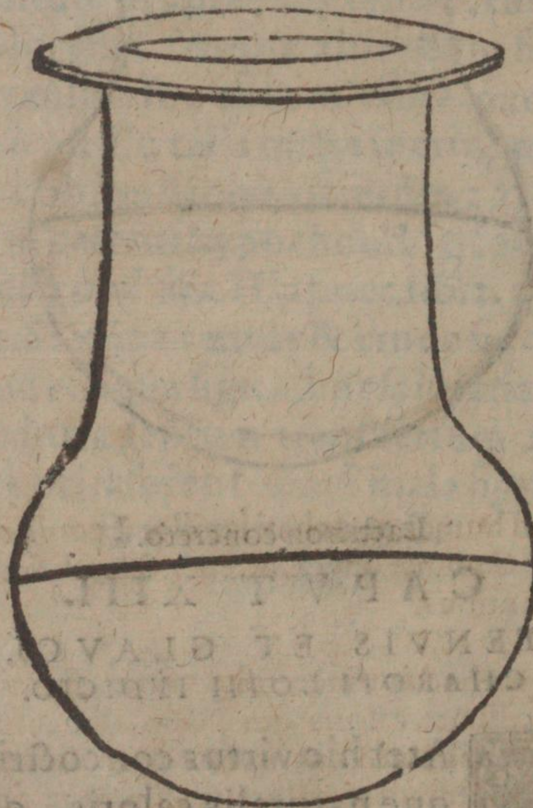
IAtet hîc virtus concoctrix: atque naturalis caloris, qui vrinam coloratiorem efficit, est magna debilitas: quæ tamen iam

iam iam nonnihil reuocatur. Dominium acidæ pituitæ notat, diu talis micta. At que eadem cum cæteris notis physiologicis, atrabilarium. Hîc Aegidius contendit glaucam vrinam semper esse tenuem, & nunquam crassam.

SCHOLAE.

Glauca.

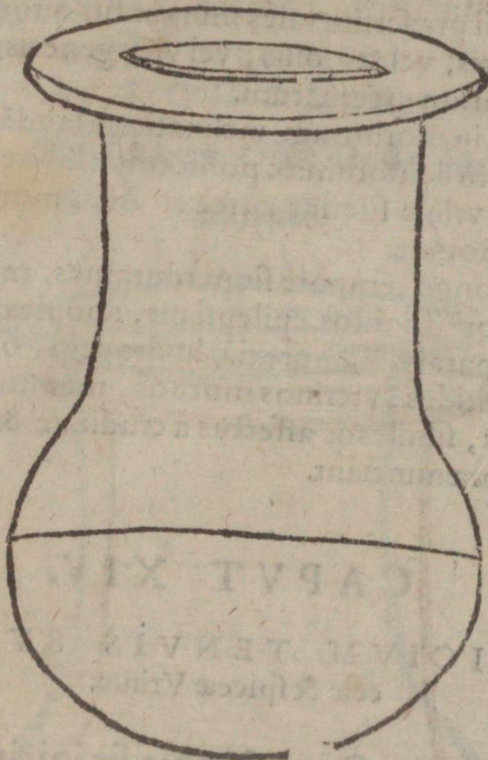
Liechtfarb.

Cornu laternæ pellucido: aut corneæ oculi tunicæ.

Χαροπότης. Blandus color.

Tunckel Leberfarb.

Vngui humano. Achati lapillo. Leonis oculis. Gemmæ onychiti. Pilis Cameli subalbicantibus.

OMnes hactenus recensitę vrinæ; fiunt ab imbecillitate caloris: qui, cùm alimentum nequeat alterare, ac optimè permiſcere, proprium aquæ ſubſtantiæ colorem relinquit: maximè in pueris: qui calore plurimo abundant: ſi Galeno credimus lib. 2. de temper. cap. 2. & in com. aphor. 4. part. 1. atque Aretęo lib. 1. de cauſ. & ſig. acutor.

cap.9. Quantò autem albæ vrinæ, propiùs ad colorem aqueum accedunt: tantò deteriores sunt: præsertim in morbis acutis: in quibus plerunq; lethales existunt: exceptis febribus, quæ ab humoribus crudis oriuntur: si præsertim tales mingantur quoq;, ratione vel ætatis, vel regionis, vel vitæ generis, vel aliarum causarum externarum.

Lacteæ in morborum inclinatione laudãtur, maximè aũtem acutorum: & pollicentur salutem: si præcedentes vrinæ fuerint aureæ. Aliâs mortem, aut phthisin notant.

Albæ longo tempore sic perdurantes, morbos totius corporis frigidos, epilepsiam, apoplexiam, vertiginem, paralysin, anorexiã, hydropem, obstructiones, arthritides, vterinos morbos, menstruorum retentiones, similesq; affectus à cruditate & frigiditate ortos prænunciant.

CAPVT XIV.

IVDICIVM TENVIS SVBSPICEÆ & spiceæ Vrinæ.

Oncoctionis fit initium: propter redeuntem calorem naturalem. Hîc, etsi calor proclivior sit ad alterationem: tamen substantia est contumacior. Itaque inchoatam coctionem esse adseuerare licet.

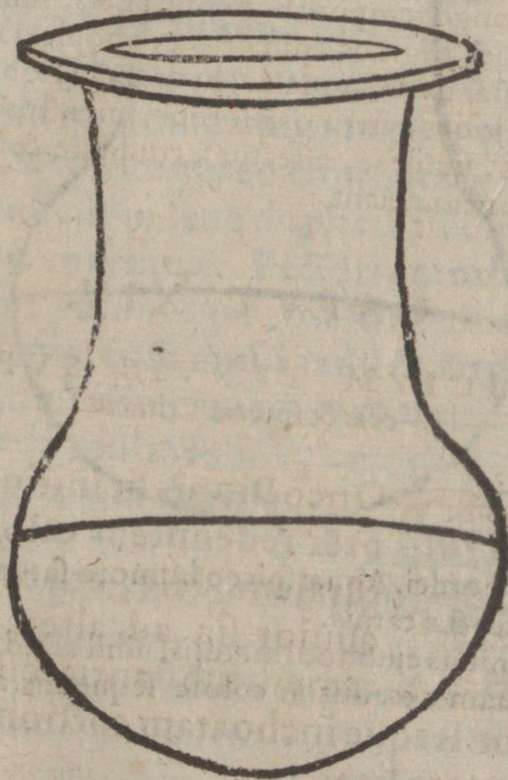
Atq; hæc, si spumam liuidam, oleosam & subfuluam habuerit, eadẽq; pauca fuerit, phthisin commonstrat: quam si diarrhæ

rhæa ſecuta fuerit, mortẽ. Hippocr. aphor. 14. lib. 5. ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγενομένη, θανατῶδες. Phthiſico, diarrhæa ſuperueniens, lethale.

SCHOLAE.

Subſpicea. Subpallida.

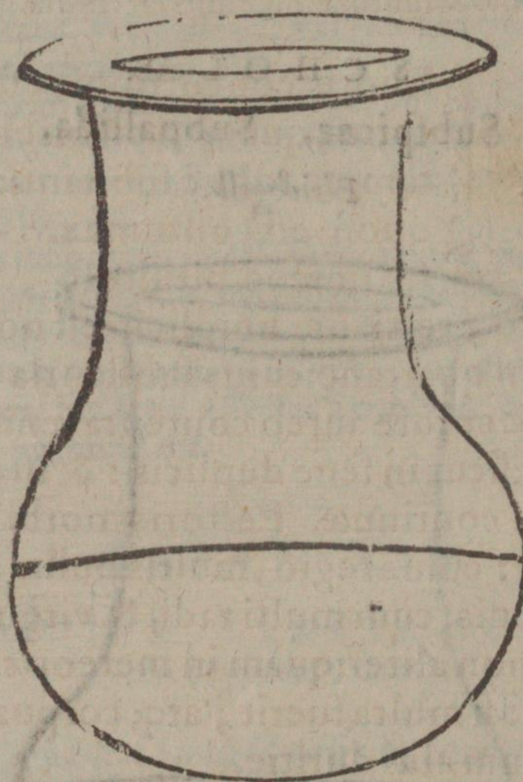
Bleichgelb.

Iuri carnis ſemicrudæ. Paleæ Zeę, vel aquæ, quæ ſpiceo humore, vel bilis mediocri infuſione diluta ſit.

Spicea. Palearis. Pallida.

Liechtgelb.

Paleæ hordei. Aquæ ſpiceo humore ſaturatæ. Iuſculo percoctæ carnis.

In omnibus eiuſmodi matulis, nihil aliud ſpectandum: quàm exceſſus in colore ſequentis à præcedente.

SI homo ſanus, frequenter ſubſpiceam vrinam minxerit: cuius ſubſtantia ad craſſitiem quandam declinare videtur, in iuuene præſertim: indicat temperamentum pituitoſum.

CAPVT XV.

IVDICIVM TENVIS VRINAE, rufæ & ſubrufæ: quæ alijs eſt citrina.

Elioris concoctionis eſt indicatio, quàm in prioribus: & tamen adhuc ſubſtantia, hîc quoq; eſt contumax.

In iuuene pituitoſo, vel atrabilario, tertianæ ſimplicis eſt notatio: vel etiam quartanę: cuius ſubſtantia eſt tenuis, & colore aureo contenta ſemicocta exhibet: ſicut in ſene duplicis: & in puero eiuſdem continuæ. Pectoris morbi ſignificantur: cuius regio, multis bullis abundat. Splenis: cùm multi radij & virgulę apparent, non aliter: quàm in meteoris. Iecoris verò: ſi multa fuerit, atq; corpus emaciatur, cum alui duritie.

In medio morbo, ſi criſis laudabilis pręceſſerit, veluti ſudor aut hæmorrhagia, vt ſanguinis narium profluuiũ, aut alia ſpontanea purgatio: ſignum bonum eſt. Sin minùs, phrenitin ſignificabit: ex materia rapta ad ſuperiora.

SCHOLAE.

Citrina.

Erbesfahl.

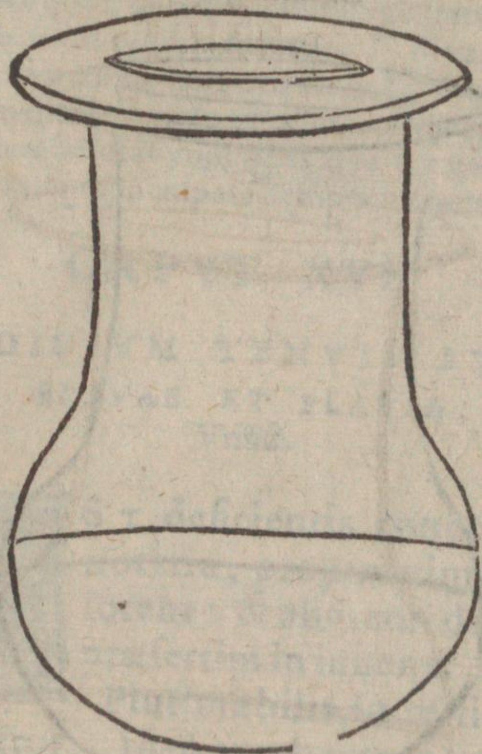

Piso maturo.

Subru

Subrufa. Subfulua. Subaurea.

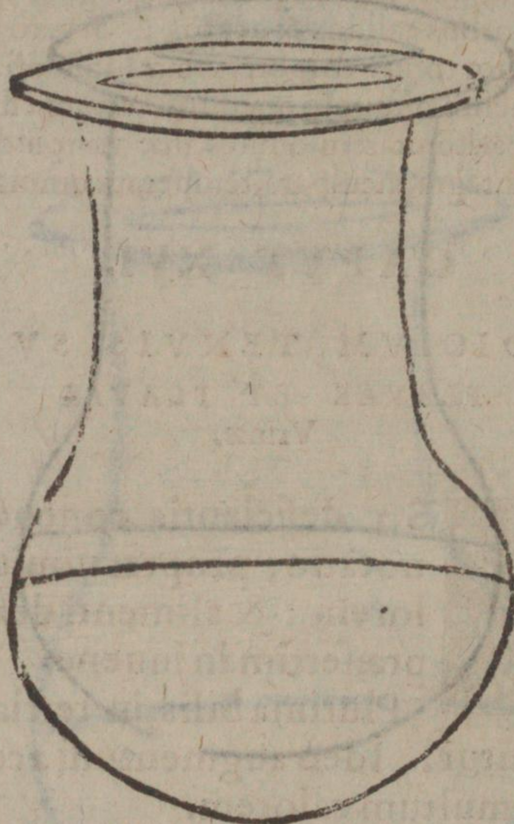
Rheinisch Goldtgelb.

Auro impuro. Aureis Rhenanis.

Aurea. Rufa. Fulua.

Goldfarb auffs schönste. Vngrisch Ducaten gelb.

Auro puriſſimo, ſiue aureis Vngaricis. Coronatorum color videtur huic matulæ minùs quadrare: eſt enim paululùm dilutior, quàm ſit aurea vrina.

NOtandum hîc: hæc ſic ſe habere in ægris. Aliâs in iuuenibus, vrina ſubaurea & rufa, perfectam concoctionem, & corporis ſanitatem indicat: perfectiorem verò: ſi vnà adfuerit hypoſtaſis

postasis alba, læuis & æqualis. In senibus autem, pueris, & mulieribus, (si adhuc in latitudine sanitatis corporum Neutrorum contineantur,) notat corporis habitum, ad qualitatem acriorem declinare, quàm conueniat: ideoque si talis aliquandiu mingatur, pręnunciat illis morbos calidos & acutos. Si verò in sanis, aderit crassior totius corporis vrinæ substantia: ipsos temperamento pituitoso præditos, certum est.

Ad aureæ bonitatem, omnes aliæ vrinę iudicandæ. Hîc enim integra, inculpata, temperata omnia.

CAPVT XVI.

IVDICIVM TENVIS SVBFLAVAE ET FLAVAE Vrinæ.

EST deficientis concoctionis notatio, propter nimium calorem: & alimenti defectus: præsertim in iuuene.

Plurima bilis, in tertiana febre gignitur. Ideò augmentum acquirit, propter multum calorem.

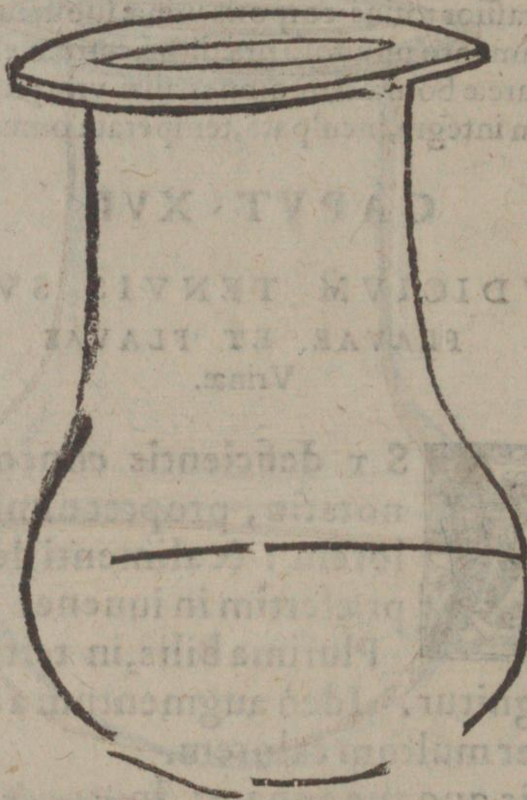
Talis quoque apparet, in ἀγρυπνίᾳ, id est, summis vigilijs.

Item in ærumnosis: in laboriosis: maximè sub æstu Solis. Nam calor extrinsecus adauctus & immodicus, sanguinem in bilem vertit.

SCHOLAE.

Subflaua. Subcrocea.

Eyer Dotter gelb. Fahl Saffran farb.

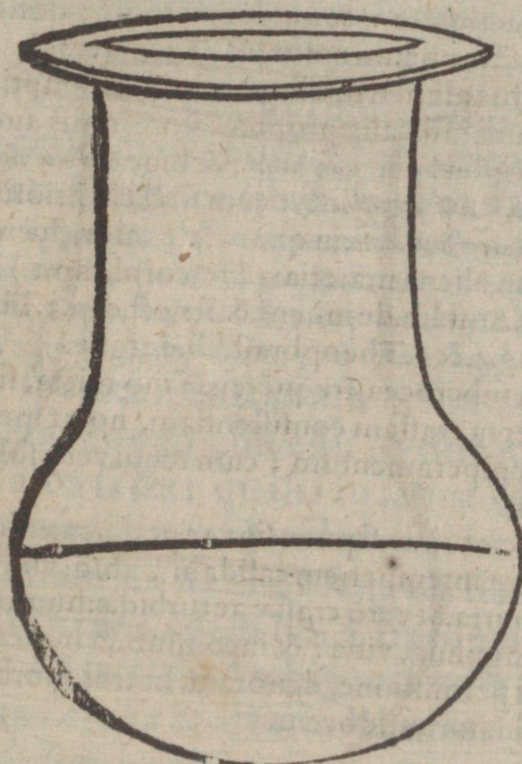

Vitellis ouorum. Cartami seu cnici flori, in aqua dissoluto. Croco paulùm inferior.

Fla-

Flaua. Crocea.

Saffranrot. Bergkrot.

Croco optimo in aqua diſſoluto.
Hîc attende: ne modum in rubore excedas. Hæc enim matula non ſibi vendicat tantum ruborem, quantum cruenta, vel rubra.

Dignum hîc obſeruatione: nos cautos debere eſſe, in vrina flaua iudicanda. In ijs morbis, in quibus hæc apparet, cùm ſint calidi, ſolent medici exhibere rhabarbarum, caſſiam, cum croco, cinnamomo, & alijs eiuſmodi: quæ vrinam antea *Cautio neceſſaria de flaua vrina.*

antea per ſe flauam, reddunt multò flauiorem. Non igitur de augmento morbi, hîc temerè pronunciandum. Indicat enim potiùs ſalutem: natura, ſcilicet, humores bilioſos per vrinas expurgante.

Hæc vrina, ſi diutiùs talis mingatur, craſſeſcit: ob calorem acriorem: & quidem tamdiu: donec in rubrum, & ſubrubeum colorem degeneret.

Defectus alimēti intelligēdus, de cōſumptione natiui humidi radicalis: propter calorē nimis auctū: vnde φθορὰ ipſius per μάρανσιν: & hinc ἔνδεια τῆς τροφῆς, ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἀφ' ὁμογενοῦς: cùm nulla in prioris locum ſuccedat ἀναθυμιάσεως: in quam ſeſe calor, (hæret enim, vt ignis in aliena materia: 2. Meteorol. cap. 2.) inſinuare poſſit. Ariſt. lib. de inuent. & ſenect. cap. 3. lib. de reſpirat. cap. 4. & 6. Theophraſt. lib. de igne.

Vrina ſubcrocea, frequēter à ſano micta, ſi habuerit præterea craſſam conſiſtentiam, notat melancholicum temperamentum: cum tenui verò ſubſtantia, bilioſum.

Croceæ vrinæ, ſi puræ ſint ac perſpicuæ: ſimplicem deſignant intemperiem calidam, abſq; vlla cacochymiæ ſaburra. Si verò craſſæ ac turbidæ: humorum, maximè ſanguinis, vitia: & incommoda multa, è varia illorum permiſtione, denotant. In criſi, morbum breui terminaturum, docent.

CAPVT XVII.

IVDICIVM CRASSAE ET albæ Vrinæ.

Raſſa & alba vrina, ſignificat crudi humoris redundantem copiam: & magnam vim, pituitæ, tàm vitreæ, quàm ſalſæ: ſi-

ſæ: ſicut & illius, quæ ἄποιος eſt, id eſt, qualitatis expers, & ſine ſapore.

In morbis, vt febribus laborioſis, articulorum abſceſſus denotat, aut præſentes, aut iam affuturos: ex craſsis humoribus pituitoſis natos. Atq; ſic fit criſis: cùm natura in laborioſis febribus redundantem humorem craſſum excernit, die iudicatorio, aut critico. Hippocr. lib. 4. aphor. 72. ὁκόσοισιν ἐλπὶς ἐς ἄρθρα ἀφίστασθαι: ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ, καὶ παχὺ, καὶ λευκὸν γινόμενον: οἷον ἐν τοῖσι κοπώδεσι πυρετοῖς, τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμοῤῥαγήσῃ, καὶ πάνυ ταχὺ λύεται. Quibus ſperatur abſceſſum iri in articulos: liberat eos ab abſceſſu, vrina multa, craſſa & alba facta: qualis in laborioſis febribus quarto die quibuſdam fieri incipit. Quòd ſi etiam ex naribus ſanguis fluxerit: breui ſolutio fiet. Idem lib. 6. Epidem. ſect. 4. ſent. 2. de famulo Archigenis refert: quē vrina craſſa & alba, in laborioſa febri, quarto die micta, ab abſceſſu liberauit.

CA-

CAPVT XIIX.

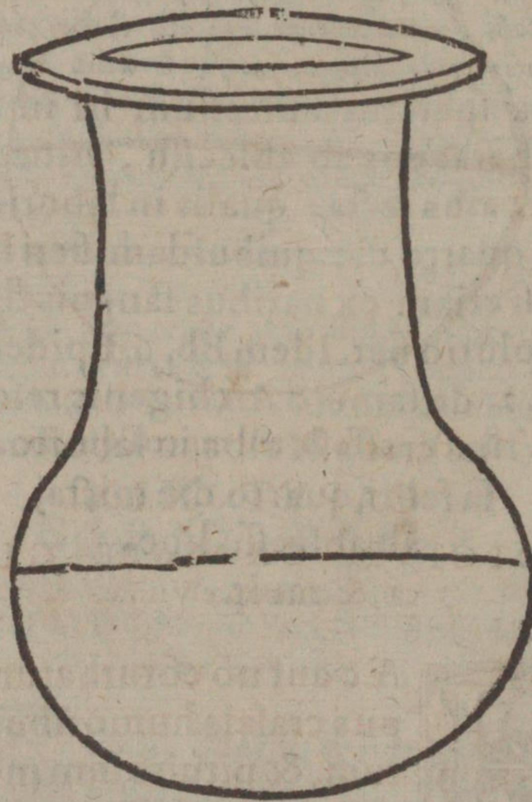
IVDICIVM CRASSAE ET lacteæ Vrinæ.

Ametsi hæc rara sit : tamen in morborum inclinatione, si talis fuerit, laudabitur.

Materia in calculo, vel vesicæ, vel renum excernitur.

Vrina crassa candida.

Colores ex superioribus, huc transferendi.
Aquæ, cui paululum farinæ inspersum sit.

Vrina

Vrina craſſa lactea.

Lacti acetoſo, aut muco liquido.

CAPVT XIX.

IVDICIVM CRASSAE GLAVcæ, & charopæ Vrinæ.

HÆc aut nõ cõturbatur: & corpus craſsis humoribus repletum, & pituitoſum morbũ totius corporis, notat. Aut turbulenta eſt, qualis eſt iumentorum:

torum: & tunc cephalalgia, aut adeſt, aut adfutura eſt. Hippocr. lib. 4. Aphor. 68. inquit: ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ οὖρα ἀνατεταραγμένα, οἷον ὑποζυγίου : τουτέοισι κεφαλαλγίαι ἢ πάρεσιν, ἢ παρέσονται. Quibus in febribus vrinæ perturbatę ſunt, veluti iumentorum: ijs dolores capitis aut adſunt, aut aderunt.

Sunt autem duo perturbatarum vrinarum genera: vnum, quod craſſum mictum paulò pòſt reſidet, cuius ſuperior pars attenuatur: alterum, quod conturbatum manet, aut longo tempore, aut ſemper. Huius cauſam habet Galen. 1. de iudicijs cap. 12. Quæ vrina ſemper turbida manet: vigere adhuc, quæ in ſanguine eſt, agitationem oſtendit. Cæterùm agitationis nomine, & humorum commotionem, & ad coquendum habilitatem, Gal. lib. 4. de ſanit. tuend. cap. 3. intelligēdam eſſe tradit. Quòd, ſi turbida, (inquit,) ſit vrina, qualis iumentorum viſitur: humoribus venas refertas indicat: non tamen ceſſare naturam, ſed eos valenter coquere. Idem autor libelli de vrinis Galeno adſcripti cōfirmat: cùm ait: Quæ mingitur craſſa, & talis permanet: indicat vigorem agitationis: quę eſt in humoribus craſsis & flatuoſis: cum qua adeſt, vel adfuturus eſt dolor capitis: propter cōturbationē, & euaporationem humorū.

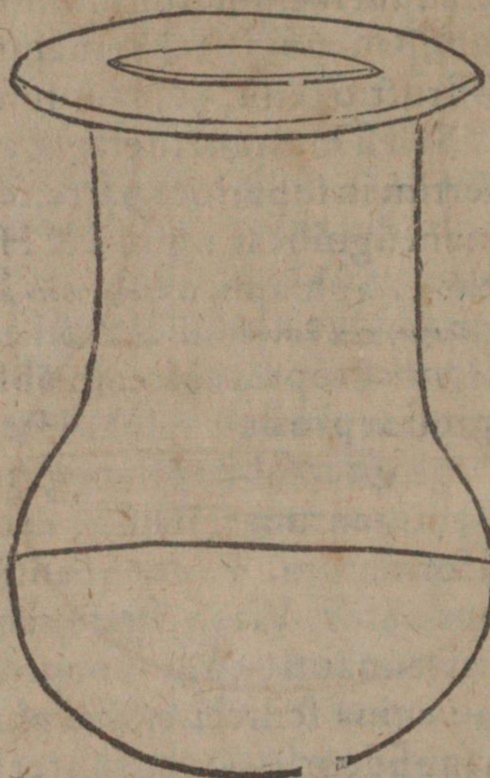
Sæpè

Sæpè tamen lotium turbulentum, igni admotum clarescit. Vtriq; in tali vrina, bullæ in summa superficie lotij calefacti vel igni, vel aqua, natant.

Item crassum lotium frustulosum, id est, grumosum, paucum, in febre malum. Causa est, obstructio renũ, & meatuum vrinariorum. Sed si multum fuerit, & attenuatur, præsertim in superiore parte: febris inclinationem significat: quod & Hippocr. subindicat 4. aph. aph. 67. ὁκόσοισιν οὖρα παχέα, θρομβώδεα, ὀλίγα, οὐκ ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ τουτέων λεπτὸν ὠφελέει. Propter ablatam obstructionem, copiosior profluit vrina. Hîc crassam appellat, propter substantiam grumosam, propter sedimentum crasſius, ceu in grumos conformatum. Pauca quantitatis ratione nominatur. Vias vrinarum obstruit: sed cùm attenuatur, copiosior profluit, & grumosa: cuius scilicet crassæ partes, in fundum subsident. Quapropter hîc λεπτὸν cum θρομβῶδες confertur. Quod non tenue mictum est, absq; vllo sedimento, est iudicij incerti: quod Hippoc. in lib. περὶ κρίσεων testatur his verbis: Si factæ fuerint vrinæ tenues, ex crasſis omninò, difficilis iudicij, & incertæ sunt. Est hîc omninò tenuis substantia, neq; vlla hypostasis: in priore magis grauitatis ratione fiebat.

SCHOLAE.

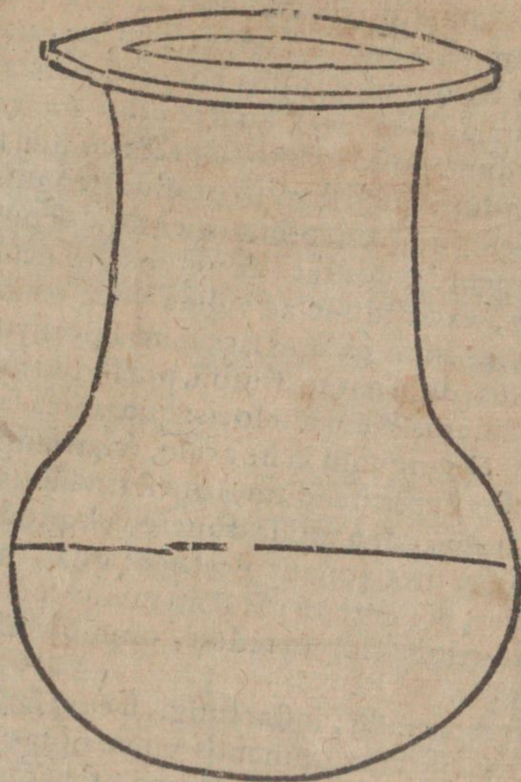
Vrina crassa glauca.

Cornu veteris laternæ obſcuro, propter fumos.

Vri-

Vrina craſſa χαροπότης.

Colori iecinoris bubuli, quanquam ſubobſcuro.

VRinæ hæ craſſæ, ſemper aliquid boni portendunt: modò vires aliquantùm conſtent. Etſi enim magna inibi fiat perturbatio humorũ: hæc tamen potius irritat naturam: vt hoſtis ius iugũ humeris excutere conetur: & per coctiom atq; σύγκρισιν, partes vtiles ſecernat ab inutilis: vt has expellat, illas autem in ſubſtantiam partium conuertat. Idem videmus, poſt phlebotomiam cidere ſæpiſſimè. Nam tunc vrinæ, non raro min-

guntur verè turbidæ: quæ ſenſim in craſſas mutantur, abſque vllo hominis incommodo: natura onere nonnihil diminuto, leuata: licet magna commotio humorum, per venæ ſectionem facta ſit: quam tamen noſtri barbitonſores iſtis concuſſionibus dorſi, tuſſi iterata, ac ἀναφωνήσει, augere non verentur: dũ venam tundunt: nullo habito reſpectu conſilij saniorum medicorum: qui, ſi ſegniùs profluat ſanguis, propter craſſitiem, imperant primùm ægro: vt pugnum arctè vehementer adducat: & neruos, muſculos ac latera tuſſi, excreatione ac valida voce contendat. Hinc videmus, tàm crebras accidere lipothymias in phlebotomia: dum natura fruſtra, præſertim imbecilliorum, in diuerſis exercetur locis: quæ antea ſatis occupata eſt. Quanquam in hoc caſu, (cùm ſanguis nimiùm craſſus dephrehenditur,) præſtat: vulnus à ſcalpello inflictum, aqua calida fouere: vel, quod efficacius eſt, illinire theriaca, aut olei fæce: quæ, quia fortiùs adhæret, & ſanguini effluenti minùs cedit, eiuſque effluxum lubriciorem reddit, omnibus alijs palmam præripit.

Sanguis craſſus quomodò in phlebotomia educendus.

Vrina lactea craſſa, inſtar fungi, ſi cum ſanie miſgatur, vlcus eſſe in inſtrumentis vrinæ notat: abſque ſanie verò, materiæ pituitoſæ & crudæ ſeparationem: quæ tamen nonnihil adhuc ſit rebellis. Talis vrina aliquando ſequitur gonorrheam: & profluxum menſium alborum, qui gonorrheæ in viris reſpondet. Item coitum, ſi lubricam admodum habeant matricem ἱμερόθεισαν, quæ ſemen continere nequeat. Si diutiùs talis micta fuerit, in ictero perſeuerante, hydropem innuit: propter ſummam venarum cruditatem.

CA-

CAPVT XX.

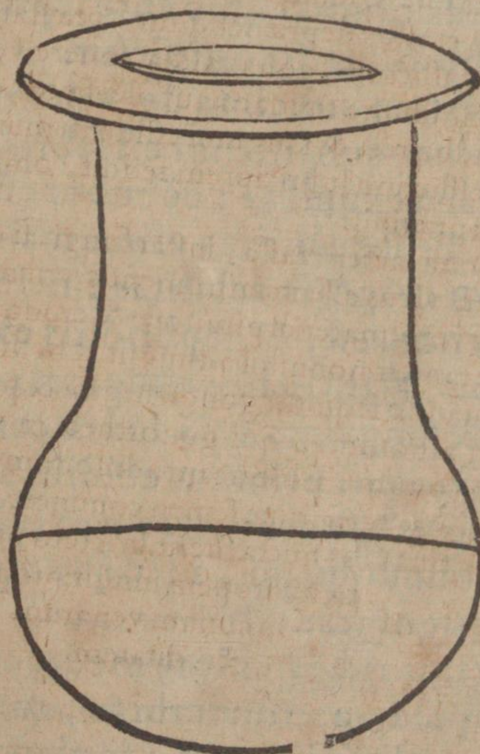
IVDICIVM VRINAE CRASſæ & ſubrubeæ.

I & cum illa tale fuerit ſedimẽtum, videlicet craſſum, & ſubrubeũ: etſi morbũ diuturniorẽ, propter inchoatã hypoſtaſin ſignificat: non tamẽ pernicioſum: immò curabilẽ. Hipp. 2. p̃ſag. ſent. 27: ſubrubea (inquit,) vrina, in qua ſubrubeũ, lęueq; reſidet, quanquã morbum diuturniorẽ, eundẽ tamen ſalubriorem fore denotat.

Subrubea. Palmea.

Leibfarb.

Bolo Armeno. Palmulis prẹmaturis i. Dactylis. Terræ Lemniæ.

CAPVT XXI.

IVDICIVM VRINAE CRASsæ & rubeæ.

Ic magna ſanguinis copia denotatur: præſertim in ſynochis putridis febribus. Si non confertim, ſed paulatim exierit: periculum minatur.

Si turbulenta redditur: & aut ſurditas adſit, aut dolor capitis, aut colli, aut hypochondriorum: homo ante ſeptimum diem morbo arquato corripietur.

Eſt item iudicium de vehementi calore febrili: & quò intẽſior eſt febris, præſertim tertiana exquiſita: eò rubor eſt manifeſtior. Et, ſi quantitas vrinæ maior fuerit, & maior corporis debilitas: in renibus laxitatis nota eſt, & nephriditis ex calida materia. Nam in illis exuperat calor: qui hepar & ſanguinis vaſa iuxta cum corde, in quo ſanguis primùm ebullit & efferueſcit modicè, ſuper naturam excalfacit modicè nonnunquam, ideoque mediocre malum ſignificat.

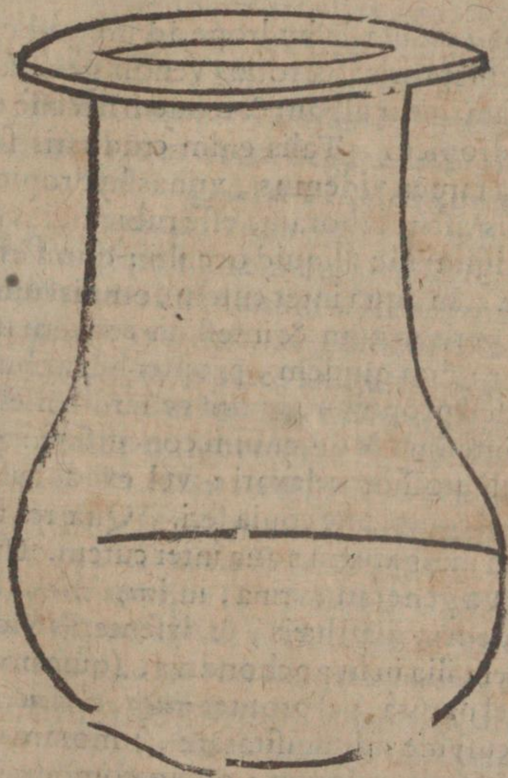
Vrina rubea, colore mediocri, ſubſtantia ſpiſſa, partim turbida, cum impuro & inæquali ſedimento: tertianam continuã ſignifi-

ſignificat. Sed ſi ſit liuida, cum ſubſtantia ſpiſſa, in ſuperficie viridis: ſignificat mediũ hemitritæum. Si liuida in ſuperficie fuerit: ſignificat pleureſin.

SCHOLAE.

Vrina rubea.

Blutrot.

Filis croci. Sanguini. Ceraſis, & pomis rubeis. Sic pingendus hic color: vt ſero quoq; ſuus & locus, & color relinquatur: non enim merus hic eſt ſanguis.

MVlti ſunt harum vrinarum gradus: cruenta, ſeu ſanguinea, de qua infrà cap. 28 in quarta parte agemus: ignea: flammea: ardens, *gar fewer rot*: vinea, & paſſea: de quibus pòſt.

Peculiariter hic notandum. Ichoroſus humor, qui facit hydropem, fit per μώλωσιν: quæ nihil aliud eſt, quàm inchoata tantùm, & non abſoluta ἕψησις humoris in corpore indefiniti, ob defectum caloris in circumfuſo humido: & quidem, vel propter multitudinem frigiditatis in humido: vel propter tantam humoris copiam, vt à calore ad πελέωσιν reduci non poſſit.

Hydropicorum vrina rubea.

Porrò μώλωσις illa in hydrope ad immodicam refrigerationem iecoris, & totius venoſi generis refertur. Vrinam igitur albam & tenuem neceſſe eſt, vt reddant hydropici. Talis enim cruditatis ſoboles eſt. Contra tamen videmus, vrinas hydropicorum, qui in primis aſcite laborant, eſſe rubicundas & craſſas. Latet igitur hic aliquid occulti: quod è lacunis eruendum. In aqua inter cutem, omnis humor ſeu ichor intra peritonæum & inteſtina coaceruatur, & concluditur: non quidem, propter hepar bulloſum & ſciſſum: ſed propter magnum venarum meſaraicarum circa inteſtina & omentum concurſum: quarum oſcula facilè poſſunt relaxari: vel exedi acrimonia humoris: vel rumpi præ copia ſeri. Quæ res facit, vt pauca vrina mingatur in aqua inter cutem. Nam materia, ex qua generatur vrina, in ἐπιγάστριον cœpit impetum. Idem in diarrhæis, & dyſenterijs videre eſt. Aqua autem illa in hypochondrijs, (quia non habet exitum, vel naturâ, vel propter παρακέντησιν, ſcalpelli myrtei cuſpide adminiſtratam,) moram trahens, acquirit nimium calorem: quem communicat toti corpori: maximè verò renibus & vreteribus: vnde ille color vrinæ, & craſſities: exhalantibus partibus tenuioribus. Præter hanc cauſam eſt alia quoq;: quæ magis huic rhombo videtur quadrare. Vrina, quam-

primùm vel qualitate, vel quantitate ſtimulat naturam, excernitur.In hydrope, nulla qualitas talis in vrina reperiri poteſt: frigiditas enim illa ſeri obtusè nimis agit.Neque quantitate ſua eſt moleſta naturæ:ſerum enim in abdomen defertur. Ergo non excernitur vrina:ſed diu in veſica remanet. Remanens concipit calorem præternaturalem: qui tenuioribus partibus ſeri diſcuſſis, craſſitiem illam & colorem rubicundum inducit. Similem vrinam in omnibus alui fluxionibus videmus,propter eandem cauſam.

Aliquando hydrops, eiusque ſpecies in morbum Gallicum tranſplantantur: tunc apparent tumefacta crura, membra grauitate & laſſitudine preſſa, vlcera κακοήθη καὶ ἐσθιόμενα, color faciei pallidus, labia decolorata, puſtulæ amplæ, humidæ, aquoſæ, curatu difficiles, atque vbi in vlcera degenerarint, multā aquam fundentes: & alia ſigna lui Venereæ communia. Hic, ſi iſtorum hominum vrina pauca ac rubra ſit, atque malum pro motu Lunæ, nunc increſcere, nunc decreſcere videatur: virus aditum ad mortem ſubinde machinatur: licet hydrops, acceſſione ſyphelidis, malitiam ſuam, aliqua ex parte amittat. Vis enim nimia à morbis & humoribus rebellibus infertur naturæ.

Vrina rubea craſſior renum lapidem nunciat: maximè, ſi arenulæ adſint: tenuis verò ac pauca in hepaticis hydropem futuram: vis enim concoctrix laborat: & venæ meſaraicæ ſic obſtruuntur, vt ſuccus attrahi ad partes nequeat. Si eadem craſſa, mox tenuis fiat, ante & poſt criſin: recidiuam minatur: propter calorem priùs de morbo triumphantem, mox autem ſuccumbentem. Sæpè in affectibus frigidis, vt dolore colico, & morbis vicinarum veſicæ partium, vrina mingitur rubra: propter confluxum ſanguinis & caloris ad illa loca, in quibus natura exercetur.

Hecticam eadem indicat, ſi pingue & oleoſum quid innatet: in maiori quantitate micta. Pro coronide liceat nobis verba Fernelij adſcribere. Vrinæ

crassæ, rubræ, ferè apparent inclinantibus febrium accessionibus: at maximè, cùm iecoris substantia vitiata est à phlegmone, aut ab exquisito scirrho, vt in hydrope: aut cùm vel illius, vel folliculi fellis ingens est obstructio: ob quam bilis in venas & in vrinas confluit, hasque eatenùs inficit: vt, si linteum immergas, citrinum colorem planè referat, perinde atque e-poto rheobarbaro. Hæc aut præsentem icterum, aut mox futurum portendit.

In summa patet hinc: rubrum vrinæ colorem, maxima ex parte ab obstructione oriri: dum sanguis minùs ad partes deuehi, nec caro musculiq; illius ruborem imbibere possunt: vnde necessariò regurgitat color ad vrinam.

CAPVT XXII.

IVDICIVM VRINAE CRASSÆ, VINEÆ, & PASSEÆ.

VRina crassa & vinea in causo, id est, ardente febre, seu ęstuosa, si mingatur, & caput doleat: crisis adest, aut mox adfutura est: ex euaporatione & traductione bilis in caput. Humores enim nonnihil adusti, iuxta crisin laudabilem excernuntur: præsertim si multa fuerit vrina. Bonitas item humoris assatur: & in bilem, vel flauam, vel atrã transmutatur. Sèd si sedimẽtũ adfuerit ꝓbabile, minus erit malũ.

Passea vrina fit in bilis adustione: & si diu permanserit, morbum arquatũ adesse notat.

tat. Si natura victrix eſt, cum ſignis coctionis: futuræ ſalutis ſignum eſt. Paritur ex vehementiori ſanguinis, præſertim bilioſi, aduſtione.

SCHOLAE.

Vinea.

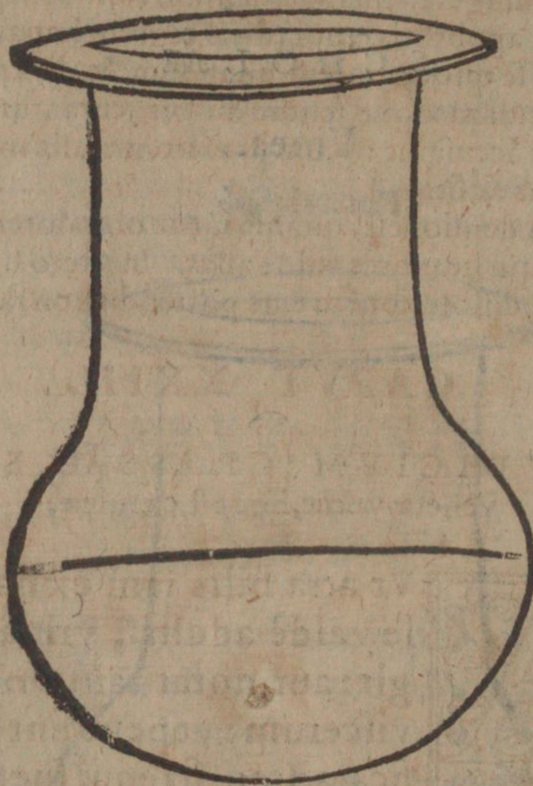
Rot weinfarb.

Loturæ carnis recentis. Vino rubro. Iecoris colori.

Passea. Cyanea.

Dunckellrot.

Sapæ, seu musto cocto.
Vuæ nigræ.
Cerasis nigricantibus.
Vino Neccaro.

FErnel.lib. 3. Pathol.cap. 13. scribit: in errore versari eos: qui vrinam cruentam, siue vineam, quæ recentis carnis loturam repræsentat, iecoris imbecillitati tribuunt: vix enim intelligi posse, sanguinem alicunde cum vrina præterlabi, citra renum affectionem. Sed reuera, (quod pace tanti viri dictum sit,)

ſit,)multa ſunt: quæ ipſius opinioni obſtant. Nam videmus ſæpiſſimè, iuuenes plethoricos, neque vlli manifeſto morbo obnoxios, quibus nec attagen, famoſa nec conchylia, nec vina deſunt Falerna, per διαπήδησιν emingere vrinam cruentam: qui ſola phlebotomia, & applicatis emplaſticis regioni hepatis, (circa quam ſe quoq; molem quandam & diſtenſionem ad clauiculam vſque, ſentire dicunt,) curantur. Quis renes hic accuſabit: cùm præſertim nulla mingendi difficultas adſit?

Paſſea denſior eſt, quàm vinea: ob calorem intenſiorem, qui humores valdè aſſat. In ictero ſi diu permanſerit, diſſolutionem eius portendit non rarò.

CAPVT XXIIII.

IVDICIVM CRASSAE ET venetæ vrinæ, hoc eſt, cæruleæ.

Vt atra bilis iam ex flaua bile valdè aduſta, vrinam tingit: aut notat tantum frigus viſcerum: vt penè ſint mortificata. Itaq; ſi tenui fuerit ſubſtantia, atræ bilis affuſionem ſignificat: ſi craſſa, nimiam frigiditatem atq; mortificationem, portendit.

Plurimam item, & nimiam curſitationē notat. Hac enim nōnihil aduſta vrina redditur, propter nimium exercitium. In conualeſcentibus, eſt criſis laudabilis: præſertim ſi fuerit copioſa. Sic enim partes aduſtæ meiuntur.

In ſe-

In ſenibus, ſi diuturna fuerit talis mi-ctio, veſicæ permutationem, ex prauis hu-moribus, à naturali conſtitutione notat.

Optimæ deniq; criſis eſt notatio: præ-ſertim, cùm in fundo eſt craſsior.

Sic in calculoſis, ſtranguriæ imminen-tis ſignum.

SCHOLAE.

Veneta. Fuſca.

Braun. Mahr farb.

Cæru-

Cæruleo, mixto ex nigro & candido.
Calci commistæ, cum atramento, vel pice, vel bitumine, æquis partibus.

Conspicitur hæc aliquando tenuis : sed rarissimè: & tunc significat melancholiæ fusionem, quæ mediocriter vrinam tingit.

Plagas & verbera homini incussa quoque notat, non tamen vehementia. Et in his est laudabile signũ: nam ναυσιώσεις excernuntur

Caueat tamen medicus: ne fallatur, quemadmodùm deceptus fuit Vassæus à muliere: quæ vrinę concussi & verberibus affecti hominis, fel taurinum miscebat.

Natiui quoque caloris extinctionem, si vires sint debiles, indicat : vt &, cùm ad priores colores fit transitus.

CAPVT XXIV.

IVDICIVM CRASSAE & viridis vrinæ.

MOrbum arquatum, aut præsentem ostendit: aut futurum minatur : præsertim in morbis, qui non sunt sine febri.

In viridi vrina, humor valdè assatus est longo tempore. Secunda fortuna, & constante virtute indiget: vt bonitatem pristinam recuperet.

Est item bilis prauissimæ & adustæ multitudo: & in atram penitùs conuersio: quæ & ipsa magis in dies aduritur.

Oleacea est in tabescente corpore: pro-

pter febrem, vel hecticam, vel aliam diuturnam. Item in pinguedine liquefacta apparet, propter adulterinam caliditatem. Itaq; in principio, cùm parùm liquefactum est, vix color olei spectatur: sicut in augmento, cùm maior est liquefactio, συώτηξις, & colliquatio erit certior: & tunc est olei apparentia: demum in statu & vigore, prorsus oleacea est: quando colliquatio pinguedinis & solidarum partium est exacta: idq; præsertim, si calor febrilis simul totũ corpus corripuerit: sin minùs: nephritis notatur: maximè, cùm eiusmodi lotium subitum & accumulatum fuerit.

SCHOLAE.

IN acutis, si quarto die tales vrinæ appareant, septimo die moriturum hominem minantur. Indicant enim καταπέκαυσιν vltimam humorum, μαρασμὸν successisse. Aliâs febres ostendunt diuturnas.

Si oleosa post nigram mingatur: salutem portendit, propter colores prosperiora pollicentes.

Oleosa, si tardè excernitur, pinguedinis corporis admistionem significat. Et hac conditione maximè ab alijs discernitur: quòd propter pinguitudinem innatantem, tardè & lento motu mingitur.

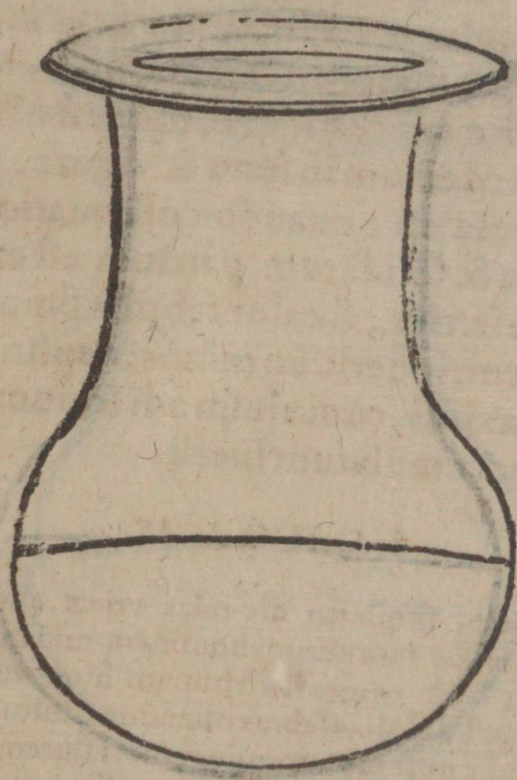
Si oleosę, quid simile loturæ carnis misceatur: hydropem & phthisin notat: aut vehementem colicam.

Quæ smaragdi colorem refert, si perseueret cũ malis suis accidentibus: conuulsionem à siccitate prænunciat.

Olea-

Oleacea. Oleaginea.

Gelbgrün. Oelfarb.

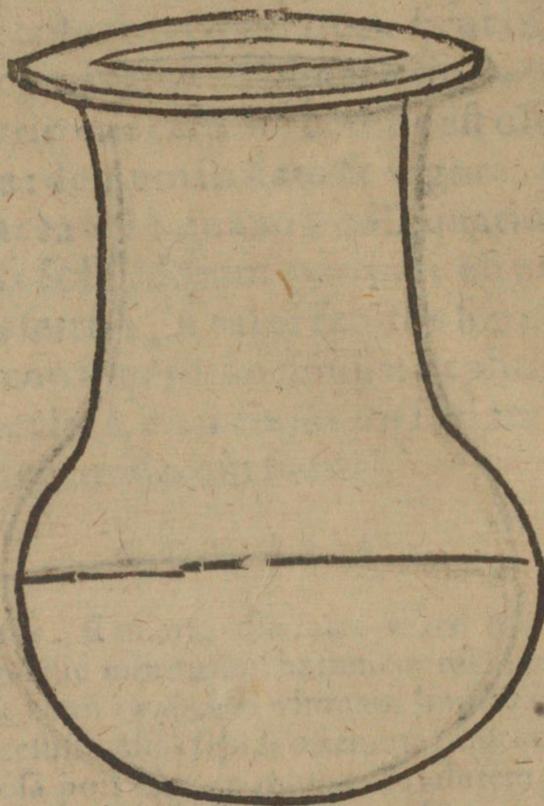
Oleo maturo.

Adipem liquefactum substantia repræsentat.

Rarissimè tales vrinæ bonæ sunt: nisi in crisi mingantur, & quidem magna copia: nam sic euacuatur materia adusta.

Oleosa. Oleaquea.

Vhalgrün.

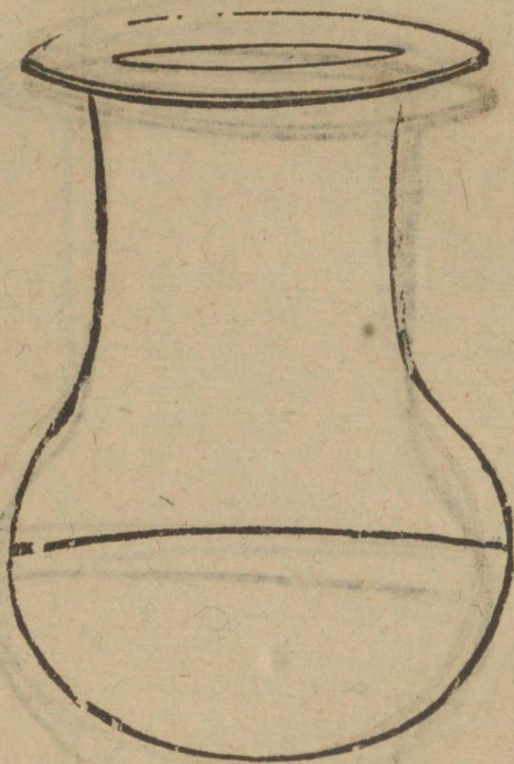

Est paulò diutiore colore: quàm prior.

Bras-

Braſsicea.

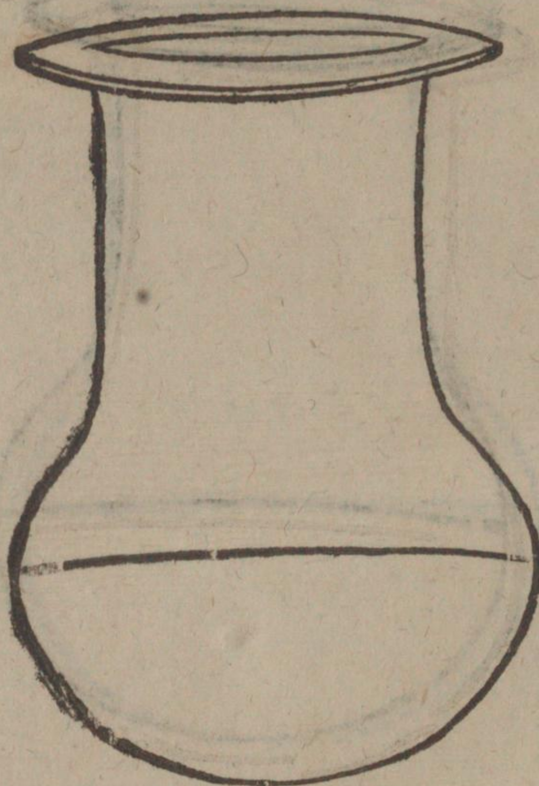
Rötliechtgrün.

Braſſicæ communi, in hortis noſtratium colonorum.

Porracea.

Bleich grün.

Porri folijs.

Viridis.

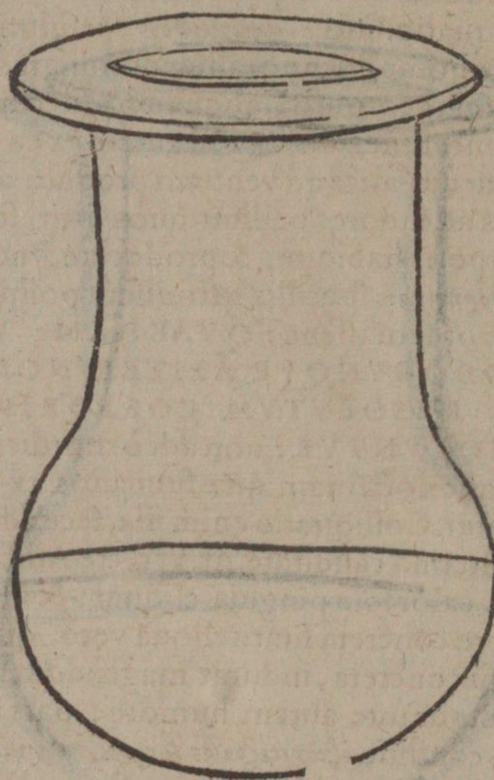
Grasgrün.

Gramini recenti, præsertim canario.

Smaragda.

Dunckelgrün.

Smaragdo pellucido.

DE COLLIQVATIONE.

NOtandum hìc de verè Oleacea vrina, malè dici, illam ſequi colliquationem humoris alimentarij, & partium ſolidarum. Medici huc adducunt anteſignanos illos ſuos Hippocr. 2. prognoſt. text. 35. & lib. de Coac. prædict. Galenum lib. 3. de ſympt. cauſ. cap. 2. Auic. lib. 1. fen. 1. doct. 5. cap. 1. Sed falsò. Nam Galenus, ſi quis aduertat animum,

mum, nunquam illam σύντηξιν, vel συμφύτου τῆς ὑγρό-
τητος, vel ſolidæ partium ſubſtantiæ, introducere vo-
luit: etiamſi multi in illa ſint opinione. Videamus
Galeni verba: vbi loquitur de ſymptomatibus, in ma-
lis euacuationibus. Fit quædam, (inquit) veluti σύν-
τηξις, colliquatio: ſiue ἀνασποιχείωσις, reſolutio, & ἀνά-
λυσις: ſiue, quomodocunq; aliter nominare libet: ali-
quando totius corporis, aliquando ſuccorum, qui
in venis ſunt, duntaxat. Quod autem ex ea colliqua-
tione prouenit: aliâs ad ventrem profluit: aliâs ad v-
rinas: aliâs ad ſudores pellitur: quos dicit, ſequi reſo-
lutum corporis habitum, & producere ſyncopen. Si
hi in διαφορητικοῖς ſpecillis vſi fuiſſent politis, & has
particulas obſeruaſſent: QVAEDAM: VELVTI:
QVOMODOCVNQVE ALITER NOMINARE
LIBET: RESOLVTVM CORPORIS HABI-
TVM SEQVVNTVR: non adeò mordicùs propo-
ſuiſſent hanc doctrinam: quæ funiculos ex arena ne-
ctere videtur. Colliquatio enim illa, ſecundum ipſos,
fit ab adulterina caliditate. At, vt rectè Ariſt. 4. mete-
or. cap. 6. calor ſola pinguia eliquat: & illa tantùm,
quæ frigore concreta ſunt: reliqua verò, quæ à frigo-
re non ſunt concreta, indurat magis: dum humorem
educit. Euaporante autem humore, pars arida ſpiſ-
ſatur, atq; conſiſtit. ἐξατμιζοντος τοῦ ὑγροῦ, παχύνεται τὸ ξη-
ρὸν, καὶ συνίσταται. Humidum autem, ſiue radicale, ſiue
ἔμφυτον, ſiue alimentarium, & ſubſtantiam partium, à
calore moderato, nequaquam autem à frigore, con-
creta eſſe: qui dubitet, ducimus neminem. τὸ θερμὸν
γὰρ αἰτιώτατον τῆς ζωῆς καὶ οὐκ ἄλλό τι τὸ διαπλάσσον ἐξ ἀρχῆς τὸ
ζῶον, ὥσπερ οὐδ᾽ αὖθις αὐξῆσαν, ἢ μέχρι τελευτῆς τρέφον, ὅτι
μὴ τὸ θερμὸν τὸ ἔμφυτον. τοῦτο γὰρ οὖν τοῦτο πάντων τῶν φυσικῶν
ἔργων αἴτιον ὑπάρχον. 14. & 15. aphor. part. 1. Quomo-
dò igitur hæc à calore liquabuntur, quæ à calore cõ-
creta ſunt? Exponas ſoli ſub Sirio fruſtum carnis: nun-
quam liquabitur. Id quoque in carnibus fumo indu-
ratis apparet.

Vnde pinguedo, in oleacea vrina.

Vera igitur causa inquirenda est: cur consumantur ægri: qui vrinas reddunt oleaceas, & pingues. Tales vrinæ consequuntur calorem summum. Quod ipsi quoq; fatentur: dum dicunt, eas sic tingi à bile æruginosa, ad summam adustionem tendente. Calor hic acris & vehemens præterquam quòd robur corporis frangit, & omnes actiones eneruat, absumit etiam rorem & cambium: ne hæc possint partibus agglutinari, & illarum substantiæ perfectè assimilari. Partes, cùm destitutæ nutrimento, tùm grauiter propter δυσκρασίαν caloris vexatæ, labascere incipiunt: & in summam imbecillitatem ruunt. Imbecilles redditæ, non possunt etiam minimum illud alimenti retinere: quod ad ipsas adhuc defertur. Sinunt itaque exire, vnà cum vrina, partes nutrimenti vtiles: quæ reddunt vrinas illas oleosas. Tales autem vrinę sunt lethales. Indicant enim maximam imbecillitatem: quæ nullis Syrupis magistralibus, aut auro potabili, aut tincturis corallorum, aut solutionibus perlatum tolli possit.

CAPVT XXV.

IVDICIVM CRASSÆ ET liuidæ vrinæ.

SI viride lotium præcesserit: nimia est ardoris copia; si pallidum: summam frigiditatẽ, & mortificationem portendit. Fit aũt talis ex nimio frigore, iam iam mortificante: aut ex nigri humoris affluxu: aut ob plagas, aut lora homini incussa. Siquidem magna accidit, propter easdẽ causas mortificatio: & sanguis

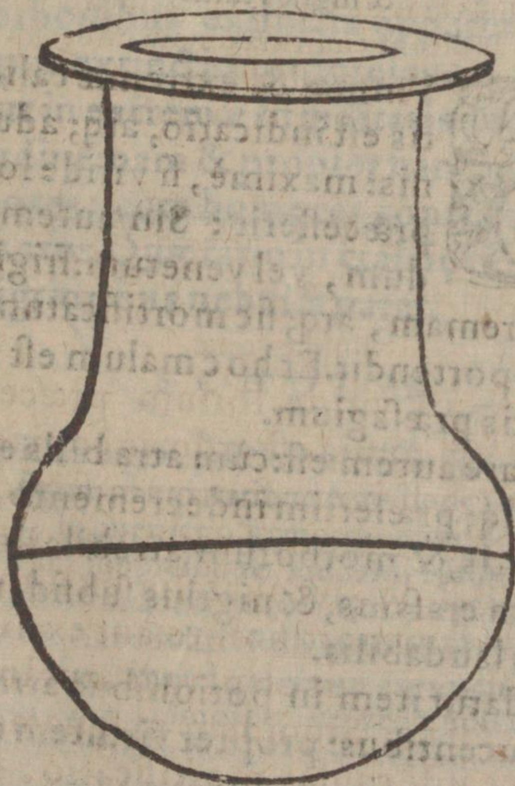
guis mortificatus, subnigrescere consueuit: quem tamen virtus excretrix, in fundum secernere solet. Atq; tunc tale lotium est laudabile.

In febribus, cùm nullum est sedimentũ, mortis nota est. Sed in causo, futuram strãguriam ostendit.

SCHOLAE.

Liuida. Lucida.

Mahl schwartz. Bleyfarb.

Plumbo: seu vestigijs plagarum.

Liuidæ vrinæ eædem sunt causæ, eadem significatio, quæ venetæ: nisi quòd hîc omnia sunt intensiora.

Interdum talis vrina, indicium est nigri icteri à melancholia. Sed tunc salutaris est: cùm excernitur magna copia: & quidem crassa substantia, ob expurgationem humorum adustorum, qui sanguinem infecêre

CAPVT XXVI.

IVDICIVM CRASSAE & nigræ vrinæ.

Vmmæ & extremæ caliditatis est indicatio, atq; adustionis: maximè, si viride lotium præcesserit: Sin autem liuidum, vel venetum: frigiditatem extremam, atq; sic mortificatum sanguinem portendit. Et hoc malum est: quia est mortis præsagium.

Salutare autem est: cùm atra bilis excernitur: idq; præsertim in decremento quartanę febris, & morborum atrabilariorum. Hîc enim crassius, & nigrius subsidet: & erit crisis laudabilis.

Laudatur item in potionibus atram bilem educentibus: propter virtutem excretricem.

No-

Notat etiam nimium ſanguinis aduſtionem. Hic enim valdè aduſtus nigreſcit.

Nimiam item ariditatem atq; emaciationem indicat, propter toſturam: & ſic ſequitur periculoſa conuulſio.

In febribus acutis, ſi fœtida fuerit, interitum prænunciat: ſi veſica non laboret. Contrà criſis eſt laudabilis in veſica malè affecta: propter ſordium excretionem.

Talis vrina eſt aut in ſummo caliditatis gradu, vrinam exaſſantis, & materiam in venis contentam adurentis: qualis color in carbonibus extinctis apparet: hi enim ab ignis extinctione nigreſcunt.

Aut in extremæ frigiditatis mortificantis ordine: nam & propter hanc nigreſcunt humores: cùm humores contrahendo inſpiſſantur. Quæ ratio in craſsioribus, atque ita nigrioribus nebulis patet.

SCHOLAE.

VRina nigra, poſt laborem nimium micta, ſpaſmum ab exiccatione & toſtione patefacit.

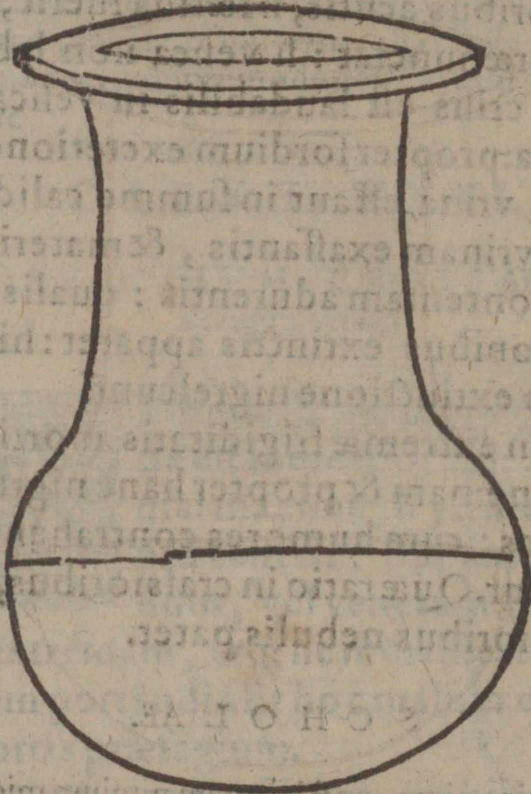
In puerperio, hęmorrhoidum & menſtruorum ſuppreſſione, laudatur: propter excretionem humorum aduſtorum: (Gal. 3. epidem. 3.) licet non ſint melancholici. Falſum enim eſt: per hæmorrhoidas, αἷμα tantùm μελαύτερον expurgari: per venã inſignem, quæ à ramo ſplenico venæ portæ, per meſeræum circa colon & inteſtinum rectum extenſa, in muſculis ani & inteſtino interiore terminatur: vt Ga-

Per hæmorrhoidas, non expurgatur tantùm ſanguis melancholicus.

Subni-

Subnigra.

Erdtfarb.

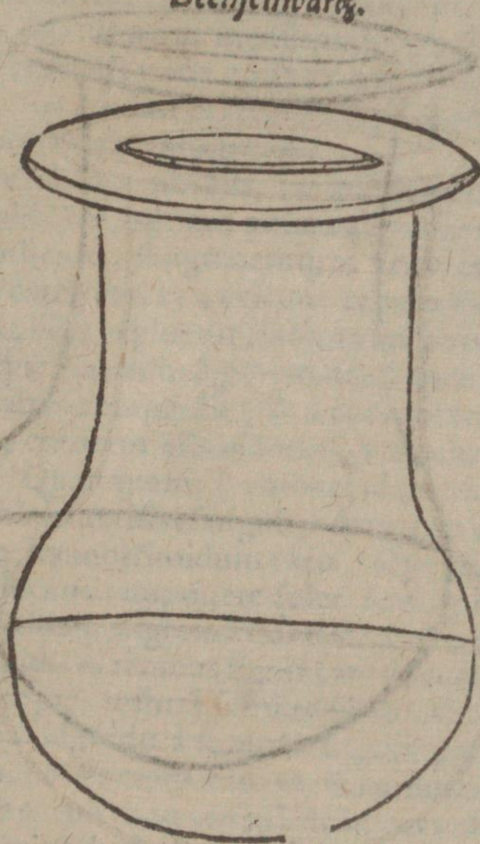

Terræ vulgari: non tamen luto.

Atra.

Atra.

Bechschwartz.

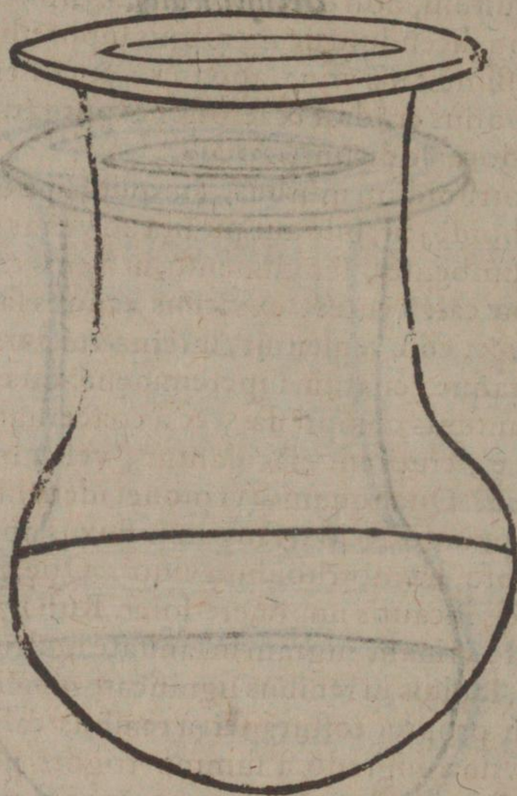

Pici.

Nigra.

Nigra.

Kolſchwartz.

Atræ bili. Extincto carboni.

len.3.aphor.30.& lib.3. Epid.ſect.3.ſent.37. & lib.de atra bile.cap.7. ſentit. Sed per illas αἷμα quacunque ratione νοσηματῶδες exoneratur : per tres illas venas à vena caua cum ſuis arterijs ortas , à duabus ilijs & ramulo venæ ſacræ Syluio dictæ, inq; inteſtinum rectũ, paulò tamẽ vlteriùs ad cutim deſinentes: quemadmodùm philoſophicè & verè Hippocr. initio lib. de hæmorrhoid.& lib.3. Epid.ſect.6. docet. Hinc, ſecundũ eundẽ, quib⁹ hęmorrhoides fluũt, ij neq; pleu-

ritide,

ritide, neq; peripneumonia, neq; lepra, neq; furunculis corripiũtur: q tamen morbi nequaquã sunt melancholici. Si itaq; talis vrina apparuerit hæmorrhoidibus suppressis: indicabit: expurgari sanguinẽ quemcunq; adustum, non dun:axat melancholicum. Aliâs enim idem dicendum de menstruis suppressis, in quibus sæpissimè talis vrina apparet: & tamen per illa sanguis potiùs crudior & serosior expurgatur: quod ipsa nos docet lodicum αὐτοψία.

Hæmorrhoidum morbus, (inquit Hippocr. lib. de hæmorrhoid.) fit, bile aut pituita ad venas recti intestini decumbente, sanguinemq; in venis calefaciente. Venæ calescentes, ex vicinis venulis sanguinem alliciunt: &, cùm replentur, interna ani pars intumescit, capitaque venarum supereminent: quæ à fęcibus alui exeuntibus compressæ, & à coaceruato sanguine coactæ, cruorem eiaculantur, vel cum stercore, vel sine eo. Quanquam, (vt monet idem lib. de fistulis,) aliquando accidat sanguinis fluxus ab intestino recto, absq; hæmorrhoidum vitio. Quę res non rarò medicis incautis imponere solet. Rufi Ephesij sententia est, vrinam nigram in sanitate multo tempore mictam, lapidis in renibus significare generationem: nimirum propter tosturã fieri à renibus calidioribus. *Hæmorrhoides quomodò fiant.*

An vrinæ nigredo à summo frigore possit oriri: quod Gal. 1. lib. de crisib. cap. 12. & commen. 2. prognost. text. 29. vult: non temerè dubitant præclarissimi quidam medici, hanc ob causam: quoniam si, (vt ipsemet Galenus interdum facit,) externis interna metiri nobis placeat: sicut videmus in exterioribus, corpora, quæ à frigore nigrescunt, à summo frigore id pati: similiter necessarium esset: vt, si vrinæ nigræ fierent hac de caussa, intus à summo frigore id paterentur. Quomodò verò in corpore viuo, valeamus comminisci intensissimum hũc frigoris gradum, certè videre non possunt. Et, licet cernamus aliquando, vt in ἐπισημασίᾳ siue εἰσβολῇ παροξυσμοῦ, vngues & sum- *An vrina nigra à frigore.*

& summum nasum nigrescere: licet quoque videamus, partes illas quò ad tactum, esse frigidissimas: nihil tamen, tale in vrinis nigris accidit: quæ, dum minguntur, vel calidæ, vel saltem tepidæ sunt. Quid cum hoc nodo Gordonio agendum: cuius solutionem multi summi philosophi aggredi noluêre? An referēdæ nigræ Vrinæ ad vnam caloris intemperiem & ἔγκαυσιν, tanquam ad primum & principalem fontem? Calor nimius, dum destruit temperiem corporis, exoluit naturam partium: quæ est calor natiuus, in determinata consistens mediocritate: cui omne nimium inimicum est. Exoluta natura partium, & exoluto calore, omnia nutant in humano corpore: omnia incipiunt mori, & sic fieri frigidiora respectu caloris natiui: licet antea summus calor adfuerit. Idem in vrinis nigris fieri credimus: quas ideò medici extremæ frigiditati acceptas referunt: quia calor naturalis prorsus eneruatus est propter intemperiem illam extremam, & adustionem: cui nigredinem illam vrinæ adscribimus, ob tosturam humorū, tanquam primæ causæ: cui refrigeratio, ob perditam caloris natiui formam, succedit. Idcircò quoque frigidi sudores in acuta febre erumpunt: Hippoc. 4. aphor. 37. Non enim verisimile est, in corpore viuo reperiri posse adeò frigidum humorem: præsertim in venis & arterijs, quæ semper in acutis æstuant calore cordis: è quibus exprimitur frigidus sudor. Idem de frigidis ἐμπυικῶν sudoribus & ἐφιδρώσεις, cū Hippoc. lib. 3. Coac. prædict. sect. 2. & de Hecticis & syncopticis cum Galen. 3. de sympt. caus. cap. 2. vt & de ijs: qui in extremo mortis agone versantur, dicimus. Omnibus enim his languet pulsus: propter languidam naturam partium, & exolutum calorem. Vnde & tales sudores, cum Hippocrate meritò, lethales esse pronunciamus.

Et tantùm de coloribus vrinæ dixisse sufficiat: in quibus iudicandis minimè falletur medicus: si ocu-

los intentos habeat in victum, ætates, sexum, exercitia, & varia vitæ genera. Hæc enim omnia non mediocriter mutant vrinas: sicuti demonstratum est.

TERTIA PARS.

DE QVANTITATE VRINAE.

DE MVLTAE VRINAE CAVSIS.

Lurima vrina est, ex cibis humidioribus: & ijs, qui ὡραῖοι καρποὶ dicuntur Galeno: ex longiore potatione, præsertim vini exilis & diluti. Plurima est: ex vsu medicamentorum, quæ vrinam ciere solent. Idem faciunt λιθόθρυπτα: cuiusmodi sunt quarundam radicum puluisculi. Plurima est, in renum vehementi caliditate: (vt fit in diabete,) quæ sua virtute attractrice vndequaq; serosam humiditaté, vel inde ab ipso iecore aggerit. Plurima est in alui duritie & siccitate nimia: sic enim natura humiditatem, ad meatus vrinæ dirigit. Hippocr. 4. aphor. aph. 81. οὔρησις νύκτωρ πολλὴ γινομένη, σμικρὴν τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει. Mictio noctu plurima facta, modicam alui deiectionem significat. Plurima est, in anasarca, cũ renes sunt in officio, & huius hydropis est inclinatio. Plurima esse solet,

cùm nullum medicamentum catharticum præcesserit: sic enim vrina in suos meatus secernitur. Contra, in καθάρσει sunt plurima alui excrementa, & aquosiora.

Plurima est: cùm nulla exercitia præcesserint: his enim, præsertim immodicis, vrina cõsumitur: quia nimis calefaciũt & exiccant. Plurima est, in redundante copia humorum crudiorum: dum hi attenuãtur.

Plurima est: cùm in morbi inclinatione fit crisis laudabilis: si quidẽ tunc multũ vrinæ excernitur: atq; est superfluitas critica.

Plurima est, ex totius corporis colliquatione, & consumptione: vt in hecticis fit febribus.

DE PAVCAE VRINAE causis.

PAuca est, ex ciborum siccitate, & potus paucitate. Pauca est, in vehemẽtioribus exercitijs, corpꝰ ipsum exiccãtibus. Pauca est, ex obstructione meatuum vrinæ, propter cibos lẽtos, quos hodiè viscidos nominãt, cùm lentore suo tenaciores sint, & vias obturẽt: vt fit in stranguria. Pauca est, propter medicamenta lenta & viscida: eâdem ratione, quia obstruunt. Pauca est, ex humoribus crassis, pituitosis, atq; ita facilè obstruentibus.

Pauca est, in longiore alui profluuio: vt fit in

fit in dysenteria. Pauca est, in multa alui deiectione: quæ, si fuerit copiosa, mictio pauca erit, iuxta Hippocratem.

Pauca est, in acutis febribus, totam corporis humiditatem exiccantibus. Pauca est, in virtutis excreticis magna imbecillitate. Pauca est, in vesicæ paralysi: cùm hæc resoluta fuerit, virtus excernendi cessat: atq; nerui emolliti nihil continent, nihil attrahunt: itaq; vrina per eosdem paulatim mingitur. Idem fit in vesica mortificata: vt in senibus. Pauca est, ex nimio & immodico sudore. Pauca est, ex phthisi: qua fit, vt humiditas exiccetur, propter febrim validam & perpetuam.

SCHOLAE.

IN vrinæ paucitate, non contemnendum locum habet obstructio vreterum, & meatuum vrinæ: ab humoribus crassis: à tumore præter naturam, vbi sensus est grauitatis, cum pubis & perinæi dolore, & hîc interdum vrina penitus supprimitur à calculo, & tunc fixus est vreterum & penis cruciatus: (Galen. 6. de loc. affect. cap. 1.) φλόγωσις percipitur, circa renum regionem admodũ molesta. 3. de aliment. facult. cap. 16. In extenuatis, & ex morbo conualescentibus, pauca redditur vrina: quia maxima pars potulentæ materiæ in nutrimentum corporis cedit: vt hinc etiam liqueat: potui assumpto non semper respondere vrinam. Huc etiam referẽda μετάςασις ichoris, vel in hypochondria, vt in hydrope: vel ad aluum: vel hæmorrhoidas: vel poros cutis: vel tunicam te-

ὑδροκήλη. stium erythroiden, vt in hydrocele: quæ frequentissimè ideò in sinistro teste accidit: quia huius part vena seminalis, ab emulgente sinistri renis exoritu non autem, vt dextra, ex vena caua paulùm sub re ne. Rene læuo malè affecto, vrinæ pars, quam emulgens continet, cùm ad vesicam per malè affectum renem non potest descendere, per seminalem venam in erythroiden delabitur: & in hac tunica, vt Galenus vult: vt autem Paulus, ἐν διαπλέκουσι τὸν ὄρχιον σώμασι: vt deniq; nostri Chirurgi, ἐν ἐπιζῶντι, ὑδροκήλην generat: tanta aliquando magnitudine, vt caput humanum æquet. Succedit hoc malum frequentissimè lithiasi, hydrope & cachexia laborantibus. Quo in casu diligentissimè animum aduertunt chirurgi: ne intersecandum, nouaculâ subiectam κύστιν, in qua continetur humor vrinæ destinatus, saucient: verùm hanc vnâ cum testiculo corrupto & tunicis putrefactis extrahant.

In hoc enim malum incidunt pleriq;, ex nostris præsertim Alemannis: qui non priùs chirurgi ancipitē cultrū admittunt: quàm scrotum in tantam molem excreuerit: vt incedere non possint. Hinc semper testiculus corruptus: quód post sex aut ad summum octo menses accidit.

Copiosa vrina, in morbis mala est: vt causa, & vt signum. Vt causa: quia copia deijcit vires: fitque nimia inanitio & spirituum dissolutio. Ideò medici sensim educunt aquam hydropicorum, & pus thoracis: ne natura illa subita mutatione conuellatur. Vt signum verò: quia indicat copiam materiæ crudæ, & partis alicuius intemperiem: quæ facit, vt minùs procedat humorum coctio: vel facultatem notat pressam. Si autem adsit robur virium, maximam spem facit medico talis excretio.

Vrina Periodica. Vrina Periodica non statim damnanda: modò sit valida natura. Ostendit enim, calorem propter materiæ cruditatem, non posse quidem illam vna vice omninò

mninò superare & ablegare: differendo tamen opus, & continuando coctionem, sic excretionem partiri: ut successiuis horis, coctionem ad optatum possit perducere exitum.

Quos diuturna lienteria, vel diarrhæa, cum vomitu & anorexia in Chronico morbo vexauit: item in tabe: si hic copiosa sequatur vrinæ effusio: mortem portendit: ob summam imbecillitatem partium, & dissolutionem virium, propter quam effluit: aut ob motum naturæ, frustra crisin tentantis. Vnde dicitur symptomatica vrina: & tunc maximè: cùm indiscriminatim die vel critica, vel non critica, materiæ malignitas naturam cogit: vt hanc intempestiuè illa expellat. Cuiusmodi excretiones alui, hæmorrhagias, & sudores, initio morborum, plerunq; difficultatem & longitudinem mali, aut mortem, significare videmus. Gal. lib. 3. Prorrhet. 33. & lib. 3. Epid. commen. 3. sent. 41. & 61. *Vrina Symptomatica.*

QVARTA PARS.

DE CONTENTIS.

CAPVT I.

Porrò iudicium vrinæ ex substantia & colore certum est diligenter expendenti cunctas circumstantias, & signa, (vt vocãt,) distinctiua. Agnoscit quidem Hippocrates easdem notas: quibus & quantitatem coniungit: sæpiùs tamen contẽtorum meminit, tàm in apho-

rismis, quàm præsagijs & epidemijs: tanquam ex quibus multò certiora colligerētur iudicia. Ea sunt Græcis παρυφιστάμενα: vt. pore, quæ in corpore vrinæ consistunt. Verùm hæc iuxta altitudinem, in tres regiones diuiduntur. Ima, fundum matulæ cōtinet: ibi est ὑπόστασις: Latinis aut sedimētum, aut subsistentia: ἀπὸ τοῦ ὑφίσθασθαι, hoc est, subijci, hæc est infima matulæ habitudo: aut id, quod in fundo residet.

Summa regio est, suprema superficies, cum corona: circa quam nubes, νεφέλη, esse solet: similitudine & metaphora à nubib. aëris sumta: q tenuiores, in sublimiorē aëris tractū attollunt: sicut crassiores vix surrogantur: immò in vallibus subsident.

Media verò, in medio vrinæ corpore cōsistit: æquo spacio ab vtrisq; extremis distans. Et quando nubeculæ mediocres in eam partem subleuantur: ἐναιωρήματα, quasi suspendicula, suspensiones, sublimia, subleuamenta & sublationes dicuntur. Est enim αἶρον, sublime: ab αἰωρέω, attollo, suspendo: inde est ἐναιώρημα: quod sublatum, & suspensum est. Quare Plutarcho αἰώρα, siue ἐώρα, pensiles lecti sunt, ad deferendos ægrotos: sicut αἰώρα est rusticis vas pensile, ad caseorum exiccationes.

Porrò non desunt: quibus placet in cor-

pore vrinæ, quatuor ſtatuere regiones, iuxta numerum membrorum præcipuorum. Sic membris animalibus, quę ſunt in capite, corona dedicatur: ſpiritualibus, quę pectus continet, ſumma ſuperficies: nutritioni ſeruientibus, cuiuſmodi ſunt, iecur, ventriculus, inteſtina, lien, & vulgò perforata dicuntur, media: gignentibus verò dedicatur ima pars matulæ.

Sed hæc ſententia magis curioſa eſt & ſuperſtitioſa, quàm vera. Fatendum tamen eſt: coronam capitis morbos indicare. Ita in ſumma ſuperficie, aut guttulæ, aut bullæ in medium tractum vergentes, ſpiritualia membra affecta eſſe ſignant: alioquin non. Immò neq; media pars, nutrientibus partibus tantùm conceditur: cùm hæc ſæpè, vt nihil habeat, ita nihil portendit.

Alioqùin concoctio & nutritio, ex ſubſtantia, & colore, & potiſsimũ ex ſedimento perpenditur. Hoc enim ſi candidum, læue & æquale fuerit, ecquis non iuxta cum Hippocrate, concoctionis bonitatem pronunciabit? Ita pinguedo natans in ſumma ſuperficie, notat affectiones membrorum ſpiritualium: immò νεφρίτιδα aut λιθίασιν ſignat: præſertim cùm nulla adſit febris.

In his enim morbis tenuiſsimæ partes, veluti oleoſæ in ſuprema regione natant:

ex craſsioribus recrementis in fundo reſidentibus reſolutæ.

Quare de induſtria, vetuſtorum & grauium virorum ſententias ſequimur: atque iuſtas ob cauſas, cum exquiſita experientia, tribus interuallis numeratis contenti erimus. ἐναιωρήματα tamen ſæpè contingunt ex flatibus imæ alui: in qua ſunt membra, (vt iſti vocant,) perforatiua: à quibus & hanc partem mediam perforatiuam vocant: de quibus ſuo loco plura adnotabimus.

SCHOLAE.

Ὑπόστασις quid ſignificet.

Ὑπόστασις, quemadmodum ex Gal. comment. 3. Prorrhet. aphor. 63. conſtat, generaliter de omni dicitur, quicquid ſubſidet. Hinc Gal. lib. 1. de facult. aliment. cap. 13. dicit: panem typhinum non recentem ſubſidere tardè: ſicuti & alia, quæ ſubſtantiam habent craſſam viſcidamque. Et eiuſdem libri præcedente capite, cibum ſubſidere citò duas ob cauſas, ſcribit: vel, quia parùm diſtribuatur ac nutriat: vnde magna ſtercoris copia aceruatur: quæ deinde ſuo pondere ſubſidet: vel propter aliquam qualitatem detergentem. Et lib. 2. de facult. alim. cap. 3. cibi illi facilè Galeno ſubſident: qui lubrica conſtant ſubſtantia, humidiq; ſunt, citra adſtrictionem. Sic etiam lib. de cauſ. morb. cap. 7. refert, corpora in ſeipſa ſubſidere: vel ab adſtringentibus coacta: vel à frigidis denſata: vel ab arefacientibus marceſcentia. Sic Hippocrati in Prorrhetic. τῶν σιτατίλων ὑπόστασις eſt: cùm aliquid fæcis deponunt: quod

ima

ima vasis petit: variumq; apparet, pro varijs corporum affectionibus. Hipp. lib. 3. Epidem. com. 1. sent. 21. Sic in vesicula bilis, apparet quoq; ὑπόστασις crassa: quæ aliquando in tofum coit: sæpiùs autem in lapides: vt testantur Andreas Vesalius in epistola de China, de quodam Belloarmato Senensi: & Antonius Beniuenius in medicinal. obseruat. cap. 3. & cap. 94. vt & Dodonæ, in comment. Cuius rei similem historiam, & nos vidimus Alteburgi apud Medicum & Philosophum eximium, D. Ioannem Cobolt. Sic in vrina conspicitur ὑπόστασις, vrinæ crassior portio, secreta & subsidens, quam Arist. 3. histor. anim. cap. 19. φλέγμα nuncupat. Et hæc ὑπόστασις propriè ad medicos pertinet: qui in ea contemplanda, atq; dijudicanda, studium omne collocant: reliquis posthabitis: quæ aut nihil, aut parùm, ad morborum cognitionem conducere videntur.

Partem autem hanc esse vrinæ cuiuslibet, probatur: quòd omnis vrina illā habeat, vel mox, vel paulò pòst, (quod crebriùs accidit: velut Auic. lib. 1. fen. 2. doct. 3. tract. 2. cap. 1. adnotat:) apparentem. Deinde eâdem ratione in venis, renibus, emulgentibus, coquitur & secernitur: qua serosa vrinæ portio. Demum monstrat æquè, immò plus statum αἱματώσεως, & caloris natiui robur, quàm ipsa vrina. Cur igitur non appellanda erit pars vrinæ: & quidem præcipua?

ὑπόστασις pars vrinæ.

Vnde ὑπόστασις.

Videndum iam de modo generationis: & causa efficiente ὑποστάσεως. Plurimi hic ad cap. 6. Galeni lib. 1, de differ. febr. tanquam ad sacram anchoram confugiunt: flexis genubus, egregiam illam & tot iam seculis decantatam putredinem excipientes: quasi restituerentur, nullorum morborum causas reddere possent. Omnes enim morbi, ex sententia Galenica, originem trahunt à putredine. Nam αἴτίας, (quam ἰ-

Omnes morbi fiunt Galeno, à putredine.

δίως ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος φθειρομένων λέγεσθαι, Arist. 4. Meteor. cap. 1. adseruit: quamque ad vnguem amplexus est Galenus, licet perperam.) fit, cùm mixtum à sua natura recedit. At in omnibus morbis, humores à sua natura recedunt. Ergò omnes morbi fiunt à putredine.

Sic & ὑπόστασιν, cum antesignano suo, ad putredinem referunt. Dicunt enim: puri, quod in inflammationibus fit, id proportione respondere: quod in humoribus venarum atq; arteriarum continetur, in vrinis verò subsidens. Gorræus paulò modestiùs hunc locum explicat: dum inquit: aptissimè hypostasin puri comparari: non quòd illa puris modo computruerit in venis, aut aliquid omninò purulenti habeat: sed quòd perinde atque pus alteretur: quodque ijsdē notetur qualitatibus: maximè autem colore, qui similis est puri. Affert quidem hic aliquid: sed quod nodum minimè soluit. Nam sępissimè mingitur ὑπόστασις: quæ ne tantillùm quidem pus colore refert. Et nos hîc de causa efficiente verba facimus.

Putredo Galenica non est similis Aristotelea.

Sententia nostra est: illos aut impropriè, aut absurdè loqui, qui hypostasin putredini adscribunt. Putredo Galenica, nulla in re conuenit, cum putredine Aristotelea particulari: multò minùs cum vniuersali. Particularis putredo est: cùm mixtum à sua recedit natura: & tantùm secundum partem corrumpitur: manente semper specie, ac substantia rei eâdem, mutatis solummodò accidentibus. Putredo hæc secundum partem, opponitur generationi secundum partem: quæ non est vera generatio: vt illa simplex generatio: sed alteratio duntaxat & mutatio accidentium. Ergo hæc putredo non verè, sed impropriè sic vocatur: peculiari quadam & vulgari significatione. At putredo Galenica ἐστὶ μεταβολὴ τῆς ὅλης τοῦ σώματος σηπομένης οὐσίας, ἐπὶ φθορὰν, ὑπὸ τῆς ἔξωθεν θερμασίας. Si talis putredo est, mutatio TOTIVS substantiæ putrescentis corporis, ad interitum, ab aliena calidita-

TOTIVS. Putrefactio.

te: qua

te: qua conſcientia putredo Galenica, cum illa conferri poteſt: quæ in ijs accidit: quæ ſolùm ſecundum PARTEM corrumpuntur? *Secundum* PARTEM.

Multò autem minùs hanc putredinem conuenire cum putredine vniuerſali, quę generationi ſimplici ac naturali opponitur, tanquam ἐναντίον μάλιστα κοινόν, hinc liquet. In vera & mera putrefactione, corrumpitur miſtum κατὰ φύσιν, non autem τῇ βίᾳ: vt rectè Buccaferrea, contra Vicomercatum & Hugonem, pro Ariſtotele ſentit. At in materia hypoſtaſis, nulla corruptio naturalis eſt: quæ fit, ἐξιόντος τοῦ οἰκείου θερμοῦ, tàm ob frigus internum miſti, quàm calorem τοῦ περιέχοντος, elicientem interiorem. Vnde omnia putrida fiunt frigidiora. Aſt hîc nullum frigus. Immò, quò calor magis materiæ dominatur: eò plus ſedimenti generatur. Nec pituita, ſua natura, ſic comparata eſt: vt hoc modo corrumpatur. Non igitur κατὰ φύσιν corrumpetur. Deinde σῆψις fit, diſiunctione humidi à ſicco: ὅταν κρατῇ τοῦ ὁρίζοντος τὸ ὁριζόμενον: διὰ τὸ περιέχον: &, cū calor abſit, qui humorē inuehere aut remorari poſſit, ne laxatis, quibus continebatur, habenis, à ſicco diuortium faciat, συνεξατμίζει τὸ κατὰ φύσιν ὑγρόν. διὰ τοῦτο ὑγρὰ πρῶτον, εἶτα ξηρότερα γίνεται, τὰ σηπόμενα πάντα; καὶ τέλος γῆ, καὶ κόπρος. Quid, quæſumus, hîc ſimile, hypoſtaſis generationi? Quid nam per Iouem? Vbi vlla cōditio putrida: quæ ſedimenti naturam vel paululùm duntaxat ſubolfaciat? Vbi hic γῆ, καὶ κόπρος? Nónne ὑπόστασις, ab interno animantis calore generatur: σῆψις verò, eſt κοινὸν τὸ πάθος, ψυχρότητός τε οἰκείας καὶ θερμότητος ἀλλοτρίας: αὕτη δ' ἐστὶν ἡ τοῦ περιέχοντος? Præterea, quis adeò demens erit: vt dicat, ſedimentum in vrinis ſanorum, in quorum venis & arterijs nequaquam putreſcunt humores, à putredine fieri? Hoc cùm animaduerteret Galenus: loco citato ſcripſit: ſubſidentiam in vrinis, non eſſe ex putredine SIMPLICITER. Ampliùs, ſicut putrefacti humores, qui iam in cineres abiuerunt, nunquam vertentur in hypoſta- SIMPLICITER.

postasin: ita neq; putrescentes, quatenus putrescunt: cùm in putredine, misti calor exigatur forâs: quem tamẽ necessariò, in hypostasis elaboratione & secretione, materiam vincere oportet. Præterea, secundum hanc Chimæram, si vrinæ coctio, puris generationi respondeat: dicant modum & causam: cur vrina cocta, cum hypostasi nempe apparens, sit indiciũ putrefactionis cessantis? Herclè, quò magis putrescent in venis humores: eò plus cocti sedimenti in vrinis conspicietur: putredoq; saluti erit hominibus: dũ coctionem vasorũ promouebit. Meliùs igitur ipsis erit: corpus habere putridissimis scatens humoribus; quàm saluberrimis. Aliâs non respondebit generatio sedimenti in vrinis, generationi puris. Valeat idcirco ista putredo: cuius abominandum fœtorem, nares Philosophorum emunctæ ferre nec possunt, nec debent.

Dicamus, ὑπόστασιν effici à calore: cuius vis est, in coctione, ac maturatione separare ea: q̃ sunt diuersorum generum: qui calor, si robustus est, crassiorem illã & crudiorem partẽ optimè & vndiq; secernit. Hinc rectè Gal. 1. aphor. 15. ὑπόστασιν maximè tùm esse copiosam scribit: quando felicior est coctio. Sic in morbis, apparente sedimento, naturæ victrici gratulamur. Hypostasis porrò in fundo, propter grauitatem residet: & variat, pro varijs caloris coquentis gradibus: cuius vim imbecillitatem denotat.

Materia hypostasis.

Materia sedimenti, sententiâ Bertrucij Bononiensis, cap. de lapid. renum, & Arist. 3. histor. anim. cap. 19. & 4. de part. anim. cap. 2. est nihil aliud, quàm pituitosum & melancholicum excrementum: quòd, cùm sit αἱμώδες νοσῶδες, & quidem ἢ φύσει ἢ νόσῳ, secretum cum ichore per vreteres expellitur. Potus alteratur in venis: maximè vena caua, & portæ. Necesse est igitur: vt ibi aliquid vrinæ misceatur: quod subsidentiã efficiat. In venis autem illis, continentur quatuor humores. Ex his aliquid resultabit in vrinam. At sanguis non hoc faciet. Est enim vnicus humor, partium o-

mnium

mniũ nutritioni destinatus: μέλλον τροφή. Neq; bilis faciet: q̃a hęc in κύστιν χοληδόχον colligitur: & cũ alui recrementis excernitur. Ergo erit pituita & melancholia: quæ, licet reperiantur in vasis, tota sua tamen natura, sunt νοσερὰ περιττώματα, & νοσώδη αἵματα: vt tãtò minùs constitutioni animantium, ac nutritioni partium sint idonea. Nam ex solo sanguine constamus: ex eo quoq; nutrimur. Cùm igitur hæc tota sua οὐσίᾳ à nutriendi benignitate desciuerint: pituita quidem, quia frigidior, crudior, humidior & tenuior sit facta: melancholia verò, quia crassior, fæculentior, frigidior, sicciorq;: natura sagax his, vti & bili flauæ, certa instrumenta è tota massa sanguinis, secernẽdis, fabricata est. Falsum enim est, q̃ Gal. com. 1. lib. 1. de hum. & lib. 2. de fac. nat. cap. 9. & lib. de atra bile cap. 8. scribit: pituitæ expurgãdæ, nullũ à natura instrumentũ destinatũ: cũ enim nihil sit aliud, quàm semicoctũ alimentũ, desiderat hæc non euacuationẽ, sed alterationem. Si pituita, quatenus pituita, est quartus ille humor: ex quo fieri & ali animalia, Galen. adfirmauit cẽties: cur manet in corpore, vt alteretur & coquatur exquisitiùs? Est'ne talis pituita, humor: q̃ definitur: vt sit corpus liquidũ siue fluidũ, in cauitatib⁹ partiũ contentũ, materia nutritioni earundẽ destinata? Si verò pituita sit excremẽtũ: quomodo in vtilẽ succũ cõuerti poterit? Præterea: quã bilẽ ad se trahit vesicula fellis, excrementosam'ne, vel naturalẽ? Si naturalẽ: cur facit hoc? Propter quantitatem dicent. Cur verò natura sanguini quoq; hoc beneficiũ non est largita: qui vel maximè copia peccare solet, & πληθώραν πρὸς τὴν δυσχωρίαν τῶν περιεχόντων τοὺς χυμοὺς ἀγγείων inducere? Si aũt tantùm attrahit excrementũ: cur reliquũ quoq; bilis, quod in sanguine adhuc continetur, non reputabitur excrementum? Idem de succo melancholico dicimus. Præterquàm, quòd friuola admodùm sit ratiocinatio Hippocratica & Galenica lib. 1. de nat. humã. com. 27. quã demõstrare nitũtur, quatuor hu-

Pituita excrementum est.

morum numerum : dum ſcribunt, ſe quouis tempore, oſtenſuros, quatuor nobis ineſſe humores : nan ἕκαστον τῶν φαρμάκων, τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμὸν ἐπισπώμενόν ἐστι : hinc phlegmagogo exhibito, pituita educetur, maximè hyeme: cholagogo, bilis æſtate : melanagogo, melancholia, autumno. De ſanguine nulli dubium. Idem aperta vena in pelui apparet. Quærimus: an illi humores , qui ſunt educti catharticis, ſint eiuſdem naturæ & conditionis , cuius ſunt, qui adhuc in corpore continentur? Si non ſunt: argumentatio iſta ad pontem aſinorum releganda. Quis enim hic medius terminus? an non hoc eſt, à baculo ad angulum arguere? Si verò ſunt eiuſdem naturę: erunt omnia iſta excrementa: quia natura non concedit: vt humores vtiles euacuentur: aliâs vel morbi, vel mors animalis ſequeretur.

Qui παραλογισμοὶ , niſi è ſchola medica explodantur: proculdubio eò res deueniet : vt iuuenes pro limpidiſſimis fontibus, lutoſas ciſternas quærant : vt pro ambra ſuauiſſima, aſam odorentur fœtidam : vt pro melle Hymettio , fel ἰσαπῶδες guſtent: vt pro ſolidis demonſtrationibus puerilia & fabuloſa elenchorum ſophiſmata amplectantur.

Hinc, ad exemplum præceptorum, ſpiritus in corpore humano eſſe, probabunt hoc nugaci argumento. Homines ebrioſi , quotidiè emittunt ructus, flatus, crepitus. Ergo in corpore humano ſpiritus continentur. Ratio conſequentis ſit. Quia neceſſe eſt: vt impura ex puris manent . Hæ ſunt demonſtrationes Galenicæ : quæ Compendiarijs ſufficere poterunt. Eandem lactucam proponit ſuis Galenus in præſenti cœna & ſcena : dum quatuor humores demonſtrat: Videmus, (inquit,) dato rheobarbaro, bilem flauam cum fœtentibus alui recrementis excerni : ſic epota agarici infuſione , pituita cum ſtercoribus reięcta, neminem latet: exhibito denique epithymo, vel ruſticus quoq; & coquus demonſtrationem hanc noſtrã

adpro-

adprobabit, dum in fundo vasis subsidere cernet melancholiam, monstrum horrendum, atrum, crassum, fermētans terram: sanguis verò in venis apparet cui libet. Ergò in corpore humano, sunt quatuor humores. Quis Dauus aut Mopsus in hac demonstratione non acquiescet? Nónne est bona demonstratio, digna Galeno? Dic tu, candide Lector. Vtinam hîc esset summus ille RAMVS: qui analytica Aristotelea Galeno interpretaretur.

Huic similis est, alia Galeni, Galenicorumq́; demōstratio: qua numerum & naturam quatuor elementorum abstrusam, ijsdem fundamentis, probare nituntur. Quòd adferunt quidam, (inquiunt,) synceras nusquam haberi elementorum naturas: ridiculum sanè est, & dementiæ proximum. Nam quæ apud nos extant, impura tametsi fortè sunt omnia: syncera tamē VSPIAM esse necesse est: quæ principia sint, & veluti fontes: à quibus ista fluxerunt. Hæc enim norma, hæc regula, hæc præscriptio naturę: vt omnia ordine quàm optimo ducat. Atqui optimum erat & ornatissimum, impura ex puris, imperfecta ex perfectis quibusdam manare. Plausibiliter admodùm hæc dicuntur. Ferculum hoc varijs aromatibus & saccaro conditum arripite Galenici: verùm, ne vos latentes fungi venenati perdant, operam date. Quale hoc genus est argumentandi? Sunt hîc impura elementa: Ergo vspiam sunt pura. Vbi est illud VSPIAM, indignum philosophis? Vbi est? Demonstrent: aut digni sunt, qui irrideantur ab omnibus Mopsis: quòd non verētur nobis ea obtrudere, quæ nusquam sunt. Poëtæ maiori laude videntur digni: qui Chaos suum introduxêre. Eheu fortassis erit VSPIAM in Insulis nemini hactenus visis, aut apud Radamanthum, aut Sisyphi saxum. Respondent: ad vniuersi medium terra simplex est, grauissima, siccissima, omnis expers humoris: ad cœli concaua, interioremq́; faciem ignis est leuissimus & ardentissimus,

neque

neque tamen pellucidus, neq; perſpicuus & illuſtris vt noſter qui fumus quidam eſt accenſus. Etenim tenuiſſimus ille cùm ſit, nihil ſolidum admixtum habet: non igitur lucere poteſt: lux quippe non tenuiſſimo, ſed denſo flagrante corpore effulget.

Hac ratione, & quòd præterea effectio omnis ab efficiente quodam fit corporeo, à quibuſdam enim neque vrere, neq; luculenter calefacere proditum eſt. Medijs autem ſpacijs interiecta quæ ſunt, extremorum mutationes turbulentas ſuſtinent, quorum communione impuriora fiunt. Quòd ſi extremorum confuſione ſuam ſubſtantiam non exuerunt, palàm eſt ijſdem exemplis, puram ſimplicemq; ſubſtantiam reſtitui. In ſumma verò, etſi quę apud nos extant, vera non ſunt elementa: quia tamen ijs proximè accedũt, à quibus olim manarunt, par vtrorumq; ratio cenſetur. Hæc ſunt illorum figmenta, hæ demonſtrationes: quæ animum noſtrum multò minus, quàm priora explent. Quis vidit illa elementa pura? Nunquam metalli foſſores ad terram purã potuère peruenire. Oſtendant nobis ſpecimen illius terræ. Deinde (ne longioribus ambagibus hoc tempore opinionem iſtam exagitemus) modũ requirimus: quo ignis è ſua ſphæra, qui leuiſſimus eſt, & naturâ ſua ſemper ſurſum fertur, in miſtione ad terram grauiſſimam, q̃ ſemper deſcendit, feratur: aut hæc ad illum? Et demum, quæ eſt hæc demonſtratio: quòd ſcribunt: Potuit natura omnia ſic efficere quàm optima & mundi elementa ſeorſum pura; (vti & cœlum) collocare: Quid igitur illa eſſe prohibet, ſi eſſe poſſunt? Pæanus in ſchola triuiali, aut Bacularius triobolarius irrideret hanc demonſtrationem: qui ſcit, à poſſe ad ineſſe non valere conſequentiam. Aliâs poſſet quoq; argumentari: Galenici poſſunt eſſe nugatores. Ergo ſunt. Valeant idcirco tales demonſtrationes Galenicæ: quæ nimiùm pontem aſinorum redolent.

Veriùs itaque dicimus: pituitoſum & melancholicum

cum succum esse excrementa, toto suo genere, alendo animali minimè adaptata: ideoq; per emulgentes in renes, & ex his per vreteres in vesicam secerni. Nec locum hîc habet inter pituitã & hypostasin differentia: quę omni ratione, videtur destitui: quòd videlicet pituita proximè accedat naturæ sanguinis, & in eum conuerti possit: ὑπόστασις autem longiùs recedat à natura sanguinis: & quamuis in vasis alteretur, ac permutetur, nunquam tamen naturam ipsius sanguinis consequi valeat. Nostram hanc sententiam confirmat, quotidiana quoq; experientia: Pituitosi enim, melancholici & ociosi, plurimum sedimenti coaceruant. Sic. Gal. lib. de plenit. cap. 11. scribit: voraces reddere vrinas, cum multo sedimento, simili lomento fabarum: & esse illud nihil aliud, quàm crudum succum, ad pituitæ speciem relatum. Idem hyeme apparet: qua multum pituitæ colligitur: & hypostasis copiosa mingitur. Vt de pueris nihil dicamus. Sic in morbis pituitosis, & melãcholicis, semper plus sedimenti excernitur: quàm in affectibus, ab alijs humoribus ortis. Hinc quoq; cẽsent medici: in quibus abundant humores crassi: in ijs hypostasin digestam debere subsidere in fundo: in macris verò & cholericis, qui subtiles habent humores, sufficere: si in ipsorum vrinis appareat nebula, natans sursum, vel pendens, vel residens: quia tales paucas habent superfluitates: quæ parua alteratione digeruntur.

Ista omnia liquidò euincunt: hypostasin esse crudum succum: quem pituitam & melancholiam vocamus. Aut ostẽdant illi nobis alium succum in corpore, qui facit hypostasin. Hypostasis statim, postquam mingitur, descendens, laudatur: quia matura & concocta est: nisi fiat id ratione grauedinis: tunc enim culpatur. Auic. lib. 1. fen. 2. doct 3. tract. 2. cap. 6. Hypostasis autem gradibus quibusdam pyramidis speciem repræsentat: quod grauissimum in illa est, fundum matulæ petit: & propriè ὑπόστασις nomina-

tur: deinde, quod paulò minùs habet grauitatis, ἐναιώρημα γονοειδὲς καὶ νεφελοειδὲς, in media matula consistit: tandem, quod minimè graue est, in summa vrinæ superficie natat, νεφέλη videlicet.

Nota grauem errorem medicorum.

Hinc apparet grauis medicorum nostrorum error: qui proportionem habent totius altitudinis vrinæ, erga corporis altitudinem. Vnde contenta in summa regione, dicunt, capitis affectus indicare: in media, pectoris: in infima, intestinorum & ventriculi. Viderunt ne vnquam pinguedinem in fundo, vel medio matulæ? an non semper naturâ suâ, supernatat pinguedo & oleum? neq; tamen laborare caput indicat: sed vel totius corporis tabem: vel renũ morbos notat. Ostendant nobis ὑπόστασιν in corona, aut superficie media. Idem de bullis dicendum: quæ semper sua natura in superficie hęrent: & secundum Hippocr. 7. aphor. 34. renum morbum, eumq́; longum fore significant. Quorsùm igitur declamare, bullas, quæ in sola corona, integra serie circumsistunt, semper affectum, doloremq; capiti non mediocrem inesse denuntiare: toti quidem, si per omnem circumferentiam ferantur: medietati duntaxat, si per dimidiam coronam innatent? Quoties tales laborant πνευμάτωσιν γαστρὸς, & melancholia hypochondriaca? In quo casu, aliquot flatus caput turbare possunt: nõ tamen perpetuæ veritatis hoc axioma est. Idem de alijs similibus esto iudicium: quæ naturæ & materiæ suæ conditionem sequuntur: non autem huius vel illius partis in corpore humano situm, & altitudinem.

CAPVT II.

QVOTNAM IN CONTENTIS sunt obseruanda?

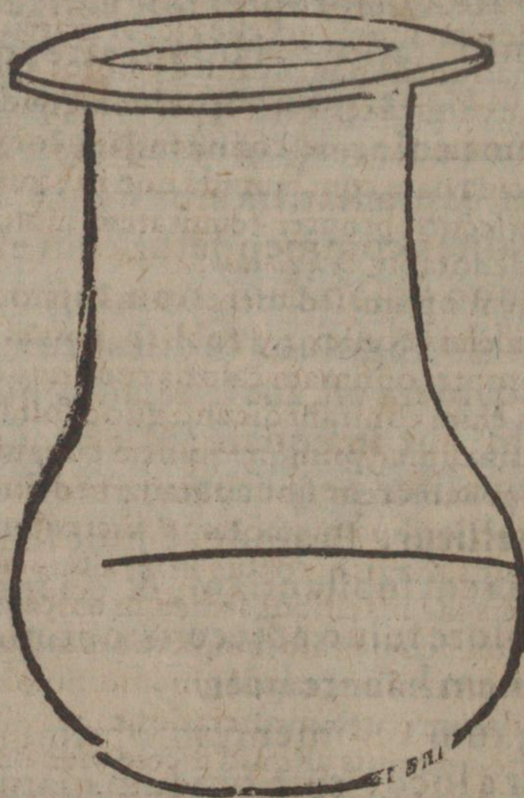

Ria: substantia: color: & quantitas: non alia, quàm in toto vrinæ corpore: vbi erant substantia, color & quãtitas. Atque sicut illîc erat substantia, mediocris, tenuis & crassa: ita hîc mediocritas laudatur consistentiæ, cum albedine, continuatione, non diuulsione, & æqualitate. Quapropter illîc erat sedimenti optimi notatio ex Hippocrate: quia album: quia lęue: quia æquale: siquidem inter omnes colores, color sedimẽti albi dominatur & præstat. Ita eius figura, læuitas & æqualitas commendatur: cùm est perpetuum, non dissolutum, non disturbatum, sic, vt alibi rugosum & disruptum videatur. Itaq; idem est, aut lęue, aut æquale: aut asperum, aut inæquale, id est, cùm idem non æqualiter perpetuatur, sed huc & illuc diuellitur. Proinde, si huic sedimento mediocrem substantiam, & quantitatem, cum colore fuluo adieceris: optimæ vrinæ finitionem habere licet.

Atq; tum sedimentum optimum iudicabitur à loco; cùm fundum matulæ penè

contingit: à figura, cùm est λεῖον, læue, planum seu complanatum: à modo, cùm est ὁμαλὸν, æquale, citra omnis diuulsionis discrimen atq; asperitatem: & sic videtur, vt æquale sit læuitatis euidentior expresʃio. His tamen conditionibus, quis & tempus adiecerit: certior erit: propter frequentem certis de causis permutationem vrinæ: videlicet, vt plusculos dies talis permaneat: & tūc nihil peccabit. Id quod & Theophilum fecisse, animaduerto.

SCHOLAE.

Condi-

Conditiones optimi sedimenti, sequuntur πέπανσιν: siue τὴν, ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ, τοῦ ἐνόντος ὑγροῦ πέψιν. ἐκ μὲν οὖν τῶν πνευματικῶν, ὑδατώδη: ἐκ δὲ τῶν ζεόντων, τὰ ξηρὰ συνίσταται: καὶ ἐκ λεπτῶν, ἀεὶ παχύτερα γίνεται, πεπαινόμενα πάντα. Vnde bonum sedimentum, semper ad crassitiem mediocrem declinabit. Tenuitas enim reprehenditur eò: quòd cruditatis soboles sit. ἐναντίον δὲ πεπάνσει ἀπεψία, καὶ ἀτέλεια. γίνεται δὲ ἀτέλεια, δι' ἔνδειαν τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ: καὶ ἀσυμμετρίαν, πρὸς τὸ ὑγρὸν τὸ πεπαινόμενον. οὐδὲν δὲ ὑγρὸν αὐτὸ καθ' αὑτὸ πεπαίνεται, ἄνευ ξηροῦ. ὕδωρ γὰρ οὐ παχύνεται μόνον τῶν ὑγρῶν. συμβαίνει δὲ τοῦτο: ἢ παρὰ τὸ θερμὸν ὀλίγον εἶναι, ἢ παρὰ τὸ ὁριζόμενον πολύ. διὸ καὶ λεπτοὶ οἱ χυμοὶ τῶν ὠμῶν. Hinc iuxta Philosophum καὶ οὖρα, καὶ ὑποχωρήσεις, καὶ κατάρροι ὠμοὶ λέγονται, διὰ τὸ αὐτὸ αἴτιον. παρὰ γὰρ μὴ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τῆς θερμότητος, μηδὲ συνεστάναι, ὠμοὶ τὰ πάντα προσαγορεύεται. Vt igitur coctum sit sedimentum, necesse est: vt materia certam determinationem nanciscatur à calore: & ex aërea aqueam, ex aquea terream, & per consequens, ex tenui, crassiorem subinde consistentiam consequatur. Aliâs si arida pars cum humida non ritè mista fuerit: fiet imperfectio: propter tenuitatem nimiam: quæ ἀπεψίαν denotabit, & ἀτέλειαν.

Color albus sedimenti optimus.

Colorem optimi sedimenti, cum Hippocrate, Galeno, Auicenna & Alex. 2. Probl. 10. omnes statuunt album: propter optimam caloris constitutionem. Albedinem enim contrahi dicunt: quòd solidæ partes, vt vasorum tunicę, primùm quidem conatæ sint crudum illum humorem sibi adsimilare: deinde verò, à renum interioribus membranis, vreteribus, & ipsa vesica magis, magisq; coctus sit: & albus euaserit: vt in mammis lac, in testibus semen, in abscessibus pus: ex continua nempe vasorum, neruorum, ligamentorum, membranarum, cartilaginum, ossiũ, & reliquarum solidarum partium alteratione.

Hi certè, quamuis aliquid dicere videantur, iustũ scopum non attingunt: vnde sedimenti color sit albus:

bus. Cur enim vasorum tunicæ, dum conatæ sunt, istum humorem crudum sibi adsimilare, non communicarunt ipsi colorem rubeum, aut saltem subrubeum, vt sanguini? Nulla hic differentia. Aut adscribant rationem venis: qua motæ, sanguinem rubeũ, & humorem illum album fecerint. Deinde, quid renum, vreterum & vesicæ coctioni, cum albo sedimẽti colore? Quamobrem renes non fecerunt illum cõpotem coloris, quem caro ipsorum obtinet? Nec apparet vlla similitudo lactis, seminis & puris. Dicamus igitur, illum colorem proprium esse sedimẽto: quod nihil aliud existit, quàm pituita: quæ naturâ alba est: & quò magis ad albedinem vergit: eò crudior. Quanquam non vera albedo, in hypostasi conspiciatur vbiuis locorum: sed mistus color, ex albo & nigro: propter melancholiam, ad sedimenti materiam, vnà cum pituitoso succo concurrentem.

Diligenter vltimò obseruandum: vt toto morbi tempore, vrina optima, tali sit sedimento prædita. Nam, si quis talem per tres vel quatuor dies inculpatè mingat: postea verò, culpatè: summum periculum est: quoniam natura, quæ crisin salutarem moliebatur, partemq; materiæ concoctam excernebat, miserabiliter succumbit: pressa vel quantitate, vel qualitate maligna humorum in corpore peccantium.

CAPVT III.

QVOTNAM SVNT DIFFERENTIÆ SEDIMENTI?

R Pimò, à colore & figura. Candidum enim, vel est continuum, & æquale: vel continuũ, & inæquale: vel nõ continuum, & æquale: vel non continuum,

nuum, & non æquale. Deinde, ab alijs coloribus variat: cùm ſit niueum, pallidum, flauum, ſubflauum, rubeum, cruentum, venetum, liuidum, viride, ſubnigrum & nigrum.

Poſtea idem eſt varium, iuxta conſiſtentiam: aut tenue, aut craſſum. Mediocre duntaxat laudabile perhibetur; atq; ſecundum naturam iudicatur. Huc etiam quantitas pertinet; multum: paucum: mediocre.

Præterea, ſicut cùm de ſpiritibus, ac humoribus iudicia facimus, ita cùm de ſolidis partibus, idem ſedimentum multiplex eſt. Conſtat enim totum hominis corpus, ex ſpiritibus, humoribus & partibus ſolidis: ſicut Hippocr. lib. 6. Epidem. ſect. 8. & ex eo Galen. in Introductor. cap. 8. vocat τὰ ἐνορμῶντα, ἢ ἰσχόμενα, ϗ ἴσχοντα σώματα. Vnde febrium ſumma genera naſcuntur. Atq; in primo, quod partes continentes, ſeu ſolidas complectitur, ſæpè fit colliquatio: quę nũc ſimilitudinem olei, nunc aliarum atq; aliarum rerum refert. Quare modò eſt eruoſum: modò oleaceum: modò folioſum: modò furfureum: modò ſimilaceum. Idem de facientibus impetum, & contentis eſto iudicium.

Diſcernitur quoq; ſedimentum, à coniu

gationibus ſubſtantiæ, & colorum in certa vrina. Sedimentum enim craſſum ſubrubeum eſt, in craſſa vrina. Sedimentum craſſum nigrum, in vrina nigra & craſſa.

Poſtremò & in eodem quædam reperiuntur, non ſine certarũ rerum ſignificatione veluti ſunt capilli, arenulæ, ſpuma, bullæ, & ſimilia.

VARIETAS SEDIMENTI, IN
Tabula breuiter compræhenſa.

- A'colore
  - Cãdido
    - Continuo
      - Æquali.
      - Inæquali.
    - Non continuo
      - Æquali.
      - Inęquali.
  - Niueo, id eſt, nimis candido.
  - Pallido.
  - Flauo.
  - Subflauo.
  - Rubeo.
  - Cruento.
  - Veneto.
  - Liuido.
  - Viridi.
  - Subnigro.
  - Nigro.

A'ſub-

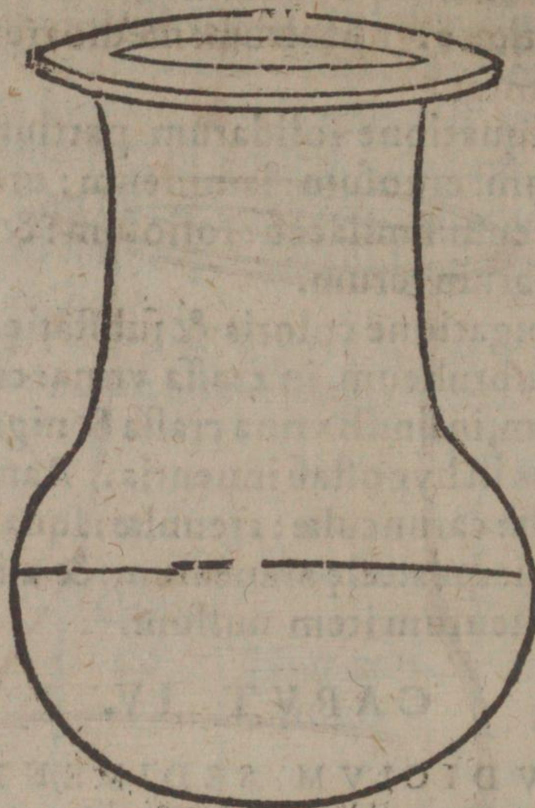
A` substantia. Crassũ: mediocre: tenue.
A` quantitate. Multum: mediocre: paucum.
A` colliquatione solidarum partium. Oleaceum: eruosum: lamineum: orobeũ: furfureum: similaceũ: foliosum: & à forma aliarum rerum.
A` coniugatione coloris & substãtię. Crassum subrubeum, in crassa vrina: crassum nigrum, in simili vrina crassa & nigra.
A` rebus in hypostasi inuentis. Ramenta: capilli: carunculæ: arenulæ: squamulæ: sanguis: pus: telę aranearum: & aliæ res. Sedimentum item nullum.

CAPVT IV.

IVDICIVM SEDIMENTI candidi, læuis, & æqualis.

Ptimæ concoctionis nota est, in hepate & in venis. Nam, quæ de sanguine penitùs permutantur, in album colorem abeunt: sicut in pure perfecto: in lacte: & in genitura cernitur. Hoc sedimentum erit norma: ad quam alia iudicanda.

CAPVT V.

IVDICIVM SEDIMENTI candidi, continui, & inæqualis.

ST imbecillis, & nonnihil deiectæ concoctionis significatio. Sed cùm sit perpetuũ, vtiq; huc & illuc quodammodo distractum, & quadam parte tenuius, quadam crassius est: (id enim pro-

propriè est inæquale,) & ex quadam fit cruditate: qua gignuntur flatus: inæqualitatis authores.

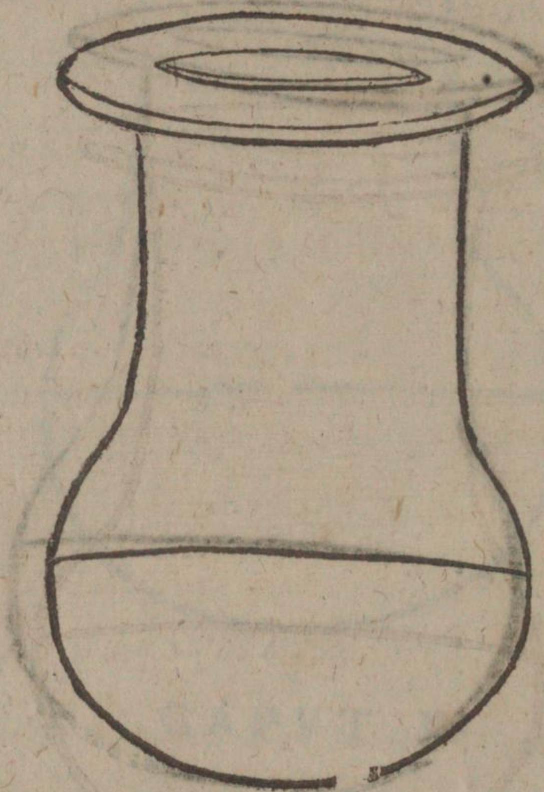
CAPVT VI.

IVDICIVM SEDIMENTI CANdidi, non continui & æqualis.

Mpliorem cruditatẽ significat: quòd nempe facultas cõcoctrix, sit admodùm diminuta. Siquidem flatuosi spiritus intersecant & diuellũt: ne sit con-

continuum: etiamſi in craſsitudine inueniatur quædam æqualitas: tamen propter diuulſionem, non eſt perpetuum & continuum.

CAPVT VII.

IVDICIVM SEDIMENTI ALbi, diſcreti, & non æqualis.

SI per aliquot dies, eundem tenorem omninò obſeruauerit: ſonticum indicabit. Si interdum duntaxat diſsipatur & con-

& contorquetur: tunc præcedenti proximè, ſalubrius eſt: cùm hîc minus flatuum ſit: qui verè ex craſsis humoribus, nondum concoctis, vtique tepefactis, cooriuntur.

SCHOLAE.

INter conditiones, quæ ad τελείωσιν τῆς πέψεως requiruntur, hæc non vltima eſt: vt τὸ πεπλὸν, ἢ ἑψητὸν fiat continuum & æquale: id eſt, vt omnium partiũ vna ſit planicies ęqua: non autem vna pars craſſa, altera tenuior &: vt conſtituant vnum continuum

nuum corpus, neq; aliquo modo vel asperum, vel σο-λιδῶδες, vel diuulsum. Sic si dispersum fuerit sedimentum, cruditatis indicium est: & ταραχῆς humorum in corpore, quas flatus efficit: nam hic in varias partes, ὑφιστάμενον distrahit.

Flatuum causa. Hanc sententiam confirmat causa & modus generationis flatuum: qui ex materia fiunt humida: nequaquam autem sicca. Ad flatus enim requiritur, attenuatio subiecti: quæ nequit fieri absq; diuisione: quam sequitur rarefactio, & cohærentia partium. Quarum conditionum, nulla est in sicco. Causa efficiens est calor: qui in cibos quidem & humores agit, sed diminutè: respectu ipsius materiæ: dum hanc aliqua ex parte dissoluit & attenuat, non tamen penitùs conficit: vnde φύσα. Dicimus autem, diminutum calorem gignere spiritus flatuosos. Nam si fuerit feruidior, & acrior, & ita superior ipso humido, tantum abest: vt flatus pariat: vt non duntaxat materiam generationis, antequam flatus generentur, in auras absumat: sed genitos etiam flatus attenuet atque dissipet, per insensiles meatus. Econtra calor nimis eneruatus & ferè emortuus, nullum etiam generabit flatum. Longè enim debilior est: quàm vt materiam humidam rarefaciat & conficiat: quod ad flatus requiritur. Exemplum huius rei proponit nobis Aristot. 2. Meteor. cap. 5. ὁ δ', inquit, ἥλιος, καὶ παύει, καὶ συνεξορμᾷ τὰ πνεύματα. ἀσθενεῖς μὲν γὰρ καὶ ὀλίγας οὔσας τὰς ἀναθυμιάσεις, μαραίνει τῷ πλείονι θερμῷ, τὸ ἐν τῇ ἀναθυμιάσει ἔλαττον ὄν, καὶ διακρίνει. ἔτι δ' αὐτὴν τὴν γῆν φθάνει ξηραίνων, πρὶν γενέσθαι ἔκκρισιν ἀθρόαν: ὥσπερ εἰς τὸ πολὺ πῦρ, ἐὰν ὀλίγον ἐμπέσῃ ὑπέκκαυμα, φθάνει πολλάκις, πρὶν καπνὸν ποιῆσαι, κατακαυθέν. Modum deinde verum generationis flatuum proponit. Idem sequenti capite: dum causam indagat: cur à Septētrionali plaga, plures venti prodeant, quàm à Meridionali. τοῦ δὲ εἶναι πλείους ἀνέμους ἀπὸ τῶν πρὸς ἄρκτον τόπων, ἢ τῶν πρὸς μεσημβρίαν, αἴτιον, τό, τε τὴν οἰκουμένην ὑποκεῖσθαι πρὸς τούτων

τὸν-

ὸν τόπον: καὶ ὅτι πολλῷ πλεῖον ὕδωρ καὶ χιὼν ἀποθεῖται εἰς τοῦτο ὸ μέρος, διὰ τὸ ἐκεῖνα ὑπὸ τὸν ἥλιον εἶναι, καὶ τὴν ἐκείνου ῥοπήν. ὧν τηκομένων εἰς τὴν γῆν, καὶ θερμαινομένων ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ τὴν γῆν, ἀναγκαῖον πλείω καὶ ἐπὶ πλείω τόπον γίγνεσθαι τὴν ἀναθυμίασιν, δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Sedimentum igitur inæquale indicat cruditatem: quia sequitur flatus: qui oriũtur à materia humida: quam natiuus calor quidem aggreditur: non tamen ad πλέωσιν τῆς πέψεως perducit.

CAPVT IIX.

IVDICIVM SEDIMENti niuei.

Hîc

Ic germina pituitosorum humorum indicãtur. Causa. Hę enim albedinem non parùm intendunt, propter magnam cruditatem.

CAPVT IX.

IVDICIVM SEDIMENTI spicei, & subspicei.

Virtu-

Irtutem excretricem in sanguine, adhuc validam ostendit. Nam cùm sanguis in bilem, vel extranea qualitate, vel ciborum multitudine eam gignentiũm, vertitur, quædam redundat in venas: quę mixta cum aquosa superflui tate excernitur. Itaq; purior sanguis relinquitur, propter euacuatam bilem.

CAPVT X.

IVDICIVM SEDIMENTI FLAui, & subflaui, subrubei, & rubei.

Ruditatis cuiusdam, & sanguinis diluti est notatio: sed non ita mali. Causa. Rubeũ à syncero sanguine proficiscitur: &, si moderatum fuerit, exactum concoctionis officium significat.

Ita subrubeum fit, ex aquoso sanguine: sanguini tamen proximo. Etsi autem hîc nonnihil cruditatis esse colligatur: concoctionis tamen tempus expectandum esse iubet. Notum verò est; quòd humorum gignendorum sit quædam successio. Nam vt ante sanguinẽ, serum & pituita: ita post sanguinem, vtraque bilis gignitur. Quare, cùm dilutus & aquosus sanguis ante syn-

cerum naſcatur: cruditatem quandam reliquam, & officium coquendi adhuc mancum eſſe, declarat. Itaq;, cùm ſit ſanguis inchoatus, vrinam efficit: & ad plenè coquẽdum eiuſmodi ſanguinem, tempus eſſe expectandum ſuadet.

Flaueſcit hypoſtaſis, propter immodicam bilis copiam.

SCHOLAE.

Flauum ſedimentum.

Ru-

Rubeum ſedimentum.

IN ægris, ſedimentum rubeum denotat bilis rubræ multitudinem: quæ excernitur in criſi: ſi copioſius fuerit. In principijs tamen morborum, non adeò conducit. Morbum enim diuturnum minatur, propter quandam cruditatem: quæ cauſa eſt: quò minùs ſanguis elaboretur. Cuiuſmodi vrinæ frequentiſſimè conſpiciuntur, in febribus tertianis, & quotidianis: maximè autem nothis, ſiue non exquiſitis. Notandum tamen: febres, quæ à plethora vel cacochymia fiunt, ſi feliciter debent finiri, neceſſarium eſt: vt talia ſedimenta, vel non multùm ab his mutata habeant in vrinis: in ijs verò febribus,

quæ ex ardore Solis, ex nimijs exercitijs, & inedia c-
riuntur, sufficit, vt ad bonam coctionem significan-
dam, vel νεφέλη talis, vel ἐναιωρήματα similia appa-
reant.

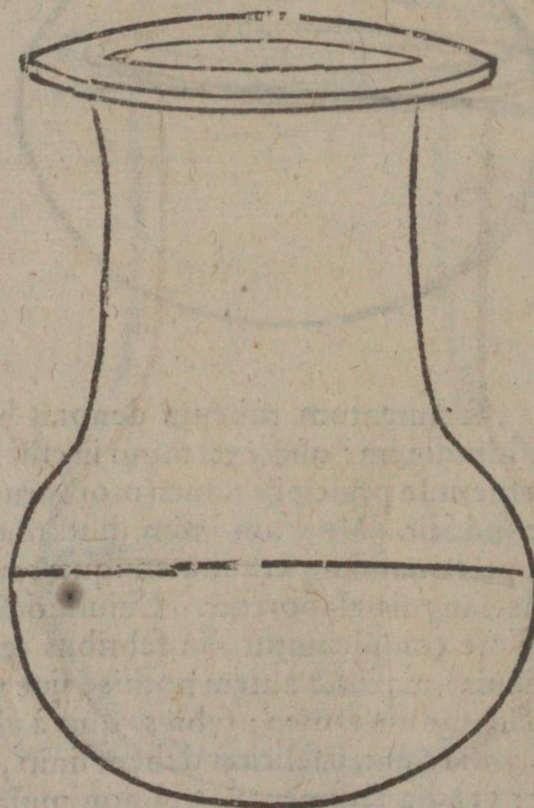
CAPVT XI.

IVDICIVM SEDIMENTI CRVENTI.

Vltam sanguinis vim notat. Causa ex Actuario. Nam vir- tus retētrix est debilitata. Ita- que optimi humores soluti profluunt.

SCHOLAE.

Tale

TAle ſedimentum nō eſt merus ſanguis: de quo infrà cap.28. agemus: ſed eſt velut cruore ſuffuſum: qualis ferè eſt lotura carnis recentis, paulò tamen in rubore excedens. Non itaque tatim pronunciandum de ſanguinis profluuio, vel liqua vena rupta: ſed potiùs de imbecillitate, vel bſtructione hepatis: quæ ſanguinem ob multitudiem non concoquere poteſt: neq; ad partes nutriendas mittere. Quam ob rem, cùm caro & muſculi non mbibere poſſunt ruborem, eius maxima portio ad eſicam remeat.

CAPVT XII.

Sedimentum venetum.

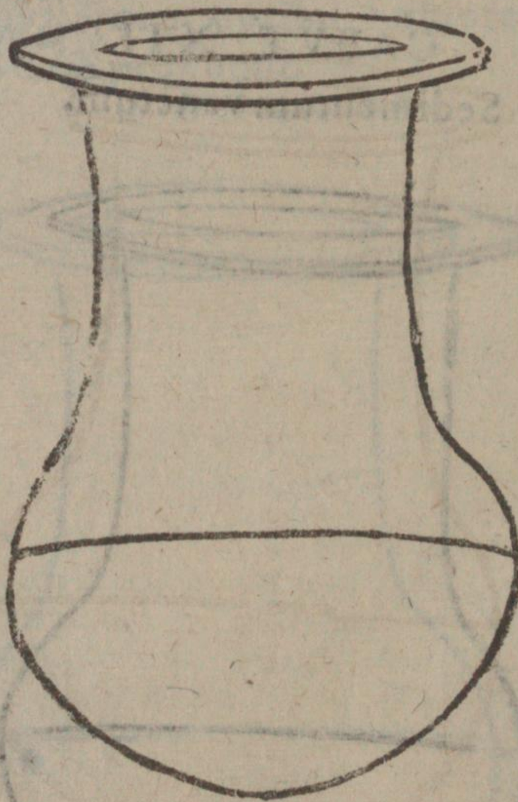

IVDICIVM SEDIMENTI veneti, & liuidi.

Ignat calorem, virtutemq́; vitalem extinctam, atque adeò mortificatam. Itaque periculum magnum denunciat.

Sedimentum liuidum.

CA-

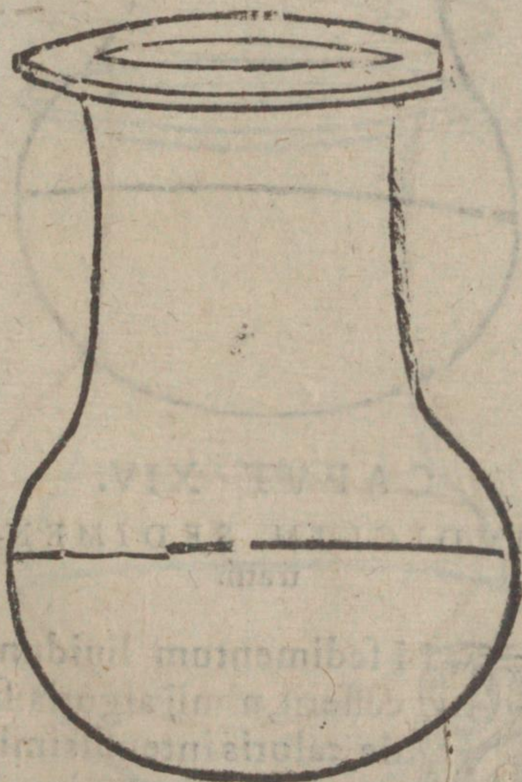
CAPVT XIII.

IVDICIVM SEDIMENTI viridis, & ſubnigri.

Iride notat immodicum calorem, & morbum cachecticum. Ita ſubnigrũ, cùm eſt ἐναιώρημα, in cauſo dementiam notat.

Sedimentum viride.

Sedimentum ſubnigrum.

CAPVT XIV.

IVDICIVM SEDIMENTI atri.

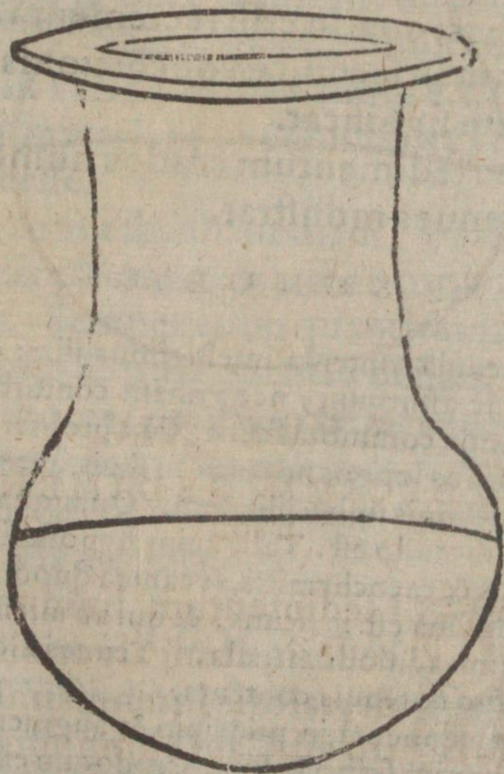
SI ſedimentum liuidum præceſſerit, nimij algoris: ſin viride, caloris intenſiſsimi, notatio eſt. Cauſa omnium horum eſt, vel in mortificatione vitalis virtutis: vel ob humorem nigrum, qui

illûc

illûc ab aliquo loco defluxit.

Tale quoq; est atrabilariorum morborum, vel redundantis atræ bilis. Sic enim crisis laudabitur. In priori autem, propter virtutem vitalem extinctam, mortis præsagium est.

Verùm ob plagas tale quoq; fit: cùm natura illûc tanquam superfluum, mortificatum humorem deriuat.

CAPVT XV.

IVDICIVM SVBSTANTIAE in ſedimento.

Audantur mediocris ſubſtantiæ ſedimenta : quia ſunt ſecundum naturam : veluti alba, lęuia & æqualia. Alioquin craſſum ſedimentum craſſorum & crudorum humorum ingentem copiam notat. Et ſæpè robur adeſt facultatis excretricis: quæ in criſi recrementa expellit : & tamen ſecundæ concoctionis imbecillitatem ſignificat.

Tenue ſedimentum crudos humores, & adhuc tenues monſtrat.

SCHOLAE.

Per tenuia contenta intelligimus illa : quæ non facilè aſſurgunt, nec vrinam conturbant: licet matula commota fuerit. Hæc propter ἀτέλειαν, morbos longos notant : in ſanis autem ſecundæ concoctionis imbecillitatem. Quanquam diſcrimen in iudicando eſt. Talis enim hypoſtaſis in morbis frigidis & cacochymicis, (vt antea quoq; dictum,) periculoſiſſima eſt: in acutis, & qui ab intemperie oriuntur, non admodùm mala. Tenues hîc ſunt humores: ergo & tenuia contenta.

Craſſa ſedimenta, in principio & augmento morborum, meritò ſuſpecta ſunt. Crudorum enim in venis humorum copiam, & perturbationem oſtendunt. Si verò poſt vigorem morbi conſpiciantur : modò colo-

colores non ſint praui: ſalutem pollicentur. Si hæc viſcida fuerint & mucoſa, cum maximo dolore minguntur, propter ſummam vreterum anguſtiam.

CAPVT XVI.

IVDICIVM DE QVANTITATE ſedimenti.

Vltum eſt ſedimentum: cùm multum nutrimentum corpori diſtribuitur. Cauſa eſt, in robore facultatis alteratricis. Nam quando multa eſt elaboratio, in valido naturæ robore, circa nutrimenti materiam, redundare excrementa eſt neceſſe.

Paucum eſt, ob inediam: ob exercitia: ob obſtructiones: ob tardas concoctiones. Cauſa. Semper enim quantitas minuitur: cùm iuſta & pura nutritio deficit.

Mediocre, medium tenet: neque eſt ita multum, neque ita paucum. Cauſa eſt, in mediocritate nutrimenti: & iuſta virtute facultatis alteratricis.

SCHOLAE.

MVlta aliquando hypoſtaſis fit: cùm alui deiectio, aut aliæ naturales vacuationes ſupprimuntur: & cùm illa, quæ per ſudores, corporisq; meatus tranſire debebant, conſuetis vijs præcluſis, ad veſicam regurgitant. Et hoc maximè fit in pitui-

pituitosis: si præsertim aliquo morbo laborent: qui feliciter terminatur.

Paucam cient omnes causæ: quæ substantiam corporis absumunt, dissipantq;: quæ materias attenuant, vt tantùm tenuior pars exhalet: crassior verò intus hæreat: & sic oppilationes faciat.

CAPVT XVII.

IVDICIVM SEDIMENTI OLEACEI.

Olliquatæ pinguedinis euidentissimũ signũ est: sed per certos gradus. Nã vt in principio, colore olei tãtùm mi-ctum est: ita in augmento, cùm eadem colliquatio intensior est, olei faciem refert: & sicut illa diceretur olei colore: ita hæc olei colore apparens: Ita demum in statu est prorsus oleaceum sedimentum, & substantiâ, & colore.

In febri ardente, oleaceum sedimentum & nigricans, nimium ardorem, tanquam colliquantem, atq; interitum significat.

Hîc tamen prudentiâ opus est: sit ne pinguedinis renum, aut totius corporis colliquatio. Si quidem in corporis totius colliquatione, calor exauctus est, & confirmatus, cum febri vniuersali: sed in renibus accumulata & cõfertim vrina mingitur, abs-

que

que vlla febre. Et ſicut illîc eſt caloris in toto corpore ſenſus : ita hîc in ſolis renibus eſt eiuſdem veluti exiccatio. Cauſa eſt, ex ſitu renum, & totius corporis. Hoc enim longiùs abeſt : illi meatibus vrinarijs proximi, immò adnexi ſunt. Citatur à plæriſque ex 7. lib. Hippoc. aphor. 33. ὁκόσοισι δὲ λιπαρὴ ἡ ὑπόστασις, καὶ ἀθρόη, τουτέοισι νεφριτικὸν, καὶ ὀξέα σημαίνει. Hîc legendum eſſe contendunt, non ἡ ὑπόστασις, ſed ἡ ἐπίστασις, ut quædam emendatiora habent exemplaria : videlicet, vt pinguedo colliquata, inſtar olei in ſumma ſuperficie, naturaliter natet.

Verùm, ſi quis exactiùs attenderit, authoritate neq; Galeni, neq; Philothei, neque aliorum aggrauatus : liberè hanc ſententiam eſſe cognoſcet : Quibus pinguis eſt hypoſtaſis, cuiuſmodi hîc oleacea eſt, ſignificat ijſdem dolorem renalem & acutum morbum. Si quidem ἀθρόη adijcitur, id eſt, conferta & accumulata : quod tantùm fit in nephritide, atque in veſica malè affecta. Quare in 2. præſag. eſt ſent. 27: caue, ne te fallat, ſi veſica malè affecta huiuſmodi oleaceam reddiderit vrinam: non enim totius corporis, ſed ipſius tantùm veſicæ ſignum eſt. Concedimus quidem oleum naturaliter ſupernatare, ſi permanſerit oleũ, & id tenuium partium : ſed ſi fuerit craſſarum,

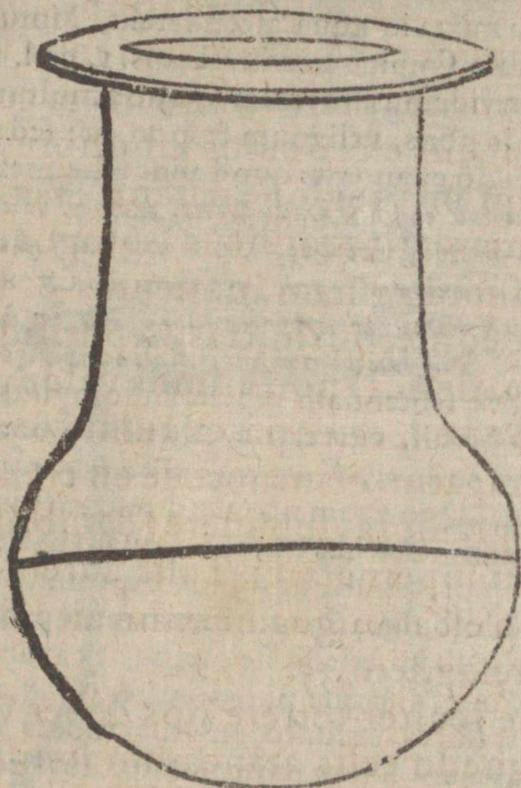
rum, quales ſunt ex ſuppuratione abſoluta: tunc ſubſidet. Quare experientia teſtatur: in nephriticis tale ſedimentum copioſius & craſsius eſſe: cuius ſubtiliores partes in ſuprema regione natant. Verùm, ſi quis contenderit mordicùs, pinguedines oleoſas ſupra vrinam inſidentes & innatantes, & confertim mictas, nephritidis eſſe ſignificationes: non erimus valdè pertinaces. Sed experientia exquiſita & artificioſa refragatur. Nam neceſſe eſt craſsiora, cùm ſint grauiora, ſubſidere: & ſubtiliora, inſtar olei ſupernatare. Talis autem indicatiò non eſt ambigua: ſic enim ait Hippocrat. 2. pręſag. ſent. 35.

Neque leuiter terrere nos debet Vrina: cui pinguedo telis aranearum ſimilis innatat: quippe, quæ hominem tabe conſumi ſignat. Hîc addatur: ſi febris perpetua hominem corripuerit.

SCHOLAE.

Eadem eſt ſignificatio oleaceæ vrinæ, & ſedimenti oleacei: extremæ videlicet imbecillitatis partium: quâ propter ſummam caloris natiui intemperiem, tantopere debilitatæ ſunt: vt ne quidem minimum, quod affluit nutrimentum, continere poſſint. Sinunt itaque effluere: & hoc tingit vrinam. Sic enim, iuxta mentem præclariſſimorum Philoſophorum, illam συντηξιν ſiue colliquationem ſupra interpretati ſumus.

De

De aphorismo Hippocratico statuimus: in illo & ὑπόστασιν, & ἐπίστασιν locum habere posse. ἐπίστασις enim reuera est nihil aliud: quàm oleosa substantia: quæ nunquam poterit efficere ὑπόστασιν illam, quæ propriè est hypostasis, portio nempe crassior, ceu amurca in oleo, quæ subsidet, & colorem olei subobscurum repræsentat: sicut μάγιδα Galenus interpretatur τό, τε οἷον μάγμα καὶ φύραμα, καὶ τὴν χειροπληθῆ μαγδαλίαν: Non tamen est verum oleum: vtpote, quod semper superiora petit: & nunquam cum aqueis misceri potest. Causa huius rei inuestiganda. Quidam ex Arist. 4. meteor. cap. 8. censent: materiam mistorum esse terram & aquam tantùm: quia in mixtione dominantur: non autem, quia sola recipiantur. At si in omni

Cur oleum nequeat misceri aquæ.

omni mixtione dominarentur grauia, quò ad materiam: nulla mixta in aqua aſcenderent. Motus enim eſt ſecundum ſimplex prædominans. 1. cœl. text 7. Sed oleum videmus hoc facere: quod multum aëris habet, nõ in poris, vt lignum & ſpongia: ſed in mixtione: quia nõ euaporat: quod aëris eſt: 4. meteor. ca. 7. ἀπορώτατα δ' ἔχει ἡ τοῦ ἐλαίου φύσις. εἰ μὲν γὰρ ὕδατος ἔχει πλέον, ἔδει πήγνυσθαι ὑπὸ ψυχροῦ, ὡς οἱ πάγοι. εἰ δὲ γῆς πλεῖον, ὑπὸ πυρὸς, ὡς ὁ κέραμος. νῦν δὲ πήγνυται μὲν ὑπ' οὐδετέρου. παχύνεται δὲ πάλιν ὑπ' ἀμφοῖν. αἴτιον δ' ἐστὶν, ὅτι ἀέρος ἐστὶ πλῆρες. διὸ καὶ ἐν τῷ ὕδατι ἐπιπολάζει. καὶ γὰρ ὁ ἀὴρ φέρεται ἄνω. Eandem ferè ſententiam repetit Philoſophus lib. de longit. & breuit. vitæ cap. 2. διὰ τοῦτο τὰ λιπαρὰ ἄσηπτα. αἴτιον δ' ὅτι ἀέρος, ὁ δ' ἀὴρ πρὸς τἆλλα πῦρ, πῦρ δ' οὐ γίνεται σαπρόν. Quò etiam nõ ineptè refertur pinguium & oleoſorum tenacitas: propter quam partes haud facilè diſſipari, diuidi, ac diſſidere queant. Et hinc quoq; philoſophica Spagiricorum ratio patet: qui cùm olea galbani, bdellij, de carabe, ex axungijs, reſinis, lacrymis, alijsque pinguibus & viſcidis elicere conantur, ſilices in furno reuerberationis calcinatos, aut arenam lotam reſiccatamq;, aut hederæ folia & modicum vitri craſſiuſculè triti, in alembicum proijciunt: quorum interuentu partes oleoſæ, à ſeſe inuicem diſiungi poſſint, & ſic facilior elementorum, phlegmatis, eſſentiæ oleagineæ & capitis mortui fiat ſecretio.

Olea ex axũgijs & pinguibus, quomodò deſtillentur.

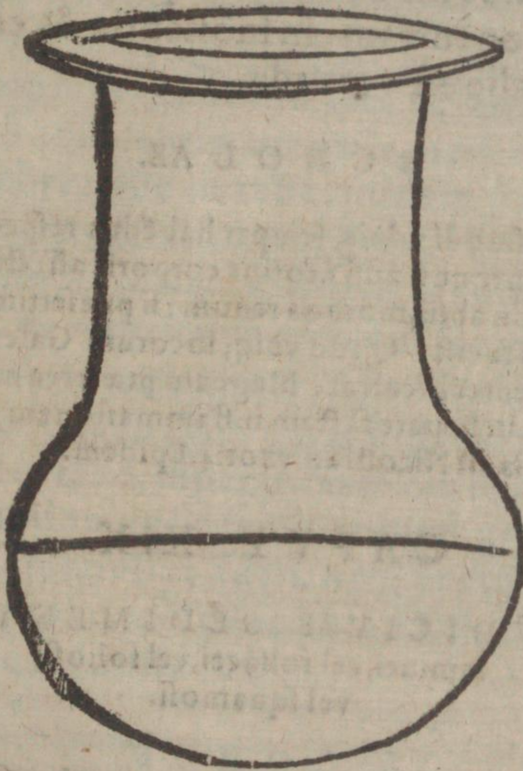
Si itaq; pinguedo vera in vrina erit: ſemper ſupernatans conſtituit ἐπίστασιν: cui nunquam prorſus ſimilis erit ὑπόστασις oleacea: vt pote, quæ colorem tantùm olei contraxerit: diuerſam verò penitus habeat ſubſtantiam: id quod ipſe viſus indicat.

Vrina, cui pinguedo telis aranearum ſimilis innatat, ſignificat quidẽ tabem, ſed lentam: vt pote, quæ à craſſis humoribus oritur & viſcidis: quos vehemens renum calor, dum citò ſuperare nequit, paulatim vnà cum nutrimento expellit. Hinc talia corpora

pora dici possunt μωλυόμενα, καὶ τὰ κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα.

CAPVT XIIX.

IVDICIVM SEDIMENTI OROBEI SEU ERUACEI.

Ic post pinguedinẽ colliquatam, & reliqua caro colliquescit. Atque id ipsum variat. Si confertim, renum: si tardiùs & paulatim emictum fuerit,

tabidi corporis certa eſt notatio. Tunc enim erui inſtar, globoſa excernuntur corpuſcula, in ſedimento. Dicitur autem eruoſum ab orobo, id eſt, eruo: quod cùm excoriatum eſt, rubeſcit, atq; ſimile ferè fit vitello.

Galenus hîc addit, in nephritide eſſe vrinam concoctam, in ſubſtantia & colore: ſed in tabe eſt verenda.

SCHOLAE.

IN eiuſmodi vrinis, ſemper habēdus reſpectus ad febrim: quę ſi adſit, totius corporis affectum nunciat: ſin abſit, morbos renum: ſi præſertim ἀϑρόως micta fuerit. Quod vbiq; locorum Galenus nobis diligenter inculcat. Magnam præterea tale ſedimentum in hepate factam inflammationem portendere, teſtis eſt Nicoſtrati vxor: 4. Epidem.

CAPVT XIX.

IVDICIVM SEDIMENTI laminei, vel foliacei, vel folioſi, vel ſquamoſi.

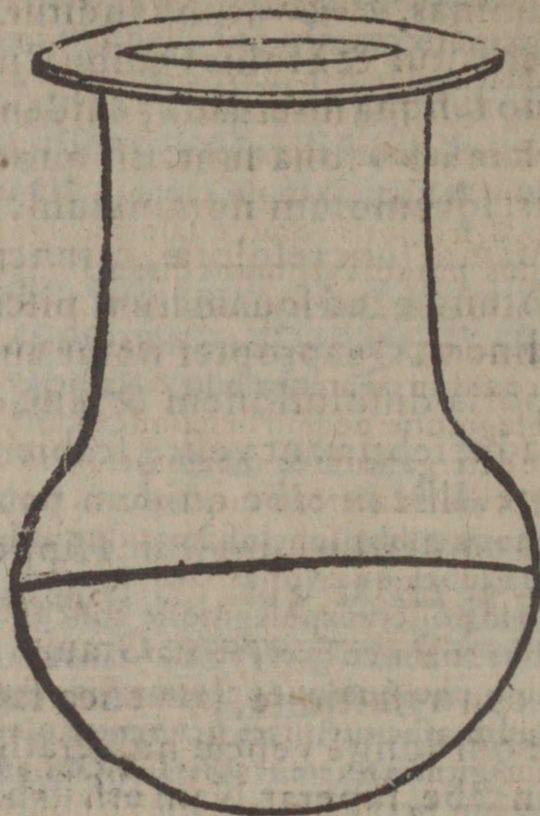
Braſio eſt carunculæ, ſuperficie tenuis: vt ſit lata & longa, ſed nòn alta. Græcis eſt πεταλώδης: quòd ſit πεταλοῖς, id eſt, laminis, vel lapidi, qui dicitur πεταλίτης, hoc eſt, lamineus, (hic enim in huiuſ-

modi

modi laminas, εἰς πέταλα, conſcinditur,) ſimilis. Deriuatur & à folijs: quibus non eſt inter duo reliqua interualla, euidens altitudo. Nam πέταλα folia ſunt. Eſt quoq; idē à ſquamis, ſquamoſum nominatum. Hîc enim ſquamæ ſunt reſolutæ, caruunculæ latæ & rotundæ, ad ſquamarum piſcium ſimilitudinem. Quapropter notat aut totius corporis diſſolutionem & emaciationem: ſi adſit febris: aut veſicę ſcabiem: idq; ſine febre. Illîc in tabe quidem paulatim: hîc verò confertim mingitur. Hippoc. lib. 4. aphor. 81. ἢν αἷμα, καὶ πύον οὐρέῃ, καὶ λεπίδας, καὶ ὀσμὴ βαρέη ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει. Grauis autem odor ex putrefactione, in veſica facta gignitur: qui longè veſicæ huleerationem, quàm in tabe, ſuperat. Nam etſi in hac quoque lamineum ſit ſedimentum: grauis tamen odor nullus adeſt. Atq; vt cruditas, tabidi corporis: ſic concoctio exulceratę veſicæ notatio eſt.

SCHOLAE.

MAius malum hîc indicatur: quàm in alijs: vt quod iā ſolidas partes infeſtare incipit. Conſequitur inflammationē & hulcus, non veſicæ tantùm, ſed & iecinoris: veluti rectè autor libri de Vrinis ſcribit: licet quidam σοφιζόμενοι minimè concedere velint: iecoris ſubſtantiam cum vrina excerni poſſe: quoniam iecur, cùm ſit viſcus

præcipuum, non poteſt in ſubſtantia tantam læſionem ferre: quin etiam ſtatim mortē afferat. Et quāuis Hippocrates ac Raſes ſcribant, orobea & lenti ſimilia ſedimenta, iecoris læſionem indicare: id tamē de intemperie, non de ſubſtantia læſa intelligēdum, vt ait Galenus, ipſi quoq; aiunt: qui ex iecoris inflāmatione, & renum ſanguinem aduri, & orobeam formam conglobari, ſcribit. Sed cur hoc fieri nequeat: rationes illorum allatæ non euincunt. παρέγχυμα enim hepatis eſt tantùm ſanguis concretus: qui in inflammatione, facilimè in pus verti poteſt: & longè faciliùs, quàm ſanguis fluens in venis. Quoties autem videmus, pus cum vrina reddi? Cur igitur non παρέγχυμα quoq; hepatis purulentū? Concurrit ibi in-

ibi innumera venarum series: quæ, cùm perpetuò hient in iecinoris corpus, pus illud ad emulgentes, rectà deducent. Idem in ἐμπυϊκοῖς videre est: vt & in pleuriticis, & peripneumonicis. Idem, præter Galenum lib. 1. de humor. comment. 2. sentit quoq; Aretæ. 1. de caus. & sign. Chronic. cap. 13. Et hinc Cels. lib. 2. cap. 8. iecinoris vomicæ salutare signum esse adserit, pus purum & album: quod significat malum esse in tunica. Galen. quoq; lib. 13. method. medend. cap. 14. expelli è iecinore inflammato, hortatur: quicquid in eo amaræ bilis & saniei collectum est, ex phlegmone: neq; id fieri posse scribit, nisi vasa in viscere detergantur: & meatus ieiuni sit apertus, ptissana, & mulso acetoso cum aqua misto. Et cap. 15: si iecinoris gibba sunt inflãmatione afflicta, miscere aquæ iubet, quæ vrinas cient modicè, vt apiũ: cùm verò in posterum phlegmone concoquitur, valentioribus etiam vti licet, vt asaro, nardo Celtica, petroselino, phu, quæ pus per vrinæ vias expellant: si verò cauum afficitur, licet per ventrem euacuare. Quorsùm igitur scribere, iecoris substantiam cum vrina vel etiam per aluum, excerni nõ posse? Testatur hoc pus in inflammationibus hepatis: in quibus, quantumuis aliquid perdatur de substantia, non tamen semper mors succedit: immò potiùs salus, euacuata corrupta substantiæ iecinoris parte. Deinde, quæ consequentia hæc est? Hepar, cùm sit viscus pręcipuum, non potest tantam in substantia læsionem ferre: quin etiam statim mortem afferat. Ergo iecoris substantia cum vrina excerni nequit. Vbi est hîc medius iste terminus: quem tantoperè Logici requirunt? Similiter sic argumentabimur. Cerebrum, cùm sit viscus præcipuum, non potest in substantia, aliquam lęsionem ferre: quin etiam statim mortem adferat. Cerebrum enim, est sensus omnis fons, & primum αἰσθητικόν: vt intereà hoc credamus Galeno, ipsorum coryphæo, 1. de sympt. caus. cap. 8: est vnum

ex principijs facultatum, totum corpus gubernantium:lib. de tot. morb. tempor. cap. 7. ſentiendi præterea, mouendiq́; vim, toti communicat corpori: lib. 1. de ſem. cap. 16. & lib. 1. de loc affect. cap. 6: in quo amplius ſedem habet regiam anima λογιστικὴ: lib. 1. de humor. commen. 9. Ergo cerebrū non patietur phrenitin, neq; σειρίασιν: & multò minùs quàm iecur: (cerebrum enim hepate longè præſtantius:(qua concocta aliq̄d puris, de ſubſtãtia eius decedet: & per meatus colatorios, in naſo & palato, ſubiectos purgabitur. Quantùm hoc à veritate abhorreat, qui non videat, ducimus neminem. Quid? quòd Galen. lib. qui dicitur Empir. informat. cap. 6. ſcribit: craſſa cerebri membrana vulnerata, multos ſanari: & multos etiã mori: ex vulnere verò ſubſtantiæ cerebri quædam aliquando, licet raró, curari. Idem teſtatur 6. aphor. 18. vulnera cerebri grauia ſanata eſſe: licet Hippocr. pronunciet: κύστιν διακοπέντι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην, ἢ ἧπαρ, θανατῶδες. Galeno ſuffragatur Auic. lib. 1. fen. 3. doct. 3. cap. 14. & lib. 4 fen. 4. cap. 2. Certè hæc vulnera non pòtuerunt curari: quin aliquid ſubſtantiæ cerebro deceſſerit. Idē de vulneribus hepatis dicimus: quæ frequentiſſimè conſolidantur.

Prætereà quæritur hîc, an poſſit excerni ſubſtantia iecoris cum vrina: non autem, an poſſit hoc fieri citra detrimentum animalis: quod plærunq; ſolet accidere. Et ideo talia ſedimenta peſſima.

De fœtore vrinæ infrà agemus cap. 52.

CA-

CAPVT XX.

IVDICIVM SEDIMENTI furfurei.

Corpuscula ex solidis partibus abrasa, crassiora & angustiora refert. Et tunc veluti frustula abscissa apparẽt: propter similitudinem, quę est in furfure tritici benè moliti. Signant autem totius corporis tabem, præsente febrę: ab-

ſente autem hac, ſolius veſicæ ſcabiem. Et quemadmodùm hîc eſt coctio: ita illîc cruditas.

Naſcuntur ex violento calore, furfures abraſi & albi: cùm à membris albis diuelluntur: & ſunt craſsiores, quàm ſquamæ: quia à profundarũ partium ſubſtantia diſſoluuntur. Hippocr. 4. aphor. 79. ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι πιτυρώδεα συνεξουρέεται: τουτέοισιν ἡ κύστις ψωριᾷ. Quibus in vrina craſſa, furfurea ſimul prodeunt: his veſica ſcabie laborat.

SCHOLAE.

SI tale ſedimentum debet indicare ſcabiem veſicæ: neceſſe eſt: vt præter manifeſtam vrinæ concoctionem, & febris abſentiam, dolor quoque percipiatur, circa regionẽ veſicæ: maximè, cùm vrina reddi debet, vel paulò antè.

CAPVT XXI.

IVDICIVM SEDIMENTI ſimilacei.

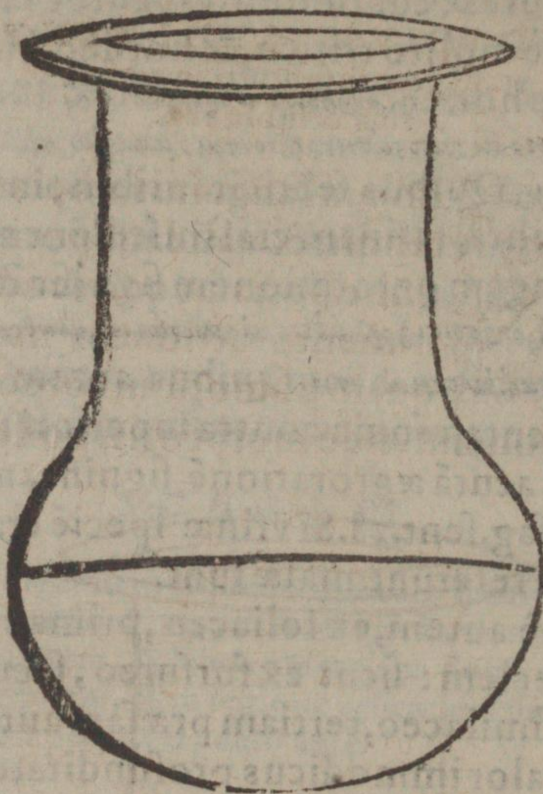
El ſolidorum corporum vehementem, ac in profundo etiam validam colliquationẽ notat: vel extremam ſanguinis toſturam. Illud eſt album: hoc verò rubeum. Diciturq́; à Græcis κριμνώδης: quòd κριμνὸν ſit craſsiuſcula quędã farina.

rina. Sũt hîc quoq; furfures: ſed craſsiores & rudiores: cuiuſmodi videntur cribrati, ex malè molito tritico, & hordeo. Hippoc. lib. 7. aphor. 29. ὁκόσοισι πυρέσσουσιν, ἐν τοῖσιν οὔροισι κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίνονται: μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην σημαίνουσιν. Quibus febricitantibus, in vrinis, ſedimenta, farinam craſsiuſculam referũt: his longam ęgrotationem ſignificãt. Et ſequenti. ὁκόσοισι δὲ χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἄνωθεν δὲ λεπταί: ὀξέην ἀῤῥωστίην σημαίνουσιν. Quibus autem bilioſa ſedimenta, tenuia contra ſuperiori tempore: his acutã ægrotationẽ ſignificant. Item 2. præſag. ſent. 28. Si vrinæ ſpeciẽ craſsioris farinæ referunt: malæ ſunt.

Verè autem, ex foliaceo, primam hecticæ ſpeciem: ſicut ex furfureo, ſecundam: & ex ſimilaceo, tertiam præſagiunt. Hîc enim calor immodicus profunditatem mẽbrorum obſidet: longè, lateque, eorum ſubſtantiam incendit, inflammat & colliquat.

SCHOLAE.

VRina hæc à plæriſque Pultacea nominatur: quòd nimirùm grandiuſculas, effracti hordei in polentis rectas partes ob inexquiſitam in mola trituram, repræſentet. Galen. 2. prognoſt. ſent. 28. & 1. de criſib. cap. 12. Idem in comment. aphor. 29 lib. 7. dicit: Hippocratis ſententiam eſſe: talia ſedimenta exiſtere lethalia: atq;, ſi quis ex

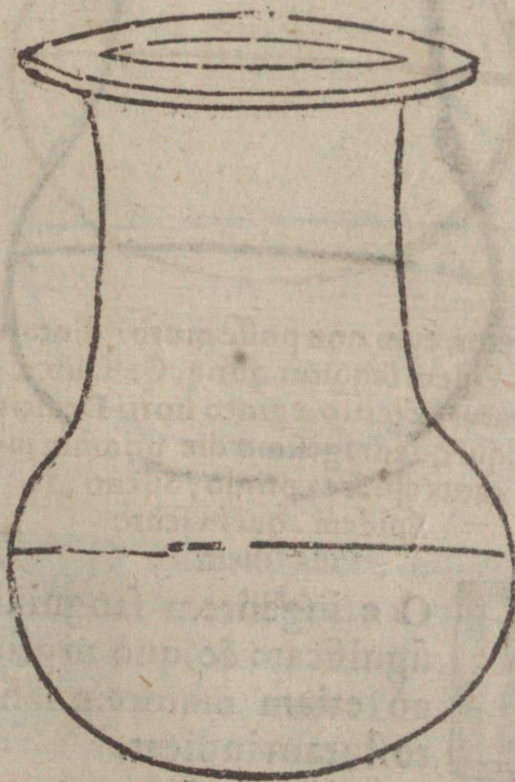
ægris seruetur, eum non posse morbi diuturnitatem effugere. Quem sequitur quoq; Cels. lib. 2. cap. 4. Idem probatur ex tertio ægroto horti Dealcis, 3. Epidem. qui quadragesimo die primùm iudicatus est: & ex primo, Sileno, 1. Epidem. qui in febre illa diem obijt.

CA-

CAPVT XXII.

IVDICIVM SEDIMENTI crassi, colore subrufo, in crassa vrina, & subrubea.

NImiam sanguinis copiam portendit: & validam potiùs natiui caloris in coquendo nutrimento actionem nunciat, quàm humorũ in corpore perturbationem: vnde morbi oriri possent.

CAPVT XXIII.

IVDICIVM SEDIMENTI crassi, & nigri, cum vrina crassa, & nigra.

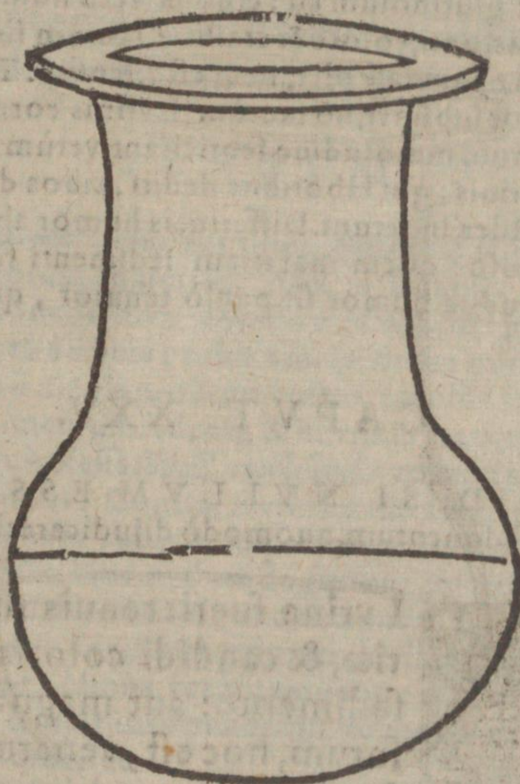

HOc ingentem sanguinis vim significat: & quò nigrius est: eò etiam maiorem sanguinis tosturam indicat.

CA-

CAPVT XXIV.

IVDICIVM HVMORIS crudi: & purulenti.

Etsi candidum sedimẽtum sit laudabile: tamẽ purulentum huic nõ absimile, incautis sæpè imponit. Nam tale quid, vel à renibus, vel vesica exulcerata prouenit. Hippoc. lib. 4. aphor. 73.

SCHOLAE.

VRina cruda, aut pus, aut crudi humoris ramēta cōtinet. Distinguenda hæc inter se: vt egregiè Vassæus distinguit. Nam pus malè olet & glutinosum est: crudus verò humor propriè dictus, puri, colore & crassitie tantùm similis videtur: sed neq; malè olet, neq; est viscosus. Talis crudus humor subsidet, nō tantùm in vrinis eorum, qui ex crudorum multitudine febricitant: verùm & in sanorum vrinis, qui laboribus dediti, cibos duros & ęgrè coctiles ingerunt. Differtq; is humor ab humore pituitoso: quem materiam sedimenti fecimus: quòd crudus humor sit paulò tenuior, quàm pituita.

CAPVT XXV.

QVID, SI NVLLVM ESSET sedimentum, quomodò dijudicares?

SI vrina fuerit tenuis substantiæ, & candidi coloris, absq; sedimento: aut magnam vasorum, hoc est, venarum obstructionem, aut ingens frigus notat. Atq; sic propter vtrumq;, magna est concoctricis facultatis debilitas. Si spicei & subspicei: minor est obstructio, minorq; cruditas. Si aurei & crocei coloris: minorem aliquantò obstructionē, sed cruditatem adhuc reliquam intendit. Causa. Cùm naturalis calor, ab adulterino supprimatur.

matur. Præſagiunt & hîc propter multitudinē flatuum, cruciatus: & immodica exercitia, & nutrimenti paucitatem, ob longas vigilias: & naturæ imbecillitatem. Quando verò ſubrubet & rubet, & vltrà in coloribus progreditur: humorum dominium, & qualitatem dominantem notat.

SCHOLAE.

Y Πόστασιν, crudam ſiue pituitoſam eſſe alimentorum materiam, quæ in ſecunda venarum concoctione, πελέωσιν non nanciſci potuit, ſuprà à nobis probatum. Diximus quoq; ex Galeno: quò magis procedit coctio: eò plùs indies augeri ſedimentum: ideoq; & in vrinis ſanorum, ſubſidentiam neceſſariò κτ̃ συμβεβηκὸς apparere debere, concluſimus. Contrà, ſi vrina deſtituatur ſedimento: ſummam caloris coquentis penuriam demonſtrat. Iccirco hinc malum augurium trahitur. In ſanis enim, ſi diutiùs abſque contentis mingatur, morbos futuros ex cruditate portendit: in ægris affectus chronicos. Minùs verò damnatur: ſi color & ſubſtantia nō multùm à prædeſtinato mediocritatis termino diſceſſerint.

Interdum tales vrinæ ſine ſedimentis, in vomicis partium principum viſuntur: vt & in effrænatis doloribus: qui cucurbitularum inſtar, fuſam vrinæ materiam ad ſe trahunt. Quò etiam referimus materiæ ipſius defectum: vel ob inediam: vel diarrhæam: vel euacuationes alias: vel imbecillitatem alicuius partis, in quam natura omnium ſuperuacuorum ſentinam exonerat: vel obſtructionē vreterum: & cognatas cauſas.

Hypoſtaſis autem locus in vrina poteſt eſſe, vel ex opera- *Hypoſtaſis locus.*

operatione naturæ:& tunc illa, quæ descendit, est melior, quia est concocta: quæ pendet verò in medio & ἐναιώρημα constituit, à bonitate nonnihil recedit: quæ verò in superficie natat, est mala. Vel est ex operatione præter naturam:& quidem dupliciter: aut ratione ipsius humoris peccantis: & tunc supernatans est melior, quia significat humorem morbificum esse tenuem: aut ratione τῶν φυσῶν: & tunc illa, quæ supernatat est peior, quia portendit magnam flatuũ copiam: quæ pendet, est minùs mala: quæ residet inferiùs, est bona.

CAPVT XXVI.

IVDICIVM PILORVM IN sedimento inuentorum: & caruncularum.

AVT totius corporis, aut renũ dissolutionem notant. Illîc quidẽ est febris: hîc verò nulla. Hippocr. lib. 4. aphor. 74. ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι σαρκία σμικρὰ, ἢ ὥσπερ τρίχες ξυνέρχονται: τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται. Quibus in vrina, quæ sit crassa, carunculæ minutæ, aut veluti capilli simul exeunt: his à renibus excernuntur. Sunt autem pili, resolutiones longę & graciles, capillares, cum vrina emictæ: & renalem morbum præcipuè portendunt. Tales enim pili in vasorum, quæ à renibus ad vesicam descendunt, contritione procreantur: & cùm solida caro apparet, ex renum

num ſubſtantia erit morbus. Cauſa. Nam vehemens calor eos diſſoluit. Quare & Hippocrates pilos, carunculas exiguas nominat: nam etſi compreſsione cedunt: tamen non euaneſcunt, propter quandam ſoliditatem, ex humoribus ſiccis & induratis natam. Quare, ſi pili longi, & aliquantulùm craſsi fuerint, renũ obſtructionem

notabunt: vel vtriuſq;, vel alterutrius. Si dextri renis: in eodẽ pede erit ſtupor quidam: ſi ſiniſtri: in ſiniſtro: ſi vtriuſque: in v-

troque pede, affectus is perpenditur. Idq; fit, ex animalis spiritus, qui per neruos suũ officium facit, impedimento: ne vltrà citraque discurrat.

SCHOLAE.

GAlen. 6. de loc. affect. cap. 3. attestatur, renum exulcerationem ostendi: si carunculæ in vrina natent. Adipiscuntur autem humores illi, à renibus calefactis assati, capillorum similitudinem: propter vasorum, quæ à renibus, ad vesicã descendunt, longitudinem: ad quã humores illi, spissiores ex assatione redditi, extenduntur. Deriuantur quoq; sæpiùs, ex vasis spermaticis: quæ παρασάται dicuntur: in quibus teretem figuram sortiuntur, ex seminis materia, vt fit in Venerea gonorrhœa, & albis mensibus. Quanquam non negandum: saniem ex renibus vlceratis defluentem, sua acrimonia, fibrosa vreterum & vasorum renibus adiacentium, corpora, aliquando abradere: quæ cum vrina, instar vel capillorum, vel etiam caruncularum redduntur. Cui rationi etiam experientia adstipulari videtur. Fibræ enim sunt fila quædam oblonga, gracilia, solida, valida, omnis generis partibus inserta, animalibus, vitalibus & naturalibus. Rectæ fibræ, quæ secundum corporis longitudinem feruntur, attrahunt: transuersæ, quæ rectas intersecant, ad angulos rectos æquales, expellunt: obliquæ, quæ medio inter eas situ vtrasq; intersecant, ad angulos inæquales, vnum acutum & alterum obtusum, retinent, alijs duobus fibrarum generibus adiutæ. Ac quamuis renum carni, quemadmodum & iecinoris, pulmonum & lienis carni, fibræ desint: attamen ad trahendum, retinendum & expellendum, fibrarum, vasis suis insertarum, ministerio vtuntur. Hinc exeuntibus fibris, instar capillo-

pillorum & caruncularum cum vrina, sequitur vel stranguria, vel dysuria, vel diabetes: pro vt fibræ vasorum adiacentium renibus, vel transuersæ, vel obliquæ, à sanie prætereunte abrasæ fuerint, & deturbatæ ad vesicam: quę musculum, in orbem ambientem vesicæ ceruicem, derelinquunt: ne munere suo fungi, ex naturæ præscripto queat. Quæ non ineptè πλημμύραι nominari possunt.

CAPVT XXVII.

IVDICIVM ARENVLARVM.

Αἱ θίασιν notant: vel vesicæ, cùm sunt albæ: vel renum, cùm rubent. Talis enim color à loco geniali recipitur. Distinctio item fit à loco dolente. Neq; parùm huc facit ipsa materia, in vtroque membro. Nam si atra bilaris materia fuerit: omnium pessimi sunt calculi. Si verò pituitosa: non est tantum periculi. Vtrobique quidem est conglutinatio & condensatio: sed in atra bile, propter siccitatem est solidior: sicut in pituita, propter humiditatem, rarior erit calculus: qui per διουρητικὰ καὶ λιθόνθρυπτα conteritur & dissoluitur. Hippoc. lib. 4. aphor. 77. ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ ψαμμώδεα ὑφίσταται, τουτέοισιν ἡ κύστις λιθιᾷ. Quibus in vrina arenosæ sunt hypostases: his vesica, & renes, (vt Gal. in comment. addit,) calculo labo-

rant. Et in 6. Epidem. sect.1. idem renal
calculi meminit.

Nota tamen. In laborantibus febri te-
tiana vel simplici, vel duplici, quibus præ-
sertim renes calidi sunt, bilis nónihil ad-
stæ, quæ iam excernitur, istæ arenulæ sun
significationes.

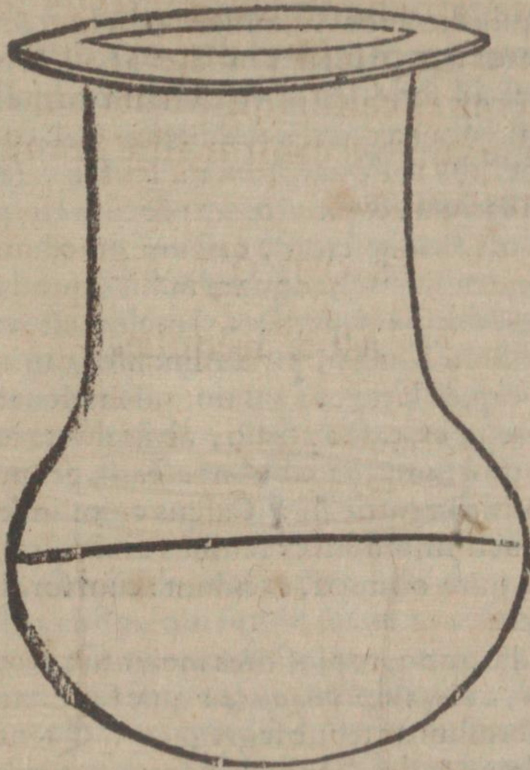
SCHOLAE.

Albæ arenulæ.

Ru-

Rubræ arenulæ.

VRina, in qua apparet ſedimentum arenoſum, indicat calculum: quantùm ad tempus generationis, & diſſolutionis eius. Quantùm autem ad tempus, quo iam completam adquiſiuit concretionem, non apparet ſedimentum arenoſum: ſed vrina mingitur tenuis & clara: quia calculus, præſertim in caput vreteris inſertus, & grandeſcens, eſt cauſa obſtructionis: & ſola λιθοτομία per ancipitem nouaculam, à chirurgo curari poteſt. Interdum hæ arenulæ augentur: ſi quis copioſiùs caſeo vſus fuerit ſicco.

Falſum enim eſt illorum inuentum: qui in calcu-

Caseus antiquus melior recente in calculo.

lo, caseum recentem præferunt sicciori, propter huius stipticitatem quandam. Caseus enim humidus seu recens, plùs facit ad generationem calculi, quàm vetus: quia ille habet humidum viscidum & coagulabile: vetus autem meliùs puluerisatur: & non tàm citò potest ad solidum & continuum corpus redire. Quo sensu loca hæc accipienda: cùm Gal. comm. 36 ex Hippoc. lib. 1. de nat. human. scribit caseum esse hyemis cibarium, & pituitosum: & cùm Hippoc. lib. de veteri medicin. testatur, caseum gracilibus mirabiliter conuenire. Quanquam in his (quod ad ὑγιεινὴν & προφυλακτικὴν pertinet,) melius est: vt sequamur consilium Rhasis, 3. ad Almansor. cap. 15. & Serapionis cap. de lacte coagulato: qui suadent: vt post cibum parua ex caseo portio, ab ijs duntaxat gustetur: qui post sumptos cibos nauseant, propter debilitatem orificij ventriculi. Caseus enim in se stipticitatem habet. Interdum ex renibus albi calculi, quasi concreto pure obducti, excidunt: cùm sordidum est in illis vlcus.

Nota de diureticis.

Arenulæ quoq; copiosiores meiuntur, propter ἐκκαθαρτικὰ, & διουρητικὰ φάρμακα: quæ fundunt sanguinem: & serosum ac tenue segregant. Quanquam in his maximus & detestandus, committatur à medicis error. Exhibent enim in calculo, baccas iuniperi in aqua vitæ infusas: allium in aqua ardente, vel vino Maluatico, duodecim horis maceratum, & in puncto Nouilunij haustum: lapidem spongiarum τηκόλιθον: tofum repertum in felle tauri, cum vino generosissimo sumptum: raphanum marinum, cum radicibus & semine petroselini, atque fœniculi in vino Maluatico destillatum: aliaque ὁμοιότροπα φάρμακα. Quæ quidem in principio mali, locum sibi vendicant, non contemnendum: dum crassam viscidamque lapidis materiam extenuant, atque absumunt: iecur renesq; optimè expurgant: & ventriculo languenti, non mediocrem ferunt opem: ne materiam calculosam generet.

ieret. An in progressu & statu, prorsus frustrà, & maiori cum damno vsurpantur. Si enim dederint in minima quantitate: non certè frangent lapidem durum: quem ne quidem rostrum anatinum, aut coruinum dentatum, maxima vi, à Chirurgo impulsum frangere potest. In mediocri etiam vix: & si frangent, fient forsan maiores portiones: quàm vt possint eijci, per ductus vrinarios: in quos sese adeò frustrà illa insinuabunt: vt vix καθετηρισμῷ, aut rostro arcuato Venetianorum, seu Terlino Mariani Sancti, eximi, sine inenarrabili cruciatu, queant. Dabunt itaq; in maxima quantitate. Verùm hîc frangent quidem, si saltem fieri potest: sed longè inducent grauiorum symptomatum συνδρομήν. Magis concrescet lapis: augebiturq; renum δυσκρασία. Concretio enim, iuxta Arist. 4. meteor. cap. 6. à calore fit: dum τὸ ὀρρῶδες & ὑδατῶδες educit: nam euaporante humore pars arida spissatur & consistit. Quod ista διουρητικὰ maximoperè præstant: cùm valde siccent, & excalfaciant. Calori autem illi valido, qui fundit & attenuat sanguinem, adiunctam esse oportet siccitatem, renibus calculosis admodum infensam: ne humiditas acrimoniam, abstergentem vias, retundat, vbiq; in vrinis ciendis necessariam. Gal. 10. de composit. medicam. κατὰ τόπ. cap. 1. & 5. de simpl. medic. facult. cap. 12.

CAPVT XXIIX.

IVDICIVM SANGVINIS micti.

SAnguis meitur, vel grumosus, grauiter olens, & crasior, ex vesica: vel purior, ex vena caua: vel ex renibus: vel ex-

hepate. Si ex loco dolente, & malè affecto non est obscurum.

Sanguis è vesica manans est grumosus malè redolens, & in fundo residens: cùm sit spisior, & ponderosior, propter frigiditatem membri, videlicet vesicæ: in cuius nutrimentum destinatus est: & eodem conglobatur loco, propter eandem causam: quem dolor intra pectinem, & perinæum indicat: vbi vesicæ situs est. Hippocr. lib. 4. aphor: 78. ἢν αἷμα οὐρέῃ, καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ εἰς τὸ ὑπογάστριον, καὶ εἰς τὸ περιτόναιον, (ἢ περίναιον, vt alia exemplaria correctiora habent,) τὰ περὶ τὴν κύστιν πονέει. Si quis sanguinem meiat, ac grumos, & vrinæ stillicidio laboret, dolore ad hypogastrium, id est, imum ventrem, & peritonæum, siue femen pertinente, ea, quæ sunt circa vesicam, loca laborant.

Verùm, si hic sanguis purus fuerit, cum vrina diligenter mistus, non grauiter redolens, & in dorso, vbi situs renum est, cruciatus pungens aderit, non adeò vehemens: à renibus defluit. Hippocrat. 4. aphor. 76. ὁκόσοι ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου αἷμα οὐρέουσι: τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει. Quicunque repentè sanguinem spontè mingunt, præsertim liquidum: his in renibus venulæ rupturam notat.

Quòd

Quòd si ex caua vena talis emictus fuerit: videlicet purus & syncerus: id exquisitus dolor circa septimam vertebram, subducta ratione à sacro osse, significabit.

Sin ex iecore: dolor in dextra hypochondrio patefacit. Hîc est eadem ratio, de sedimento cruento.

SCHOLAE.

Sanguis grumosus vesicæ.

Sanguis purus.

Causæ sanguinis profluuij.

HIC ſanguis, cum vrina profluit. αἱμοῤῥαγία autem quæcunque, tribus de cauſis contingere poteſt: vel per ἀναςόμωσιν: vel per διαπήδησιν: vel denique per διάῤῥωσιν, ἢ ἀνάβρωσιν tunicarum vaſorum. ἀναςόμωσις fit: cùm oſculum vaſis maioris reſeratur: vel propter eius imbecillitatem: quæ facit, ne exigui quidem ſanguinis impetum, eò confluentis, ſuſtinere poſſit: vel propter ſanguinis copiam, vt in plethoricis: vel propter acrē aliquam qualitatem, quæ oſculum vaſis lancinat. Hîc ſanguis venarum & arteriarum grandiorum, cum impetu ſaliens, & magna copia erumpit. διαπήδησις fit: cùm ſanguis ſeroſus, tenuis & calidus, veluti tranſcolatus,

tus, effluit: perq; carnem, sub cute, instar τῶν ἐκχυμωμάτων, diffunditur: & temporis progressu, in θρόμβους atros & liuidos coit. Causæ eius duæ à medicis recensentur: rarefactio tunicarum in vasis, à sanguine tenuiore: & apertio osculorum, in vasis gracilibus. Διαβρώσις tunicæ fit, à vulnere, contusione, ruptione, erosione, exulceratione, medicamentis ἐκφρακτικοῖς, διαβρωτικοῖς & καυστικοῖς. Gal. lib. 5. method. med. cap. 2. & com. 5. in Hipp. lib. 2. de nat. hum.

Ex his differentijs, si conferantur cum modo mictionis, causæ patebunt. Quanquam in effusione sanguinis cum vrina, sæpiùs διαπήδησις accidat: propter oscula venarum rariora facta: vel sanguinem serosiorem.

Præter causas autem recensitas sunt & aliæ: quæ faciunt: vt sanguis cum vrina exeat: quæ diligenter ponderandæ. Nam menstrua quandoque vrinæ permiscentur. Vulneratis item renibus, vrinæ initio sanguinem, deinde pus admixtum habent. Quod & in exulceratis renibus accidit. Repressus item sanguis aliunde profluens: vel nimia copia naturam grauãs: ad vesicam regurgitat. Ita vidimus, primarij ciuis nostri filiolum, exanthematis grauissimis laborantem, sanguinem, aliquot diebus mingere: qui, cùm natura humorum & sanguinis illius sarcinam superare non posset, mortem cum vita commutauit. Interdum calculi maiores portiones, per vreteres descendentes, sanguinem secum rapiunt nigricantem, & grumosum.

Idem in lapide vesicæ fit: cùm quis se nimiùm exercuerit: maximè verò loca circa femen: vt fit equitando, currendo, saltando. Aliquando etiam hepar: imbecillum sanguinem eiusmodi, vel per vesicam, vel per aluum excernit: pro vt vel gibba eius pars, vel cauum affectum fuerit. Gal. lib 14. method. med. cap. 9. Decrepiti & silicernia reddunt quoque vrinas crassas, & sanguine permixto, in rubore nigricantes.

His

His præſagimus, renum & veſicæ facultatem prorſus abolitam. Vt meritò ſint πέμπελοι, ſic dicti, παρὰ τὸ πέμπεσθαι εἰς τὴν ἅδου πομπήν.

Non rarò per ἀναστόμωσιν, vel διάβρωσιν, viris & fœminis, tanta quantitate ſanguis cum vrina, vel etiam ſine vrina, è genitalibus effluit: vt in extremum vitæ diſcrimen incidant. Hic medicamentum ſequens primas tenet. Rec. Saniculæ: alchimillæ: virgæ aureæ, (noſtri vocant *Heidniſch wundtkraut*: (pyrolæ: betonicæ: agrimoniæ: ſingul. manip. j. Altheæ, manip. ij. Filicis: flor. chamen. hypericon. arthemiſ. rubeæ: origani: tormentill. folior. & radicum, ana manip. j. Fiat ſacculus lineus: tres partes vlnæ latus & longus. Herbis illis minutim inciſis, & æqualiter extenſis ſic repleto ipſum: ne nimiùm ſpiſſæ locentur. Conſue ſacculum vndiquaque: ne herbæ in ſeipſas concidant. Deinde ſacculum fæcibus vini optimi incoquito: incoctum inter duos orbes ligneus paulùm comprimito: totique lumborum regioni apponito. Aeger verò in ventrem decumbat. Idque tamdiu repete: donec fluxus ſanguinis ſiſtatur. Quod vt commodiùs fiat, duos para ſacculos: vt vno refrigerato, alter mox admoueatur calidus.

CAPVT XXIX.

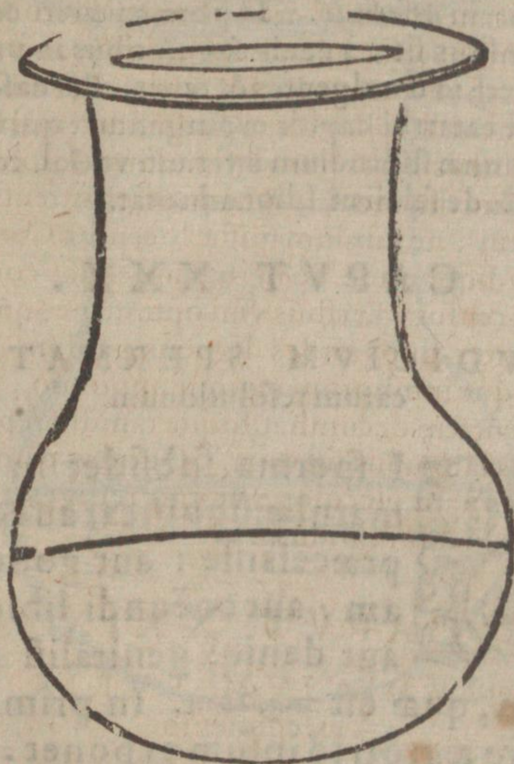
IVDICIVM PVRIS in ſedimento.

Vt renes, aut veſica malè affecta eſt, aut iecur. Illic quidē eſt dolor & odor grauis, tàm ex renibus, quàm ex veſica: hîc verò eſt dolor modicè pulſans & aggrauans, in dextro hypochondrio.

drio. Hippoc. lib. 4. aphor. 73. & 79. ἢν αἷμα ἢ πύον οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν, ἢ τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει. Si ſanguinem, aut pus mingat, renum, aut veſicæ exulcerationem ſignat.

SCHOLAE.

NOtandus hîc peculiaris quoq; caſus. Si nullus dolor, vel circa iecur, vel circa veſicam, vel circa renes, in pleuritide, phrenitide, angina & peripneumonia percipitur, & pus mingitur: certiſſimum eſt, naturam expurgare ſuppurationes factas, ex inflammationibus. Via eſt, (vt ſuprà quoque diximus,) per ſiniſtrum cordis ſinum, in magnam

magnam arteriam, indeque in arterias emulgentes & renes: quantùm ad peripneumonicos & pleuriticos attinet: Gal. 6. de loc. affect. ca. 4. qui tamen pleuritici, per venam ἄζυγον quoque expurgantur: quæ à latere dextro venæ cauæ, propè cor oritur, & per ſpinam delata, ex vtroque latere octo coſtas alit inferiores, ac ad diaphragma & membranam interſepientem diſtribuitur: & tandem varijs anfractibus, in ſiniſtrum emulgentem inſeritur. In phreneſi verò & angina, puris tranſitus fit, à venis iugularibus in venam cauam, indeq; in emulgentes & renes. Per eaſdem vias ſæpiſſimè catarrhi capitis expurgantur: qui ſi craſſiores ſunt, vrinæ ſtillicidium inferunt: vt Gal. com. 32. in Polybi lib. de ſal. diæt. Idiot. adnotat.

CAPVT XXX.

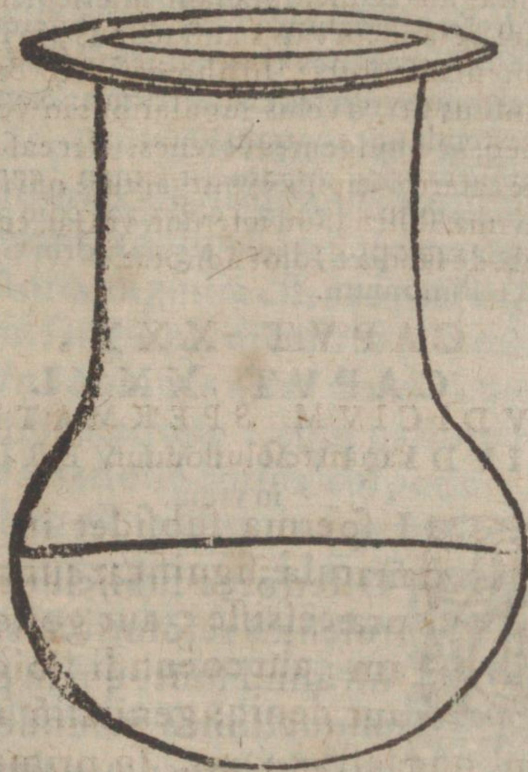
IVDICIVM SPERMATIcarum reſolutionum.

SI ſperma ſubſidet in fundo matulæ: ſignificat aut coitum præceſsiſſe: aut gonorrhœam: aut coëundi libidinem: aut deniq; genitalis reſolutionem, quæ eſt παράλυσις. In prima nota, narratio ægroti id ipſum exponet. In ſecunda & tertia, eſt magna ſeminis copia, cum priapiſmo: quæ ſi non obſtruit aut teſticulos, aut ἐπιδιδυμίδα, redundans excernitur, mixta cum vrina.

In poſtrema autem eſt, magna in vaſis ſeminarijs, aut generationis, retentricis facul-

cultatis debilitas: vnde loci redduntur lubrici: per quos inuitis semen egreditur.

SCHOLAE.

HAec, quæ autor noster de gonorrhœa scribit, intelligenda sunt de vera gonorrhœa: de qua Gal. lib. 2. de sympt. caus. cap. 2. & lib. 3. cap. 4. ac Aretę. lib. 2. de caus. & sign. chronic. cap. 5. videantur. Verùm est & alia gonorrhœa: quæ ex lue Venerea contrahitur: si quis commercium habuerit cum mulieribus immundis & sordidis: cuius mentionem faciunt Guilhelmus Salicetus, qui claruit an-

no 1270, & post ipsum Bernardus Gordonius: quem anno 1418. secutus est Valescus Tharantanus. In hac lue est corrupti ac fœtidi humoris defluxus: quem interioris meatus in penę exulceratio comitatur. Vnde & pudendagrę nomen accepit. Quandoque etiam circa vlcerum labia, carunculæ suboriuntur: quæ liberum vrinæ transitum impediunt, ac remorantur. Si longiùs serpat malum: vesicam, vreteres: & ipsos renes sic inficit: vt renes concreti ac indurati, puris colorem referant: vreteres exulcerentur: & vesica rigida, nec extendi, nec contrahi possit.

Gonorrhœa ex lue Venerea. Si itaque in vrina apparuerit semen, cum fœtore: gonorrhœæ ex lue Venerea cõtractæ, & in posterum, nisi sibijpsi mox prospexerit æger, morbi Gallici euidens est testimonium.

CAPVT XXXI.

IVDICIVM PVLVERIS in vrina.

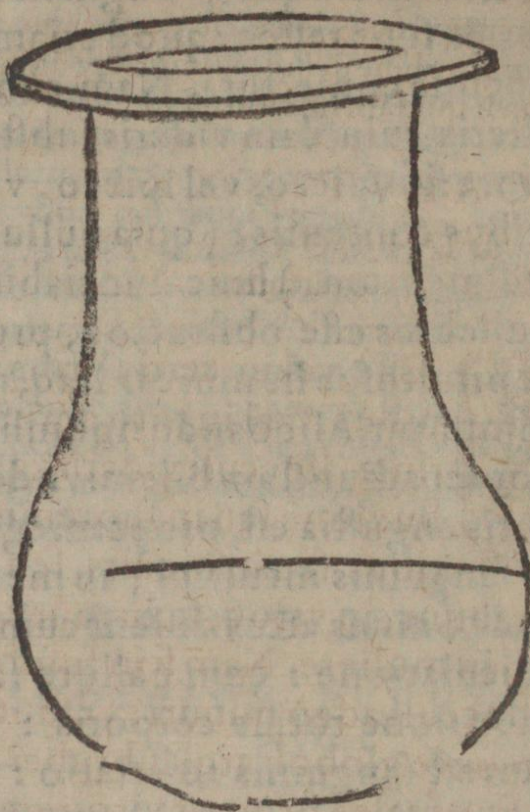

Osteriores subijciunt puluerulentas resolutiones: quę nihil aliud sunt: quàm pulueris eliquationes in fundo matulæ residentes: quæ sunt terrestres & graues. Hæ verò, siue nigræ, siue liuidę apparuerint, hæmorrhoidum fluxum aut iam præsentem, aut futurũ notabunt. Atq; ita ex consensu splenicos commonstrant, dolore suffragante. Et tunc vrina suum non habebit colorem, sed remisiorem. Nam talis resolutio fit, ab atra bile in vesi-

vesicam deriuata. Ita quoque signant menses retētos & suppressos: quod etiam colliges artificiosa coniectura. Nam cùm vrinam mulieris cuiusdam videris substantia crassa, colore subspiceo, vel spiceo, vel albo, & talibus contentis: (quia nullum est verum sedimentum,) huic nunciabis, locellos muliebres esse obstructos, propter crudos & pituitosos humores. Itaq; menses supprimuntur. Aliquando nonnihil flauescit, propter adiunctam bilem: vnde magna pectoris angustia est, propter regurgitationem sanguinis menstrui, in membra socia. Vnde omnes artus dolent cum assidua pandiculatione: cum pallore faciei: cum emaciatione totius corporis: vnde quibusdam est sanguinis reiectatio: vnde etiam vteri inclinatio, in sinistram plerunque partem: vnde, cùm vterus sit obliquus, non fieri potest, vt concipiat. Interdum & nephritin portendit. Sed hanc dolor ostendit.

SCHOLAE.

SEdimentum hoc fit ab obstructione: in qua calor coactus, materiam adurit: è qua terrestris & puluerulenta illa portio resultat: quæ propter concremationem ferè ossis naturam sapit. Quò autem maiora fuerint hæc contenta: eò minorem esse concremationem innuunt. Quanquam natura

humoribus his dominetur: & vel per hæmorrhoides, vel vterum excernere conetur. Si verò paulò tenuiores fuerint, propter admiſtam bilem: ſanguinis vomitus ſequitur. Quod inprimis retentis menſibus accidere ſolet. Hippocr. aphor. 31. lib. 5. γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ τῶν καταμηνίων ῥαγέντων λύσις. Venæ enim vteri, cum venis meſenterij, ἀναστομώσεις manifeſta committuntur: per quas in inteſtina tranſponitur ſanguis menſtruus, & ex his in ventriculum. Et hos eſſe ductus, per quos magnos & patentes ſatis, ſanguis ab vtero in inteſtina & ventriculum refunditur, teſtatur copia ſanguinis; quæ à mulieribus in tali affectu, vomitu redditur. Longior ſanè & minùs euidens eſt illorum via: qui volunt, venas matricis humorem in hepar,

Vomitus ſanguinis in retentis menſibus.

hepar, cor & venæ cauæ ramos mittere, & inde in ventriculum per venas, quæ eius orificium ac fundum ambiunt: ac hinc deinde vomitu expurgari. Qua in sententia vir quidam summus fuit.

CAPVT XXXII.

DE FLOCCVLIS iudicium.

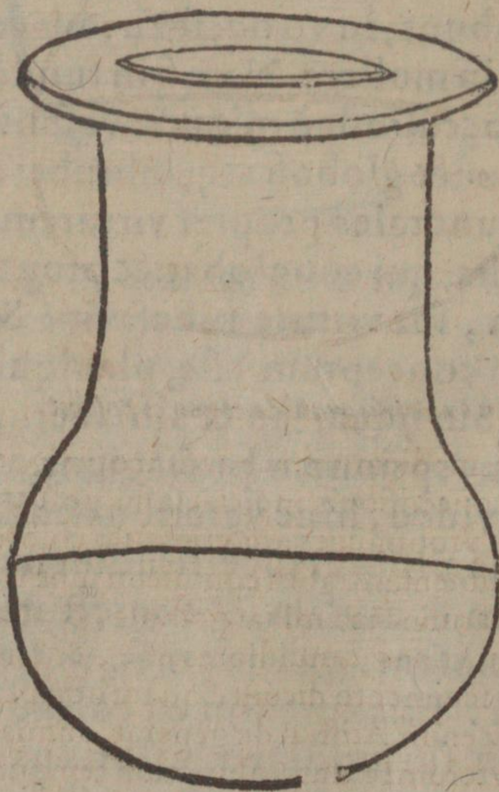
SÆpè vel in certis vrinę regionibus, vel in toto corpore vrinæ, flocculi vidētur: qui aut fluxionē seu in supremis partibus, seu in medijs, seu in infimis notabunt, in vtroq; sexu: aut conceptionem, in muliere. Nam si in fundo subsiderint flocculi adeò minuti: vt sunt inuisibiles ἄτομοι: & globosi atq; subrubei apparuerint: fiunt tales propter virtutem caloris naturalis, qui conglobat: & propter perfectionem, sua virtute rubefacit: & tunc masculum conceptum esse, plærique pronunciant. Sin ijdem lati & albi fuerint: fœmellæ conceptionem præsagiunt.

Verùm video, hinc veteribus nulla fuisse vaticinia, propter incertitudinem, & experientiam, & causam, & coniecturam minùs artificiosam: quæ hîc meo iudicio desiderantur. Etiamsi enim ex colore & forma, vim & fortitudinem caloris naturalis

quis colligeret: (nam caliditas ruborem, frigiditas albedinem indicat & inducit:) tamen, cùm ſit nullus meatus vrinę per locos muliebres, neq; per conſenſum, neq; aliquam concauſam, certa coniectura colligi poteſt. Itaq; tutius erit: vt quis ab huiuſmodi vaticinio ſibi temperet: aut dubium reſponſum det. Vulgò dicuntur & alba minuta, & atomæ reſolutiones.

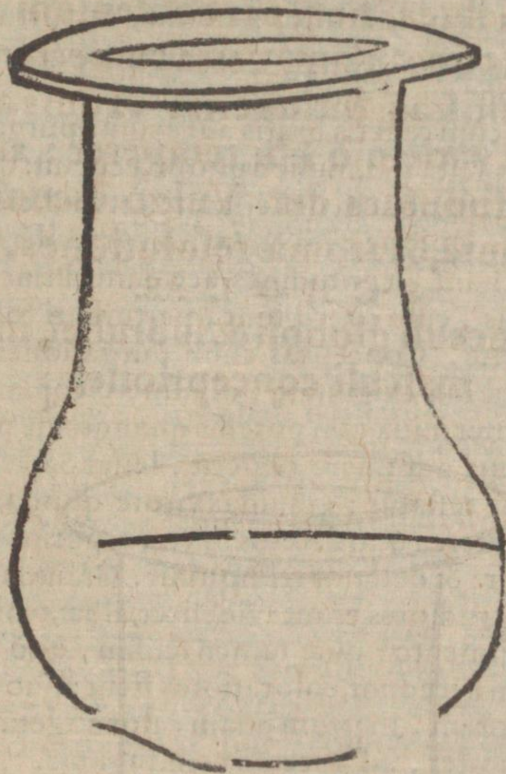
SCHOLAE.

Flocculi globoſi & ſubrubei, in maſculi conceptione.

Floc-

Flocculi lati & albi, in fœmellæ conceptione.

An ex vrinis grauidæ cognosci poßint.

PLæriq; medicorum, in hac sunt opinione: ex vrina conceptionis indicia sumi posse. Varios autem proponunt varij, vrinarum colores, varia sedimenta. Arabes commenti sunt sedimenta gossipio carminato similia: granula, & alia. Alij grauidarum vrinas candidiores esse, & tenuiores, cum minori sedimento dicunt, quàm non prægnantium. Scribit enim Arist. 4. de generat. animal. cap. 6. bruta, cùm vterum ferunt, plurimum temporis valere corpore, mulieres verò magna ex parte ægras de-

gere: cuius rei causa aliqua ad vitam referri potest. Cùm enim mulieres vitam ociosam & sellulariam agant, plus contrahunt excrementi: nam quibus gentibus solitum est, vt mulieres labores suscipiant: ijs nec vterus tam difficulter gestatur, & partus facilis est: labor enim excrementa consumit: quæ in mulieribus ociosis augentur.

Item, cùm cæteris brutis aut exigua purgatio, aut nulla manifesta fiat, mulieri plurima euenit: quæ cum per vteri gestationem desierit, infestat mulieres atque perturbat. Quippe cùm etiam non grauidis, nisi purgationes fiant, ægritudines accidant. Principio autem potiùs, cùm concipiunt, perturbari solent magna ex parte. Conceptus enim purgationem impedit: & præ sua exiguitate, absumere copiam excrementi, inter initia non potest: quanquam pòst, vbi iam pleniùs adsumere cæperit, leuat. Sic Hippoc. 1. de morbis testatur: grauidas virore quodam pallescere: propterea quòd fœtus in vtero, puriore sanguine nutritur: & deterior relinquitur. Grauidarum igitur vrinæ crudiores erunt: videlicet, albæ, tenues cum pauco sedimento: quæ tamen sensim, quò propiùs ad partum accedunt, coloratiores fient: quoniam ob fœtus calorem, matrum etiam calor augetur. Alij, vt & autor noster, ad flocculos confugiunt. Alij scribunt, prægnantium integrè valentium vrinis quædã innatare tenui farinæ, aut amylo similia: quæ in quiete sedimentum, vel ἐναιώρημα deponunt crassiusculum, instar carptæ tenuiter lanæ: reliquam verò vrinam subturbidam existere, aliquantùm aut virescentem, aut liuescentem. Alijs vrina grauidarum alba est, supernatante nubecula: multiq́ue in vrina obseruantur atomi, vt in radijs Solis: in primis verò, quandò primo mense multa eiusmodi ad fundum subsidunt: motaq́ue matula, lanæ instar diducuntur: posterioribus mensibus vrina rubea aut flaua, tandem verò nigra fit, supernatante nubecula rubea.

Sed

Sed hiſce ſignis, ex vrinis, non debet eſſe medicus contentus: ne fallatur, præſertim à puellis ſuſpectæ pudicitiæ: quæ ſæpiſſimè conqueruntur de dolore, iam in ilio, iam in hypochondrio dextro: vt ſic aſtutia quadam ἀμβλωτικὰ φάρμακα à medicis extorqueant. Ideò medici certiora conceptionis ſigna, memoriæ prodidêre. Hippocr. 5. aphor. 57. Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι, εἰ κύει, ἐπὴν μέλλῃ καθεύδειν, ἄδειπνος ἐούσῃ μελίκρατον διδοῦ πιεῖν, καὶ ἢν περιστρόφος αὐτὴν ἔχῃ περὶ τὴν γαστέρα, κύει. ἢν δὲ μή, οὐ κύει. Si velis noſſe, an mulier cõceperit: cùm futurum eſt, vt dormiat, propina ei non incœnatæ, aquam mulſam: &, ſi torminibus circa ventrem laboret, concepit: ſin minùs, non concepit. Et 58. ἢν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγινομένου, ἄσαι δὲ αὐτῇ προσπίπτωσι, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν. Si mulieri purgationes non procedant: nec horrore, nec febri ſuperueniente, ei contra accidant faſtidia: hanc exiſtima concepiſſe. Quò etiam aphoriſmus ſequens referri poterit. Γυνὴ ἢν μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι, εἰ λήψεται, περικαλύψας ἱματίοισι θυμία κάτω, καὶ ἢν μὲν πορεύεσθαι σοὶ δοκέῃ ἡ ὀδμὴ διὰ τοῦ σώματος ἐς τὰς ῥῖνας, καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε, ὅτι αὐτὴ οὐ δι' ἑωυτὴν ἄγονός ἐστιν. Si mulier non concipiat: velis autem ſcire, an ſit conceptura: vbi veſtimentis eam probè circumtexeris, ſuffi deorſum: & ſi tibi videatur odor ire per corpus ad nares atque os, cognoſce, quòd ipſa non ſua culpa ſit ſterilis. Alij vrinam mulieris triduo in vitro concluſam obſtruunt: & tempore elapſo per ſindonem puram deſtillant: & ſi concepit, minuta animalcula, pediculorum inſtar, apparent: quæ ſi rubea ſunt, maſculũ: ſi alba, fœmellã portendunt. Vel, vrinæ mulieris, pelui æneæ infuſę, nocte vna, terſiſſima acus imponatur: hęc, ſi mulier conceperit, manè rubeis erit tincta maculis: ſi non, nigra erit & æruginoſa. Quidem etiam hinc certum conceptionis augurium deſumunt: ſi mulier ſuccum cardui ſumat, ſumptumque euomuerit. Hippoc. lib. de

Signa conceptionis.

carnibus mulieres à conceptu horrere affirmat. Verùm hoc fallax eſt ſignum. Nam, iuxta eundem, mulier non αὐτίκα, ſed temporis aliquo ſpacio, vt quædã primo, quædam ſecundo, quædam quinto, vel etiam ſeptimo à congreſſu die, plus minusúe horret & ſtridet. Vt hinc falſum ſit iudicium Hippocratis: (quem mulieres quoq; noſtrates ſequũtur,) qui ex eo ſigno, numerum motus, & geniture, & partus, à conceptu monſtraſſe ſe exiſtimauit. Magis exquiſita ſunt ſequẽtia. Retinẽtur menſtrua, abſq; morbo: fluunt decimo aut octauo poſt concubitum die: tormina & dolor pulſatilis circa vmbilicum, lumbos, dorſum, vterum, crura, ventriculum adſunt: accedit ἀνορεξία: κίττα: ructus acerbi: vomitus nonnunquam: mamillarum induratio: papillarum rubor: venarum & arteriarum tumor, maximè intra naſum & oculos: vertigo: oculorum caligatio: cephalalgia: rubeæ faciei puſtulæ alui excrementa difficiliùs excernuntur, propter cõpreſſionem inteſtinorum: & abhorret grauida à coitu, licet antea maximam inde habuerit delectationem. Hæc ſigna ſi medicus cum vrinæ inſpectione coniunget, facilè poterit plebeculę ſatisfacere, in grauidarum cognitione.

Signa conceptionis maſculi.

Quomodo verò diſcernendum ſit, inter conceptionem maſculi & fœmellæ, iam paucis enarrandum. Si maſculus conceptus fuerit: ſedimenta erunt globoſa & rubea. Hipp. lib. 5. aphor. 61. γυνὴ ἔγκυος, εἰ μὲν ἄῤῥεν κύει, εὔχροός ἐστιν: ἢν δὲ τὸ θῆλυ, δύσχροος. Mulier grauida, ſi marem conceperit, benè colorata eſt: ſi fœminam, decolor. Lac naſcitur citiùs: quod emulſum, radijsq́; ſolis in vitro expoſitum, coaleſcit in totum, margaritæ pellucidæ non abſimilem. Et quia ſecundum Hipp. lib. 5. aphor. 62. & Gal. lib. 2. de ſem. cap. 5, ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι δεξιοῖσι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον: totum dextrum latus in maſculi conceptione longè meliùs valet, quàm ſiniſtrũ: oculus dexter pulcrior: dextra mamilla magis turget:

get:pulſus dextræ arteriæ velocior : in aſſurgendo dextra parte ſe citiùs, quàm ſiniſtra ſuffulcit. Si lac præterea mulieris vrinæ inſpergatur, ad fundum cõcidit: neque ſi ſal adhibeatur, diffluit. Menſtrua poſt 40.diem à conceptu fluunt. Et, iuxta Hippocr. lib.de nat.pueri, motus acrior in dextro latere, ſexageſimo plerunq; die ſentitur. In ſumma, omnia ſunt vegetiora in maſculi conceptione, quæ eſt à calidiore ſemine: quàm in fœmellæ procreatione : in qua omnia languent. Eſt enim hîc maior dolor: color pallidior: faſtidium cibi vehementius: κίττα grauior: tumor crurum & genitalium grandior : motus in ſiniſtro latere circa diem nonageſimum tardior : fluxus menſtruorum die triceſima incertior: ſedimenta vrinæ latiora & candidiora. *Signa conceptionis fœmellæ.*

Quæ συνδρομὴ, imbecillius & frigidius ſemen indicat. Pro colophone addamus documentum quorundam: quo ſexum conceptum obſeruant. Puluerem ariſtologiæ, cum melle ſubigunt: quo lumbos cum genitalibus perungunt : hinc ſi prægnantis ſputum dulce fuerit, maſculum geſtat: ſi amarum, fœmellam. Et hæc ſunt ſigna conceptionis: quæ paſſim ab autoribus celebrantur: ſi non certa, ſaltem non incerta: quæ adeò magni facere debet medicus: vt nihil ex vrina de grauidis pronunciet: niſi in hæc intentos habeat oculos.

CAPVT XXXIII.

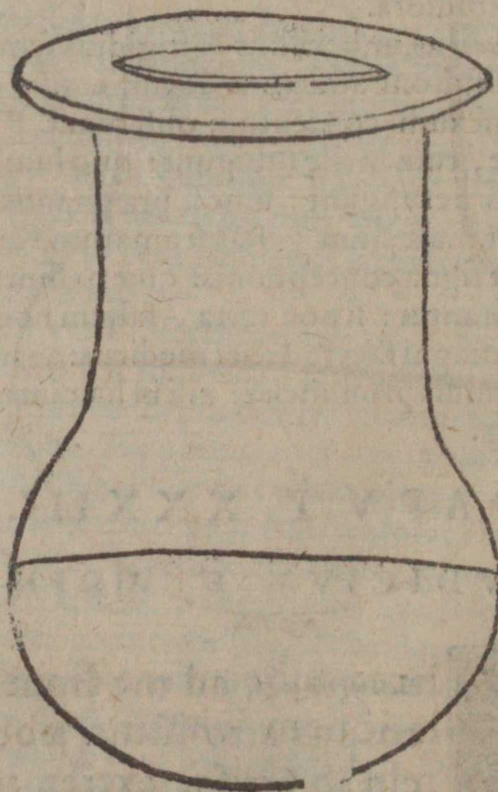
IVDICIVM E'NAIΩPHμάτων.

Ναιωρήματα, ad medium vrinæ corpus attollũtur, æquo ſpacio ab vtriſq; extremis diſtãtia. Ea verò, ſi ſint continua &

æqualia, ſicut ſedimenta, laudabilia ſunt. Signant enim ſubcrudiuſculum adhuc reſtare: quod ſi concoctum fuiſſet, fundum petijſſet. Verùm etiamſi ſunt continua & æqualia, & concoctum quid ſignāt: tamen flatulentum ſpiritum ſubeſſe, non eſt dubium: per quem in mediam regionem lotij ſubleuantur.

Atq; plæraque, quæ de ſedimento dicta ſunt, hîc repetantur: cùm ἐναιώρημα nihil a-

liud

liud sit: quàm sedimentum à flatulēto spiritu, in locum vrinæ medium sublatum.

CAPVT XXXIV.

IVDICIVM NVBECVLAE albæ & spumosæ.

Ntea nubeculas esse, per translationem dictas, obseruauimus: cùm à fundo matulæ, tanquam à terra in cœlum, quod

quod hîc eſt ſuprema regio, attolluntur.

Quæ alba & ſpumoſa eſt: in febribus anticipitibus, vt tertiana vera, bilis efferueſcentis copiam notat.

In ſynocho periculum minatur: propter dolorem hypochondriacum dextrum.

CAPVT XXXV.

IVDICIVM NVBECVlæ nigræ, & rubræ.

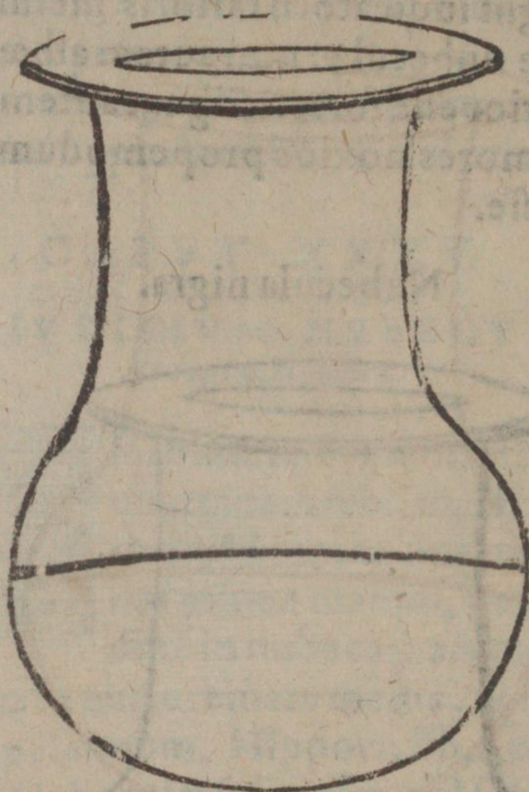
TRanſmutationis morborũ in quartanam febrim, eſt ſignificatio. Id tamen notandum. Sicut minus malum, per nigredinẽ in nubecula animaduertitur: ita in enæoremate maius, & in ſedimento peſsimum. Hippocr. lib. 2. præſag. ſent. 29. Nubeculæ ſuſpenſæ, vel ſublatę in vrinis albæ, bonæ: flauæ & nigræ, malæ. In acutis morbis, cùm nigra apparet quarto die, malam iudicationem in ſeptimo fore, ſignat. Nam τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος: iuxta aphor. 26. lib. 2. Et vice verſa bona erit criſis ſeptimi diei: ſi aut alba, aut rubea in quarto viſa fuerit nubecula. Hippocr. lib. 4. aphor. 69 ὁκόσοισιν ἡ ἑβδομαίη κρίνεται: τουτέοισιν ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ τεταρταίῃ ἐρυθρὸν, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον. Quibus ſeptimus iudicatur: his nubeculam

lam habet vrina, die quarto rubram: & alia iuxta rationem. Maluit autem hîc Hippocrates signi iudicatorij rarioris meminisse, vt rubeæ nubeculæ: non autem albæ, quæ frequentior esse solet. Signat autem vtraque, humores noxios propemodùm concoctos esse.

Nubecula nigra.

Nubecula rubra.

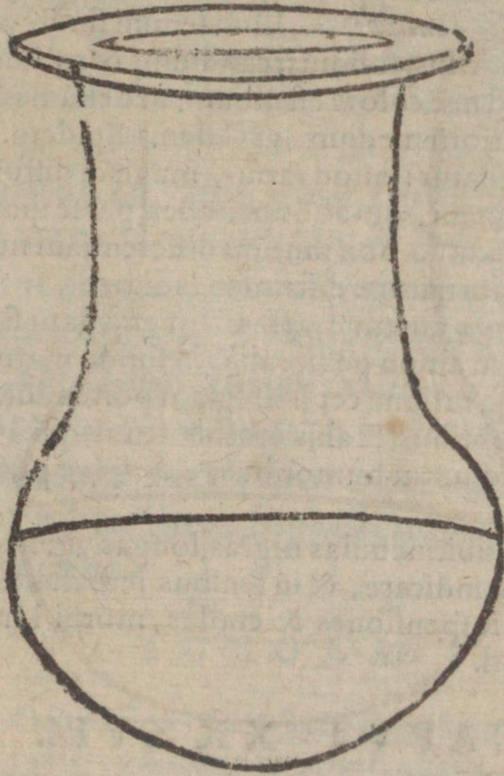
CAPVT XXXVI.

IVDICIVM ALBAE NVbeculæ, non continuæ, non æqualis.

Latuum ingentem vim notat: per quos in altam regionē nubecula ſuſtollitur. Cruditatis præterea cuiuſdam nota eſt:

ta est: ſicut in ſedimento: cuius iudicia & hîc ſpectanda ſunt.

SCHOLAE.

ENαιώρημα καὶ νεφέλη, non habent diuerſum ab hypoſtaſi iudicium: cùm ſint omnia eiuſdem ſubſtantiæ: & ſitu tantùm loci differant. Quemadmodũ enim ἐναιώρημα eſt portio vrinæ craſſa, in medio matulæ ſublimis & pendula: aut, ſi fortè exquiſitè media non ſit, paulò magis deorſum, quàm ſurſum vergit, leuior hypoſtaſi, quæ in fundo ſubſidet: ita νεφέλη eſt, quod in vrinis pendet eodem modo, quo

do, quo nubes in aëre. Quapropter & Nubes Latinis & Nubecula vocatur. Gal. 2. prognost. sent. 29. & 36 scribit: Hippocrati νεφέλην καὶ ἐναιώρημα idem esse: aut saltem νεφέλην speciem existere τοῦ ἐναιωρήματος: cuius duas constituit Hippocr. species: ἐναιώρημα γονοειδὲς & νεφελοειδὲς, ἢ ἐπινέφελον. Illud semini simile est, crassius, compactius, solidius, candidius & rotũdius: hoc nubi, quod nec colore est album, nec etiam planè nigrum, sed horũ medium, vt Galen. 3. Epidem. comm. 1. text. 4. testatur: quod rarius, magisq; diffusum, instar aëris sereni, qui aliquot nubes per se sparsas habet. Hæc diuisio non tantùm differentiam situs loci, verùm etiam naturæ discrimen indicat.

Ἐναιώρημα autem & νεφέλη semper à flatu fiunt: qui materiam in altum pellit: aliàs in fundo matulæ subsideret. Qua ratione cephalalgiam portendũt. Quanquam in febribus, & alijs morbis acutis, qui à tenuioribus procreantur humoribus, ἐναιώρημα præstet hypostasi.

Rases scribit: nebulas nigras, longas vigilias & παραφροσύνην indicare, & in senibus lethales esse: rubras verò suspensiones & crassas, morbi longitudinem minari.

CAPVT XXXVII.

IVDICIVM CORONAE vel circuli.

QVemadmodùm in inferioribus regionibus erat contentorum certa significatio: talis quoq; est in suprema regione. Quare eiusdem contenta diligenter attendenda sunt: inter quæ primum

mum est ipsa Corona, quæ est alijs circulus: qui si abditus fuerit, æqualem conflictionem noxiorum humorum, cum natura portendit. Sin euidens: virtus naturæ aut vicit, aut victa est: vt ex certis coloribus eiusdem manifestum esse potest. Alioquin & tales coronæ in alijs liquoribus cernuntur, in vino, oleo, aqua. Etsi autem eius partes sunt aquosæ & fluidæ: tamen propter aëreæ qualitatis temperamentum attolluntur: atque eædem coronæ turgescunt, aëre intercluso in vrina.

Coronæ verò nomen inditum est propter matulæ rotundam figuram: atq; ferè fit ex vmbræ linea, superficiem ambientis, alia atq; alia.

SCHOLAE.

Corona fit ab eadē ferè causa, à qua bullæ: videlicet à flatu: ideò primò affectum capitis significant. Sæpiùs autem coronæ color ab vrinæ colore variat: interdum conuenit. Si vrinæ malis coloribus existentibus, declinauerit coronæ color ad bonum, bonum indicat: si verò sit deterior, quàm vrinæ color: pessimus est: naturam enim hic victam, vt ille vincentem humores monstrat. Situs matulæ & visus conditio, varios coronæ colores efficere potest. Diligenter itaq; hoc est animaduertendum.

CAPVT XXXIIX.

IVDICIVM CORONAE CRASsæ, albæ, ſubſpiceæ, ſpiceæ, aquoſæ.

Oſteriores eiuſdem iudicia ſubiecerunt, veteribus nó vſitata: & in quibus ſæpè iuſtæ cauſæ deſiderantur. Verùm vt ſcenæ inſeruiamus, eadem iudicia ſubdere placet. Horum hypoſtaſis eſt ex certis ſedibus humorum: vt ſanguinis in fronte, flauæ bilis in dextro tempore, pituitæ in occipitio, atræ bilis in ſiniſtro tempore. Sic ex dominio alicuius humoris corona tingetur, atque huius partis dolentis erit notatio. Sed hæc hypoſtaſis eſt à probatis autoribus nondum confirmata: & tamē communis experientia non admodùm refragatur.

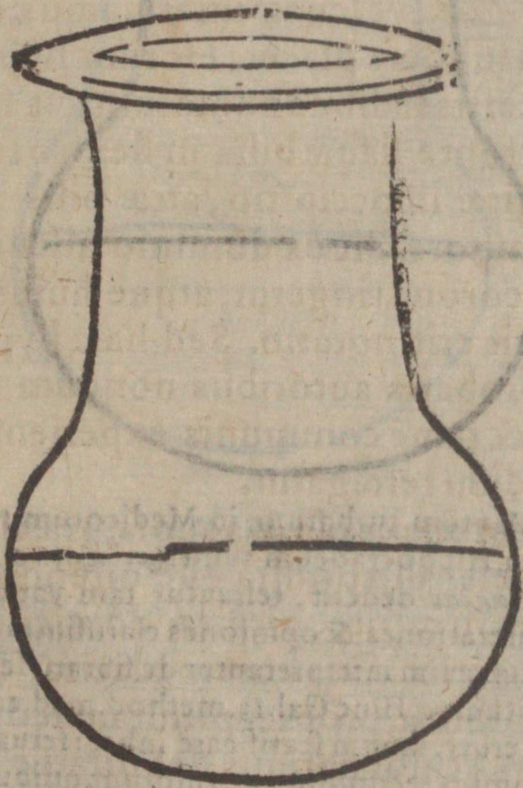
Ita corona craſſa & aquoſa, præcipuè occiput refertum pituita eſſe oſtendit. Cauſa. Nam in capite, pituitæ domicilium eſt in occipitio, iuxta eorum placita. Itaq; & color albicat, propter pituitam redundantem, qua calor natiuus debilitatur & ſupprimitur: neq; eadem, cùm ſit craſſa, facilè expurgatur. Quare non tam cerebrum, quàm ventriculi interiorum ſenſuum organa

gana

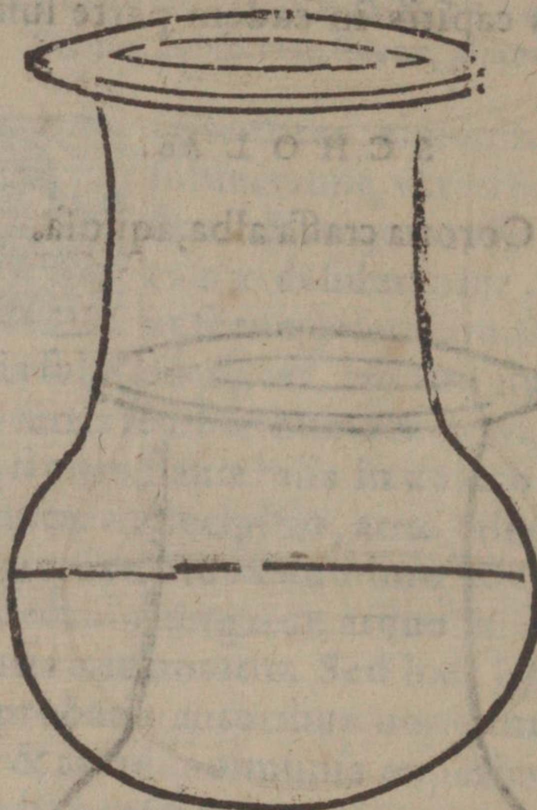
gana perturbãtur: præſertim propter craſſitudinem, ex humiditate natam. Huic & grauitas capitis in eadem parte ſuffragatur.

SCHOLAE.

Corona craſſa alba, aquoſa.

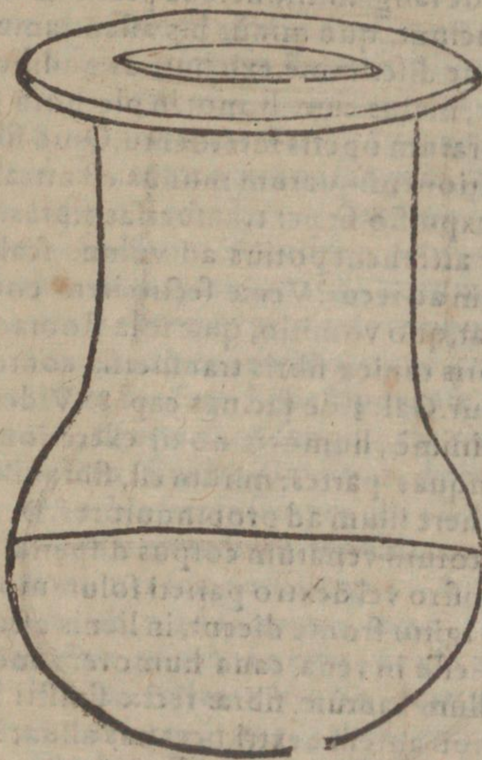
Corona ſubſpicea craſſa.

κατ' ἴξιν. QVantum turbarum, in Medicorum republica, Hippocraticum illud κατ' ἴξιν, vel κατ' εὐθυωρίαν dederit, teſtantur tàm variæ interpretationes & opiniones clariſſimorũ virorũ. Quidam enim interpretantur de fibrarũ ſeu villorum rectitudine. Hinc Gal. 13. method. med. cap. 5. laborante crure, ſanum ſcarificare iubet: ſeruata exacta anatomica rectitudine, ex villorum, quibus venæ & arterię conſtant, diametro, recto tramite & ductu. Sic laborante hepate, iecoraria in dextro brachio ſecãda eſt: propter rectitudinem fibrarum, quæ dextro lateri cum hepate communes ſunt. Hinc in pleuriti-

Coro-

Corona crassa spicea.

de dextra nequaquam sinistri lateris vena secanda: è dextro namque latere, nulla vena rectis fibris in sinistrum concedit: non igitur sic reuulsio κατ' ἴξιν fiet. At inflammato cruri dextro, contrarium est sinistrũ: hinc enim communis & directa venarum societas: per quam sinistrum crus incisum euocat è dextro. Et aperta vena primùm quidem pars vulneri propinqua exinanitur: hæc dein è longinquis sanguinem prolicit: quumq; id rectarum fibrarum ope compleat, (illas siquidem trahendo natura destinauit,) plus sanguinis & expeditiùs ab ijs partibus, in quas fibrę diriguntur, quàm à cæteris, eripiet. Sic Fernelius κατ'

κατ' ἴξιν non est in fibrarũ rectitudine.

ἴξιν Hippocratis comm. 1. sect. 1. lib. 6. Epidem. interpretatur. Quem Fuchsius quoq; sequitur comm. in cap. 16. lib. de sang. missione. Sed plurimæ sunt rationes: quæ faciunt, quò minùs his assentiamur. Secta uena, absque discrimine, exit humor quilibet, bonus cum malo, malus cum bono, in plethora maximè nullius fibrarum operis interuentu. Quid fibræ rectæ ad euacuationem: quarum munus est attrahere? Euacuatio & expulsio fit per transuersas fibras. Et cur fibræ rectæ attrahent potiùs ad vulnus scalpello factum, quàm ad iecur? Venæ sectio item eodem modo euacuat, quo vomitio, quæ sola stomachi & gulæ exterioris tunicæ fibris transuersis contextæ opera perficitur. Gal. 3. de fac. nat cap. 8. Videmus præterea sæpissimè, humoris noxij excretionem fieri per longinquas partes: mirum est, fibras illas rectas non attrahere illum ad propinquiores. Deniq; rectæ fibræ per totum venarum corpus dispersæ sunt: non autem sinistro vel dextro parieti solummodò appositæ. Qua igitur fronte dicent, in lienis affectibus sic partitum esse in vena caua humorem melancholicum, vt illum tantùm fibræ rectæ sinistri lateris attrahant, non autem dextri, licet has alluat? Fortassis fibræ rectæ sinistri lateris, acynace stricto, cum fibris dextri lateris congredientur: ne hæ aliquid iuris sibi sumant in illum humorem: qui soli ipsarum maiestati subditus sit.

Alij illud κατ' ἴξιν, ad partium continuationem & copulationem retulêre. Corporis enim (inquiunt,) partes omnes, veluti quadam sociali amicitia iunctæ, inuicem consentiunt ac compatiuntur. Ideò diuisum & bipartitum corpus est: non modò, vt gemina essent membra, & cùm vna parte laboramus, altera minimè deesset officio: sed etiam, vt vnius loci affectus, vniuerso corpori minùs obesset: quod sanè accidit: dum in suæ regionis, suiúe lateris partibus sistitur, vt vlteriùs progredi nõ possit. Hac equidem

ratione

ratione fit: vt dextra cum dextris, & læua cum læuis maiorem, quàm cum oppositis, συμπάθειαν & consensum habeant. Ob id, si phlegmone iecur occupat, dextrum omne corporis meditullium plus mali, quàm sinistrum percipit. Ergo, si in morbo, dextra grauiùs torquentur, ob consensum, quem facit vicinia, vt crisis naturam morbo superiorem esse demõstret, meritò ex dextra regione sanguis erumpit. Sic in cephalalgia dolor, à bile in dextrum latus, à melancholia in sinistrum decumbit, propter rectitudinem & consensum partium. Ex horum humorum dominio vrinæ corona vario colore tingetur: qui locum affectum in capite, cosmocritico circino notabit. Ob eandem causam, liene laborante, mala crisis fiet ἀνάπαλιν, dextra nare sanguinem eiaculante: vt & iecore affecto, sinistra Gal. lib. 1. de humor. com. 14. Hinc in morbis lienis semper vena sinistri brachij tundenda: quia sinistra sinistris consentiunt. Gal. lib. de curandi rat. per sang. miss. cap. 15. & 16. lib. 3. de crisib. cap. vlt. lib. 2. ad Glaucon cap. 2. Hæc opinio æque funiculos ex arena nectit, ac illa prior. Nulla vena ab hepate inflammato in dextrum potiùs, quàm sinistrum latus fertur. Materia enim morbifica eijcitur, à facultate hepatis expultrice, in venam cauam. Hæc communis est tàm sinistræ, quàm dextræ parti. Quæ igitur ratio erit: vt in iecinoris phlegmone, venæ iugularis dextra pars materiam potiùs hauriat, quàm sinistra: cùm in principio expulsionis, ambæ humoris sint participes? Quod hîc erit repagulum sinistræ partis: quò minùs minæra morbi hanc inficiat? Dicunt: si in morbo iecinoris, ex dextra regione sanguis erumpet, eo euentu docemur, corporis totius validum esse robur: quando partes, quas vi morbi omnium imbecillimas reddi par est, noxiã materiam Balsamita Mumia adiutę excernere potuerũt. Quid enim? si dextra regio magis, quàm sinistra morbo grauabatur, nunc verò humorẽ superatum

κατ' ἴξιν non est in partiũ copulatione & propinquitate.

 extru-

extrudere valet, iam de morbo triumphans: quis nō optimè de ægri salute sperabit? quis non dicet, in alijs validum esse robur, cùm id afflictis mage particulis non defuerit? Eo certè nomine excretiones per eandem regionem fieri solitæ, meliorem crisin denotant, & morbi integram solutionem faciunt: vt hactenus obseruatum est. Significat enim facultatem, quæ in peiùs affecta parte debilior erat, morbi materiam vicisse: dum in suo latere facta eruptione, sanguinem mali fomitem extrudit.

Quòd si dolente iecore, naris sinistra αἱμοῤῥαγίαν patiatur, dextri lateris vires languidas, nimiùmque fractas esse conijciemus: &, ne morbo tandem succumbat æger, verebimur. Hoc saltem necessariò futurum dicemus, vt talis euacuatio nihil ægro proficiat. Id enim portendit, naturam nondum humorem superasse, nec breui superaturam: vt quæ inutili excretione magis ac magis debilitetur. Nam sanguis ex opposita nare profluens, neq; vt signum, neque vt causa prodest: cùm partis eius, de cuius vi maior est diffidentia, (vt ad quam præcipuè morbus ipse pertineat,) robur non indicet: & minùs impurū humorem, fortè retentricis facultatis errore, euacuet. Præterea, dextri lateris maior est plenitudo, quàm sinistri: quia humorum confluxus ad dolentem particulam undiquaq; fieri solet: ea verò potiùs inanienda pars videtur, quæ magis grauata est. Quamobrem rectè sentiunt, qui ἀνάπαλιν, ab opposito latere factam sanguinis eruptionem improbant: cùm non modò inutilis, sed & damnosa, (quia morbum producit,) videatur. Hæc sunt, quæ pro hac opinione afferri possunt: quæq; attulit Philosophus & Medicus quidam summus: sed minùs aptè, & οὐδὲν πρὸς ἔπος. Expulsio semper fit, à partibus robustioribus in imbecilliores: quæ imbecilliores excrementorum affluxum prohibere, aut à se depellere nequeunt. Laborāte hepate, dextra pars imbecillior erit: sinistra

nistra verò, quia opposita, robustior. A' sinistra igitur potiùs fiet transpositio materiæ in dextram imbecilliorem, quàm contra. Vt ideò falsum sit, incipere motum expulsionis à latere affecto: laudabile igitur esse, vt in eodem latere, non autem ἀνάπαλιν perficiatur: cùm contrarium soleat fieri. Et secundùm hoc axioma, minimè corruet nostra sententia: impetus enim expulsionis si continuabitur in loco affecto, fiet expulsio in partem sanam: vnde euacuatio ἀνάπαλιν.

Præterea melius signum erit: si ἀνάπαλιν fiat euacuatio. Indicat enim tantum fuisse partis dextrę, quę læsa fuit, robur; vt potuerit à se vitiosum humorem in sanam partem repellere. Ampliùs fatemur: affecto inflammatione iecore, partem dextram magis torqueri & esse imbecilliorem: faciliùs itaq; in illam iecur excrementa, crisi felici, exonerare posse: non tamen propterea sequitur: si euacuatio fiat ἀνάπαλιν, illam symptomaticam futuram. Nam, cùm sit venæ cauæ ductus & fruticatio, vtriq; corporis parti communis: hæmorrhagia sinistræ naris non minùs dextrum, quàm sinistrum latus euacuabit. Et quoties videmus in affectibus lienis, saluberrimè iecorariam secari: vt & naris dextræ profluuium sequi securum, quod morbum finit? Cuius rei exemplum, contra seipsum adducit Gal. lib. 3. Epidem. sect. 1. paragr. 17. in illo ægro, qui in Dealcis decumbebat horto. Quod veritatis studiosus diligentissimè contempletur.

Idem dicimus de corona vrinæ: in qua ipsi rectitudinem & continuationem partium etiam afferunt. Quid bili cum dextra parte capitis? Communis est venæ cauæ ductus in dextram & sinistram partem: ergo per hanc tàm in sinistram quàm dextram partem, bilis cum sanguine deuehetur. Sic in tertianis, quæ à bile fiunt, totum caput post paroxysmum laborat; non autem tantùm dextra pars. Idem de alijs

humoribus & colore coronæ ſentiendum. Dicamus igitur: coronam flauam indicare quidē bilis raptum ad ſuperiora: non tamen certam capitis partem demonſtrare: in qua ſedem dolor habeat fixam, aut à qua promanauerit. Quare meritò cōcludimus: euacuationem, vt & reuulſionem, deriuationemq; κατ' ἴξιν, vel κατ' συμπάθειαν, neq; in fibrarum rectitudine, neq; in partium copulatione & propinquitate ſitam eſſe: ſed ſola vaſorum continuatione, & rectitudine ductus: qui in euacuatione artificioſa ſolus & primus à medicis conſiderandus.

κατ' ἴξιν in ſola vaſorum rectitudine ſita.

CAPVT XXXIX.

IVDICIVM CORONAE craſſæ, ſubrubeæ, vel purpureæ.

SIncipur abundat ſanguine. Tunc adſunt pungentes dolores in fronte: ibidem eſt venarum plenitudo, & corpuſcula rubea ante oculos volitant. Quando hæmorrhagia ſequeretur vltrò: ipſa melior eſſet ſanguinis miſsione, ex humeraria vena.

SCHOLAE.

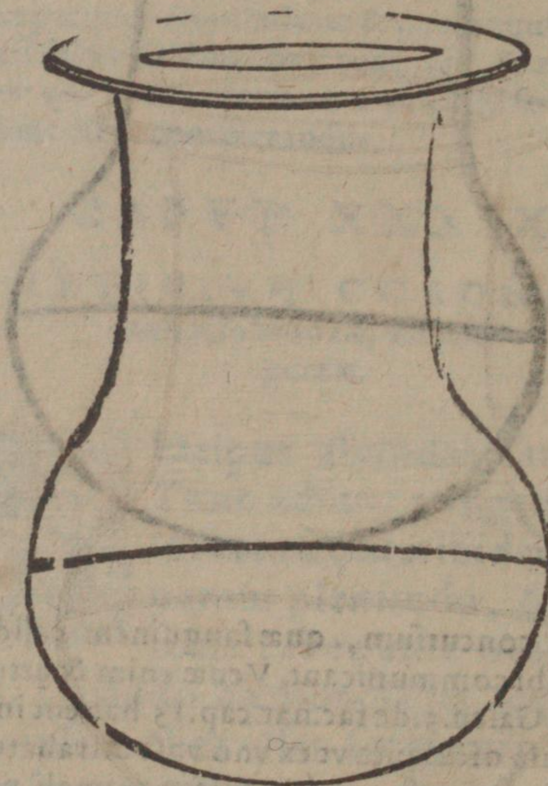
FRequens talis eſt vrinæ corona, in plethoricis, qui laborant cephalæa aut cephalalgia, non autem tantùm ſincipite dolent: quanquam dolor frequentiùs ſinciput, quàm vllam aliam capitis partem, infeſtat, propter ſuturas raras, cranium tenuiſſimum & fiſtuloſum, magnumq; venarum & arteria-

teriarum concursum, quæ sanguinem calidiorem mutuò sibi communicant. Venæ enim & arteriæ, secundùm Galen. 3. de fac. nat. cap. 15. habent in se mutuò reclusa oscula: ita vt ex vno vase attrahatur in alterum. Indicio est: quòd iugulato animali per ἀρτηριοτομίαν, venæ æquè vacuæ sanguine, ac arteriæ reperiantur. Hinc accidit iuxta eundem lib. de plenit. cap. 11. vt venæ & arteriæ, propter mutuum vasorum confluxum, in plethoram aliquando simul incidant: aliquando non: cùm tenaces & crassi humores in venis collecti sunt: qui non facilè in arterias deriuantur, maximè autem dictas Galeno lib. 1. de sem. cap. 12. capreolares & hederales.

CAPVT XL.

IVDICIVM CORONAE spiceę & tenuis.

Inistra pars cerebri dolet. Ea enim in parte atrā bilem dominari tradunt. Itaque spicea ex frigiditate, tenuis ex ſiccitate humoris prouenit. Atq; huic dominanti, atrabilariorum ſymptomata

ptomata addantur: vt pote, quòd sint suspicaces, timidi, auari, &c.

CAPVT XLI.

IVDICIVM CORONAE fuluæ & tenuis.

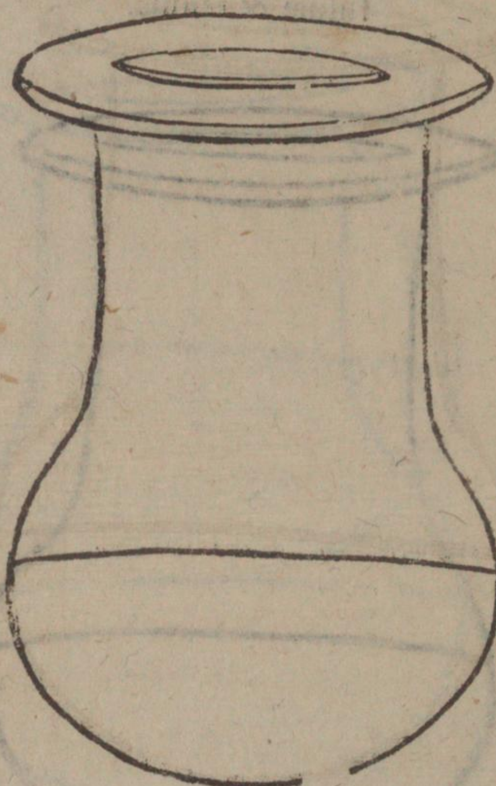

Extræ partis, in capite, est dolor, valde pungens. Ibi enim flauæ bilis domicilium esse creditur.

CAPVT XLII.

IVDICIVM LIVIDAE & plumbeæ coronæ.

Vt factum morbum, aut cerebri mortificationem notat. Itaque nerui in motu, & sensu, officium suum non præstant.

CA-

CAPVT XLIII.

IVDICIVM CORONAE TINctæ, priùs liuidæ, deinde rubeſcentis.

Elioris valetudinis ſpes concipienda eſt: cùm ex mortificatione membra reddátur viua. Quare cùm viſa fuerit corona liuida aliquot dies: quarto verò die, & ita ampliùs, rubeat: virtutis animalis, ſeſe colligentis, eſt nota.

CAPVT XLIV.

IVDICIVM. VIRIdis coronæ.

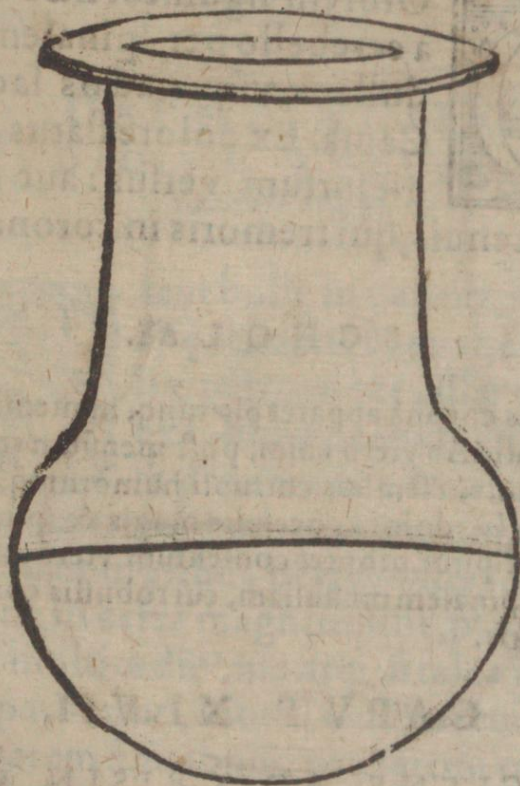

Ic dominatur bilis porracea: quæ ſi fuerit in acuta febri, timenda eſt phrenitis, propter raptum bilis in caput, præſertim porraceæ. Cauſa coloris eſt potiſsimùm nimia aduſtio feruidæ bilis, in caput vergentis.

CA-

CAPVT XLV.

IVDICIVM NIGRAE coronæ.

I liuida præcesserit, mortificationis: si viridis, adustionis nota est: non secus, ac de ipsa vrina nigra superiùs diximus.

CAPVT XLVI.

IVDICIVM CORONAE tremulæ.

Olorem significat hæc vrina, à cerebello per spinalem medullam, vsque ad os sacrum. Causa. Ex dolore flatus assurgit sursum versus: aut etiam humor tenuis, qui tremoris in corona causa est.

SCHOLAE.

TAlis corona apparet plærunq; in mensibus retentis. Ab vtero enim, post mensium retentionem, aut seminis corrupti, humorumq; illic παρεγχὺν, dolor in occipite magis & spinali medulla percipitur, propter consensum vteri cum cerebro per spinalem medullam, cui robustis cõnectitur ligamentis.

CAPVT XLVII.

FACIT'NE AD CRISIN CORONÆ color, vel albus, vel niger?

Ctuarius sic habet in 2. cap. 15. In vrinis aureis, rubris, vineis, & alijs id genus, si alba fuerit corona, aut albæ similis, bonum in vrinis signum esse notat:

tat: quòd nempe natura iam humoribus dominari inceperit. Sed in viridi & passea vrina, si corona sit peioris coloris, contrarium & malum adesse coniectari oportet, tanquam praui humores dominari naturæ nitantur.

CAPVT XLIIX.

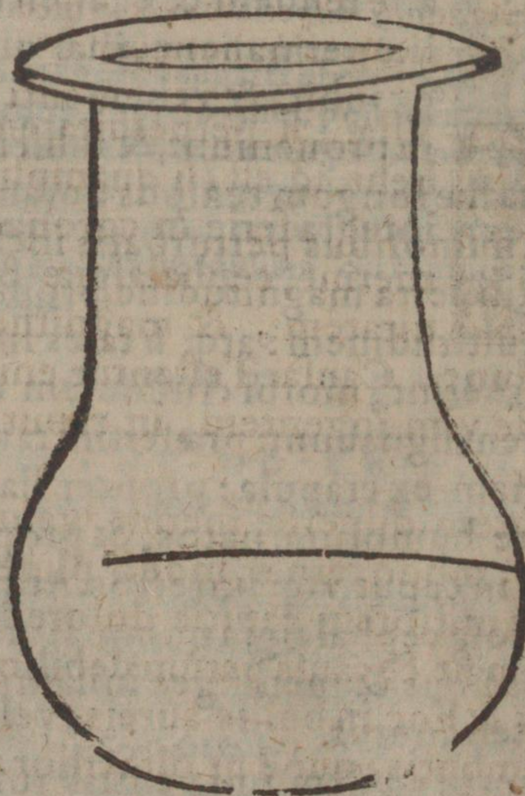
IVDICIVM BVLLARVM perdurantium.

Icut bullę in corona, quarum alię resident & euanescunt, aliæ permanent, illæ quidem ex subita & vehementi mictura proueniunt, & nihil significant: ita hæ longum tempus durant, cùm flatus in humoribus perturbatis inclusi turgescunt, in certa magnitudine, propter flatuum multitudinem: atq; si tales in corona apparuerint, morbi cruditatem & diuturnitatem signabunt: præsertim tamen cephalalgiam ex crapula: propter flatus ex cruditate humorum natos, & propter leuitatem in caput vsq; surrectos. Atq; à causa, ventosa cephalalgia nominatur: siquidem à flatibus & meninges inflantur, & suturę distenduntur.

Testantur eædem imi ventris rugitum.

Atque si multi fuerint flatus, citam crean
aluum: aut si ijdem ad renes peruenerint
qui quoq; sunt frigidi, sicut & flatus, & cru
di humores, nephritin gignunt: præser-
tim, si vrina tenuior absq; sedimento fue-
rit, & albæ bullæ. Quare Hippocr. lib. 7. a-
phor. 32. inquit: ὁκόσοισιν ἐν τοῖσιν οὔροισι πομφόλυ-
γες ἐφίστανται, νεφριτικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην
ἔσεσθαι. Quibus in vrinis bullæ superstant: his
renales morbos, & longam ęgrotationem
fore significant. Siquidem causæ adsunt

ecudi

crudi humores,& caloris debilitas, qui illos excoquere nequit: vnde flatus gignuntur: ex quibus bullæ prodeunt. Nam iuxta Galenum, bullæ ex humiditate fiunt, à flatuoso spiritu circumtensa: & cùm frigidū hîc dominetur, longitudinem quoq; morbi ecquis non affirmaret: cùm hæc sint concoctu difficilima?

CAPVT XLIX.

IVDICIVM BVLLARVM ET perpetuarum, & dispersarum, & in medium vrinæ corpus declinantium.

Bvllæ, si perpetuitatem habent, id est, si quamplurimæ integra serie in corona apparuerint, cephalalgiæ & grauitatem, & magnitudinem portendunt. Causa. Testantur enim flatuum esse vim ingentem, in caput exspirantium.

Sin autem dispersæ fuerint, veluti modò binæ, modò ternæ, modò plures consociatæ: mitiorem capitis dolorem indicant: cùm sit & causa parùm debilior. Obseruatur & hoc in bullis aureis, vel aureo colore imbutis: quòd sit difficilior cephalalgia, propter bilis accesſionem.

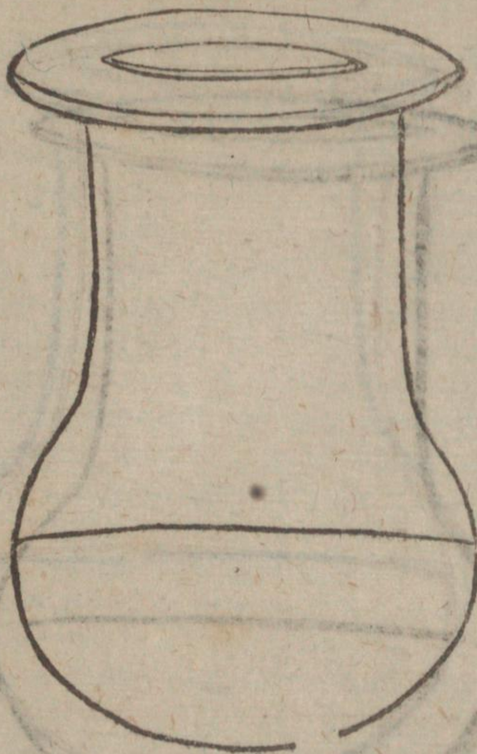
Bullæ perpetuæ.

Cæterùm, quæ in medium vrinæ conſcendunt ſub corona, etſi morbum capitis diſſolutum, atque adeò mitiorem ſignant: tamen deſtillationem in pectus iiſdem indicari creditur, & fluxionem in partes ſubiectas.

Quare nonnulli eaſdem partes ſignificare contendunt, ex earum in ſuperficie interuallo, magis, vt arbitror, curioſè,

Bullæ dispersæ.

quàm verè. Fit enim fluxio in aures, in oculos, in pectus, & alias partes. Et tales bullæ vulgò granula nominantur.

Bullæ in medium corpus declinantes.

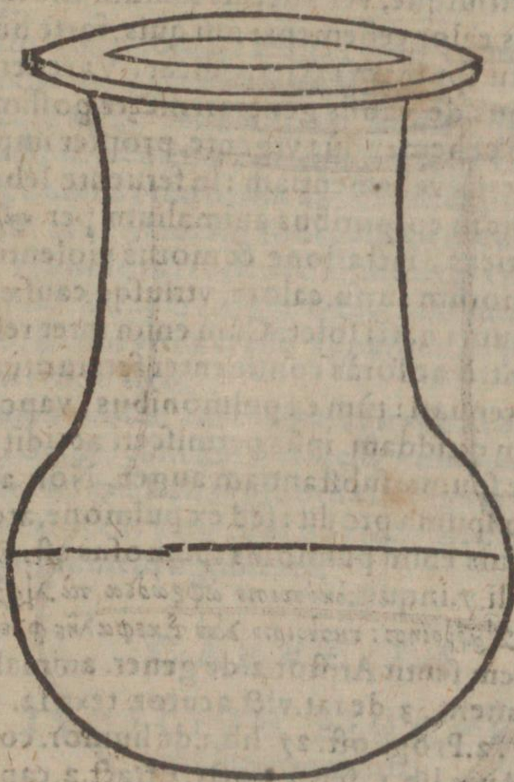
CAPVT L.

IVDICIVM BVLLARVM in superficie vrinæ natantium.

Otant non tam capitis imbecillitatem, quàm naturæ infirmitatem: cùm propter obstructionem: tum propter crudorum

dorum humorum copiam.

SCHOLAE.

SPuma, iuxta Galenum lib.2. aphor.43. generatur, ex mistura ſpirituoſa, & humida: quæ inuicem permiſcentur: in multas partes fractis vtriſque & cõminutis, & plurimas, inter collidendũ, bullas paruas excitantibus. Quòd ſi ita fractus humor, cuius cum ſpiritu circumplicatione & cõplexu bullas excitari contingit, craſſam & viſcidam conſiſtẽtiam habuerit: tunc inde nata ſpuma, ſolutu difficilis & conſtans euadit: qualis maximè curſu fatigatis equis, atque iracundia permotis apris circa os

Spumæ & bullarum generatio.

colligitur. Subſtantiæ porrò vtriuſq; comminutionis & permiſtionis cauſa, ex ſententia eiuſdem, aliàs exiſtit, vel vtriuſque, vel alterius tantùm motus violentus: aliàs calor vehemens: niſi quis fortè hũc ſuo quoq; motu ſpumam excitare dicat. Vt reuera ſpumam duabus de cauſis generari dicere poſſimus: in mari vento vehementiùs vrgente, propter impulſionis & impetus vehementiam: in feruente lebete, ob calorem. Sic in corporibus animalium per καταπτώσεις epilepticas, iactatione & motus violentiâ: in apris, & equorum curſu, calore, vtriuſq; cauſæ vehementiâ, ſpuma naſci ſolet. Cùm enim inter reſpirandum, aër intrò ac foràs continenter feratur: tùm ſaliuam ipſis tenuari: tùm ex pulmonibus, vaporis inſtar, elatum quiddam ipſis permiſceri accidit: quod gignendæ ſpumæ ſubſtantiam auget. Non autem è ventriculo ſpuma prodit: ſed ex pulmone, atq; cerebro. Sanguis enim pulmonis ſpumoſus eſt. Et Hipp. aphor. 28. li. 7. inquit: ὀκόσοισιν ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαῤῥοίῃσι: τουτέοισιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς φλέγμα καταῤῥέει. Idem ſentit Ariſtot. 2. de gener. animal. cap. 2. Gal. comment. 3. de rat. vict. acutor. text. 12. 1. Prorrhetic. 21. 2. Prognoſt. 27. lib. 1. de humor. comm. 19. Gent. in Auic. lib. 1. fen. 2. doctr. 3. tract. 2. cap. 5. Cauſæ autem efficientes, gignunt ſpumam: dum humores rarefaciunt: quibus rarefactis includitur aër, ac ſpiritus: qui incluſi, dum ſubinde tentant exitum, ſpumam efficiunt: quæ eò diutiùs durat: quò craſſior materia fuerit: ex qua ſpuma & bullæ generantur: & in qua eadem reſident.

À frigore quoque, ſed non primò, ſpuma excitari poteſt: dum videlicet flatus generat: qui erumpere magno cum impetu conãtur. Spuma autem, quæ ex mictione prouenit, non tam diu perſeuerat: vt illa, quæ in corpore genita eſt.

Solet porrò ſpuma apparere: qa flatus arctis meatibus antea incluſi & compreſſi, dum quaſi effractis

repagu-

repagulis extra vaſa ruentes, locum ampliorem occupant, exilientes humores eleuant, & ſpumam generant.

Idem dicendum de bullis. Non enim diuerſa eſt generatio: neq; diuerſa ſignificatio.

Si cum ſignis deſtillationis, bullæ apparuerint, & febris adſit: pleuritin portendunt: item podagram.

Sæpè bullæ primò non apparent: & poſtea conſpiciuntur: tunc naturam concoctioni indulgere, certũ eſt. Proinde in febre, declinationem eius eſſe conijciemus. Semper tamen bullæ ſunt minùs vituperandæ: ſi cum vrina craſſa apparuerint, propter minorem cruditatem.

Spuma multa, citra vrinæ agitationem innatans, præter flatus, colicum dolorem imminere oſtendit.

Raſes ſcribit, bullas globoſas, ſanguinis è naribus fluxum: croceas verò cum quadam albedine, pulmonis ægritudinem ſignificare.

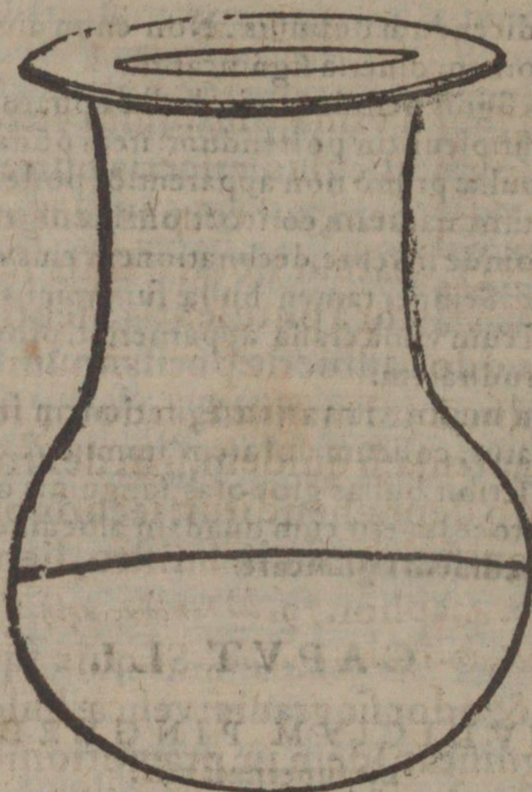
CAPVT LI.

IVDICIVM PINGVEDInis ſupernatantis.

AVT totius corporis tabem ſignat, ſi febris perpetua adſit: aut renum affectionem, cùm nulla adeſt febris. Hippocr. in prænotionibus, pinguedines, (inquit,) supernè inſtãtes, aranearum telis ſimiles manare oportet: ſunt enim colliquationis ſigna.

SCHOLAE.

TAlis vrina interdum habet, velut puncta olei iniecta: & idem significat, quod pinguis vrina, quanquam paulò inefficaciùs. Quò autem faciliùs hæc dissipantur: eò faciliorem morbum denotant. Fernelius scribit, se nõnunquam animaduertisse, ex epoto oleo, eiusmodi cum vrina fluxisse contenta.

Galen. lib. 8. de compos. medic. cap. 7. testatur: vrinas similes iusculis carnium, non pinguium, consequi magnas iecoris inflammationes, & quidem in magna copia.

CAPVT LII.

IVDICIVM FOETIDÆ VRINÆ.

SI vrina plurimùm fœtet: aut alicuius visceris putrefactionem, aut corpus iam mortificatum notat. Talis ferè oritur à purulentis mēbris. Nam si grauis odor adfuerit: potissimùm nephritin significabit: maximè, si dolor fuerit in dorsi clauicula: si quidem, si in dextro hypochondrio depræhenditur: iecoris putrefacti est significatio: sin in sinistro, lienis. Hippocr. lib. 4. aphor. 79. ἢν λεπίδας οὐρέῃ, καὶ ὀσμὴ βορέη ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει. Si quis squamas meiat, & odor sit grauis: vesicæ hulcerationem significat. Idem in prænotionibus inquit: lethales sunt vrinæ fœtidæ, aquosæ, nigræ & crassæ.

SCHOLAE.

OMne alimentum, si nutrire debet, necesse est, vt simile corpori nostro reddatur. Quod vt fiat, partes inutiles ab vtilib. secerni per πέψιν καὶ σύγκρισιν oportet. πέψις autē ἕψησις est quædam: vt rectè Gal. lib. 3. de fac. nat. cap. 7, contra Erasistratum adserit. ἕψησις δ' ἐστὶ, τὸ μὲν ὅλον πέψις ὑπὸ θερμότητος ὑγρᾶς, τοῦ ἐνυπάρχοντος ἀορίστου ἐν τῷ ὑγρῷ. ἐστὶ δὲ οὐ πᾶν σῶμα ἑψητόν. οὔτε γὰρ ἐν ᾧ μηθέν ἐστιν ὑγρόν, οἷον ἐν λίθοις Fœtoris causa.

θοις; οὔτε ἐν οἷς ἔνεστι μὲν, ἀλλ' ἀδύνατον κρατηθῆναι διὰ πυκνότητα, οἷον ἐν τοῖς ξύλοις. ἀλλ' ὅσα τῶν σωμάτων ἔχει ὑγρότητα παθητικὴν ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ πυρώσεως. Quo in numero & cibos esse, quis non videt? Habent enim humiditatem eiusmodi: quæ à calore natiuo, qui in humido existit, pati queat. ἑψήσει autem est ἐναντία μώλυνσις: quæ ἀπεψία existit. εἴη δ' ἐναντία ἡ τῇ πρώτῃ λεχθείσῃ ἀπεψία τοῦ ἐν τῷ σώματι ἀορίστου, δι' ἔνδειαν τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ τῷ πέριξ θερμότητος. ἐκκρίνεται γὰρ ἡ πέψις, καὶ ἡ ἔνδεια δ' ἢ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ ψυχρότητος, ἢ διὰ τὸ ἐν τῷ ἑψομένῳ πλῆθος. τότε γὰρ συμβαίνει τὴν ἐν τῷ ὑγρῷ θερμότητα πλείω μὲν εἶναι, ἢ ὥστε μὴ κινῆσαι, ἐλάττω δὲ, ἢ ὥστε ὁμαλῦναι καὶ συμπέψαι. Quare in μωλύνσει, cùm sit frigus, & frigidi humoris copia, quiq; elixari nequit, necesse est: vt cruditati huic succedat corruptio, & fœtor: sicut cùm benè procedit coctio, boni odores in rem coctam inducuntur. Idem de ὀπτήσει & στατεύσει dicendum. Hinc rectè Gal. comm. aphor. 26. part. 3. τὴν ἀπεψίαν, (inquit) ἡ δυσωδία τῶν διαχωρημάτων ἐνδείκνυται). Sic ruta, cepæ, reddunt, secundum Galenum lib. de attenuante victu cap. 1. vrinas malè olentes: quia, cū coctio fiat à calore miti, illa acrimonia sua, massæ humorum permista, turbant coctionem: absumuntq;, ex sententia Oribasij, humidiorem portionem: quæ priùs odorem retundebat: sicut etiam in pure tabidorū carbonibus iniecto apparet. Causa autem, quam quidam ex Aristot. sect. 2. problem. 13. adferunt, quòd videlicet illa communicent sero & vrinæ corruptos humores: nulla est. Videmus enim, hoc quoq; in saluberrimo corpore fieri: in quo ad corruptos humores, cùm nulli insint, tanquam ad asylum minimè confugere poterint. Quanquā idem Arist. sect. 13. probl. 6. aliam huius rei proponit causam: dum scribit, allium hæc tria facere: vt vrina augeatur: & spiritus excitetur: isq; deorsùm, non sursùm: quæ quidem situs vesicæ, testiculorúmq; ideò sentit: quòd & in vicino est: & spiritui opportunior habe-

Fœtor à cruditate.

habetur: vt tentigo siue priapismus dictus, abundè declarat. Cùm igitur excrementum allij, omnium maximè ad vesicam, possit vnà cum spiritu deuenire: permiscens sese, odorem vrinæ plenæ committit: cùm cætera vel sursùm spiritum & ructus mouere soleant, vt radicula: vel vrinam excitare nequeant. Quæ omnia cum priori conueniunt opinione: si quis saltem illa diligenter ad animum reuocet: quæ breuissimè à nobis adumbrantur: non autem Asiatico eloquẽtiæ genere, sesquipedalibusq; Cothurnis, in scenam Tragicam introducuntur. Eandem vrinam sæpissimè reddunt Cacochymici: & quibus ob insatiabiles animi æstus, nihil prius & frequentius est: quàm ὀργᾷν πρὸς τὴν ὀχείαν. Eneruatur enim in ijs calor: qui assidua libidine & titillatione agitatus, vnà quoq; commouet humores, coctionem turbantes. Eò etiam videtur respexisse Rex Aracam: qui sic experitur futuræ vxoris temperamentum. Duodecim virgines lectas, lotas, gossypino indui iubet panno: tũ ad meridiẽ vsq; sub sole morari. Vbi desudarunt: odor cuiusq; indumenti exploratur: quarum malè olet, suis eas nuptum dat: benè olentium sibi retinet. Hæ enim optima fruuntur sanitate: dignæq; thoro Attalico meritò censentur.

Concludimus igitur fœtorem, nisi sit rei naturalis, vt cimici, castoreo, sagapeno, sobolem esse τινὸς ἀπεψίας: quam si quis velit dexterè & candidè, cum Arist. lib. 5. de ortu animal. cap. 4. & lib. 4. cap. 8. ad putredinem alimenti, quæ putredo concoctioni contraria est, (hæc autem erit ἀπεψία, ἢ μόλυνσις,) reuocare, non repugnamus. Fœtor enim qui rei non naturalis dicitur, succedens suaui, aut saltem non in suaui, fit à cruditate: & per corruptionem mixti generatur. Non tamen putredini adscribi potest. Multa enim putrescunt, absq; fœtore: multa fœtent, absque putredine, vt fæces alui: quas si quis vellet putridas appellare, dignus sanè esset: cui putrescerent intesti-

na. Im-

na. Immò Hippoc. in Coac. prædict. lib. 1. sect. 2. sent. 20. περιτλώσιας, quæ ἄνοδμοι sunt, vituperat. Fœtor enim hic est stercori æquè naturalis, vt quod est crudior pars alimenti: ac odor gratissimus moscho, Zibeto, ambræ, ladano. Et sic interpretandum ducimus locum Galeni in comm. aphor. 12. part. 2. πᾶν ὑγρὸν ἀλλότριον τῆς τοῦ περιέχοντος αὐτὸ σώματος φύσεως οὔτε τρέφειν ἐκεῖνο πέφυκε, καὶ λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ἔχει, τὴν εἰς σηπεδόνα μεταβολήν· ὅταν δὲ καὶ θερμὸν ᾖ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ περ ἂν ἠθροισμένον ὑπάρχει, τότε δὴ μάλιστά τε καὶ τάχιστα σήπεται).

Sic vrina, quæ naturaliter excernitur, necessariò cuiusdam fœtoris particeps est. Nam si vel odorem insignem, vel prorsus nullum habeat: indicium est caloris imbecillioris: qui crudam & inutilem portionem secernere non potuit. Nisi tamen ab alimentis hoc eueniat. Nam qui laricis arboris resinam degluttiunt: vrinam odore violarum purpurearum mingunt. Ita quoq;, qui asparagis vescuntur. Sic à sumpto aniso, allio, ruta, vrina fit fœtida. Ita Arist. 8. histor. animal. cap. 5. de Leone scribit: eum vesci quidem carne, ritu cæterorum syluestrium serratorum: sed cibo incontinenter admodùm vti: multaq; deuorare solida, sine vllo dissectu: mox nihil triduo, aut certè biduo edere: ferre enim inediam potest: vt qui iam ad multam satietatem repletus est. Idem cùm parum bibat, raro excrementum emittit; tertiò die, vel vtcunq; accidit, egerit, idq; durum, aridum, & simile, vt canis. Flatum etiam alui acerrimum emittit, & vrinam grauiter olentem: vnde fit, vt canes arbores odorentur. Mingit enim crure, elato, vt canes, ad stipites: fœdũ quoq; odorem in cibo relinquit ex suo halitu: proscisso namq; leone interiora grauiter olent. Concurrunt hìc omnes fœtoris causæ. I. Cibi varij, quorum præcipuè odores in parte aquea fundantur. II. Ingurgitatio frequens ciborum nõ mansorum, qui cruditates gignunt: vnde etiam foetor; III. Vrinæ retentio: cum parùm bibat

batleo. Idem accidit in dysuria & stranguria: vbi vrina præter insignem acrimoniam, molestum quoq; fœtorem contrahit. Huius rei rationem reddit Arist. sect. 13. probl. 1. dum quærit, cur fœtidior vrina reddatur, quò diutiùs in corpore manserit: stercus autē minùs: respondet: quòd stercus, quò diutiùs retentum est, eò magis siccetur, quod autē siccius est, minùs id putredini pateat: vrina contrà effici crassior soleat: recensq; potioni ingestæ similior sit.

Contrahunt etiam malum odorem vrinæ: si præterlabantur loca, fœtidis & purulentis vlceribus referta. In quo casu salutem pollicentur: dum humores crudi & fœtidi, cum ijs excernuntur. In febre ardente lethum minatur vrina, quæ odore est tali: qualis aceto carbonibus accēsis superinfuso percipitur. Vltima enim hîc est cruditas: vltima ꝑterea adustio.

Quanquā salsæ, acres & amaræ, à caliditate & siccitate proficiscantur: aquosę verò & acidæ, à frigiditate, & commistione acidi humoris: siue etiam seri: quod in venis per ebullitionem, acorem contrahere potest: dum videlicet partes aëreæ & dulces educuntur: quæ caloris fuerunt vehiculum & fomes: quibus exhalantibus remanent partes frigidæ, terreæ & aqueæ: aqueæ tamen plures, quàm terreæ. Calor autem, licet tendat ad perfectam concoctionem, quam iam in humore incepit: longè tamen citiùs deficit succumbens: quàm τελείωσιν τῆς πέψεως adsequatur: eoq; exhalato, frigiditas tanquam victrix in humore permanet: & tunc gignitur sapor, qui ὀξὺς nominatur. Idem in dulcibus fructuum succis, tam à pharmacopæo, quàm coco ebulliendis, videre est: paulò tamen aliter, ac Praxagoras & Philotimus apud Gal. 3. de fac. alim. cap. 32. intelligunt. Hinc Vgo, vrinam acidam, æstate obseruari scribit. Hinc illa pituita acida Auicennæ lib. 1. fen. 1. doct. 4 cap. 2. Et tantùm breuibus hisce paragraphis de fœtore, eiusq; causis veris dixisse sufficiat.

Serum potest acidum fieri.

CAPVT LIII.

IVDICIVM, CAVTIO ET modus inspectæ vrinæ diiudicandæ.

HÆc sunt pręcepta de vrinę inspectæ iudicijs, plæraque ex Hippocratica doctrina depró-pta. Quæ verò à recentioribus adiecta sunt: nó tantopere negligamus: vtiq; in iudicio non repudiáda, & sæpè in doctorum virorum corona necessaria. Nam si quis vulgarium iudiciorum non peritus fuerit: mox malè audiet, apud vulgus præsertim.

Iudicaturus auté vrinam inspectam, primùm substantiá considerabit, aut tenuem, aut crassam: deinde colorem, eumque cum substantia coniunctum: postea quantitatem obiter, propter multas causas, nonnegliget: postremò contenta in tribus regionibus adnotabit, & iuxta præcepta hactenus tradita pronunciabit: neq; facilè aberrabit: maximè, si circumstantias quoq; alias nó neglexerit: videlicet, si tempus anni, ætatem, sexum, temperaturam, victum, regionem, exercitia & formam morbi adiunxerit. His enim rebus color vel intenditur, vel remittitur. Est enim rufa, & sub-

subrusa interdum in ijsdem. Atq; iuxta naturam & causam morbi, est quoq; coloris haud parua mutatio. Quapropter attentum oportet esse medicum: ne has circumstantias, quas sępè & ipse Hippocrates agnoscit in pręsagijs, in aphorismis, in epidemijs, turpiter posthabeat, propter iudiciorum certitudinem.

CAPVT VLTIMVM LIV.

DE ADNOTATIONE Vrinæ.

Tsi ex superiorib. præceptis, exactissimè vrina dijudicata describi posset: (est enim iuxta illa exactior notatio:) tamen exempla quædam subnectere libet, præsertim ex Hippocrate in libris Epidem. in quibus historiæ traditæ sunt, cum omnibus circumstantijs & euétibus ęgrotorum: adeoq; sunt experimentorum medicorum obseruationes.

I. In 3. Epidem. Hippoc. sect. 1. Pythioni, qui propter Telluris ædem habitabat, cœpit primo die tremor manuum, febrisque acuta, cum delirio paruo. Altero die, morbus grauior euasit. Tertio, idem cum

omnibus ſymptomatis erat. Quarto, aluus pauca, mera, biliosa, fuit deiecta. Quinto, omnia grauiora euaſerunt: tremores manebant: ſomni erant exigui: aluus conſtitit. Sexto, ſputamina varia, ſubrubra erant. Septimo, os eſt diſtortum. Octauo, omnia ingraueſcebant, tremoribus etiamnũ perſeuerantibus. Vrina à primo, ad octauum vſq; diem tenuis, decolor, in qua ſuſpenſiones pendebant nubiloſæ. Decimo, ſudauit: ſputa fuêre concoctiora: iudicatus eſt: vrina circa criſin ſubtenuis. Quadrageſimo à criſi die, ſuppuratio circa annum, & ſtranguriosus factus eſt abſceſſus.

II. Alter æger Hermocrates, qui ad nouum murum decumbebat, acuta febri eſt correptus: cœpit ex capite, lumbisq; laborare: abdomen molliter tendebatur: lingua initiò aduſta fuit: mox obſurduit: vigilijs vexabatur, & ſiti, ſed non admodùm: vrinæ craſſæ & rubræ, depoſitæq; nõ ſubſidebant: aluus torrida & copioſa. Quinto die reddidit vrinam tenuem: quæ quidem ſuſpenſiones habebat: non tamen vllum ſedimentum: ſub noctem delirauit. Die ſexto, morbo regio correptus fuit: omnia ingraueſcebant: mente non conſtabat.
Die ſeptimo grauiter ſe habuit: vrinæ erãt tenues, ſimiles proximis diebus. Sub diem vnde-

vndecimũ, omnia illa viſa ſunt remiſſa eſſe. Sopor cœpit: vrina craſsior, ſubrubra, infra tenuis, nõ ſubſidebat: aliquantulùm mente conſtabat. Quarto decimo die, à febre erat liber: nõ ſudauit: dormiuit: omninò mente conſtabat: vrinæ eædem. Ad diem decimum ſeptimũ, recidiuę factæ ſunt. In ſequentibus diebus incaluit: febris erat acuta: vrinæ tenues. Vigeſimo iterum die eſt iudicatus, & à febre liberatus: non ſudauit. Perpetuò à cibo abhorrebat: omninò mente conſtabat: loqui non poterat: lingua inaruit: non ſitiebat: obdormiſcebat aliquantiſper, ſopore tẽtatus. Ad diem vigeſimum quartum incaluit: aluus lubrica; cum fluxione tenui & multa. Proximis diebus acuta febris: lingua torrida. Vigeſimo ſeptimo defunctus eſt. Hic perpetuò obſurduit. Vrinæ aut craſſæ, & rubentes, non ſubſidentes: aut tenues, decolores ſuſpenſiones habentes. Guſtare non poterat.

III. Tertius æger, qui in Dealcis decumbebat horto, diuturna capitis conflictabatur grauitate, & temporis dextri dolore: ex occaſione igne eſt correptus: decubuit. Secundo die, modicum meri ſanguinis de ſiniſtro manabat. Aluus ſtercora rectè deiecit. Vrinæ tenues, cum alijs atque

alijs ſuſpenſionibus, minutim diſperſis, perinde ac farina craſsiore ſemen referente. Tertio die, febris acuta: deiectiones nigræ, tenues, ſpumoſæ: quæ in recrementis ſubſidebant, liuida erant: nonnihil veterno tentabatur: ægrè deſurgebat: in vrinis ſedimentum erat liuidum, viſcoſiusq́;. Quarto vomuit biliosa, flaua, pauca, poſtea virulenta: de ſiniſtro aliquantùm profluxit meri ſanguinis: aluus eadem, vt & vrinæ: ſudauit circa caput & clauiculam: lien intumuit: femur ſubiectũ doluit: præcordia dextra molliter tendebantur: nocte non dormiuit: delirauit aliquantulùm. Quinto, deiectiones copioſiores, nigræ, ſpumoſę, cum nigro ſedimento, nocte nihil dormiuit: delirauit. Sexto die, recrementa nigra, pinguia, ſpumoſa, viſcoſa, virulenta: dormiuit: mente meliùs conſtabat. Septimo, lingua arida: ſitibundus erat: non dormiuit: delirauit: vrinæ tenues, parùm boni coloris. Octauo, recrementa nigra, pauca, compacta: dormiuit, mentis compos: non admodùm ſitibundus. Nono, riguit: febris acuta: ſudauit: infriguit: delirauit: dexter oculus diſtortus erat, cũ lingua arida, ſiti, & inſomnijs. Decimo eadem. Vndecimo, omninò mente conſtabat: febre liber erat: ſudauit: vrinæ tenues

circa

circa crisin erant. Duos dies à febre integer intermisit: rediit quarto decimo: statim nocte non dormiuit: prorsus mente fallebatur. Quinto decimo, vrina turbata: cuiusmodi ex his, quę subsederũt, fit: vbi agitantur: febris acuta: prorsùs delirauit: non dormiuit: genua & tibiæ dolebant: aluo suppositis balanis, reddidit nigra stercora. Sexto decimo, vrinæ tenues, cum nubilosis suspensionibus: delirauit. Septimodecimo, mane extremæ partes infrigescebant: cooperiebatur: acuta febris, cum totius corporis sudore: meliusculè habuit: meliùs sapiebat: non tamen à febre liber, sitibundusq;: vomuit biliosa, flaua, pauca: venter stercora deiecit, paulò mox nigra, pauca, tenuia: vrinæ tenues, coloris parùm boni. Octauo decimo, mens illi paulùm aberrabat: sopore tenebatur. Vndeuigesimo, in eodem erat statu. Vigesimo dormiuit, planè mente constans: sudauit: liber à febre, non sitiebat. Primo vigesimo, parùm delirauit: nonnihil sitiebat: hypochondrium dolebat: & ad vmbilicum perpetua erat palpitatio. Vigesimo quarto, vrinæ habebãt hypostasin: prorsùs mentis erat compos. Vigesimo septimo, dextra coxa dolebat: vrinæ tenues, cum sedimento: cæterùm commodissimè habebat. Ad vigesi-

mum nonum, dexter oculus dolebat: vrinæ tenues. Quadragesimo, aluus pituitosa, alba, plenior: multùm toto corpore sudauit: perfectè est iudicatus.

Hæ circumstantiæ, cum doctrina superiore sunt conferendæ: si quis horum preceptorum, aliquos fructus percipere cupit.

CAVTIONES ET OBSERVATIONES ADMODVM CONducentes, atq; necessariæ medico vrinam iudicaturo.

Vemadmodùm in arte nostra, nullorum signorum ad morbos, morborumq; causas inuestigãdas, frequentior est vsus, quàm vrinæ: ita vix vlla huius medicinæ pars tot scatet erroribus: quot illa, quæ de vrinæ inspectione agit. Hinc fit: vt incertã & plærunq; dubiam mercedem referat: qui periclitatione medicos, tanquam vates, ex vrina augurari cogit. Quæ enim non peccata committuntur ab ægris: dum vrinam neq; matula conuenienti, neq; iusto tempore colligunt: neq; statim medico iudicandam afferunt? Quibus è contra maculis polluũt & obscurant suam existimationem medici: dum pollicitationes superbas & aureos montes, quicunq; in buccam venerint, de vrina euomunt: nullarum circumstantiarum habita ratione? Vndè prognostica edunt incerta: &, cùm veras causas nesciant, fluctuant, paulo momento hùc illùc impulsi, inter fugaces, vt est in Menone, Dædali statuas: vt quis eos non ineptè dicat exosculari Nubeculam: dum Iunone se frui opinantur. Has erro-

rum

rum radices non est nobis animus funditùs extirpare. Penicillo duntaxat illas adumbrabimus: vt typo admonitus candidus lector, Dædalea similium opinionum simulacra expungat & explodat.

QVALIS MATVLA *debeat esse.*

Variæ sunt matularum formæ. Quædam longiores: quædam rotundiores; quædam angustiori collo: quædam latiori. Sunt quidam: quibus probentur vitra, collo longo & angustissimis canalibus: quæ Germani nominant *ein Angster*: quorum frequens in compotationibus vsus: quiq; non fugere videntur Celsum lib. 1. cap. 8: dum iubet eos, tres vel duos cyathos vini aut aquæ frigidæ, per syphonem seu tenuem fistulam bibere, antequam cubitum eant, qui tardè concoquunt: & quorum ideò præcordia inflantur: & propter ardorem aliquem, noctu sitire consueuerũt: quod accidere solet, à vinis sulphure nimiùm medicatis. Nobis vnicè adrident formæ matularum: quales in nostris Scholis depictæ sunt: quasq; maximi faciunt Vroscopi Itali, Galli & plæriq; Germanorum. Hæ enim continuam, non autem diuulsam hypostasin, vt & reliqua παρυφιστάμενα, exhibent: & totius vrinæ sunt capaces. Materia matulæ sit pellucida & nitida: vt crystallus, aut vitrum Venetum. Nostrum in Alemannia est obscurius. Crystallinæ tamen matulæ sæpissimè circumferuntur. Eiusmodi plurimas medicus in promptu habere debet; vt ægrotantibus eas largiri possit. Rustici fictilibus magis gaudent, quæ latores à fractura tutiores reddunt. Ex his medicus effundat in matulam vitream: & quiescere permittat per dimidiam horam: vt sedimenta iustum & destinatum locum occupent. Vitra mundè semper ser-

uanda: & si post collutionem aquæ tepidæ, aliquis næuus restet, placidè sale cum aqua, continuè concutiendo & mouendo, abstergendus. Vt à puluere præseruentur, præstat habere corbes ex stramine, cum suo operculo: per quod, sit filum satis firmum traductum, vt claudatur, in quibus possint gestari. In fundo sit linum præparatum carptum, vel linteum molle, vt minùs moueantur, minusq; ad parietes corbis impingant, & sic frangãtur. Stramen enim & fœnum ineptius existit: cùm non adeò firmiter matulam in vno loco continere possit.

Idem de linteo, quod orificiũ matulæ ab iniurijs aëris tueri debet, obseruãdum. Necessariò enim hoc fieri debet: vt obturetur vrina à Sole, frigore, vento: ne vel perturbetur, vel congelatione crassescat, vel vllo alio modo priùs immutetur, quàm separatio contentorum fiat.

Tota vrina colligenda.

Præterea diligenter opera danda: vt matula totius vrinæ sit capax, nec quid effundatur. Nam significatio quoq; sumitur ex quantitate vrinæ. Falsum itaq; hoc erit iudicium: si non colligetur tota. Deinde ex cõtentis maximè coctionem vasorum spectari diximus: iam facilè, si aliquid effunderetur de vrina, posset portio contentorum effundi: & sic iudicium medici destrui. Ampliùs, tota vrinæ quantitas meliùs ab alteratione τοῦ περιέχοντος præseruari potest: & sæpiùs inspici. Demùm color vrinæ mutatur nõ mediocriter, iuxta quantitatẽ vrinæ. Maior enim quantitas colorem refert longè intensiorem, quã pauca.

Vt porrò altitudines & discrimina contentorum cognoscantur: non nimiùm pateat vrinale. Basis ipsius leniter extumescat: vt in ea παρυφιστάμενα cõmodè subsidere possint. Nullus hîc sit angulus: nec mera planities: nec nimia latitudo. Secundum has conditiones matulæ præparari debent.

QVAN-

QVANDO COLLIGENda Vrina.

AVicen. lib. 1. fen. 2. doct. 3. cap. 1. vult, vrinam, quæ conſiderari debet à medico, colligi debere manè: nec permanere longo tempore: nec ex nocte reſeruari. Nec ſanè ineptè dicit hoc Arabs. Ex matutina enim, vrina ſumitur certior ſignificatio, de diſpoſitione corporis humani. Primùm: cum matutina vrina permiſcetur magis natura humorum, quàm cum ſecunda, propter ebullitionem factam, in ſomno, in ſecunda digeſtione hepatis & venarum: cuius pręcipuè ſignum experimus ex vrina. Deinde, quia adueniente ſecunda vrina, (vt inquit Iſaac,) calor ad exteriora eſt magis diſperſus, quàm in prima: & ideò non tàm benè poteſt indicare diſpoſitionem actionis. Verè hęc dicuntur, & longè rectiùs: quàm à noſtris medicis: qui volunt vrinam manè colligendam: cùm iam perfecta eſt prima concoctio in ventriculo. Quid vrinæ cum concoctione ventriculi? Vrina eſt excrementũ ſanguificationis: quæ in venis, non autem ventriculo, perficitur. Præterquam, quòd illi falsò cum Galeno lib. 7. method. Med. cap. 7. 3. de ſympt. cauſ. cap. 1. & lib. 1. cap. 8. obtrudunt, ventriculum meliùs coquere cibos noctu, quàm die: eò, quòd calor propter frigus nocturnum per ἀντιπερίστασιν coactus principium petat: & ſic robuſtior reddatur. Eſt ne principium caloris interius, ventriculus? An non ſubiectum & principium eius ſunt ſanguis & ſpiritus? Gal. 2. de ſympt. cauſ. cap. 5. lib. 2. de temper. cap. 2. Sanguis autem & ſpiritus primò non ſunt, niſi in venis. Eò igitur, tanquam ad fontem & principium cõfugiet calor: non autem ad ventriculum. Expeditior itaq; & fortunatior fiet concoctio, in venis noctu: quia ſe contulit calor natiuus ad cẽtrum. Ideò rectè vrina manè colligitur.

Ventriculus tardiùs concoquit noctu, quàm die.

ligitur: quia iam perfecta est concoctio, non quidem ventriculi, sed venarum, cuius excrementum est vrina. Hinc videmus, noctu magis fieri crises: quia reuocato ad venas tanquam principium calore, sanguine & spiritu, crudi humores in venis, vbi ἰσχόμεναι causę morborum sunt, maturātur. Hinc semper quoque noctu pulsus obseruamus maiores: qui nequaquam à ventriculi calore oriuntur. Idem nostri Germani optimè norunt. Hi enim, cùm ob hesternam crapulam, tantam totius corporis lassitudinem experiuntur: vt ad omnes actiones inepti sint: tota die somno indulgent, medelam malo sic quæritantes. Nam calor intrò compulsus, humores crudos & reliquias meri in venis adhuc turgētibus, concoquit. Id indicant vrinæ magis tinctæ: quæ ante somnum ad albedinem maximoperè vergebant. Si malum hæreret in ventriculo facilimè posset emendari gingibere recenti cum vino, aut electuario Diatrion pipereon, aut dianiso, aut aromatici rosati confectione, similibusúe remedijs, passim obuijs. Præterea monstra hæc esse opinionum Galenicarum, ipsa experientia abundè loquitur. Vigilans enim plus ciborum horis sex cōcoquit: quàm dormiens horis duodecim. Ita inter prandium & cœnam, octo tantùm horæ interueniunt: sedecim verò inter succedens prandium & cœnam hesternam: antequam fames sollicitet. Si autem ventriculus noctu per somnum meliùs cibos coqueret: contrarium eueniret. Sic, qui noctes insomnes ducunt, vel propter excubias, vel propter ægrotantes: singulis ferè momentis expetunt cibum. Quod est indicium certum concoctionis absolutæ: licet non somno sepulti fuerint. Et mirum est, Galenicos Diris deuouere somnum meridianum: cùm eo tempore æquè, ac noctu, ventriculi actio perfectissima sit necessaria. Nec est, quòd obganniant, breuius esse tempus. Saltem aliqua ex parte coctionē iuuabit: & eò plus, quò fuerit longior.

Con-

Contrà tamen somnus meridianus tantùm abest, vt coquat: vt cruditates etiam gignat, catarrhos, grauitatem & compunctiones capitis, aliasq; fluxiones.

Concludimus igitur: calorem noctu intrò remeantem ad viscera sua & principia, meliùs coquere in uenis humores: ideoq; vrinam manè colligendam: cùm iam coctio venarum, cuius excrementum vrina existit, perfecta fuerit.

QVOMODO IVDIcanda vrina.

Rina manè tota collecta, benè linteo obturanda: ne à frigore lædatur, & sic concrescat. Si fuerit concreta: igne lento dissoluatur, nulla tamen agitatione: ne hypostasis disrumpatur. Aut, si hic modus displicet, matula in aquam tepidam collocetur.

De tempore inspiciundi, apud autores controuersia oritur. Auic. lib. 1. fen. 2. doct. 3. cap. 1. sibi contrarius videtur. Vult enim: ne vrina statim consideretur, cùm mingitur: quoniam hypostasis non statim in vrina colligatur. Ibidem postea iubet: ne vrina post horam inspiciatur: cùm significatio debilitetur, color mutetur, hypostasis dissoluatur, corrumpatur, & fiat spissior. Quid iam agēdum cum rusticis nostris: qui manè colligentes vrinam, vesperi primùm iudicandam medico offerunt? Dicamus nos: quod alij doctissimi viri dixêre: vrinam statim, à medico considerandam: quamprimùm in matella integrè resederit, siue hoc fiat post vnam, aut alteram horam. Quanquam vrinæ semel corruptæ non magna habenda fides.

Locus sit nec obscurus, nec nimiùm lucidus, nec Solis radijs expositus: qui radij potiùs desuper, quā obliquè in matulam incidant. Quod vt meliùs fiat:

& re-

& rectiùs vrinæ liquor & color cognoſcatur, ſuadēt medici: vt ſemper pannus niger, vel aliud ſimile, poſt vas ponatur: quò firmiùs acies viſus terminetur. Idem de ſedimentis in fundo matulæ obſeruandum. Propterea Raſes manus ſupponit matulæ: ne lux tota in ſuperficiem vrinæ deferatur.

Vrina præterea quantò propior eſt, tantò ſpiſſior apparet: & quò plùs elongatur: eò clarior fit. Modus igitur & hîc ſeruandus. His cautionibus, quicunq; adiecerit circumſtantias ętatis, temporis morbi, ſexus, generis vitæ, exercitiorum & ſimilium: ille verus augur erit: ſi præſertim ex vno vrinæ ſigno, alia morbi ſigna vel coniectura artificioſa, vel argu-ta interrogatione, in morbis præſertim mulierum, quæ maxima circumſpectione tractandæ veniunt; expiſcabitur.

DE SPAGIRICORVM NOVA PRORSVS VRINAE PRObatione: *quæ fit per ſeparationem & reſolutionem Mercurij, Sulphuris & Salis.*

IN probatione vrinarum à Spagiricis inter Neotericos, tres morborum principes, iuxta tres corporis vrinæ partes, conſtituuntur. Nubes, Mercurialem principem indicat, ſiue animalem, in capite. ἐναιώρημα, Sulphureum, ſiue ſpiritualem, in media corporis parte. Hypoſtaſis deniq; Salſum, ſiue corporeum, qui inferiorem hominis aulam vel caulam ſibi vendicat. Porrò, vt principes hi morborum, illorumq; extracta arcana & diſcrimina rectē dignoſcātur: neceſſe eſt, vt accurata omnium elementorum fiat ſeparatio & ſequeſtratio. Aliâs laterem lauabimus. Accuratam autem, vt diximus, non ſuperficiariam, aut confuſam elemen-

torum

eorum ſecretionem deſideramus: qua non tantùm vnumquodq; peculiari vaſe conſeruatur: verùm etiam ſic ad vnguem examinatur: vt in ſeparatione exactiſſimè cognoſcamus: quodnam elemētum, alterum non duntaxat quantitate & multitudine, ſed etiam menſura & pondere excedat. Quo perfecto, prima fundamenta ſcientiæ fideliter iacta ſunt. Qualitas enim perſonæ, & gēnus principis morbi patet: num videlicet ſit Mercurialis, num Sulphureus, an verò Salſus.

A ſeparatione, vapores aſcendentes, certam Cucurbitæ partem occupant, ſitu reſpondentem parti corporis humani, in qua fomes morbi reſidet: ſpeciemq; & naturam affectus adeò dilucidè repræſentant: vt, cui elemento & principi malum ſit adſcribēdum, facilè appareat.

Pondus autem vrinæ totius, ad pondus vrinæ ſani hominis iudicandū: quod eſt vncię octo, & drachmæ tres, vel quatuor. Iccircò, ſi hoc pondus excedat vrina, maximam Tartari copiam indicat: ſi præſertim hoc magnâ copiâ, poſt ſeparationem conſpiciatur. Vnde præſagimus, phlegmaticos capitis catarrhos, è ventriculo oriundos, iam defluentes, à nimia ſiccitate partium ſubiectarum in Tartarum coagulari: quo facto impeditur εἰσπνοὴ καὶ ἐκπνοὴ arteriæ tracheæ: αἱματοποίησις in iecinore, retardatur: vitalis in corde ſpiritus labaſcit: grauesq; morbos inde poſſe oriri, periculum eſt, vt ἡμιπληξίαν, παράλυσιν, ἄσθμα, dolores matricis, δύσπνοιαν, λιθίασιν, ſcabiem, κνησία, λειχῆνας, luem Veneream, Scorobutum ſiue Sal reſolutum, ſimiliaq; Tartarea mala. Morbi Mercuriales ac Sulphurei, citiùs agunt ac vehementiùs vrgent, quàm Tartarei. Cùm enim in illis tenuiores & acriores inueniantur vapores, quàm in Sale reſoluto: plurimi eleuātur flatus: qui pro vario in Cucurbita vel Capitello loco, & pro varijs coloribus ac ſubſtantia varia, varias affligi partes denotant. Hinc vertigo, ſibilus

bilus aurium, phrenitis, *παραφροσύνη, ὑπόχυσις, ὀφθαλμία, κεφαλαλγία*, passio *καρδιακή, λειποθυμία, συγκοπή*. Meliores ſunt illi vapores: qui in alembico, in aquã concreſcunt: deteriores verò: qui inter ſeparandum craſſiores ſubinde euadunt, propter terreſtrem, iccircoq; rebellem nimis materiam. Vnde maxima viriũ proſtratio, & grauia animi deliquia: ſi fumi imprimis impetu quodam, versùs ſiniſtram Cucurbitę partem, ferantur. Si qui verò ſupremam Capitelli regionem occupant, alicuius corroſionis participes ſunt. Vnde cerebri morbos acutos generant: memoriam turbant: intellectum debilitant: ſubitum calorem & æſtum in toto corpore, maximè autem facie excitant, quem nos *die fliegende hitze* nuncupamus: *ἐξανθήματα* item illa producunt, quæ nobis ſunt *die Finnen, vnd ein Maltzig angeſicht*: deniq; non rarò apoplexia, hominem è medio tollunt.

Si tales vapores in medio ferè cucurbitæ, versùs ſiniſtrum latus moueantur: omnis generis morbos in matrice indicant: & periculoſiſſimos, ſi in gyrum circumuoluantur. Idem de ſimilibus eſto iudicium. Non enim nobis animus eſt, vberrimè de hiſce probationibus Spagiricorum ſcribere: cùm, quia in plęriſq; Europę locis modus hic iudicandi, vel nunquã viſus, vel communi fato exploſus ſit: tùm verò, quòd materiã hanc penicillo adumbrauit Thurnheuſerus, in ſua *προκαταλήψει* ſeu Præoccupatione, contra Vroſcopos vulgares.

Hanc quoq; Praxis partem adijcere nobis placuit, propter induſtriam illorum: qui nullo laborum tædio, in miraculis Microcoſmi inueſtigandis, capiuntur. Quæ noua ſi non omnibus probentur: ſanè carbones miſſos faciãt: & gypſeas manus chirothecis, annuliſq; Doctoralibus, contra flammas ac fumum, muniãt. *Σόλωνι οὐ πειστέον, ὡς γηράσκων τὶς, πολλὰ δυνατὸς μανθάνειν, ἀλλ᾽ ἧττον ἢ τρέχειν. νέων δὲ πάντες οἱ μεγάλοι, καὶ οἱ πολλοὶ πόνοι*: Plato inquit Dialog. 7. de republ.

VN-

VNDE SALSVGO VRINAE.

ARistot.2. meteor. cap.3. scribit: φανερὸν δὴ διὰ πολλῶν σημείων, ὅτι γίνεται ἁλμυρὸς ὁ χυμὸς διὰ σύμμιξίν τινος. ἐν τε γὰρ τοῖς σώμασι τὸ ἀπεπτότατον, ἁλμυρὸν καὶ πικρόν. ἀπεπτότατον γὰρ τὸ περίττωμα τῆς ὑγρᾶς τροφῆς. τοιαύτη δὲ πᾶσα μὲν ἡ ὑπόστασις. μάλιστα δὲ ἡ εἰς τὴν κύστιν. σημεῖον δ', ὅτι λεπτοτάτη ἐστί· τὰ δὲ πεπτόμενα πάντα συνίστασθαι πέφυκεν. ἔπειτα ὁ ἱδρὼς ἐν οἷς τὸ αὐτὸ σῶμα συνεκκρίνεται, ὃ ποιεῖ τὸν χυμὸν τοῦτον. Saporem salsum ob commixtionem quandam prouenire, multis constat indicijs. Quod enim in corpore minimè concoctum est: id salsum, amarumq; haberi solet. Alimenti namq; humidi excrementum, minimè concoctum est. Eiusmodi sunt sedimenta omnia: sed præcipuè illud, quod in vesicam delabitur. Cuius rei indicium est: quòd tenuissimum sit: quæ autem concoctionem admisêre, consistentiam crassiorem nacta sunt. Similem succum generat sudor, in quibus eiusmodi corpus secernitur, quod hunc saporem parit. Reuera hic nodus Gordonius est: in cuius solutione plurimi desudarunt. Salsugo fit: cùm partes tenuiores atq; leuiores, à calore nimio sic resoluuntur, extenuantur & aduruntur: vt tantùm crassiores remaneãt: quas cùm calor nequit concoquere, magis magisq; adurit. Hoc Gal.4.lib.6. Epid. sent.10. in aquarum fontanarum elixatione probat. Idem medici obseruant: qui, cum volunt febricitantibus aquas præscribere, illas nonnihil lentissimo igne tamdiù ebulliunt: donec crassiorum partium, quæ fundum petunt, fiat sequestratio. Sic æstate maris est maior salsugo, quàm hyeme, ob acriorem Solis actionem, qua partes dulces in vapores tenues attenuat. Idem fit in mari: quod ad Orientem & Meridiem vergit. Crassities autem ponti, quà tot clas-

ſes ferre poteſt, prouenit, propter exhalationem tē-nium partium: Sic in Paleſtina lacus eſt eiuſmodi: in quem ſi à quoquam homo vinctus aut iumētum inijciatur, per ſumma natat, nec in aquis mergitur. Secundum ergò hanc doctrinam, ſalſugo fiet à calore adurente. τοῦ γὰρ ὕδατος περὶ τὴν γῆν περιτεταμένου, καθάπερ περὶ τοῦτο ἡ τοῦ ἀέρος σφαῖρα, καὶ περὶ ταύτην ἡ λεγομένη πυρὸς: (τοῦτο γάρ ἐστι πάντων ἔσχατον:) φερομένου δὲ τοῦ ἡλίου τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ διὰ ταῦτα τῆς μεταβολῆς καὶ γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς οὔσης, τὸ μὲν λεπτότατόν τε καὶ γλυκύτατον ἀνάγεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ φέρεται διακρινόμενον καὶ ἀτμίζον εἰς τὸν ἄνω τόπον. At Ariſtot. ἁλμυρὸν nominat τὸ ἀπεπτότατον, minimè concoctum. Hæc certè eſt magna diſſenſio, aut κατάχρησις, aut παραλογισμός. Alij putarunt, ſe rectè illud ἀπεπτότατον interpretari: ſi dicerent, ἀπεπτότατον ſignificare id Ariſtoteli: quod ſic coctum eſt: vt vlteriorem coctionem reſpuat: ſeu, quod nihil ampliùs à calore natiuo pati poteſt. Sic initio æſtatis, ſentimus ſaporem acerbū in pomis: elapſis aliquot ſeptimanis, acidum: in Auguſto dulcem: vlteriùs non coquet natura: quia hic ſapor eſt ἄπεπτος: in quē nihil habet ampliùs iuris Sol: cū nutriamur dulcibus. Hæc interpretatio, vt verum fateamur, dum in mari velificat, naufragium facit. Aliena enim eſt à contextu Ariſtoteleo: etiamſi iamdudum multis plauſibilis videatur. Philoſophus quidem proponit illum ſalſedinis modum: quem modò nos propoſuimus: verū opponit illud ἀπεπτότατον alimento: quod alimētum, ſi debet eſſe alimētum, neceſſe eſt, ne acquirat vllam ſalſedinem: aliâs fiet ἀπεπτότατον, ſubſidens excrementum: quod natura nunquam poterit coquere, vt aliquid inde generetur, vtile humano corpori, & ideò erit ἀπεπτότατον, quia eſt ſalſum. Ideò addit: οὗ γὰρ ἂν μὴ κρατήσῃ τὸ θερμὸν ἐν μὲν τοῖς σώμασι γίνεται περίττωσις, ἐν δὲ τοῖς καιομένοις τέφρα. Et ampliùs: cibi humidi excrementum, quod videlicet ſalſedinem acquiſiuit, minimè concoctum eſt: iccirco in veſicam delabitur.

Ean-

Eandem λύσιν proponit idem Philosophus capite præcedente, adeò dilucidè, vt si quis dubitet, in sole lucem desiderare, non immeritò dicatur. τὸ ἁλμυρὸν, inquit, ὑπομένει διὰ τὸ βάρος: τὸ δὲ γλυκὺ καὶ πότιμον, (loquitur enim de aqua,) ἀνάγεται διὰ τὴν κουφότητα: καθάπερ ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι. καὶ γὰρ ἐν τούτοις τῆς τροφῆς εἰσελθούσης γλυκείας, ἡ τῆς ὑγρᾶς τροφῆς ὑπόστασις καὶ τὸ περίττωμα φαίνεται πικρὸν ὂν καὶ ἁλμυρόν. τὸ γὰρ γλυκὺ καὶ πότιμον ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἑλκυσθὲν εἰς τὰς σάρκας, καὶ τὴν ἄλλην σύστασιν ἦλθε τῶν μερῶν, ὡς ἕκαστον πέφυκεν. Et hic est verus modus, quo generatur salsugo in vrina: quę tantò maior erit, quantò vehementior fuerit calor. Ob hanc causam Gal. 2. de differ. febr. cap. 6. vult, omnem serosam humiditatem esse salsam.

Salsuginis etiam causa, sunt salsæ ἐδεσμάτων portiones, quæ αἱματώσεως potentiam effugère. Nam, vt rectè Aristot. sect. 2. probl. 3. pars alimentorum dulcissima, leuissimaq; tota ad corpus nutriendum adsumitur: pars autem alienissima, crudissimaq; secernitur: quæ partim deorsùm collapsa, subsidens & vrina vocatur: partim in corporis summa emergens, sudor est: ambo tamen salsa ob eandem causam prodeunt. Sic qui crebriùs salsis nimiùm cibis vtitur: salsiorem mingit vrinam. Qualitas enim illa communicatur sero: quod ad vesicam mox demittitur. Hinc cõmodè sibi pospiciunt potatores: qui sale frequẽter vtuntur: partim, vt Sal torpentem ventriculi excitet appetentiam, iuxta Plin. lib. 31. ca. 9, & Plutarch. lib. de caus. natural. quæst. 3: Partim verò, vt illa salsugo stimulet naturã ad excretionem celeriorem, ne vtres nimiùm distendantur. Opinio Gentil. in Auic. lib. 1. fen. 4. doct. 4. cap. 1. & Eustathij 2. de offic. renum cap. 28, qua volũt, salsuginem fieri admistione bilis, cuius aliqua portio admista maneat sanguini, nullius est momenti. Vbi enim est bilis salsa? Non erit illa diuersa ab ea: q̃ est in vesicula fellis, amarissima videlicet. Quomodò igitur inducet salsuginem?

CVR PVERI, MAXIME' AVtem fœmellæ, permingant stragula noctu.

Veri natura sua, sunt reliquis omnibus ætatibus humidiores: si primum ortum consideres. Accedit huc nimia ciborum ingurgitatio. Quæ omnia faciunt: vt somno profundiore corripiantur. Quia autem vescuntur plærunq; cibis mollioribus & humidioribus: vt mosa, pulte & similibus: fit, vt multum seri congerant: quod, cùm non possit per insensilem διαπνοὴν ob cutis mollitiem & in sese subsidentes poros, exhalare, ad vesicam remeans, illã validè replet. Quantitas hæc vrinæ stimulat naturam ad excretionem: quę inuitis pueris procedit: cùm veterno corripiantur. Quò etiam referenda est musculi in collo vesicæ debilitas: qui facilè relaxari potest: ideoq; antequã expergefiant, mingunt in lectum. Quæ omnia, cùm in fœmellis maiora & vehementiora sint: non dubium est: cùr sæpiùs fœmellæ permingant stragula; quàm pueri. Quibus, si quis velit muliebris lacunæ ineptitudinem ad retinendum lotium adnumerare; per nos sanè faciat.

AN VRINA ATTRAHAtur à renibus: & vesica.

Enes & vesicam ad se attrahere vrinam, vt inde nutriantur, censet Gal. lib. 2. de fac. nat. cap. 1. Et lib. 1. cap. 13. scribit: renes secernere à sanguine, & attrahere ad se vrinam. Hippocrates, Diocles, Erasistratus, Praxagoras & alij, adeoq; Coqui ipsi norunt. Idem repetit 3. de fac. natur. cap. 12. & 9. 4. de vsu part. cap. 6. 6. de loc.

loc.aff. cap. 3.9. de comp.medic. sec.loca cap.2 li.de affectib.renum cognosc.cap.1 Fatemur libenter, illam sapientiam, quæ in Coquis Galenicis fuit, neq; in nobis, neq; nostris coquis esse. Ignoramus enim adhuc, renes secernere à sanguine, & attrahere ad se vrinam. Certè Coqui isti Galenici, quemadmodùm audimus, fuêre boni viri: & admodùm periti artis Anatomicæ: qui potuerunt hoc videre: quod nostri Coctores, (ne dicamus Doctores,) videre non potuerunt. Vah quàm bonis, quàm lautis, quàm suauibus iusculis instructus tùm fuit Galenus: cùm adeò insignes Coquos in promptu haberet. Vt ideò mirum non sit: illum aliquando dormitasse, ob vapores in caput ex offis Coquorum eleuatos. Nec dubitamus, Galenum præcedenti cœna, cùm manè scriberet de vesicæ attractione, bonum villi iusculum, à Coquis illis artificiosis paratũ, exsorbitasse: quod propter nimios vapores non potuit edormiscere, cùm præsertim inter cochlearia cum Coctoribus, suis videlicet Doctoribus, in multam noctem de vrinæ secretione differuerit. Id ipsius orationes vacillantes satis indicant. Sic enim 1. de fac. nat. cap. 15. argumentatur. Ichor venarum transcolatur per renes. Ergo aut spõtè feretur in renes à venis, & quidem exilibus: aut eò transmittetur: aut attrahetur. Sed sponte eò non fertur: Aliâs absurdum hoc committeretur: quo sero quandam electionem atq; rationem tribueremus, qua impelleretur. A' qua opinione non multùm distant Erasistrati phantasiæ: qui vrinæ separationem per renes quidem fieri dixit: at non attractione, sed successione ad id, quod vacuatum est, vt ἀνάδοσιν, fieri posse arbitrabatur. Quæ nugæ si veræ essent, nemo ischuriâ neq; diabete laboraret: non enim maior posset copia influere, quàm assiduè vacuaretur. Prudenter tamẽ aliqua ex parte egit Erasistratus: qui summis difficultatibus impeditus, dissimulare modum separationis vrinæ maluit: quàm vel Hippocra-

ti, vel Asclepiadi suffragari. Non igitur Vrina spontè fertur in renes: neq; fuga vacui secernitur. De alijs iccirco modis videndum. Atqui nec à vena caua ad vesicam transmittitur, per expulsionem: quia fieret compressio venarum & arteriarum, coarctatis superioribus, laxatis verò inferioribus: qua ratione non solùm ichor, sed totus etiam sanguis ad renes cum vrina compelleretur. Cui rei vel situs renum contradicit. Nam necesse esset, eos venæ cauæ & arteriæ magnæ rectà subiectos, non autem ad latera positos esse. Et si colatoriorum instar, renes vrinam transcolarent, oporteret totũ sanguinem in venas emulgentes transsumi: cùm toti sanguini admistum sit serum: venæ autem cauæ altera pars tãtùm ad renes pertingit: altera sursùm defertur. Si autem non totus sanguis eò deferretur, nequaquam totus ichor expelletur. Id duobus exemplis docet, vimineorum scilicet, quæ torculari subijciuntur, & qualorum, in quibus formatur caseus. Quibus Eustath. addit, Vasa vel prouidentia quadam transmittunt serum ad renes: quod nequit fieri: aliâs essent ratione prædita: vel propellunt eò, tanquam materiam inutilem: quod quoq; falsum est. Innumera namq; sobole venæ, tota substantia similes, vndiquaq; per corpus distribuuntur: cur autem serum potiùs in venas emulgentes expellitur, quàm in alias? Ergò sola attractione, serum in renes & vesicam defertur. Attrahit autẽ nulla pars propter ipsum τὸ ἕλκειν: sed vt eo, cuius per tractum fit compos, fruatur. Vesica igitur & renes nutrientur sero: siue, vt quidam Galeni assecla blandè interpretatur, iocũdiore seri portione elaborata: reliqua, quæ minùs nutritioni conuenit, emissa in vesicam, quæ materia sit vrinæ. Idem euincit vesicæ structura: quæ, si ventriculi & vteri vim tractricem confirmare potest, hîc quoq; palàm arguit. Vesica enim villos sortitur omnigenos, obliquos, transuersos & quoq; rectos: qui attractionis cuiusdam euidentioris er-

ris ergò fabrefacti creduntur. Quòd si velis has fibras ad solam extensionē esse datas, vt cuti & membranis: quia sæpe capacissimam fieri oportet, & mox angustiorem: quid de vreterum structura respondeas: qui per longitudinem ductos villos habent vt à renibus faciliùs attrahant? Nam si tantùm excernitur serum, non etiam attrahitur: vreteribus villi trāsuersi erant conuenientiores: quemadmodùm intestinis. Atqui vesicæ illi meatus idem præstare debebāt: quod gula ventriculo: vt per eos veluti quasdam manus, serum iam renibus displicens arriperet. Quod si facit, eodem fruitur, tanquam familiari: quod vesicæ naturæ conuenit. Et certum est, ex Gal. 3. de fac. nat. cap. 5. vesicam vtramq; retinere ea, quæ conueniunt qualitate: vterum etiam semen, vētriculum chylum. Sic sues stercoribus gaudent, atque suauiter vescuntur.

Hæc sunt Galeni, & Galenicorum Coctorum (vah Doctorum dicere volebamus,) argumenta: propter quæ norunt, renes secernere à sanguine, & attrahere ad se vrinam. Sed hæc aliquid fumi redolent. Fortassis Coqui nimis viridia ligna ollæ, in qua offa coquitur, apposuêre. Nos neq; renes, neq; vesicam ad se attrahere serum, non quidem à Coquis Galenicis, sed summis Philosophis & Medicis, didicimus: & hāc seri expurgationem sola expulsione arteriarum & venarum fieri credimus: quamprimùm vel multitudinis pondere, vel mordentis acrimonia naturam offendit. Idē quoq; fatetur Gal. 6. de loc. affect. cap. 3. Quæ sunt istę (vt hinc exordiamur,) manifestę qualitates, præter illam, quæ Galenicis occulta est, proprietatem: propter quas vesica tali alimēto gaudet? Vbi sunt? Forsan in olla & offa Coquorum. Eximant iccircò illas cochleari: & sorbendas præbeant discipulis suis. Nemo illas hactenus vlli demonstrauit. Vesica nutritur bono sanguine: quem certę venæ ad ipsam deferunt: vt & ipsi renes, quorum caro cùm

ſit admodùm denſa & compacta, mirum eſt, illam tam tenui & ſeroſo ſanguine nutriri: cùm ſecundum Gal. pulmo tenui nutriatur ſanguine, quia tenui ſubſtantia conſtet. Ideò Galen. 5. de vſu part. cap. 7. & 8, quandocunq; loquitur de attractione renum, per ſerum intelligit, non nudum excrementū, ſed ſeroſum ſanguinem. Deinde bibuli ſemper mingūt, ſi præſertim Coqui bonas offas è vino præparauerint: quod tamen Coquos non obſeruaſſe miramur. Non eſt veriſimile, defuiſſe tàm exiguo tempore renibus ſerū. Cur autem ſemper attrahunt? Non deuorabunt tantam copiam potus. Immò videmus nihil huic demi. Nec eſt, quòd quis opponat: ideò multum ſeri à renibus attrahi tempore eo, quo bibitur: quia in magna copia ſanguinis, multus etiam ichor cōtinetur: & quia ibi non multum ſit nutrimenti, illum tanquā inutilem, ad veſicam deturbari. Nam nunquam inſecto animali emulgentes venæ adeò ſeroſo ſanguine, etiam in benè poto, repletæ inueniuntur: quin ex eo renes multum nutrimenti hauſerint. Et ſi talis eſſet ſanguis in vena caua, qua parte ad renes peruenit: homo continuò leucophlegmatia corriperetur. Præterquam, quòd vix veriſimile eſt, renes natura calidiſſimos, nutriri frigidiſſimo humore. Et, ſi venæ emulgentes trahunt ſerum, miramur meritò: cur reliquæ partes venæ cauæ, à qua emulgentes oriūtur, quæq; eandem habent ſubſtantiam, cum alijs venæ cauæ ſurculis, non attrahant quoq; ſerum. Idem de veſica dicimus. Arrigite aures veſtras, Vos Domini Coqui: reſpondete: quare vrina tantùm à veſica inferiori attrahatur: non autem à veſica quoq; fellea: quæ nulla prorſus re à veſica vrinaria differt. Coqui fortaſſis propinabunt συμπάθειαν, vel proprietatem quandam occultam. Verùm hæc mōſtra ad focum, non autem cathedram Philoſophicam releganda. Iam reſpondēdum paucis ad Coquorū argumenta. Cōpreſſio redolet iuſculum ſemicrudæ carnis: quod
ſalem

salem desiderat. Vnicuiq; parti naturâ hoc insitum est: vt familiaria retineat, noxia excernat. Ita videmus aliquoties epotum pharmacum, si iusculum deinde hauserit æger, cum vomitu reddi, intùs manente iusculo. Sic venæ quoq;, siue illa expulsio fiat cōpressione, siue alio modo, retinebūt sibi sanguinem familiarem; serum autem inutile & molestum expellent, vel grauatæ pondere, vel stimulatæ acrimonia. Secundò, quod scribit Gal. renum situm, expulsioni contradicere, cum sint incommodo loco positi: nihil est. Nam ille locus est medius in corpore: & renes sunt collocati ad latera: ne sanguinis cursus, per truncum venæ cauę interciperetur, ad inferiores partes. Neq; prætereà opus est, totum sanguinem peruenire ad renes: quam hypothesin, mirabili fato, omissis iam Coquis, qui offam perdiderunt, probare conatur Galenus rusticis, qui torculari præsunt, & spurcis colonorum ancillis, quæ post fornacem caseos parant molles. Distribuitur serum cum sanguine in totum corpus: verùm adeò modica quantitate: ne quam molestiam inferat. Serum illud, cùm per functū est suo munere, accessione noui seri, propter sanguinis noui generationem, auctum, grauat naturam: ideoq; ex omnibus venis & arterijs expellitur: maximè, si caseus mollis materiam vrinæ auxerit, quem Cybale Melibæi ancilla confecerit. Nec iccircò pelletur serū in venā vel pedis, vel capitis: quod Eustathius vult. Natura enim venas emulgentes & vesicam huic officio destinauit: sicuti κύστιν χοληδόχον, expurgationi bilis: intestina, stercoribus. Vltimò, dicant nobis causam: à qua fiat diabetes. Adferent resolutionem retentricis, ab ingenti calore: qui impellit vim tractricem seri in renes. Sed si hoc esset verū: sequeretur semper quoque sanguinis profluuium: quod ex ipsorum opinione fit à renum facultate retentrice læsa, quæ sanguinem attractum continere nequit. Deinde quod dicunt, diabeten fieri ab ingen-

ti calore renum, probationem desiderat. Nam cur illi, qui laborant inflammatione renum, aut natura calidos renes habent, non corripiuntur diabete? Vera itaq; causa diabetes inquirenda: quæ hæc est. Venæ in diabete propter causam quamcunq; debilitatæ, siue sit calor, siue aliud quid, nihil seri, neq; continere, neque recipere possunt: sinunt iccircò præ nimia imbecillitate ad renes effluere: ideoq; multum bibere oportet ęgros: quia viscera humore conueniente destituuntur. Vnde rectè illam Aretæ. lib. 1. de caus. & sign. Chron. cap. 7. παρέκλυσιν ἢ πάρεσιν vesicæ nominat. Concludimus igitur, ex sentētia Philosophorum summorum, à quibus rectè edocti sumus: non autem ex olla coquorum, aut vimineis torculariorum, aut qualis rusticarum ancillarum, renes & vesicam nequaquam attrahere ad se vrinam, sed eò mitti à natura: quæ vel premitur quantitate seri, vel stimulatur acrimonia & salsugine vrinæ. Illa autem, quæ à Paracels. lib. 2. de tumor. pustul. & vlcerib. morbi Gallici cap. 9. & 10. proponuntur, non digna sunt, quæ refutentur: cùm tantùm nugæ sint Ironicę, omni destitutæ fundamento: dum scribit, vrinam & stercus prouenire ex patina & poculis, non autem ab hepate & stomacho: sic quoq; puerum prouenire non ex subiecto, matrice videlicet, sed ex Essato, ex Oscis: poma ex centro seminis: morbos ex Anatomia Essata. Fortassis hæc quoq; à Coquis vel torcularijs, vel ancillis didicit.

AN EX VRINIS DE *peste iudicari possit.*

PLurimi negant, ex vrinis de peste iudicium fieri posse: cùm illæ sint similes sanis. Cuius rei Gentilis causam adferens, naturam, inquit, non audere aggredi materiam prauam,

uam. Quæ ratio minimè locum habet. Quò enim vehementior est morbus & hostis: eò maiori conatu natura illum depellere cupit. Et sic diceremus, calorem natiuū pro arbitrio & electione posse & velle materias quasdam superare: alias verò vereri. Alij ad virtutis expultricis debilitatem cōfugiunt: quę minùs expurget περιττώματα. Eadem causa in alijs morbis acutis, in quibus vires prostratæ iacent, locum haberet. Quod tamen non fit. Nullo enim pacto, in ijs malis, vrinæ similes sunt sanorum vrinis. Alij ex Gal. lib. 3. de præsag. ex pulsib. cap. 3. dicunt: vrinas similes sanis in ijs febribus apparere: in quibus putredo, cordis corpus solū occupauit: & ideò, cùm tota materia morbifica eò loci sit conuersa, cūque vasa ipsa, & iecur, aut nullam affectionem habeant, aut exiguam: efficitur: vt vrinæ, quæ solummodò à iecore per vasa in vesicam labuntur, non sint vlla putredine infectæ: talesq; videantur, quales in febribus simpliciter hecticis conspiciuntur. Sed neque nobis hæc opinio adridet: vt pote, quæ falsis nitatur fundamentis. Febris cuiuscunq; & nobis, & ipsi quoq; Galeno 1 de diff febr. cap. 1. πρῶτον δεκτικὸν, in quo loco primùm humor febrificus flammam, seu intermittentem, seu continuam concipit, & febrem νόσον facit, cor ipsum est, quò ad totam suam substantiam, vel saltem quò ad loca sibi proxima. Hoc laborante, totum corpus, & omnia eius vasa morbo infestantur æquè: illa quoq;, per quæ à iecore, vrinæ in vesicam labuntur. Maximè verò in peste hoc fit: in qua vniuersum corpus tremet, lassitudinem sentiūt omnes artus, & omnia vasa languent. Quorsùm igitur adducere illam putredinem cordis corporis, & vasa vrinaria illæsa?

Nostra sententia est: vrinas in peste & pestiferis febribus, nequaquam similes esse sanorum vrinis: si modò quis suis oculis, propter Galenum, derogare fidem nolit. Testis fuit superiorum annorum lues Epide-

pidemica maligna. Testis quoque est repullulan hisce in locis pestis: quæ verè ἀναπεζωγραφημένον ἔργον n bis, iam sæpissimè in aliquot diuersarum ætatum diuersi sexus pestiferis, dilucidissimè exhibuit: In ha vrina corpuscula plurima tenuia mox subsident: nū quam autem ad veram pelluciditatem peruenit, quis acutè rimetur. In multis verò matulis, si paulu lùm quiescant, inuenitur hypostasis furfurea, vel κε μνώδης. Cui interdum, non tamen semper, accedi fœtor. Quæ omnia copiam crassorum & crudorun humorum in corpore, eorundemq; validam agitationem ostendunt: vnde lassitudo & tremor artuum cephalæa, vertigines, horrores, & quia illi humore aliquid maligni contraxerunt, cordis palpitatio & frequentes lipopsychiæ, aliaq; pestis symptomata.

Ex vrina igitur de peste iudicium fieri posse adserimus.

Christus inæstimabilis vi, cuius auxilio & prouidentia timentes Iehouam non indigebunt vllo bono, vt Psalm. 34, canitur, venenatos pestiferosq;, & animæ & corporis ictus a nostris ceruicibus clementer auertat. Amen.

FINIS LIBRI ET SCHO-
larum medicarum, de Vrinis.

REME-

REMEDIORVM AB VRINA DESVMTORVM ΣΎΝΟΨΙΣ ἘΞΗΓΗΤΙΚΗ.

LECTORI CANDIDO HIERONYMVS REVSNERVS, Εὖ ὑγιαίνειν.

HABES, Lector beneuole, Scholas nostras de Vrinis: in quibus vides, nos nequaquam illis adulari posse: quotquot conantur iungere gryphes equis. Liberè sententiam nostram, animo philosophico protulimus: liberè aliorum opiniones adduximus: liberè plurimorum arietes, citra tamen calumnias, aut vllum obtrectãdi studium, demoliti, acie, quantùm à nobis fieri potuit, instructa, sumus: liberè fatemur, nos imitatos summorum Philoso-

losophorum consultationes, quibus nos hæc nostra debere non inficias imus. Ex ijsdem enim fontibus, ex quibus antiqui abditioris Naturæ interpretes, riuos deducere nos oportet. Tuum erit: cui aruum hoc conseritur, cui hæc seges deputatur, cui laboris huius & sudoris messis comparatur, liberè de hisce, absq; calumnijs & vlla præconcepta opinione, (quæ à Philosophiæ terminis exulare debet quàm longissimè,) iudicium Philosophicum proferre: & accuratè, non quis dicat, sed quid dicatur, an verum, an ferum, perpendere. Quod si feceris: & nos multum profecisse putabimus: & tibi vitam nostram deberi, palàm declamabimus. Agrestes & Zoilos, qui nihil nisi sententiolas Galenicas crepare possunt, non curamus. ἀλλὰ τί ἡ-
μῖν,

μῶν, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει· οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι, (ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν) ἡγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπρᾶχθαι, ὥσπερ ἂν πραχθῇ: inquit Socrates in Platonis Critone. Cui rectè Crite respondet: οὔτε γὰρ φρόνιμον, οὔτε ἄφρονα οἱ πολλοὶ δυνατοὶ ποιῆσαι· ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅ,τι ἂν τύχωσι. Hæc quoque nostra est sententia: quam omnes Philosophi cum Philosophis illis priscis & exosculati sunt, & exosculantur, & exosculabuntur.

Porrò vt videas, nos in hoc oẽs & animi, & corporis intendere neruos: quò possimus omnibus prodesse, obesse autem nemini: duximus operæ precium nos facturos: si pro colophone adijceremus remedia quædam εὐπόριστα καὶ πολύχρηστα ex vrina desumpta, plurima præsertim Spagirica, siue Chemica. Quæ si boni consulueris: non dubita-

bitamus, Deum verum medicum, tibi medico, ſua prouidentia in curandis ægris adfuturum. Vale, Candide Lector: & noſtrum candorem tibi commendatum habe.

Cum candidis enim candidè
agier oportet inter
candidos.

VRINÆ HVMANÆ VIRES, EX GAL. LIB. DECIMO, DE SIMPL. medicament. facult.

RINA hominis, omnium propè aliarum vrinarum, eſt imbecillima: exceptis porcis domeſticis: quibus execti ſunt teſtes. Nã illorũ ſimilis eſt totius corporis temperatura, temperiei hominũ: & vrina ſimiliter debilis. Verùm montanorum aprorum valida eſt: ſicut etiam ex odore apparet, qui vtiq; acerrimus eſt. Sed & in alijs animalibus, ex odore vim eius conijcere liceat. Nam vrinas illas deguſtare, planè eſt abominandum: cùm ne pueri quidem vrinam, vir quidam honeſtus vita pariter ac moribus, ebibere ſuſtinuerit: cùm peſtiferè ægrotaret in Syria: vbi, cùm multi vrinam puerorum ſimul & virorum hauſiſſent, ſeſe hinc ſeruatos credebant. Cæterùm vrina hominum, vt ſi quid aliud, extergendi vim obtinet: quod cùm alij multi ſatis indicant, tùm maximè fullones, qui ſordida veſtium expurgant eâ, atq; extergunt. Hanc eius vim cùm &

 medici

medici conſpexiſſent, pſoras & lepras eâ detergunt:perfunduntq; vlcera, tùm multa humiditate, tùm ſordibus & impuritate ſcatentia:ac multò magis, vbi putridum quiddam obtinent. Sed & pudendis, vbi ſic afficiuntur, vrinam infundunt: & auribus pure fluentibus. Quin & achoras, & furfures eâ curant, capiti identidem perfundentes. At nos hæc facere odimus potiùs:cùm ad manum ſint, quæ illis conducant, alia medicamina. At vlcera digitorũ pedis maximè, quæ ex illiſione atq; offenſione eſſent inflicta, ſæpenumerò, ubi nimirùm phlegmone carerent, & ipſe curaui: eaque in ſeruis & hominibus ruſticis, quos iter ingredi abſque medicis erat neceſſe. Siquidem linamento, (μοτὸν Græci vocant,) vlceri impoſito, ac inſuper linteo circumuoluto ac ligato, quoties meiendi inceſſeret cupiditas, in digitum ferri vrinam præcepi: nec ante abſoluere, quàm benè eſſet curatus. Nam & ſi quem alium, ruri ſine medico agentem, vrinam vlceribus perfundentem audiſſem, non vetui: vbi ſcilicet in partibus thorace inferioribus, vſq; ad imos pedes vlcus cõſtitiſſet. Siquidem vlcera aut capitis, aut faciei, vrina perfundi ſinere auerſabar. Attamen medicamentum, quod ex vrina pueri cõficitur, (quod quidam

quidam vocant chrysocollam: quia eo ad auri glutinationem vtũtur,) ad vlcera difficilia sanatu optimum esse, adsero. Fit autem id figura phiali, confecto mortario ex ære rubro, habente pistillum eiusdem materiæ: in quod meiente puero pistillum circumages identidem: vt non tantùm à mortario quid deradat: sed etiam à sese nonnihil deterat: id quod pluribus deinceps diebus peragitur: donec vrina crassitudinem adsequatur mellis. Faciendum verò id in Sole. Nam faciliùs in aêre, eiusmodi ab ęre quid deteritur. Aut si sol absit, calidas esse ædes saltem conuenit. Hoc medicamento misto ijs, quæ curandis vlceribus rebellibus sunt idonea, vtimur, vt dixi, ceu optimo. Nihil enim habet abominandum: perinde vt vrina capiti, alteriúe parti infusa. Nam quid commemorem vrinæ potum? Scripsêre tamẽ medicorũ quidam, de subsidente in vrina, crasso illo videlicet & albo dicentes, id mederi erysipelatis. Sanè ea erysipelata, quæ ignea etiamnum sunt, & reuera erysipelata, calidorum & acrium medicamentorum omninò nullum iuuare potest. Quæ verò per refrigerantia refrixere: tùm hoc, tùm alia multa medicamina digerentia adiuuare valẽt. Atq; hoc quidem vti licebit, vbi non in facie, aut propè, ery-

ſipelas conſtiterit: verùm in artuum quopiam, aut dorſo, aut ventre. At vrinam pueri orthopnoeæ gratiâ ebibere neceſſarium non eſt: cùm ſint & alia medicamina, quæ huic medeantur affectui. Quin cùm bibiſſet quidam: affectu liberatus nõ eſt: vt non eximium quid, præter alia, poſsideat.

DIOSCORIDES LIB. 2. CAP. 74.

HVmanam vrinam, ſuam cuiq;, bibere cõtra viperæ morſus, ac venena, incipientemq́; aquam inter cutẽ proderit. Scorpionis, viperę, draconisq́; morſus eâ conuenientiſsimè fouentur. Canina ad perfundendos canis morſus idonea eſt: pruritus & lepras, nitro addito expurgat. Sed vetus vlcera capitis manantia, furfures, pſoras & feruidas eruptiones, multò magis abſtergit: nomas, & præcipuè genitaliũ, cohibet: auribus infuſa, manans pus ſupprimit: decoctaq́; in calice mali punici, earum vermiculos abigit. Pueri impubis reſorpta vrina, orthopnoicis auxiliatur: decocta in æreo vaſe cum melle, emendat cicatrices, argema, caliginesq́;. Ex ea & cupro, idoneum auri ferrumen conficitur.
Quod in vrina ſubſidit, illitu ignem ſacrũ mitigat: ferueſactum cum cyprino, inditumque vuluæ, dolores mulcet, ſtrangulatus le-

tus leuat, genas deterget, oculorum cicatrices expurgat. Taurina, si cum myrrha instilletur, aurium dolores lenit. Aprina viribus ijsdem prædita est: priuatim comminuit vesicæ calculos, & potu expellit. Caprina ad aquam, quæ cutim subijt, cum nardi spica quotidiè binis cyathis cum aqua bibitur, vrinamq; per aluum extrahit: aurium doloribus instillata medetur. Asinina traditur renum vitijs mederi. Lyncis vrinam, quam Lyncurium appellant, simul ac excernitur, glaciari coireúe in calculi duritiem, vulgò creditum est. Quare quod de ea proditum est, vanum esse conuincitur. Est enim, quod à nonnullis vocatur succinum pterygophoron, ideò dictũ: quòd pennas ad se alliciat. Id potum ex aqua, stomacho, aluoq; fluxione laboranti conuenit.

STRABO LIB. 3.

SCribit, Iberos cõsueuisse vrina in cloacis inueterata lauare, sibiq; ipsis, ac mulieribus eâdem dentes abstergere. Id quod etiam Catullus in Egnatium confirmare visus est.

PLINIVS LIB. 28. CAP. 8.

REfert Barbaros vrina quinque annis inueterata, ad ciendas aluos, magno plausu vti.

THEOPHRAST. PARACELS.
1. part. Magnæ Chirurg. tract. 2. cap. 5.

QVandoquidem natura ipsa, Balsamũ, qui vulnera curat, interiùs in se reconditũ circumfert: vt nihil prĕter mundationẽ, ad vulnus curãdum deesse videatur: de ea quoq; pauca admonere, non inutile forsan fuerit. Videmus enim canes lingendo vulnera sua curare: nulla alia ratione, quàm quòd ea expurgent. Quos imitati prisci homines, vulnera sua, manuum præcipuè, frequenti linctu pulchrè curarunt. Verùm successu temporis delicatiores facti, à linctu abhorruerũt: ac vrina vulnera lauare cœperunt: sicq; carnosa vulnera facilè curauêre. Sed quia fœtorem vulneribus conciliabat, & frequentem deligationem requirebat: pigritia ducti, & hanc reliquerunt: ac ad vinũ confugerunt: quod etiamsi non contemnendum esset, tamen in magnis vulneribus sufficere non poterat: tandemq; ad aquam salsam progresi, eam vtiliter tùm hominibus, tùm bestijs adhi-

adhibuerunt. Verùm ne hæc quidem diu durauit etiam: sed in eius locum successerunt alia mundificatiua: decoctio herbarum vulnerariarum in vino, adiecto salis modico, qua vulnus lauarunt: tandemque emplastri loco fauos contusos imposuerunt: aqua aluminata, cum pauco atramẽto: succus plantaginis ac chelidoniæ, pauco sale adiecto: sal cum melle: persicaria: aliaq; plurima composita: de quibus videatur Paracelsus passim in Chirurgia Magna & Minori: in lib de tumoribus, pustulis & vlceribus morbi Gallici: in Chirurgia vulnerũ: & li. de Apostematibus, Hulceribus, Sironibus, & Nodis.

HIERONYMVS CARDANVS lib. 17. de Subtilitate.

CVr vrina sola inter omnes liquores, procul est splendidior, quàm propè: reliqua, contrario modo: causa facilè dignoscitur. Vrina continet pingue humidum: quod propè, illam obumbrat, procul autem illustratur: quia igneam habet lucẽ. Cæteri liquores vmbram nõ habent: quia puri: vel si sint impuri, quod impurum est, totũ obumbrat: inde vt remotiores sunt, eò obscuriores. Est autem vrina tenuis valdè substantiæ, ob calorẽ, adeò vt quam-

uis ſalſa ſit, attamen leuior exiſtat, quàm aqua, non tamen omnis. Ob id vrina ventris inflationi prodeſt, ac longè magis aqua ſalſa: tenuitate enim penetrat ad intima, ſecumq; ſalis vim defert, qua flatus diſcutitur, & viſcera confirmantur. Attenuatio à calore fit: ob hoc recens, & calida, & pueri impolluti, (calidiſsimus enim hic eſt ſexu, & ætate,) eligitur.

MERCVRIAL. DE Vrinis cap. 9.

VRinam ſuam cuiq; potam conferre, exiſtimatum eſt. Diſtinguebantur autem interdum ab ętate. Quoniam impuberum vrinæ, contra ſaliuas aſpidũ, pithyadarum vocatorum, contra oculorum obſcuritates, ad aurium ſordes detergendas, ad vermes enecandos, maximè cõmendabantur. Econtrà virorum vrinis in podagris ſunt, qui fateantur, ſe vſos maxima felicitate: exemplo fullonũ: quos, quia in vrinis pedibus verſabãtur, podagra non ſollicitari cõſpiciebant. Qua ratione, cùm vrinæ in tam varijs vſibus apud veteres fuerint, (vt præter Galenum locupletiſsimi teſtes ſunt omnes Geoponici, Hippiatri, Plinius, Columella & alij,) factum eſt: vt veteres Imperatores interdum vectiga-

lia

lia ex vrinis facerent: quemadmodùm refert Suetonius de Vespasiano: quem Tito ipsum reprehendenti, odorandam pecuniam ex vrina vectigalibus exactam porrexisse scribit: & poposcisse, num malè oleret: quod ipso negante, ait: atqui ex vrina venit.

BALSAMVS VRINÆ: QVI MERITÒ CATHOLIcum remedium nominari potest, ob insignes, quibus pollet, virtutes.

Ccipiatur Vrina pueri sani: qui annũ duodecimum agit: &, si fieri potest, per aliquot mẽses vinum biberit. Adulti enim hominis vrina multas ob causas, vt & virginis, minùs conuenit. Hæc putrefiat in fimo Magistrali, vel Balneo Maris, anno Philosophico: deinde destilletur, in Athanare, igne mediocri, (qđ diligentissimè nota,) in vase vitreo, (nulla alia materia hîc apta,) cum Alembico vitreo, & Recipiente vitreo: probè firmatis iuncturis sigillo Hermetico: in cineribus, aut arena. Phlegma reponatur super fæces: quaterq; hoc modo repetatur destillatio. Vltima aqua colligatur in vitro benè

obturato : non autem alio vaſe: nam propter ſummam penetrationem, ſubit & terrea & lignea vaſa. Color huius aquæ erit albus, & admodùm fœtens. Propterea, vt concilietur gratior ſapor & ſuauior odor, ſumpturi Cinnamomum & ſaccarum addunt. Fæces autem illæ, ſuper quas refunditur aqua deſtillata, erunt nigerrimæ: quę ſi gradibus ignis auctis ſublimentur, Sal alkali ſublimabitur, inſtar niuis: adeoq; acutum, vt Solem, Lunam, & alia metalla ſoluat.

VIRTVTES BALſami Vrinæ.

QVinta vrinæ Eſſentia, rectè Catholicum remedium nominari poteſt. Habet enim mirandas virtutes, in omnis generis morbis: naturamq; ſua ſimilitudine, non autem contrarietate, mirabiliter fouet. Curat hydropem: vrinam & menſes ſuppreſſos mouet : reſiſtit corruptioni: curat peſtem, febres varias, peſtiferas, tertianas, quartanas, quotidianas : vomitui & nauſeæ ſuccurrit: quanquam etiam non rarò vomitum cieat. Soluit quoq; Coteram fixam.

Nec dubium eſt, has omnes virtutes in benedicta hac Mumia cōtineri: cùm idem vrinam

vrinam crudam præſtare videamus. Ciet enim hæc vrinam, & menſes: curat tumores, & hydropem: ſanat cœliacos, colicos: vtilis eſt febribus, tertianæ, quartanæ, quotidianæ, continuæ.

Contra peſtem febresq; peſtilentes eſt εὐπόριστον remediũ: ſi quotidiè, per dies quindecim manè bibatur cum croco: vel aliquot granis pulueris ſequentis: cuius viribus mirandis adſtipulatur certa experientia, tàm in curando, quàm præcauendo, tẽpore hoc peſtilenti in infectis probata.

℞ec. Maceris in aceto vini optimo, horis viginti quatuor maceratæ, vncias ij.

Caphuræ, vnc. dimidiam.

Manus Chriſti perlatæ, cum oleo Cinnamomi præparatæ, vncias iiij. miſce diligenter: vt fiat puluis Maceris: quem nos *einen Muſckaten zucker* nominamus, propter ſaporem maceris, qui momentò ſeſe exerit, quam primùm inſignis odor caphuræ deferbuerit: qui aliâs primas hîc tenet.

Vrina quoq; frangit lapidem in renibus & veſica: ſoluit obſtructiones iecoris: ictterum curat: purgat pulmones: lumbricos enecat. Quorum omnium peculiaria remedia mox ſubijciemus.

Eſſentiæ doſis eſt vncia vna cum dimidia, aut etiam duæ, cum ſaccaro & Cinnamomo.

momo. Crudæ vrinæ maior quantitas sumi potest. Eius namq; est minor vis.

AD SVFFVSIONEM, siue ὑπόχυσιν.

RECip. Euphrasiæ: fœniculi: rutæ: chelidoniæ: verbenæ: betonicæ: ana manip. j.

Roris marini, man. S.

Semin. fænic. anisi: carui: sileris montani: ana vnc. S.

Calami aromatici, drach. vj.

Thuris: myrrhæ: aloës: ana drach. ij.

Aquæ rosarum, lib. ij.

Aquæ rutæ: vini odorati: ana lib. j.

Vrinæ pueri, lib. S.

Infunde per quatuor dies. Destilletur hinc in vase vitreo.

Hoc destillato oculi abluendi: immerso linteolo molli, in quo succinum album puluerisatum, vel potiùs in pollinem redactum, sit conclusum.

Pedes verò decocto betonicæ manè abluendi. Interdum suffumigium Xyloaloës oculis excipiatur: quod præsens est medicamentum, contra ophthalmiam quoq;.

AD

AD PVSTVLAS ET saniem oculorum.

FOrtis medicina hîc non habet locum. Magis enim, magisq; malum exacerbatur. Præstat accipere oua tria, & coquere in tantam duritiẽ cum aceto, vt testæ semoueri aptè possint. Hinc albumen extrahendum: cui addatur vrinæ pueri puri & masculi, vncia j. misceantur: & colentur cum expressione per pannum: seruetur expressum in vitro: de quo ter in die ali quid immittatur oculis. Cephalica prætereà, aut alia brachij vena, (nullũ enim hîc discrimen,) secetur.

PVLVIS CONDVCENS OPHthalmijs, suffusionibus, alijsq; ægritudinibus oculorum externis.

VRina pueri ebulliat tamdiu: donec incrassetur. Fæces remanentes, calci na in igne: postea solue in aqua communi, & præpara, instar Salis: destillando per filtrum, coagulando, soluendo: vt fiant albæ, & pulueri sentur.

Puluis hic certo experimento, subuenit omnibus oculorum morbis extrinsecis: si modicum ipsius bis in die oculis inspergatur.

COLLYRIVM CONTRA PVstulas, maculas, pannos, cataractas, & similes affectus oculorum: quod visum acuit, & mirè conseruat.

REc. Limaturæ auri purissimi, drach. S. Balsami: croci: ambræ: ana scrup. ij. Musci: opij: ana scrup. j.

Tutiæ extinctæ nouies in vrina pueri, drach. j.

Tragacanthi: sagapeni: galbani stercoris lacertæ: ana drach. S.

Lapidis Calaminaris: vitrioli albi: sacchari Candi: aloës hepaticæ: ana scrup. j.

Corticum myrobalan. citrinarum: & Indarum: ana drach. j.

Castorei: ossis sepiæ: ana scrup. S.

Fellis vulturis: humani: vrsini: aquilæ: ana drach. ij.

Ex omnibus fiat collyrium, cum suffi. quantit. succi fœnic. rutæ: chelidoniæ.

De isto collyrio, duæ vel tres guttæ, in angulum oculorum instillentur.

In cuius locum, aliquando sequens medicina alternis vicibus substitui potest: cuius maxima vis in omnibus animalibus. Mediam ollæ vitriatæ partem, imple vino: quam impone in cumulum formicarũ: vt vas ingrediantur. Tum destilla simul omnia per alembicum.

Aut

Aut formicæ tantùm ſtent in putrefactione, per dies quinq; vel ſex in vino: poſtea ſolum vinum percolatum, abiectis formicis, deſtilletur.

Huius eſſentiæ, duæ aut tres guttulæ in oculum imponantur.

Valet maximoperè ad cataractas, ruborem & dolorem oculorum. Si morbus ſit antiquus, & craſſa in oculo carnoſitas: priùs aliquid aluminis vſti imponendum: donec caro ſit eroſa: deinde admouenda hæc collyria.

AQVA VISVM ACVENS: & maculas, ac pannum delens.

Accip. Seminis fœniculi: petroſelini: ſileris montani: apij: aniſi: carui: gallitrici. Radic. chelidoniæ: acori. Betonicæ: agrimoniæ: tormentillæ: rutę: verbenæ: ana, partes æquales.

Terantur, & incidantur: ponanturq; prima die in Vrina pueri puri: ſecunda in vino albo: tertia in lacte mulieris, ſiue aſinæ: quarta die deſtillentur hæc omnia. Serua, vt Balſamum in vaſe vitreo diligenter obturato: ne quid exſpiret.

CONTRA ICTERVM.

Fimum equinum cum vrina ægri ſic miſce: vt pultis referat cōſiſtentiam. Hæc linteo-

linteolo excipe: & in camino ſuſpende: vt fumo ſemper ſint expoſita.

Vel vrinam ægri cum raphano contuſo cola: de quo Ictericius bibat mane & veſperi.

ENEMATA AD ASCITEN.

Recip. Parietariȩ: pedis columbini: rutæ: folior. ſambuci: ciclæ: ana man. j.

Chameleæ: braſsicæ marinæ, vel thymelȩæ: ana man. S.

Aniſi: fœniculi: ana vnci. S.

Apij: petroſelini: ana drach. j.

Florum anthos: geniſtæ: ana pug. j.

Azari, vnc. S.

Fiat decoctio, in aqua fontana.

In decocti libra j. diſſolue Benedictæ laxatiuæ, vnc. j.

Vrinȩ pueri, vnc. ij. miſc. fiat clyſter.

Vel. Rec. Radicum apij: petroſelini: graminis: aſparagi: rubiȩ: pentaphylli: ana vncias ij.

Radicum azari: iridis recētis: ana vnc. j.

Mercurialis: braſsicæ marinȩ: rutȩ: ciclȩ, vel cucumeris ſylueſtris: ana manip. j.

Florum geniſtȩ, pug. ij.

Fiat decoctio in aqua fontana.

In libra j. diſſolue Vrinæ pueri, vnc. iij.

Benedictæ laxat. vnc. S.

Salis parum. Misce, & fiat clyster.

CLYSTER PRAESTANTISSImus, flatus discutiens, aquam educens, ad hydropem asciten, adiuncta tympanite, à scirrho iecinoris.

ACcip. Vrinę pueri impubis, vncias x. His incoque Fermenti, vnci.j.S. Semin. fœniculi: anisi: anethi: ana vnci.j.S.

Mellis despumati, vnci.j. Fiat clyster.

ENEMATA AD ANAsarcam.

REcip. Pulegij vtriusque: calaminthæ: maioranæ: ana man.j.

Agarici in panno ligati, vnc.j.

Semin. anisi: fœniculi: rutæ: ana vnc.S.

Florum anthos: stæchados Arabicæ: ana pug.j.

Fiat decoctio. In lib.j. dissolue

Vrinę pueri, vel murię piscium, vnc.j.

Benedictæ laxatiuæ, vnc.ij. misce, & fiat clyster.

Vel. Rec. Radicum cyclaminis: ebuli: asaria: ana vnc.S.

Foliorum mercurialis: brassicę marinæ: eupatorij, absinthij: pulegij: ana manip.j.

Seminum carui: petroselini: genistæ: anisi: ana drach.iij.

Polypodij quercini:ſenæ Alexandrinæ: ana vnc.S.
Florum geniſtę mani p.j.
Coquátur in ſuffic.quant.aquę ad lib.j.
Colaturę addantur, Vrinę pueri vnc.j.S.
Diaturbith cum rheobarbaro, drach.v.
Benedictæ laxatiuę drach.ij.
Olei rutacei, & irini:ana vnc.j.S.
Salis communis drach.j.
Fiat enema: quo ſepiùs vtatur hydropicus.

VNGVENTVM AD aſciten.

ACcip. Emplaſtri de baccis lauri, vnc. j.S.
Vnguenti Agrippæ: radicum ebuli:ana vnc.S.
Stercoris vaccini: columbini: ana vnci.ij.
Sulphuris viui, drach.iij.S.
Cum vrina infantis, & melle, quantum ſufficit, fiat, pro ventris regione, cataplaſma molle.

REBI SOLA.

VRinam exactè deſpumato: deindè ſtet triduum in vaſe: poſteà abſque igne ſtet triduum in cacabo: tunc in

fundo

fundo inueniuntur lapilli: estque arcanum in Icteritia.

Ex Theophrasti Paracel. Scholijs in cap. 2. lib. 4. de gradibus & compositione receptorum & naturalium.

AD STRVMAS.

Recip. Tutiæ, vnc. iiij.
Salis fusi: calcis viuę, ana vnc. vj.
Quæ stratificata ponantur in tertium gradum ignis: deinceps ab ipsis extrahas Alcali.

Huius accipe vnc. j.

Salis anatri, seu fellis: Salis fusi, ana vnci. j.

Vrinæ destillatæ, vnci. xv. Fiat mixtura.

Processus eius est: vt patientibus detur potanda, manè & vesperi, per septimanas tres aut quatuor.

Ex lib. 1. Theophrast. Paracel. de Præparatione.

TROCHISCI, QVIBVS OMNES maculæ ex vestimentis extrahuntur.

Svme, Tartari lib. j. S.
Aluminis lib. j.
Fellis bouis, numero v.
Salis manip. ij.

Vrinæ, lib. j.

Tartarum pulueriſetur: alumen autem cum vrina diſſoluatur: tandem imponatur tartarum: & tunc ſuperfundatur quantitas fellis: & cum albumine oui fiat paſta.

CONTRA SERPENTES in ventre.

IN balneo bibe, ſudorem & vrinam equi: & liberaberis.

AD LACTIS COPIam tollendam.

FOlia laueris, ſiue apij paluſtris, cum foliјs buxi, cocta in vrina & aceto, apponantur mamillæ, loco cataplaſmatis.

Subtrahatur cibus, qui ſit boni nutrimēti: in cuius locū ſubſtituatur is, qui, etiamſi in magna quantitate fuerit ſumtus, parùm tamen nutriat.

Perfundantur præterea mamillæ decocto myrti, & roſarum, cum modico aceti: in quo cuminum coctum, & modicū myrrhæ, caphuræq; maceratum ſit.

CVRATIO CANCRI.

LAuetur primò omnium Cancer, vrina ægri: in qua ebullierit vitriolum Romanum:

manum: & inſpergatur ſequens puluis.

Bufonem terreſtrem vnum, & cancros duos, combure in olla noua, in puluerem.

Hoc facto, parati ſint hi trochiſci: qui mirabiliter cancros abſumunt, & polypos narium.

Recip. Calcis viuæ: arſenici citrini: ana drach. ij.

Vitrioli: æruginis: aluminis: ana drachma. j.

Gallarum: acaciæ: balauſtiorum: ana drach. S.

Trita in mortario æreo, expoſito igni, aut ſolis ardori, inſpergantur aceto quàm acerrimo: id ſubinde repetatur, nouumq́ue adfundatur. Quinto die trochiſci formentur: ſiccentur in vmbra: reponantur loco frigido & ſicco, qualis eſt patens Aquilonibus. Tempore vſus diluuntur vino: atq; in linimentis adhibentur.

POTVS RVSTICALIS contra pudendagram.

ACcip. Cereuiſiæ part. ij.

Vrinæ ægri part. j. & aceti tantundem.

Mille folij manip. j. S. aut ij.

Gingiberis: & piperis minutim contuſi: ſingul. parum.

Coque in olla vitreata, per quartam horæ partem.

Diuide potionem in tres partes: vnam manè, alteram vesperi, tertiam iterùm manè, calidam exhauri, continuo vsu.

AD DISLOCATA, ET contusa membra.

LAua locum affectum diligenter vrina calida: & panno tepefacto, cui nonnihil Dialthęæ inunctum sit, fricetur: deinde verò rectè reponatur.

Tùm Rec. Butyri Maialis: mellis: axungię canis: dialthęæ: ana æq. partes.

Fiat Vnguentum: quod superinducatur linteo cereo: & apponatur.

Vel, quod pręstantius est: Rec. Limaturę ferri, vnc. vj.

Lithargyri auri vnc. iiij.

Terebinthinæ, vnc. iij.

Cineris albissimi & mundissimi è foco, lib. j.

Olei rosacei lib. ij.

Bulliant omnia simul apud ignem: donec redigantur in formam emplastri. posteà super petiam calidè, quantum sustinere potest ęger, applicetur: vesperi & manè renouando.

AD

AD LVMBRICOS
Puerorum.

PVlſus brachiorum, os ventriculi, vmbilicus, totumq́; abdomen vſq; ad inguina, vngantur pinguedine illa lenta & fœtida: quę exudat è Suis ſilueſtris veſica: ſi hæc momentò, extracto venabulo, illæſa cum vrina ſuſpendatur in vmbra.

Prius autem aliquot pulueris ſubſequẽtis grana, in ſtillatitio graminis canarij liquore propinentur.

Rec. Cornu ceruini: corallinę: ana drachma. S.

Rhei barbari, gr. xij.

Miſceantur: vt fiat puluis tenuiſsimus, Hic etiam in lacte exhiberi poteſt.

AD SVRDITATEM.

VRinam leporis calidam, quam inter exenterãdum in veſica reperies, immitte in aures.

Idem præſtat vrina viri calidè aurib. inſtillata: ſi inprimis aliquot guttæ olei Sinapis addantur: aut modica portio huius clyſmatis.

Recip. Ellebori albi: caſtorei: coſti: ana drach. ij.

Rutæ ſilueſtris: nitri: piperis longi: ana drach.j.& ſcrup.j.

Succorum raphani:porri & cepæ. Olei è ſpica: è chamemælo: ex amygdalis amaris:ex anetho:ana drach.j.

Euphorbij,drach.S.

Bulliant vnà, ad ſuccorum conſumptionem.Hoc etiam tinnitum tollit.

CONTRA PEDICVLOS palpebrarum.

LAuentur palpebræ vrina pueri,aut iuuenis ieiuni, aut virginis: deinde apponatur aloë hepatica, diſſoluta cum aqua roſarum.

Aut vngatur locus hoc linimento: quod efficax admodùm eſt,ad fugandos illos pedites : vbicunque aciem inſtructam habeant:

Rec.Staphyſagriæ,vnc.S.
Olei abſinthij,vnc.j.
Aluminis,drach.ij.S.

Ceræ,quantum ſufficit: vt fiat linimentum.

Vel.Rec.Aluminis Zuccharini:aloës: ana drach.S.

Pulueris ſtaphyſagriæ:abſinthij:ſulphuris:ana gr.xv.

Aceti

Aceti ſcillitici, quantum ſufficit, pro linimento. Extendatur ſupra fruſtum lintei: apponatur parti obſeſſæ. Poſt ſex horas abluatur locus, ex decocto abſinthij: addito ſemine ſtaphyſagriæ.

AD FACIEM pulchram.

VRinam bouis nō caſtrati, deſtilla per alembicum. Impone Camphoræ gr.iiij. Fiat lotio pro facie.

Quam poſt horam excipiat ſequens lotio.

Rec. Mellis rubei, lib.ij.
Gummi Arabici, vnc.ij.

Miſce: deſtillentur per alembicum, ſuaui igne. Prima aqua, quæ exit, eſt clara, & optima ad faciem dealbandam, & purificandam. Secunda eſt crocea. Tertia rubicundiſsima: quæ facit capillos flauos, & omnes maculas faciei delet.

Noctu verò vngatur hoc.

Recip. Olei amygdalarum amararum: mellis: Radicis lilij. Ceræ, quantum ſufficit, pro vnguento.

Vel paretur hæc aqua precioſa.

Recip. Farinæ frumenti, quantum ſufficit.

Lactis caprilli lib. ij.

Fiat massa: è qua formetur panis: qui in furno assetur. Eximatur, & iterùm maceretur in lacte caprillo, per diem.

Adde albumina ouorum, num. xx.

Caphuræ vnc. j.

Aluminis vsti: corallorum alborum: ana vnc. ij.

Vrinæ bouis simplicis, aut destillatę, vnci. j.

Miscę: destillentur secundùm artem.

Fiet aqua, gratissima puellulis non tantùm, quæ fucos aliquando, maximo cum faciei dedecore, instinctu edentularum bestiarum, sibi comparant: sed etiã viris: quos nõ semper forma neglecta decet: cùm formosam virginem ambiunt.

AD VRINAE RETENtionem post casum.

DEtur vrina puellæ calida potanda.

AD PVDENDI LAESIONEM, & hulcerationem à coitu cum scorto.

AEruginem, cum ouo ad duritiem cocto, misce: cui adde parùm vrinę. Exprime hæc per panniculum: quo genitalia laua.

Hinc

Hinc Rec. Aluminis uſti: dentium lucij: oculorum cancri: ariſtologiæ longæ: ana part. æq.

Pulueriſentur: qui puluis poſt lotionem ſuperiorem inſpergatur: vel etiã poſt hãc.

Rec. Roriſmarini: ſaluiæ: chamemęli: ana manip. S.

Bulliant in vino albo.

Colaturę adde, Vini granatorum vnc. ij.

Mellis roſacei vnc. S.

Hac aqua lauetur pudendum: poſt quam inſpergatur iterùm vel ſuperior, vel hic puluis.

Rec. Lithargyri auri: ceruſſæ: radicis ireos: tutiæ: nucum cupreſsi: ana drach. j.

Thuris: maſtiches: ſarcocollæ: myrrhæ: ana drach. S.

Conterito omnia: vt fiat puluis ſubtiliſsimus.

AD TIBIARVM, LVMBORVM & crurum dolorem, propter iter.

TOtum crus lauetur veſperi, cùm quis ſe confert cubitum, vrina. Quod ſi quis fecerit, ſequenti die iter continuare poterit.

Aut bulli cinerem in aqua, & laua eâ, quã potes, calidiſsimè crura: poſtea inunge oleum cum ſucco rutæ.

Medi-

Medicina hæc ſtudioſis conducit: qui plærunque aut eſſedo, aut caballis deſtituuntur: quando Mineruæ lituos in peregrinis oris ſequuntur.

AD ARTVVM TORPOREM, poſt verbera vel caſum, non ſecùs, ac ſi eſſent Paralytici.

SVlphur: ſinapi: ſaponem Venetianum: baccas iuniperi, contunde diligenter, cum vrina pueri, aut vino ſublimato: quo frequentiſsimè ruſtici vtuntur. Hoc vnge membra torpida.

Præmitti poteſt blanda frictio.

Huic ſimile eſt præſtantiſsimum hoc medicamentum: quod nõ vltima ſibi vendicat in apoplexia & paralyſi.

Rec. Sinapis albi: baccarum iuniperi: ana manip. j.

Garyophyllorum, num. x.

Pyrethri, eiuſdem ponderis.

Smegmatis Venetiani, portionem commodam.

Hæc mixta & contuſa colligantur in nodulum: imponuntur in cantharum: ſuperinfunditur.

Aquæ Lauendulæ lib. j.

Olei iuniperini lib. S.

Illinantur hoc ad ignem membra affe-

ẽta,

cta,per horas aliquot continuas.

Quæ si conducere nolunt,ita,vt morbus subinde maneat: paretur sequens medicina:qua vsus fuit secundo successu quidam ex Pręceptoribus nostris,ad paralysin,epilepsiam,& similes morbos cerebri.

Rec.Radicum angelicæ: ireos Florentinæ:gentianæ:cyperi:ana vnc.j.

Calami aromatici: cinnamomi : caryophyllorum:nucis myristicæ:maceris : ana drach.ij.

Saluiæ:Iuæ artheticæ:maioranæ : rorismarini:lauendulæ:satureiæ: pulegij : calaminthæ:ana manip.S.

Florum chamemæli : meliloti:hyperici: rorismarini:stæchados:ana pug.j.

Incisa & nonnihil contusa, macerentur per quatuor horas , in aqua vitæ, & vini Maluatici:ana lib.j.S.

Deinde omnia per Balneum Mariæ destillentur.

Dosis est , quotidiè manè,quantitas dimidij cochlearis.

Ex eadem Essentia fiat vertebrarũ dorsi, & membrorum laborantium inunctio.

CONTRA FEBRIM.

VRina destillata primas obtinet , in quibuscunque febribus.

Sunt

Sunt tamen & alia apud autores celebrata, contra febres, vrinæ remedia.

Vt Recip. Portionem ſalis, fabæ maioris magnitudine: liga hanc in panno lineo: quem in vrina ægri macera, integro die: poſtea ſine exiccari, in cineribus calidis: donec ruborem quendam acquiſiuerit. Hoc remedio manè & veſperi ęger vtatur, cum pane.

Item. Recens ouum in vrina ægri bulli: quod in piſcinam, vbi piſces ſunt, conijcies: & momentò febrim ceſſare dicunt.

Item. Subige farinam, cum vrina ęgri ad formam placentulæ: coque hanc in furno, inſtar panis: obijce piſcibus, vt ab ijs deuoretur. Abit febris: maximè quartana.

Item: Si quis Chronica laborat febri: accipe eius vrinam matutinam: quam in vas æreum vel ferreum infundes: huicq́ue addes vitellũ & albumen oui: quæ benè mixta ebullire ſines. His completis, inde in ollulam omnia: quam obturabis optimè: ne vllis perſpiraculis aër ingrediatur: & illam in cumulum formicarum, ſatis profunda fouea, colloca. Si morbus eſt lethalis: momentò diem æger obibit ſuum: ſin minùs: poſt vehementem paroxyſmũ, ſe liberum ab omni moleſtia, extemplò ſentiet.

APO-

APOMASARIS APOTELESMATA, DE SIGNIFICATIS & euentis insomniorum de Vrinis, affinitate materiæ adnexa.

EX INDORVM DISCIPLINA.

I quis in somnis sibi videatur repletus, vrinam excreuisse: si qua hominem afflictio vel indignatio premit: ea liberabitur. Sin opulentus est, qui somnium habuit: aliquid opibus suis detrahet, ad impensas & erogationes in scorta: pro ipsius vrinæ copia.

Si quis sibi visus sit, in vas quoddam vitreum minxisse: si rex est: mulierem infamem, de semine suo prægnantem, reddet: ac neque fœtus vteri, nec ipsa finem optatum adsequetur: propter imbecillitatem vitri. Si plebeius est: liberos ex coniuge sua procreabit.

Si quis sibi visus sit, in vas aureum minxisse: difficulter mingendi morbo laborabit.

Si verò in vas lapideum defossum: opes suas in terra defodiet.

Si in vas argenteum, rex quidẽ, aut procerum aliquis: cum ancillarum venustissima rem habebit: plebeius, sua cum vxore

semet

ſemet oblectabit: pauper, opulentę mulieris vel amorem: vel matrimonium promerebitur.

DE VRINIS, PERSARVM & Aegyptiorum conſentiens interpretatio.

QVæcunq; in aluo concluduntur, opes portendunt: & ex ea, quæcunque reijciuntur, opum amiſsionem denotant.

Si quis minxiſſe ſibi viſus ſit: ad libidines ſuas, pecuniam erogabit.

Si quis in veſtimenta ſua, minxiſſe ſibi videatur, idq; conſpectum ab alijs: in ſcortatione depræhendetur.

Si quis in vaſe quodam ſibi minxiſſe videatur, ſi vas ipſius eſt proprium: ſua cum vxore liberis operam dabit: ſin alienum: alienam inibit.

Si viſus ſibi fuerit, vrinam excernere, coactus & arctatus: exigentur ab eo, quas iniuſtè collegit, opes: & grauiter adfligetur.

Si quis in terræ faciem, viſus ſibi fuerit ſanguinem mingere: mulierum cauſâ, maximas impenſas faciet, ac gaudio potietur. Quippe terra, mulieris interpretationem habet.

Si quis vrinam propriam bibiſſe ſibi viſus ſit:

ſus ſit: impenſas in res ſuas faciet: ac rurſus impudenter expenſas ſuas recipiet.

DE SOMNIO PROtoſymbuli.

MAmmunas ille Protoſymbulus, ſomnium habuit: quo ſibi viſus eſt, eſſe in templo maximo, nimirum in Micca, ſeu Mecham, ſiue in Abrahami tabernaculo: quumq́; ſuperiorem in partem abijſſet, vbi ſoliũ eſt, iuxta duos angulos, in eis minxit: correptusq́; formidine, velut in peccato maximo, clam ad ſomniorum interpretem Sereimum miſit: qui pro ſuo ſomnium hoc vſurparet: idq́; declarari à Sereimo peteret. At ille coarguens hominem: Non hoc, ait, oblatum eſt tibi ſomnium: quippe non ortus es de Protoſymbuli ſemine. Propterea nullam ex me interpretationem habebis. Ibi tum hominem coràm conuentum, hortatus eſt Protoſymbulus, interpoſito quoq; iureiurando, ne ſomnij ſolutionem occultaret. At ille: Quatuor, inquit, anguli templi, quibus in angulis vrinam reddidiſti, quatuor liberos portendunt. Duo partis illius ſuperioris, vbi thronus eſt, throni & imperij ſucceſſores erunt: duo partis inferioris, procreabũtur illi quidem ex te: verùm imperio ſolij tui

non potientur. Et hæc adijcere nobis placuit, antequã partũ ad vmbilicum perduceremus. Absit abusus, cum superstitione, curiositate nimia, vanitateq; anili coniunctus. Explodamus illorum sentẽtiam: qui omnem rationem sumendorum è visis nocturnis præsagiorum euertunt. Imitemur exemplum Hippocratis in epist. ad Philopœm. qui non contemnebat somnia: præsertim cùm erant ordinata. Hinc Hippocrates somnio admonitus, prænouit, Democritum nulla insania laborare. Sic, monente quoque Galeno lib. artis paru. cap. 82. somnus plurimis & insuetis imaginationibus abundans, indicat futuram ægritudinem. Vt alia plura silẽtio prętereamus: vt somnium M. Tullij & Catuli de Octauio, qui deinde C. Cæsaris Augusti nomen habuit: dum aurea catena de cœlo in Capitolium demissus fuit, acceptis à Ioue flagris. Idem dicimus de Alexandri regis somnio, de radice salubri à Dracone decerpta. Quis igitur adeò erit perfrictæ frontis, vt hæc instar ἐκφατνισμάτων susq;, deque faciat: cùm partim diuinitùs accidant: partim συμμετρίαν vel ἀσυμμετρίαν humorum in corpore sequantur? Quorum posteriora inprimis ad medicos spectant: qui horum interuentu & adminiculo non raró in morbi &

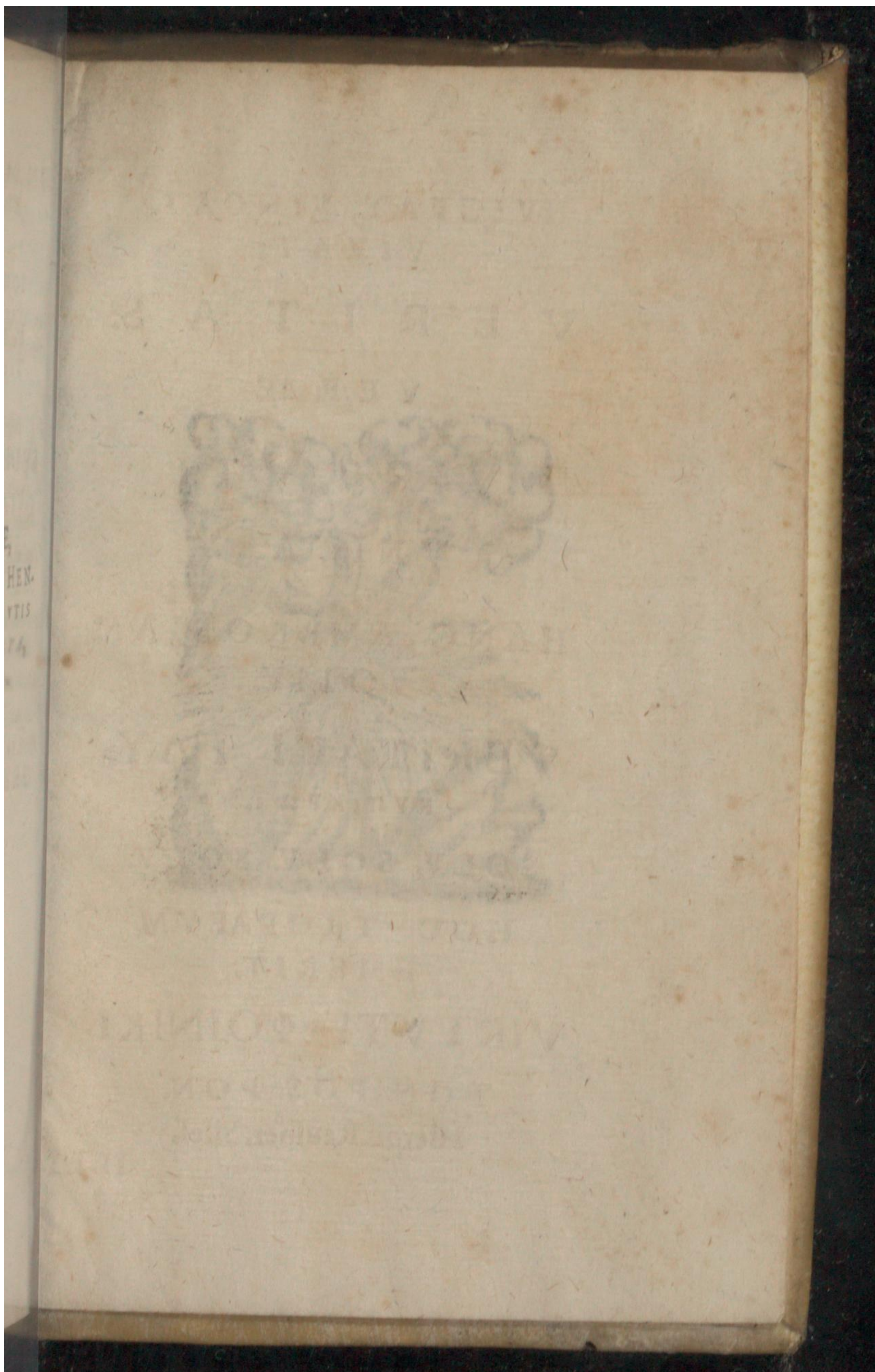
bi & causæ cognitionem deueniunt.

RATIO COGNOSCENDI EX vrina, an pestilentiâ correptus morietur.

VRinam infecti, in matulam mundam infundunt: in hanc guttulam lactis muliebris, si puerum conceperit, iniiciunt. Si lac rectà supernatat, æger sanitatem pristinam statim recuperat: sin autem medium matulæ locum occupat: non quidem statim valetudini restituitur, sed aliquo elapso tempore: si deniq; ad fundum descendit: vitam quoque in fundo esse, & mortem pestifero imminere, portendit.

Quæ portenda, significationes & coniecturas, Iehoua hac senecta pestifera, quę omnibus extremum minatur discrimē, pro sua ineffabili clementia, ad felicem perducat exitum: siue ad sanitatem, siue ad mortem, nos vocet iusta Dei sententia. Quem Deum optimum Maximum: Deum inuictum sapientia: Deum inæstimabilem vi: Deum ante omnia, in omnibus, post omnia, laudamus: quòd nos, ab incunabulis vsque, in illis scholis viuere voluit: in quibus cum primo lacte, diuinam sacrarum literarũ & Medicinæ Philosophicæ ambrosiam, haurire potuerimus. Eundemq; ve-

BASILEÆ,
PER SEBASTIANVM HENRICPETRI, ANNO SALVTIS NOSTRÆ INSTAVRATÆ, cIↃ. IↃ. XXCII. MENSE SEPTEMBRI.

ris ſuſpirijs oramus: vt conatibus noſtris, contra machinationes & technas maleuolorum, qui lapides Siſyphios in ceruicis noſtræ perniciem volutant, clementer adſit: cymbamq́; ſuam in Cimmerijs iſtis tenebris, contra procellas Aquilonias tueatur. Ad quod ſummum bonum, à quo omnia bona, bonum hoc quoq; noſtrum referimus, ſemperq́; referemus. Cui ſit laus, honor, gloria, ſoli & vni, ſæculis infinitis: Amen.

FINIS.

IN SYMBOLVM D. HIERONYMI REVSNERI medici, ἑξάστυχον

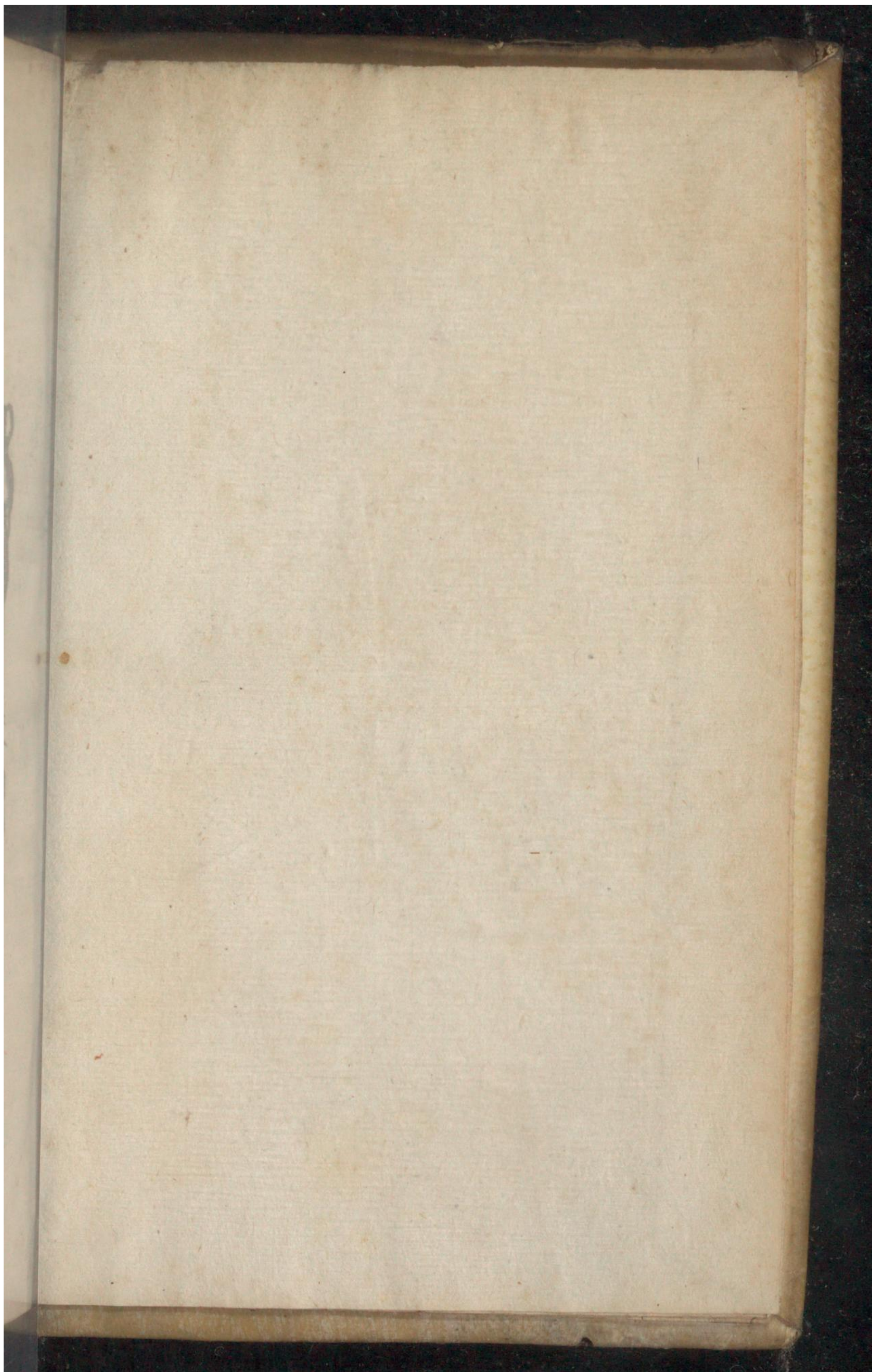
IOHANNIS SANDERI.

Tendit ad Ardua VIRTVS: VIRTVS pressa prementes opprimens.

Ardua Virtutis uia: Tendit ad Ardua Virtus:
Arduus est, Virtus quem parit, omnis honor.
Illa nihil uiles animos & corda moratur:
Pectora, quæ cupiant Ardua, sola probat.
Quisquis es, hanc sectare lubens, atque Ardua specta:
Omnia in hac insunt Ardua, uile nihil.
Nec mentem moueat, quòd quamlibet Ardua Virtus
Interdum obscuro pressa sub hoste, gemat:
Crede mihi, miserè tandem Opprimet illa Prementes,
Et loca, quæ nequeat liuor adire, petet.
Hæc REVSNERE *tibi uitæ cur tessera lecta est?*
Dicam equidem: Virtus Ardua, mensque tua est.

BASILEÆ,
PER SEBASTIANUM HENRICPETRI, ANNO SALUTIS NOSTRÆ INSTAURATÆ, CIƆ. IƆ. XXCII. MENSE SEPTEMBRI.

6 -

10.-